ISSN 1725-5201

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 51

Izdevums latviešu valodā

54. sējums

2011. gada 17. februāris

Informācija un paziņojumi

Paziņojums Nr. | Saturs | Lappuse

I *Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi*

ATZINUMI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

466. plenārsesija 2010. gada 19., 20. un 21. oktobrī

2011/C 51/01 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība Eiropā" (pašiniciatīvas atzinums) 1

2011/C 51/02 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pārmaiņas un perspektīvas metālapstrādes nozarē" (pašiniciatīvas atzinums) 8

2011/C 51/03 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Valsts parāda krīzes ietekme uz ES pārvaldību" (pašiniciatīvas atzinums) 15

2011/C 51/04 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Transatlantiskās attiecības un Eiropas sociālā modeļa popularizēšana starptautiskā līmenī" (pašiniciatīvas atzinums) 20

2011/C 51/05 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kopienas metodes atjauninināšana (vadlīnijas)" (pašiniciatīvas atzinums) 29

LV

Cena:
EUR 4

(Turpinājums nākamajā lappusē)

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

466. plenārsesija 2010. gada 19., 20. un 21. oktobrī

2011/C 51/06 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko saistībā ar akciju sabiedrību veidošanu un to kapitāla saglabāšanu un mainīšanu dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 54. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses" *COM(2010) 388 galīgā redakcija – 2008/0173 (COD)* 35

2011/C 51/07 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par akciju sabiedrību apvienošanos" *COM(2010) 391 galīgā redakcija – 2008/0009 (COD)* 36

2011/C 51/08 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Eiropas tīru un energoefektīvu transportlīdzekļu stratēģija" " *COM(2010) 186 galīgā redakcija* 37

2011/C 51/09 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata "Kultūras un radošo nozaru potenciāla īstenošana" " *COM(2010) 183 galīgā redakcija* 43

2011/C 51/10 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, ar kuru atceļ Pamatlēmumu 2002/629/TI" *COM(2010) 95 galīgā redakcija – 2010/0065 (COD)* 50

2011/C 51/11 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas gadu aktīvām vecumdienām (2012. gads)" *COM(2010) 462 galīgā redakcija* 55

2011/C 51/12 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par tematu "Privātā un publiskā sektora ieguldījumu mobilizēšana ekonomikas atveseļošanai un ilgtermiņa strukturālo pārmaiņu nodrošināšanai: publiskā un privātā sektora partnerību veidošana" " *COM(2009) 615 galīgā redakcija* 59

2011/C 51/13 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu attiecībā uz minimālās pamatlikmes ievērošanas pienākuma ilgumu" *COM(2010) 331 galīgā redakcija – 2010/0179 (CNS)* 67

LV

(Turpinājums aizmugurējā vāka iekšpusē)

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

466. PLENĀRSESIJA 2010. GADA 19., 20. UN 21. OKTOBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība Eiropā" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 51/01)

Ziņotājs: ***Alexander Graf von SCHWERIN***

Līdzziņotāja: ***Madi SHARMA***

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2010. gada 17. februārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"*Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība Eiropā*".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 2. septembrī.

Tā kā Komitejas sastāvs tika atjaunots, pilnsapulcē nolēma, ka balsojums par šo atzinumu notiks oktobrī paredzētajā plenārsesijā un, ievērojot Reglamenta 20. pantu, iecēla ***Alexander Graf von SCHWERIN*** par galveno ziņotāju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 21. oktobrī, ar 170 balsīm par, 9 balsīm pret un 22 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Kopsavilkums un ieteikumi**

1.1 Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība sniedz iespēju uzņēmumiem, to darbiniekiem, kā arī visai sabiedrībai kopumā labāk un efektīvāk piedalīties saimnieciskās darbības eiropeizācijā. Tāpēc Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar šo pašiniciatīvas atzinumu vēlas uzlabot sabiedrības izpratni par minēto jautājumu. **Mērķis ir rosināt Eiropā izstrādāt pamatkoncepciju**, lai veicinātu Eiropas sociālo un ekonomisko kohēziju, atvieglojot un sekmējot darba ņēmēju finansiālās līdzdalības izmantošanu dažādos līmeņos (piemēram, peļņas līdzdalības shēma, akciju turēšana, algas uzkrājumu konts).

1.2 Līdz ar Eiropas izaugsmi arī uzņēmumi, jo īpaši mazie un vidējie uzņēmumi (MVU), ir paplašinājuši darbību starptautiskā mērogā. Viena no **stratēģijas "Eiropa 2020" prioritātēm** ir pievērst galveno uzmanību Mazās uzņēmējdarbības akta īstenošanai praksē, jo īpaši attiecībā uz MVU finansiālās situācijas uzlabošanu. Šai sakarā darba ņēmēju finansiālā līdzdalība var būt viens no mehānismiem, kā sekmēt minētā mērķa sasniegšanu, tādējādi **paaugstinot Eiropas MVU konkurētspēju**. Darba ņēmēju finansiālās līdzdalības modeļos neatkarīgi no uzņēmumu lieluma jāņem vērā uzņēmumā izstrādātie risinājumi, kā arī tiem jāaizsargā darba ņēmēju tiesības, lai nodrošinātu, ka tiek ievēroti atšķirīgie apstākļi uzņēmumos un valstīs.

1.3 *Tāpēc šī pašiniciatīvas atzinuma mērķis ir*

— Eiropas līmenī atsākt debates par darba ņēmēju finansiālo līdzdalību un **dot jaunus impulsus ES mēroga diskusijai**;

— **veicināt sabiedrības izpratni par šo jautājumu** un mudināt sociālos partnerus gan Eiropas, gan dalībvalstu līmenī veltīt tam lielāku uzmanību;

— apzināt šķēršļus, kas traucē darba ņēmēju finansiālās līdzdalības pārrobežu darbību, un **ierosināt iespējamos risinājumus**;

— **mudināt attiecīgās Eiropas iestādes**, ja tas vajadzīgs, izstrādāt risinājumus;

— **aplūkot vēl neatbildētus jautājumus**, kuri jāturpina analizēt.

1.4 Sistēmas, kas paredz **darba ņēmēju finansiālo līdzdalību**, ieviešanai **ir jānotiek brīvprātīgi.** Tā ir **pastāvošās atalgojuma sistēmas papildinājums** un nedrīkst to aizstāt, nedz arī traucēt algu līmeņa noteikšanas sarunām. Darba ņēmēju finansiālajai līdzdalībai ir jābūt darbiniekiem saprotamai, un tā ir viens no vairākiem darbinieku līdzdalības veidiem. Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība nav saistīta ar pensiju sistēmu, taču tā var būt vecuma pensijas atsevišķs papildu elements.

1.5 Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība var sniegt šādus ieguvumus:

— **paaugstināt vietējo iedzīvotāju pirktspēju**, kas savukārt uzlabo uzņēmumu iespējas izvērst sekmīgu darbību reģionā;

— kā kvalitatīvi augstvērtīgs **labas uzņēmuma vadības elements** tā var palīdzēt paaugstināt ienākumus, nodrošinot līdzdalību uzņēmuma sekmīgā darbībā;

— kā **daļa no kapitāla uzkrāšanas procesa** tā var **paaugstināt motivāciju** un stiprināt darbinieku identificēšanos ar uzņēmumu.

1.6 Tāpēc **EESK aicina izstrādāt jaunu Eiropadomes ieteikumu** (līdzīgu 1992. gada 27. jūlija ieteikumam 92/443/EEK) par darba ņēmēju līdzdalības veicināšanu uzņēmuma peļņā un panākumos, kā arī priekšlikumus par to, kā novērst šķēršļus, kas traucē pārrobežu plānus.

1.6.1. Eiropas līmenī būtu jāveic šādi lietderīgi pasākumi:

1) jāatvieglo darba ņēmēju finansiālās līdzdalības īstenošana visā ES teritorijā, **balstoties uz kopīgu principu kopumu**;

2) jāanalizē un praktiski jāizskaidro darba ņēmēju pieaugošā finansiālā līdzdalība un tās dažādie veidi, lai **atvieglotu** tās **ieviešanu, jo īpaši mazos un vidējos uzņēmumos**;

3) **uzņēmumiem, kas veic pārrobežu darbību,** jāsniedz atbalsts, lai tie varētu pārvarēt ES un EEZ valstīs pastāvošos nodokļu šķēršļus ar mērķi, īstenojot darba ņēmēju finansiālo līdzdalību, pastiprināt darbinieku lojalitāti un identificēšanos ar uzņēmumu;

4) jāizstrādā **darba ņēmēju finansiālās līdzdalības veidi**, kas **uzlabotu uzņēmumu piedāvājumu**, darba ņēmēju līdzdalību, stimulus cilvēkiem veikt uzkrājumus un ieguldījumus, palielinātu darba ņēmēju dalību uzņēmuma gūtajos rezultātos, kā arī veicinātu tiesību pārrobežu nodošanu;

5) individuālu darba ņēmēju konstruktīvā līdzdalība, kuras pamatā ir īpašumtiesības un no tām izrietošā darbinieku atbildības sajūta, varētu palīdzēt **stiprināt korporatīvo pārvaldību**;

6) jāturpina publicēt **paraugprakses piemēri,** popularizējot darba ņēmēju finansiālo līdzdalību; **ES budžetā jāparedz īpaša budžeta pozīcija** attiecīgiem pasākumiem;

7) **darba ņēmēju finansiālā līdzdalība kā uzņēmuma darbības turpināšanas modelis** (uzņēmuma pārpirkšana, ko veic darba ņēmēji) ir veids, kā veicināt Eiropas uzņēmumu nepārtrauktību un tādējādi paaugstināt arī konkurētspēju, vienlaikus tos piesaistot konkrētam reģionam;

8) darba ņēmēju atalgojums un pirktspēja atpaliek no produktivitātes pieauguma un akcionāru ienākumiem [1]; finanšu tirgu krīzes sekas negatīvi ietekmēs arī pašnodarbinātās personas; šai ziņā daži darba ņēmēju finansiālās līdzdalības veidi varētu — **vismaz daļēji — kompensēt pirktspējas zudumu un koriģēt ciklisko nestabilitāti,** bet nedrīkstētu aizstāt algu pielikumus;

9) **jāizveido informācijas avoti par darba ņēmēju finansiālās līdzdalības ietekmi** uz uzņēmumiem un darba ņēmējiem, kā arī neatkarīgu institūciju, proti, nevalstisko organizāciju, tālākas apmācības un konsultāciju piedāvājumi;

10) uzņēmumos, kuros kolektīvas sarunas ir ierasta prakse, kolektīvajos līgumos jāiekļauj arī darba ņēmēju finansiālās līdzdalības noteikumi.

2. **Pamatojums**

2.1 *ES Padome un Eiropas Komisija*

Jau 1992. gadā Padomes (vēlākās ES Padomes) ieteikumā par darba ņēmēju līdzdalības veicināšanu uzņēmuma peļņā [2] tika formulēti **vispārēji pamatprincipi, kurus EESK atbalsta**:

— regulāra piemērojamība;

[1] Sīkākiem paskaidrojumiem skatīt: *Vaughan-Whitehead, The Minimum Wage Revisited in the Enlarged EU, 2010, Edward Elgar-ILO.*

[2] 92/443/EEK.

— aprēķināšana saskaņā ar iepriekš noteiktu formulu;

— piemērošana papildus parastajai atalgojuma sistēmai;

— mainīga līdzdalība atkarībā no uzņēmuma sekmēm;

— priekšrocības visiem darba ņēmējiem;

— piemērošana gan privātajos, gan publiskajos uzņēmumos;

— izmantošana neatkarīgi no uzņēmuma lieluma;

— modeļu vienkāršība;

— darbinieku informēšana un izglītošana par modeļiem;

— līdzdalības modeļu brīvprātīga ieviešana un dalība tajos.

Eiropas Komisija 2002. gada paziņojumā "Pamatnosacījumi darba ņēmēju finansiālās līdzdalības veicināšanai" ([3]) apstiprināja šos pamatprincipus.

2.2 *Pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma sagatavotie* PEPPER *ziņojumi*

2.2.1 Rezultāti: darba ņēmēju finansiālās līdzdalības pozitīva dinamika

PEPPER ziņojumi liecina, ka šī jautājuma nozīmība Eiropas politikā nav mazinājusies, proti, *PEPPER-IV* ziņojumā ([4]) norādīts, ka **pēdējo desmit gadu laikā pastāvīgi pieaugusi darba ņēmēju finansiālās līdzdalības izplatība ES 27 dalībvalstīs.** No 1999. līdz 2005. gadam to uzņēmumu skaits, kas piedāvā visiem darba ņēmējiem pieejamus modeļus līdzdalībai kapitālā, procentuāli pieauga par 5 procentpunktiem no vidēji 13 % līdz 18 %, savukārt to uzņēmumu skaits, kas piedāvā modeļus līdzdalībai ienākumos no peļņas, procentuāli pieauga par 6 procentpunktiem, proti, no vidēji 29 % līdz 35 % (*CRANET* dati, visu valstu vidējās svērtās izmaksas). Lai gan mazākā mērā, tomēr procentuāli pieauga arī darba ņēmēju skaits, kuri piedalās minētajos modeļos (*European Working Conditions Survey* (*EWCS*) dati).

2.2.2 Ieteikumi

PEPPER-IV ziņojumā ierosināts izstrādāt ES Padomes **ieteikumu par Eiropas mēroga platformu darba ņēmēju finansiālajai līdzdalībai**. Šai sakarā un saskaņā ar brīvprātības principu starptautiskais pamatelementu modelis aptver visus iespējamos finansiālās līdzdalības veidus:

1) līdzdalība ienākumos no peļņas (skaidrā naudā, kā atlikts maksājums vai akcijās),

2) individuāla līdzdalība kapitālā (darba ņēmēju akcijas vai tiesības iegādāties akcijas),

3) *ESOP* koncepts (modelis kolektīvai līdzdalībai kapitālā, ko finansē papildus atalgojumam iegūtā līdzdalība ienākumos no peļņas).

Taču ir iespējami arī jauni darba ņēmēju finansiālās līdzdalības veidi. **Varbūt iespējams savstarpēji kombinēt visus modeļus**, lai izstrādātu konkrētam uzņēmumam piemērotu risinājumu.

2.2.3 Fakultatīvu nodokļu atvieglojumu veicināšana

Nodokļu atvieglojumi nav obligāts priekšnosacījums darba ņēmēju finansiālai līdzdalībai, taču valstīs, kurās tie tiek piedāvāti, vērojama viennozīmīgi pozitīva ietekme. Neraugoties uz dalībvalstu ekskluzīvo kompetenci nodokļu jomā, **koordinācija, saskaņošana un savstarpēja atzīšana** var veicināt darba ņēmēju finansiālo līdzdalību starptautiskos uzņēmumos. "**Efektīvu nodokļu likmju" aprēķināšana** standartizētos gadījumos ļautu tiešā veidā savstarpēji salīdzināt 27 ES dalībvalstis, nodrošinot turpmāku harmonizāciju. Kamēr Eiropas līmeņa pasākumi būs fakultatīvi, pretrunas ar valstu tiesību aktiem neradīsies.

2.2.4 Pārskats par pašreizējo stāvokli

Sociālajiem partneriem un politisko lēmumu pieņēmējiem vajadzīgs skaidrs un detalizēts pārskats par valstīs piemērotajiem nacionālajiem modeļiem, to attiecīgajām priekšrocībām un ieviešanu. Līdz šim nav pieejami konkrēti, starptautiski dati no mērķtiecīgām aptaujām par darba ņēmēju finansiālo līdzdalību. Šis trūkums ir jānovērš, piemēram, regulāri veicot aptaujas.

2.3 *Komisijas atbalstītajos projektos veiktais sagatavošanas darbs: "pamatelementu modelis" ES pieejai*

2.3.1 Lai savstarpēji saistītu dažādos ļoti atšķirīgos ES dalībvalstīs īstenotos darba ņēmēju finansiālās līdzdalības modeļus, Eiropas Komisija ir **veicinājusi** priekšdarbus t.s. "**pamatelementu pieejas"** (***Building Block Approach***) izstrādei ([5]). Tajā izdalīti darba ņēmēju finansiālās līdzdalības Eiropā trīs pamata veidi (līdzdalība ienākumos no peļņas, individuāla līdzdalība kapitālā un ESOP koncepts; skatīt arī pielikumu).

2.3.2 "Pamatelementu modelis" **atbilst Eiropas Komisijas izvirzītajām prasībām** (pārskatāmība, nediskriminācija u.c.). Nodokļu atvieglojumu piešķiršana nav nedz noteikta par priekšnosacījumu, nedz arī aizliegta. Visi elementi ir fakultatīvi gan uzņēmumiem, gan darba ņēmējiem, un tos var savstarpēji kombinēt atbilstoši attiecīgā uzņēmuma īpašajām vajadzībām.

([3]) COM(2002) 364 galīgā redakcija.

([4]) *PEPPER-IV* ziņojums — Darba ņēmēju finansiālās līdzdalības novērtējums un salīdzinošā novērtēšana 27 ES dalībvalstīs, Berlīne, 2009. gads; http://www.eurofound.europa.eu/areas/participationatwork/pepperreports.htm; Kopsavilkums vācu, franču un angļu valodā pieejams tīmekļa vietnē http://www.intercentar.de/en/research/focus-financial-participation-of-employees/.

([5]) Rezultātus skat. *J. Lowitzsch et al., Mitarbeiterbeteiligung für ein Neues Soziales Europa,* Berlīne/Parīze/Brisele, 2008. gads; Roma, 2009. gads; Krakova, 2010. gads; pieejami vācu, franču un angļu valodā tīmekļa vietnēhttp://www.intercentar.de/en/research/focus-financial-participation-of-employees.

2.3.3 *PEPPER-IV* ziņojumā pausts pieņēmums, ka tāds darba ņēmēju finansiālās līdzdalības modelis, ko varētu piemērot starptautiskā līmenī un kam turklāt būtu vienots atbalsts visās ES dalībvalstīs, uzlabotu darba ņēmēju finansiālās līdzdalības modeļu pievilcīgumu visām iesaistītajām pusēm. Vienota modeļa ieviešana, radot mazāku administratīvo slodzi, kā arī uzlabojot modeļa pārnesamību no vienas valsts uz otru, sevišķas priekšrocības sniegtu uzņēmumiem, kuri darbojas vairākās valstīs. Darba ņēmēju finansiālās līdzdalības modeļu pārskatāmais vienādbīgums un to savstarpējā salīdzināmība radītu priekšrocības arī mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

2.3.4 Līdz šāda ES mēroga modeļa izstrādāšanai jāveic pasākumi, lai panāktu darba ņēmēju finansiālās līdzdalības dažādo nacionālo modeļu **savstarpēju atzīšanu**, kas attiektos arī uz tiem piemērotajiem nodokļu režīmiem.

3. Priekšrocības, ko radītu darba ņēmēju finansiālās līdzdalības plašāka izmantošana

3.1 *Priekšrocības, ko darba ņēmēju finansiālā līdzdalība sniedz uzņēmumiem*

I. Ņemot vērā stratēģiju "Eiropa 2020", darba ņēmēju finansiālās līdzdalības ieviešana Eiropas uzņēmumiem, jo īpaši **mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, palīdzētu uzlabot konkurētspēju**, pastiprinot kvalificēto darbinieku identificēšanos ar uzņēmumu un lojalitāti tam gan labvēlīgos, gan nelabvēlīgos apstākļos. Tādējādi darba ņēmēju finansiālā līdzdalība sekmē arī ilgtspējīgu nākotnes nodrošināšanu.

II. Daļa no uzņēmuma finansiālās peļņas tiek izmaksāta darba ņēmējiem vietējā līmenī, kas savukārt palīdz paaugstināt **reģionālo pirktspēju**.

III. Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība var palīdzēt **pārvarēt demogrāfisko pārmaiņu sekas**, jo darba tirgū ļoti pieprasītiem un augsti kvalificētiem darbiniekiem tiek piedāvāta pievilcīga darba un dzīves vieta. Tas sekmētu **kvalificētu darbinieku pieņemšanu darbā**.

IV. Darba ņēmēju finansiālās līdzdalība vairo darbinieku motivāciju, kas savukārt sekmē **uzņēmuma produktivitātes** paaugstināšanos un **uzņēmuma vadības kvalitātes uzlabošanos**.

V. Atkarībā no tā, vai darba ņēmēju finansiālo līdzdalību veido ārējais vai pašu kapitāls, tā var attiecīgi paaugstināt uzņēmuma pašu kapitāla peļņu vai pašu kapitāla attiecību pret saistībām. Tas var **palētināt ārējā kapitāla iegūšanu, kā arī uzlabot uzņēmuma kredītvērtējumu**.

VI. **Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība uzņēmuma darbības turpināšanai**, darba ņēmējiem pilnībā vai daļēji pārpērkot uzņēmumu, var būt piemērots instruments, lai nodrošinātu mazo un vidējo uzņēmumu, kā arī ģimenes uzņēmumu turpmāku pastāvēšanu ([6]).

([6]) Šo aspektu Komisija uzsvēra jau ieteikumā "Īpašuma tiesību nodošana mazos un vidējos uzņēmumos", 94/1069/EK; uz to atkārtoti norādīts Komisijas paziņojumā par uzņēmuma darbības turpināšanu mazos un vidējos uzņēmumos (OV C 93/2, 28.3.1998.).

3.2 *Priekšrocības, ko darba ņēmēju finansiālā līdzdalība sniedz darba ņēmējiem*

I. Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība ļauj **darbiniekiem** brīvprātīgi **gūt papildu ienākumus** līdztekus darba atalgojumam un/vai koplīgumā noteiktajai samaksai.

II. Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība sniedz darbiniekiem iespēju **vienkāršākā veidā uzkrāt ilgtermiņa ieguldījumu kapitālu**, un tas var sekmēt papildu līdzekļu uzkrāšanu pensijas dzīvei.

III. Darba ņēmēji, kuriem ir iespēja finansiāli piedalīties uzņēmumā, vairāk izjūt, ka tiek novērtēts viņu ieguldījums uzņēmuma sekmīgā darbībā. **Viņi jūtas augstāk novērtēti.**

IV. Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība sniedz darba ņēmējiem iespēju palielināt viņu autonomiju darbavietā un **piedalīties uzņēmuma nākotnes stratēģijas plānošanā**. Šādā veidā darbinieki var palīdzēt ilgtermiņā nodrošināt savas darbavietas pastāvēšanu.

V. Nodrošinot papildu ienākumu avotu paralēli atalgojumam, **darba ņēmēju finansiālā līdzdalība uzlabo darbinieku finansiālos apstākļus** un palīdz pārvarēt krīzes situācijas, kā arī darba maiņas periodus.

VI. Pašreizējā darba tirgū, kas kļūst arvien eiropeiskāks, būtu vēlams, lai **vienā valstī pastāvošie darba ņēmēju finansiālās līdzdalības** veidi tiktu atzīti un darba maiņas gadījumā būtu pārnesami uz citu valsti.

VII. Uzņēmuma **krīzes** vai **pārstrukturēšanas gadījumā**, kuru vadība un darbaspēks risina kopīgi, darbinieki, kuri saglabā darbavietu un atalgojumu, var uzņēmumam sniegt īslaicīgu atbalstu nolūkā saglabāt savas darbavietas.

3.3 *Uzņēmuma nodošana citam īpašniekam un līdzdalība kapitālā*

3.3.1 Eiropas Komisija ([7]) ir norādījusi, ka saistībā ar Eiropas iedzīvotāju novecošanu viena trešdaļa ES uzņēmēju un galvenokārt tie, kas vada ģimenes uzņēmumus, nākamajos desmit gados pametīs uzņēmējdarbību. Tas nozīmē **milzīgu tādu gadījumu skaita pieaugumu, kad uzņēmumi tiek nodoti citam īpašniekam**; minētais ik gadu skars līdz pat 690 000 biržā nekotētu uzņēmumu un 2,8 miljonus darbavietu. Mazie un vidējie uzņēmumi kā lielākie darba devēji ir nozīmīgs faktors darba tirgus politikā. Ar to saistīts arī jautājums par to, vai ir iespējams saglabāt paaudžu nomaiņas skartos uzņēmumus un ar tiem saistītās darbavietas. Saskaroties ar minēto pieaugošo nepieciešamību nodot uzņēmumus citiem īpašniekiem, atbilstoši izstrādāts **darba ņēmēju finansiālās līdzdalības modelis** varētu nodrošināt šo **uzņēmuma nodošanu citam īpašniekam**.

([7]) Paziņojumā "Kopienas Lisabonas programmas izaugsmei un nodarbinātībai īstenošana. Uzņēmumu nodošana — nepārtrauktība ar jaunu sākumu" (COM(2006) 117 galīgā redakcija).

3.3.2 Uzņēmumu nodošanas procesā citam īpašniekam īpaši noderīgi var būt ***ESOP* modeļi** (skatīt pielikumu). Viens no *ESOP* modeļa pamatelementiem ir fakts, ka tas ir paredzēts tieši biržā nekotētiem uzņēmumiem. Minētais modelis mudina uzņēmuma īpašniekus pārdot uzņēmumu darba ņēmējiem un nevis trešām personām un paredz pakāpeniski panākt uzņēmuma pāriešanu darba ņēmēju īpašumā 100 % apmērā. Tas ļauj uzņēmumu īpašniekiem, kuri vēlas pārdot savas uzņēmuma daļas, to darīt, neuzspiežot šādu rīcību arī pārējiem īpašniekiem. Turklāt darba ņēmējiem nav jāiegulda savs privātais finanšu kapitāls, jo viņi uzņēmumu pērk par līdzekļiem, kas gūti papildus darba atalgojumam no līdzdalības uzņēmuma peļņā. Šī paša iemesla dēļ *ESOP* koncepts darba ņēmējiem būtībā nerada arī nekādu papildu risku. Ja mērķis ir īsā laika posmā iegūt lielu akciju paketi, tiek izmantots bankas kredīts, ko no uzņēmuma peļņas atmaksā vidēji septiņu gadu laikā.

3.3.3 Turpmāk, izstrādājot Eiropas regulējumu attiecībā uz uzņēmuma īpašumtiesību nodošanu citam īpašniekam, noteikti jāņem vērā arī praksē pārbaudītais **kooperatīvu modelis**. Pastāv paraugprakses piemēri (skatīt pielikumu), kas liecina, ka darba ņēmēju veikta uzņēmuma pārpirkšana kooperatīva veidā var piedāvāt alternatīvu tāda uzņēmuma slēgšanai, kuram nav tiesību pārņēmēja. EESK uzskata, ka šis ļoti specifiskais jautājums par finansiālās līdzdalības saikni ar uzņēmuma nodošanu jāizskata atsevišķi citā dokumentā.

3.4 *Uzņēmuma krīze un līdzdalība kapitālā*

3.4.1 Uzņēmumi var nonākt arī finansiāli sarežģītā situācijā. Šādā gadījumā **galvenais jautājums ir uzņēmuma saglabāšana**. Gadījumā, kad vadība un darbaspēks cenšas kopīgi pārvarēt uzņēmuma krīzi vai pārstrukturēšanu, jābūt iespējamai finansiālai līdzdalībai šādā ārkārtas situācijā, taču ir jāapsver trūkumi, kas ar šādu līdzdalību varētu būt saistīti. Tāpēc ir jārod ilgtspējīgs risinājums, kas ļautu darba ņēmējiem, kuri saglabā darbavietu un atalgojumu (ņemot vērā elastdrošību un bezdarba un/vai pārkvalifikācijas periodus), ilgtermiņā piedalīties uzņēmuma un ekonomikas atlabšanā. Tādējādi darba ņēmēju saprotamā ieinteresētība uzņēmuma rentabilitātē un līdz ar to arī ilgtspējīgā sekmīgā darbībā pozitīvi ietekmē pašu uzņēmumu.

3.4.2 Finansiāla līdzdalība uzņēmumā, kurā ir nodarbināta pati persona, bieži tiek uzskatīta par **dubultu risku**. Darba ņēmēju finansiālās līdzdalības modeļa kritiķi vienmēr norāda, ka uzņēmuma maksātnespējas gadījumā tiktu zaudēta ne tikai darba vieta, bet arī darba ņēmēju uzņēmumā ieguldītais kapitāls. Tāpēc skaidri jānodala līdzdalība uzņēmuma kapitālā, kas neskar darba samaksu (***"on top"***), no tādas, kurā darba ņēmēju ietaupījumi tiek ieguldīti uzņēmumā. Pēdējā minētajā gadījumā darba ņēmēju prasības jāapmierina vispirms, proti, pirms pārējo kreditoru prasību apmierināšanas, ja uzņēmumu likvidē vai tas bankrotē. Jāturpina arī tādu risinājumu attīstīšana kā **risku "apkopošana" vai pārapdrošināšana**, kas piemērojami starptautiska mēroga gadījumos.

3.5 *Korporatīvā pārvaldība un līdzdalība kapitālā*

3.5.1 Neraugoties uz citiem veidiem, kā darba ņēmēji var piedalīties uzņēmuma lēmumu pieņemšanā un ietekmēt tos, līdzdalība kapitālā — atkarībā no tās veida — var paredzēt **līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā, piemēram, izmantojot akcionāru balsstiesības**. Ja līdzdalību kapitālā veido akcijas, akcionāru balsstiesības var izmantot vai nu individuāli, vai arī kolektīvi, piemēram, izmantojot ieguldījumu sabiedrību.

3.5.2 Uzņēmumiem, kas lielā apjomā emitē **darba ņēmēju akcijas**, ir prasīga, taču **pacietīga un uzticama akcionāru grupa** — pašu uzņēmuma darbinieki. Tas ļauj uzņēmumiem izturēt finanšu tirgos pašreiz valdošo īstermiņa darījumu spiedienu. Šādas darba ņēmēju finansiālās līdzdalības vēlamais blakus efekts ir nevis pārlieka risku uzņemšanās no uzņēmuma pārvaldītāju puses, bet gan **ilgtspējīgi korporatīvie lēmumi** un **uzņēmumu ilgtermiņa sociālās atbildības** ievērošana.

3.5.3 Darba ņēmēju līdzdalība, kļūstot par akcionāriem, sekmē ilgtermiņā orientētu uzņēmuma interešu ievērošanu. Minētā acīmredzamais rezultāts ir laba **korporatīvā pārvaldība**, kas ļauj ilgstoši nodrošināt uzņēmuma pastāvēšanu.

3.5.4 Ja darba ņēmējs finansiāli piedalās uzņēmumā, kas tam nodrošina darba vietu, saprotams, ka viņš vēlas pilnīgu uzņēmuma rādītāju pārredzamību un līdzdalību uzņēmuma lēmumu pieņemšanā. Tādējādi līdzdalība, kas izriet no akciju īpašuma tiesībām, atbilst līdzdalībai, kura paredzēta saskaņā ar tiesībām uz informēšanu, uzklausīšanu un līdzdalību lēmumu pieņemšanā.

3.6 *Līdzdalība kapitālā un lēmumu pieņemšanas procesā*

3.6.1 Pretēji plaši izplatītām bažām — jo īpaši uzņēmumos bez līdzšinējas finansiālas līdzdalības — **darba ņēmēju finansiālā līdzdalība neierobežo uzņēmēja autonomiju**, bet gan sniedz viņam atbalstu lēmumu pieņemšanā.

3.6.2 Uzņēmuma akcionāriem ir izdevīgi, ka līdzās citiem daļu īpašniekiem viņu pusē ir arī uzņēmuma darbinieki, kuriem ir tie paši mērķi. Individuālu darba ņēmēju pozitīvā **līdzdalība, kuras pamatā ir īpašumtiesības** un no tām izrietošā katra darbinieka atbildības sajūta, var palīdzēt stiprināt korporatīvo pārvaldību ([8]), kā arī ļauj apmainīties viedokļiem saistībā ar priekšlikumiem par uzņēmuma stratēģiju, tādējādi iepriekšminētajās robežās paplašinot izvēles iespējas attiecībā uz uzņēmumu ietekmējošiem lēmumiem. Uzņēmuma darbiniekiem, kas vienlaikus ir arī akcionāri, jābūt tādām pašām tiesībām kā pārējiem akcionāriem.

3.6.3 Visbeidzot skaidri jānorāda, ka nedz iegūtās tiesības piedalīties kopīgā lēmumu pieņemšanā attiecīgajās dalībvalstīs, nedz arī līgumā noteiktās darba attiecības nevar mainīt un tās nedrīkst mainīt, pamatojoties uz īpašumtiesībām, kas izriet no darba ņēmēju finansiālās līdzdalības. Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība neietekmē iegūtās tiesības piedalīties kopīgā lēmumu pieņemšanā.

([8]) Tā, piemēram, Austrijā ir iespējams veidot darba ņēmēju finansiālo līdzdalību kā kopīgu ieguldījumu sabiedrību.

4. **Eiropas pieeja — praktisku problēmu un risinājumu pamats**

Viegli saprotamu un īstenojamu Eiropas darba ņēmēju finansiālās līdzdalības modeļu attīstīšanai un veicināšanai būtu liela politiska nozīmība Eiropas ekonomikas un sociālās telpas veidošanā. Pašos pamatos darba devēju un darba ņēmēju līdzdalībai šādos modeļos ir jābūt brīvprātīgai. To finansējums papildina darba samaksu un/vai ienākumus, kas noteikti saskaņā ar noslēgto darba koplīgumu vai gūti no peļņas sadales.

4.1 *Darba ņēmēju akciju īpašumtiesību un līdzdalības peļņas sadalē apvienošana — darba ņēmēju finansiālās līdzdalības nākotnes tendence.*

4.1.1 Ja līdzdalība peļņas sadalē pamatojas uz akcijām ar nosacījumu, ka tās jāpatur noteiktu laika periodu, ņemot vērā atliktās darba ņēmēju peļņas aplikšanu ar nodokļiem, jānodala trīs posmi:

— pirmais posms, kurā darba ņēmēji piedalās uzņēmuma peļņas sadalē;

— starpposms, kurā uzkrātie līdzekļi tiek ieguldīti uzņēmuma kapitālā;

— nobeiguma posms, kurā iegūtā peļņa tiek nodota darba ņēmējiem brīvai izmantošanai.

4.1.2 Jau šobrīd pastāv akciju īpašumtiesību formas, kurā akciju iegūšanu, **izmantojot īpašuma pārvaldītāju fondu**, finansē papildus darba samaksai gūtie ienākumi no peļņas sadales. Parasti tas tiek darīts, izveidojot patstāvīgu pārvaldības sabiedrību ([9]), kura darbojas kā īpašuma pārvaldītāju fonds un pārvalda darba ņēmēju uzņēmuma daļas. Pārvaldības sabiedrība jāpārvalda, balstoties uz demokrātiskiem pamatiem un rīkojot vēlēšanas; tajā jāpārstāv visi darba ņēmēji, kas ir akcionāri, un to nedrīkst ietekmēt uzņēmuma vadība. Pārvaldības sabiedrību paraugprakses piemēri ir *AUCHAN* ([10]) (Francija), *HOMAG AG* ([11]) (Vācija), *Pfalz Flugzeugwerke PFW Aerospace AG* ([12]) (Vācija), *Voestalpin AG* ([13]) (Austrija), *Oktogonen* fonds ([14]) (Zviedrija), *Herend-ESOP* ([15]) (Ungārija), *Tullis Russel ESOP* ([16]) (Lielbritānija), *Eircom-ESOP* ([17]) un *Aerlingus-ESOP* ([18]) (Īrija).

([9]) Kontinentālajā Eiropā parasti SIA, fonds vai apvienība, savukārt angloamerikāņu valstīs — trests.
([10]) Mērķis: lojalitātes un darba ņēmēju motivācijas veicināšana; skat. http://www.groupe-auchan.com/emploi.html.
([11]) Mērķis: izaugsmes finansēšana; http://www.homag.com/de-de/career/Seiten/mitarbeiterkapitalbeteiligung.aspx.
([12]) Mērķis: *EADS* meitasuzņēmumu izveidošana; http://www.netz-bund.de/pages/mitarbges.pdf, sākot no 32ff. lpp.
([13]) Mērķis: privatizācija un stratēģiskā līdzdalība; http://www.voestalpine.com/annualreport0809/en/management_report/employees.html.
([14]) Mērķis: privatizācija un darba ņēmēju lojalitātes un motivācijas veicināšana; skat. *Handelsbanken, 2009. gada pārskats,* http://www.handelsbanken.se/shb/inet/icentsv.nsf/vlookuppics/investor_relations_en_hb_09_eng_ar_rev/$file/hb09eng_medfoto.pdf, 53., 56. lpp.
([15]) Mērķis: privatizācija un darba ņēmēju lojalitātes un motivācijas veicināšana; http://www.herend.com/en/manufactory/story/, trūkst datu par *ESOP*, skat. 1992. gadu.
([16]) Mērķis: uzņēmuma darbības turpināšana; http://www.tullis-russell.co.uk/group/about/.
([17]) Mērķis: privatizācija un stratēģiskā līdzdalība; http://www.esop.eircom.ie/.
([18]) Mērķis: privatizācija un stratēģiskā līdzdalība; http://www.aerlingus.com/aboutus/investorrelations/shareregister/.

4.1.3 Lai veicinātu pārvaldības sabiedrību paraugprakses izplatīšanos, jāstrādā ar apzinātajiem paraugprakses piemēriem (skatīt arī pielikumu).

4.2 *Nodokļu atvieglojumi un darba ņēmēju finansiālās līdzdalības modeļu savstarpēja atzīšana*

4.2.1 Pierādīts ([19]), ka nodokļu atvieglojumi nav obligāts priekšnosacījums darba ņēmēju līdzdalībai, tomēr tas ir **efektīvs instruments minētās līdzdalības izplatības veicināšanai** valstīs, kuras šos atvieglojumus piedāvā. Lai gan nodokļu atvieglojumi ir visizplatītākais veicināšanas instruments, tāds Eiropas modelis, kam tiesību aktos būtu paredzēti nodokļu atvieglojumi, pārkāptu ES kompetences robežas un būtu pretrunā ar dalībvalstu likumdošanas pilnvarām. Tā kā praksē pieaug uzņēmumu, kas veic pārrobežu darbību, un starptautiski strādājošu darba ņēmēju skaits, arvien vēl tikai valstu līmenī noteiktie darba ņēmēju finansiālās līdzdalības veidi ierobežo šīs līdzdalības izplatīšanos Eiropā vēlamajā apjomā. Tāpēc lielākoties vienīgā iespējā, kā īstenot darba ņēmēju finansiālo līdzdalību uzņēmumu ārvalstu filiālēs, ir dārgu vietējo ekspertu nolīgšana, kas darba ņēmēju līdzdalības ieviešanu sadārdzina tiktāl, ka uzņēmums pārsvarā ir spiests atteikties no šīs ieceres. **Fakultatīvs, viendabīgs un vienkāršs nodokļu stimulu modelis, kas visā ES teritorijā paredzētu vienādus nosacījumus un nodokļu atvieglojumus**, varētu ievērojami palielināt to uzņēmumu skaitu, kuri ir gatavi ieviest darba ņēmēju finansiālo līdzdalību, jo tas atvieglotu piedāvājumu izstrādi arī koncernos ([20]).

4.2.2 Par mazāko kopsaucēju ierosinātā modeļa pamatā varētu izmantot **nodokļu maksājumu atlikšanu**.

4.2.3 Kamēr nav izstrādāts Eiropas modelis, kurā paredzēti vienoti nodokļu atvieglojumi, jātiecas panākt individuālo ES dalībvalstu **modeļu savstarpēju atzīšanu**. Tas uzlabotu darba ņēmēju finansiālās līdzdalības modeļa pievilcīgumu un praktisko piemērošanu arī bez vienota Eiropas līmeņa risinājuma.

4.2.4 Līdzās nodokļu atvieglojumiem uzņēmumi var piešķirt stimulus arī atlaižu veidā.

4.3 *Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība kooperatīvos*

4.3.1 **Darba ņēmēju kooperatīvi ir labs piemērs** darba ņēmēju finansiālajai līdzdalībai, jo īpaši tad, ja lielākā daļa darba ņēmēju ir gan uzņēmuma darbinieki, gan līdzīpašnieki. Saskaņā ar visā pasaulē atzītajām kooperatīvu vērtībām un pamatprincipiem visiem darba ņēmējiem / dalībniekiem ir neierobežotas tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā ([21]). Pieredze liecina, ka gadījumos, kad darba ņēmējiem pieder uzņēmums un viņi to kontrolē un pārvalda, pateicoties šīm garantētajām tiesībām, tiek sasniegti labāki ekonomiskie rezultāti, un spējas pārvarēt krīzi ir augstākas, tādējādi ilgtermiņā saglabājot darba ņēmēju darba vietas viņu vietējā dzīves vidē. Tiesiski veidota interešu pārstāvība veicinās ietvara radīšanu pastiprinātai finanšu līdzdalībai.

([19]) Skat. *PEPPER-IV* ziņojumu, I daļa, IV nodaļa, 56.–58. lpp.
([20]) Skat. *Thyssen Krupp*: http://www.thyssenkrupp.com/de/investor/belegschaftsaktie.html.
([21]) Skat., piemēram, Starptautiskās Darba organizācijas ieteikumu Nr. 193 par kooperatīvu veicināšanu.

4.4 *Darbinieku finansiālā līdzdalība publiskajā sektorā*

4.4.1 Darba ņēmēju finansiālā līdzdalība kapitālā galvenokārt iespējama akciju sabiedrībās vai sabiedrībās ar ierobežotu atbildību, jo šajās uzņēmumu tiesiskajās formās tā ir salīdzinoši vienkārši īstenojama. Atsevišķas uzņēmumu formas, jo īpaši bezpeļņas uzņēmumi — un līdz ar to arī to darbinieki — jau pēc savas definīcijas ir izslēgtas no iespējas veidot darba ņēmēju finansiālās līdzdalības sistēmas (publiskais sektors, bezpeļņas uzņēmumi) vai arī tajos ir ļoti grūti īstenot šādu iespēju (apvienības, fondi u.c.). Taču minētajās kategorijās ietilpst liels skaits uzņēmumu, un līdz ar to arī lielam skaitam darba ņēmēju nav iespēju finansiāli piedalīties savā uzņēmumā.

4.4.2 Tāpēc, nepārkāpjot subsidiaritātes principu, par mērķi jāizvirza izstrādāt modeli, kas **visām iedzīvotāju profesionālajām grupām** un **visiem uzņēmumu veidiem** sniegtu iespēju īstenot darba ņēmēju finansiālo līdzdalību, taču EESK iesaka būt ārkārtīgi piesardzīgiem publiskā sektora uzņēmumu gadījumā, kad darba devējs ir valsts pārvaldes iestāde.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pārmaiņas un perspektīvas metālapstrādes nozarē" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 51/02)

Ziņotājs — ***RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO* kgs**

Līdzziņotājs — ***GIBELLIERI* kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2010. gada 16. februārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"*Pārmaiņas un perspektīvas metālapstrādes nozarē*".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komiteja savu atzinumu pieņēma 2010. gada 8. septembrī.

Ņemot vērā Komitejas pilnvaru termiņa atjaunošanu, pilnsapulce nolēma balsot par minēto atzinumu oktobra plenārajā sesijā un saskaņā ar Reglamenta 20. pantu iecēla *Rodríguez Garcia Caro* kgu par galveno ziņotāju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 21. oktobrī, ar 72 balsīm par un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. *Stratēģiskā nozīme*

Metālapstrādes nozarei ir būtiska nozīme, lai saskaņā ar stratēģijas "ES 2020" mērķiem virzītos uz resursu izmantošanas ziņā efektīvu tautsaimniecību ar zemām oglekļa emisijām. Lai sasniegtu mērķi efektīvāk izmantot resursus, nozarei būs jāvelta īpašas pūles, taču šis mērķis paver arī uzņēmējdarbības iespējas: metālapstrādes nozarei būs būtiska nozīme resursu ziņā efektīvas tautsaimniecības veidošanā. Metālapstrāde ir spēcīga nozare, kurā ir daudzas darba vietas un kura sniedz būtisku ieguldījumu pievienotās vērtības radīšanā. Minētā nozare stiprina Eiropas vērtības ķēdi un ir svarīgs šīs ķēdes posms ceļā uz resursu ziņā efektīvu tautsaimniecību.

1.2. Metālapstrādes nozare ir arī ļoti svarīga inovācijas un piegādes nozare, īpaši saistībā ar iniciatīvu "Resursu ziņā efektīva Eiropa", kuras mērķis ir sekmēt tautsaimniecības izaugsmi neatkarīgi no resursu izmantošanas, atbalstīt virzību uz zemu emisiju tautsaimniecību, palielināt atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu, modernizēt transporta nozari un paaugstināt energoefektivitāti.

1.3. *Atpazīstamība*

Metālapstrādes rūpniecība nav pietiekami plaši atpazīstama.

1.4. Metālapstrādes nozari nedrīkstam jaukt ar metāla ražošanas nozari. Eiropas Kopienu Statistikas biroja publikācijā "Eiropas fakti un skaitļi" dzelzs, tērauda un dzelzs sakausējumu (*Nace* kods 27) ražošana ir analizēta kopā ar metālizstrādājumu ražošanu, t.i., metālapstrādi (*Nace* kods 28). Tāpēc ir ļoti grūti veikt pienācīgu analīzi attiecībā uz nodarbinātības un ražošanas tendencēm metālapstrādes nozarē. Nozares ierobežotā atpazīstamība atspoguļojas ietekmes novērtējumos, kuros nav pietiekami ņemta vērā jauno noteikumu nozīmīgā mikroekonomiskā ietekme uz šo nozari. Ļoti svarīgi ir atbalstīt metālapstrādes nozares potenciāla attīstību, it īpaši eksporta izaugsmi un gūt praktiskas atziņas no nozares uzņēmējdarbības kultūras un inovācijas.

1.4.1. Tāpēc EESK aicina Eiropas Komisiju organizatoriskā ziņā un cilvēkresursu sadalē pienācīgu uzmanību veltīt šai pakārtotās rūpniecības nozarei un uzlabot nozares pārstāvību un iespējas vērsties Rūpniecības un uzņēmējdarbības, kā arī Tirdzniecības ģenerāldirektorātā, jo tai ir īpaša nozīme un tā spēj radīt darba vietas, proti, nodrošina darbu 4,3 miljoniem ES iedzīvotāju. Tāpēc EESK iesaka Eiropas Komisijai uzlabot metālapstrādes nozares interešu pārstāvību Komisijas dienestos un pasākumos (piemēram, ES un Ķīnas dialogā).

1.5. *Piemērotu pamatnosacījumu radīšana, ievērojot principu "vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem"*.

Pienākums sniegt datus, kas pārvaldes iestādēm vajadzīgi saskaņā ar vietējā un Eiropas Savienības līmeņa noteikumiem, rada lielu administratīvo slogu. Tas sarežģī mazo un vidējo uzņēmumu ikdienas darbību. Daudzās valstīs arī vispārējais stāvoklis investīciju jomā ir tāds, ka uzņēmumiem ir aizvien vienkāršāk, ērtāk un ienesīgāk pirkt daļu produktu ārpus ES, nevis palielināt ražošanu, izstrādāt tehnoloģiju un ieguldīt inovācijā. Šāda prakse ilgtermiņā apdraudēs konkurētspēju un mazinās jauno tehniķu interesi par šo nozari.

EESK aicina efektīvāk ievērot principu "vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem" gan rūpniecības politikas jomā, īstenojot stratēģiju "Eiropa 2020" (kā Eiropadome norādīja 2010. gada jūnijā), gan gaidāmajā paziņojumā par rūpniecības politikas programmu Eiropai (kura pamatā ir pamatiniciatīva "Rūpniecības politika globalizācijas laikmetā").

1.5.1. EESK arī aicina dalībvalstu iestādes sniegt uzņēmējiem nepieciešamo atbalstu visos līmeņos, vienkāršojot uzņēmumu dibināšanas kārtību un veicinot uzņēmējdarbību.

Vispārējos uzņēmējdarbības apstākļus raksturo arī tāds būtisks aspekts kā sociālā un nodarbinātības politika. EESK aicina dalībvalstis apvienot pūliņus, īpaši sociālās politikas jomā, lai radītu labvēlīgāku vidi konkurētspējīgu un peļņu gūstošu uzņēmumu izaugsmei, jo tie Eiropā nodrošina ilgtspējīgas darba vietas metālrūpniecības nozarēs. Svarīgi, lai sociālais dialogs, informācijas pieejamība un savlaicīgas un efektīvas konsultācijas nozarei ļautu paredzēt iespējamās pārmaiņas uzņēmējdarbībā, klientu stratēģijās vai materiālu ražošanā. Šajā jomā varētu arī veicināt apmaiņu starp ES dalībvalstīm un sociālās jomas dalībniekiem, lai savstarpēji mācītos un apzinātu efektīvus instrumentus, kā arī analizētu elastdrošības nozīmi.

1.6. *Kvalificēts personāls, nepieciešamās apmācības paredzēšana un nozares popularizēšana jauniešu vidū*

Ņemot vērā nozares uzņēmumu vidējo lielumu, arvien svarīgāka kļūst kvalificēta personāla pieejamība. Tāpēc būtisks jautājums ir pasākumi, ar kuriem novērst kvalificēta personāla trūkumu un darbiniekiem nodrošināt atbilstošu izglītību (gan formālo izglītību, gan profesionālo apmācību); tas attiecas gan uz piemērotiem mācekļiem, gan kvalificētiem darbiniekiem, tehniķiem, inženieriem un pētniekiem.

1.6.1. EESK uzsver, ka ir būtiski īstenot pasākumus visos līmeņos, lai uzlabotu nozares tēlu un tai piesaistītu vairāk jauniešu. Svarīgi ir nodrošināt, lai šādā salīdzinoši darbietilpīgā nozarē varētu saglabāt darbaspēku un, ja iespējams, to attīstīt gan kvantitatīvā, gan kvalitatīvā ziņā. EESK aicina Komisiju apsvērt iespēju veikt Eiropas mēroga pētījumu par metālapstrādes nozarē nepieciešamo izglītību un tehniskajām prasmēm, lai izvērtētu, kāda apmācība būtu vajadzīga. Tas varētu būt nozīmīgs atsauces dokuments, lai paplašinātu nozares sadarbību ar tehniskajām universitātēm un profesionālās izglītības iestādēm. Šā pētījuma virzību un vadību EESK iesaka uzticēt nesen izveidotā Eiropas metālrūpniecības nozares sociālā dialoga dalībniekiem, kam būtu jāizpēta visas iespējas apmainīties ar informāciju, kura varētu noderēt MVU un to darbinieku stāvokļa uzlabošanai.

1.7. *Inovācija*

Lai pētniecība un izstrāde būtu sekmīga, īpaši svarīga ir sadarbība starp metālu ražošanas un metālapstrādes nozarēm. Metālu ražošanas un metālapstrādes nozarēm un jo īpaši materiālu tehnoloģijām un nanotehnoloģijām jāpiešķir vairāk Eiropas pētniecības fondu līdzekļu, lai, veicot kopīgus pētījumus, uzlabotu metāla materiālu mehāniskās īpašības, tādējādi stiprinot un veicinot nozares konkurētspēju un inovācijas spēju un ar to saistītās priekšrocības. EESK iesaka Eiropas iestādēm un īpaši Komisijai, izstrādājot Astotās pamatprogrammas struktūru, darīt visu iespējamo, lai atvieglotu piekļuvi programmām. Īpaši jāatbalsta sadarbība ar MVU, jo tiem nav pietiekami daudz cilvēkresursu, kas ļautu apzināt iespējamos inovāciju projektus, tos iesniegt un pilnvērtīgi īstenot.

1.7.1. Rūpniecības nozarē inovācijas pamats parasti ir ne tikai jaunas zinātniskas atziņas, bet arī vairāki citi inovācijas veidi, piemēram, jauninājumi loģistikā, tirdzniecībā, organizatoriskajā struktūrā, uzņēmējdarbības modeļos un produktu izstrādē, un EESK aicina to ņemt vērā ES inovācijas politikā.

1.7.2. Tā kā produktu izstrāde un attīstīšana tiek pārcelta uz ražošanas ķēdes sākumu vai beigām, aizvien svarīgāka problēma ir intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība un preču viltojumi. Arī šai ziņā tikai daži metālapstrādes uzņēmumi var atļauties intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībā ieguldīt tikpat daudz līdzekļu kā lielie uzņēmumi.

1.8. *Tēla trūkums*

Metālapstrādes nozarei nav atbilstoša tēla. Pienācīga tēla izveide ir uzdevums, kas nozarei veicams, lai vairotu atpazīstamību un informētu par perspektīvām, un šai ziņā noderīgs būtu arī pārvaldes iestāžu atbalsts. Tāpēc EESK iesaka valstu un Eiropas līmeņa pārvaldes iestādēm analizēt stāvokli nozarē, ievērojot, ka tā ir "rūpniecības barometrs" un tās stāvoklis ir ticams rādītājs, kas atspoguļo rūpnieciskās ražošanas ķēdes "veselības stāvokli" un MVU ietekmi uz minēto "veselības stāvokli".

Rūpniecības nozares un rūpnieciskie projekti kopumā nesaņem plašu atbalstu, jo pēdējās desmitgadēs izveidots negatīvs nozares tēls. Politiķiem, rūpniecības nozares pārstāvjiem un publiskajām struktūrām jāattīsta jauni sadarbības veidi, lai uzlabotu to uzņēmumu tēlu, kuri ievēro visas tiesību aktu prasības.

1.9. *Tirdzniecības politika*

Gan Tirdzniecības ģenerāldirektorātam, gan Rūpniecības un uzņēmējdarbības ģenerāldirektorātam jābūt pietiekamām zināšanām par metālapstrādes nozari, un tiem būtu jāpiemēro līdzsvarota pieeja tādu pasākumu īstenošanā, kas ietekmē nozares uzņēmumus. Tāpēc EESK iesaka Eiropas Komisijai īstenot atbilstošus pasākumus un, pieņemot lēmumus par konkrētām nozarēm, ņemt vērā Kopienas intereses un attiecīgo ietekmi visos vērtību ķēdes līmeņos un visā rūpniecībā kopumā. Attiecībās ar trešām valstīm, īpaši tirdzniecības politikā, Eiropas Komisijai būtu jāievēro savstarpīguma princips.

1.10. *Klasteri*

Vērojama liela interese izstrādāt metālapstrādes rūpniecības nākotnes redzējumu, pamatojoties uz dažādiem klasteriem, kas darbojas ES teritorijā. Interesi ir izrādījuši šādu reģionu pārstāvji: Basku zeme (Spānija), Breša (Itālija), Flandrija (Beļģija), Lietuva, Luāras apgabals (Francija), Silēzija (Polija), Dienvidvestfālene (Vācija), Forarlberga (Austrija) un Valensija (Spānija). Tomēr jāturpina pētījumi, lai novērtētu ietekmi, svarīgākās tendences, kā arī pārmaiņas rūpniecības struktūrā un iespējas veikt salīdzinošo novērtēšanu dažādajās nozarēs.

1.11. *Finansējums*

EESK uzskata, ka vairāk jāuzsver nepieciešamība nodrošināt atbilstošus likviditātes mehānismus apstrādes rūpniecības uzņēmumiem, īpaši metālapstrādes nozares maziem un vidējiem uzņēmumiem. Tādējādi varētu uzlabot darbību visā Eiropā.

2. **Ievads**

2.1. Lisabonas līgumā ir noteikti jauni ES darbības pamatprincipi; Eiropas Komisija ir uzsākusi darbu jaunā sastāvā un 2009. gadā ir sācies jauns Eiropas Parlamenta pilnvaru periods. Taču pašlaik Eiropas Savienību kopumā un īpaši Eiropas ražošanas bāzi ietekmē notikumu attīstība pasaulē un problēmas, kas nav pieredzētas kopš ES dibināšanas.

2.2. Šīs problēmas ir efektīvi jārisina, lai apturētu bezdarba pieaugumu, uzņēmumu un ražošanas struktūru izirišanu (kas vērojama aizvien biežāk) un lai sabiedrība aizvien vairāk nezaudētu uzticēšanos.

2.3. Šajā pašiniciatīvas atzinumā par Eiropas metālapstrādes rūpniecību EESK vēlas sniegt dažas iespējamās atbildes uz jautājumiem, kas ilgtermiņā ietekmēs to, vai būs iespējams saglabāt Eiropas metālapstrādes nozares novatorisko spēju, ekonomisko elastīgumu un konkurētspēju pasaules tirgū. Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija analizē nozares problēmas un iespējas, kas rodas, pārejot uz ilgtspējīgu un resursu ziņā efektīvu tautsaimniecību saskaņā ar stratēģiju "Eiropa 2020".

2.4. Jāaplūko šādi jautājumi: Kā risināt minētās problēmas? Vai ES iestādes attaisnos uz tām liktās cerības? Kur tās var radīt pievienoto vērtību? Vai stratēģija "Eiropa 2020 — stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei" dos iespēju gūt panākumus?

3. **Metāla ražojumi ir visur**

3.1. Metālapstrādes uzņēmumi atrodas visā Eiropas Savienībā, gandrīz katrā tās reģionā un pilsētā. Tie ir elastīgi, novatoriski, parasti samērā mazi, pragmatiski, uz pakalpojumiem orientēti uzņēmumi, kas rada jaunas darba vietas un saglabā esošās. Tie ir iekļāvušies ierastajā rūpnieciskās piegādes ķēdē un ir tik dabiska tās sastāvdaļa, ka tos bieži uzskata par pašsaprotamiem. Atzinīgi jāvērtē pirmie īstenoti pasākumi stāvokļa uzlabošanai, īpaši pirmais Eiropas mēroga pētījums, ko publicējusi Eiropas Komisija. Tomēr daži metālapstrādes uzņēmumi — iespējams, sava lieluma, dažādības, universāluma un stabilitātes dēļ — tomēr lielā mērā palikuši ārpus sabiedrības uzmanības loka.

3.2. Šo nepamanāmību atspoguļo, piemēram, Eiropas Kopienu Statistikas biroja publikācija "Eiropas fakti un skaitļi", kurā dzelzs, tērauda un dzelzs sakausējumu (*Nace* kods 27) ražošana analizēta kopā ar pakārtoto darbību, proti, metālizstrādājumu ražošanu jeb, īsi sakot, metālapstrādi (*Nace* kods 28). Tāpēc ir ļoti grūti pienācīgi analizēt nodarbinātības un rūpniecības tendences tieši metālapstrādes nozarē.

3.3. Šī nepamanāmība vairs nav attaisnojuma. Metālapstrādes nozare ir ES rūpnieciskās piegādes ķēdes "neredzamais" būtiskais posms, kas, neraugoties uz to, ka uzņēmumi ir salīdzinoši nelieli, Eiropas ekonomikā uzrāda pārsteidzošus rezultātus.

3.4. Turpmāk minētie skaitļi īsumā ilustrē metālapstrādes nozares lielumu un stratēģisko nozīmi Eiropas tautsaimniecībā un nodarbinātībā.

3.4.1. Nozarē darbojas ļoti daudzi MVU; visā Eiropā ir 400 000 metālapstrādes uzņēmumu, no kuriem lielākā daļa (aptuveni 95 %) nodarbina mazāk par 50 cilvēkiem.

3.4.2. Metālapstrādes rūpniecība nodrošina darba vietas visā Eiropā; metālapstrādes nozarē strādā 4,2 miljoni cilvēku jeb apmēram 12 % no visa apstrādes nozarē nodarbināto skaita.

3.4.3. Nozare rada jaunas darba vietas; atzīmējams ir fakts, ka atšķirībā no vairuma citu Eiropas nozaru metālapstrādes nozarē nodarbināto skaits pēdējās desmitgadēs — līdz pat nesenajai ekonomikas lejupslīdei — pastāvīgi pieauga. Piemēram, laika posmā no 2000. līdz 2006. gadam nozarē nodarbināto skaits pieauga par aptuveni 8 %.

3.4.4. Metālapstrāde ir svarīga ekonomikas nozare; ražošanas apjoms 2008. gadā bija 530 miljardi euro.

3.4.5. ES rūpniecības struktūrā metālapstrādes nozarei ir īpaši svarīga nozīme, jo tā ražo citām nozarēm vajadzīgas sastāvdaļas.

4. **Metālapstrādes rūpniecības stratēģiskā nozīme**

4.1. *Būtisks piegādes ķēdes posms*

Eiropas metālapstrādes nozare ir būtisks Eiropas rūpnieciskās piegādes ķēdes posms, kas ražo sastāvdaļas un gala produktus visām citām rūpniecības nozarēm.

— Sastāvdaļas galvenokārt ražo autorūpniecības, aviācijas, transporta un mehānikas nozarēm, un it sevišķi mašīnbūvei, tādējādi metālapstrādes nozare ir svarīgs elements rūpniecības pārejā uz resursu efektīvāku izmantošanu.

— Tērauda profili un loksnes ir nepieciešamas inženiertehniskajā būvniecībā (tērauda karkasa ēkas, stiegrojuma stieņi, tērauda karkasa infrastruktūra, ēku apšuvums, stiprinājumi utt.).

— Tvertnes, kas paredzētas pārstrādes rūpniecībai, piemēram, pārtikas, farmaceitisko izstrādājumu, ķīmisko vielu, petroķīmijas produktu u.c. rūpniecībai.

— Savienotājelementi (skrūves, uzgriežņi, bultskrūves) un instrumenti, ko izmanto gan rūpniecībā, gan mājsaimniecībā.

4.2. *Stabila nozare*

Metālapstrādes rūpniecība ir strukturāli stabila nozare, kam nav pārāk liels jaudas pārpalikums.

4.3. *Nozare, kas rada darba vietas*

Metālapstrādes nozarē ir nodarbināti aptuveni 12 % no visās ES 27 dalībvalstīs apstrādes rūpniecībā strādājošajiem, un tajā darbojas apmēram viena piektdaļa no ES apstrādes rūpniecības uzņēmumiem.

4.4. *Nozare, kas rada pievienoto vērtību*

Eiropas metālapstrādes nozare rada 10 % no visas pievienotās vērtības, kas radīta visā Eiropas Savienības apstrādes rūpniecības nozarē, un 2006. gadā veidoja 7,4 % no visa ES ražošanas kopapjoma. Šai ziņā metālapstrādes nozare (pēc bruto produkcijas rādītāja un ražošanas apgrozījuma) ir pirmajā vietā Eiropā pievienotās vērtības radīšanā, ievērojami apsteidzot citas apstrādes nozares.

4.5. *Liela nozare, ko veido mazi uzņēmumi*

Eiropas metālapstrādes rūpniecība ir nozīmīga un pilnvērtīga apstrādes rūpniecības nozare, neraugoties uz to (vai tieši tāpēc), ka to galvenokārt veido daudzi atsevišķi un lielākoties mazi uzņēmumi ([1]) (vairāk nekā 90 % uzņēmumu ir maza un vidēja lieluma uzņēmumi, kas ir arī ģimenes uzņēmumi). Turklāt daudzās valstīs — galvenais izņēmums ir Vācija — nozarē dominē mikrouzņēmumi (10 vai mazāk darbinieki), kas veido 80 % no visiem nozares uzņēmumiem (2006. gadā).

4.6. *Nozare, kas stiprina Eiropas piegādes ķēdi*

4.6.1. Metālapstrādes nozares struktūra ir veidojusies drīzāk nevis nejauši, bet gan, praktiski piemērojoties tirgus vajadzībām, kas ir ietekmējušas Eiropas rūpnieciskās piegādes ķēdi, nodrošinot vajadzīgo elastību un nozares jauninājumu un nišas funkciju, kas šodien tai ir raksturīga. Tāpēc tas, ka metālapstrādes uzņēmumi galvenokārt ir maza vai vidēja lieluma, nebūtu jāuztver kā trūkums, bet gan kā relatīva stiprā puse.

4.6.2. Arī pētījumi liecina, ka Eiropas metālapstrādes nozare ir un arī turpmāk būs nozare, ko galvenokārt veido mazie un vidējie uzņēmumi. Metālapstrādes rūpniecības uzņēmumi pat kļūst mazāki salīdzinājumā ar lielajiem piegādes ķēdes partneriem, kuri, atšķirībā no metālapstrādes rūpniecības, lielā mērā konsolidējas. Savukārt metālapstrādes rūpniecībā strukturālu iemeslu dēļ konsolidācijas iespējas kopumā ir ļoti ierobežotas.

4.6.3. Cieši jāsadarbojas visos piegādes ķēdes posmos. Tāpēc EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis analizēt nozīmīgo jautājumu par partnerību paplašināšanu un sadarbības stiprināšanu visos ķēdes posmos un jo īpaši iesaka veidot kanālus, ko metālapstrādes nozare varētu izmantot, lai apzinātu un ietekmētu jaunu tērauda īpašību un veidu attīstīšanu atbilstoši izteiktajām prasībām.

([1]) Sk. Eiropas Komisija dokumentu "*FWC* Nozares konkurētspējas pētījums — ES metālapstrādes un metāla produktu ražošanas uzņēmumu konkurētspēja" (*FWC Sector Competitiveness Studies - Competitiveness of the EU Metalworking and Metal Articles Industries*), galīgais ziņojums, 2009. gada 18. novembris, 91. lpp. Nozares struktūra un uzņēmumu lielums, 2.7.1. punkts — MVU izplatība un nozīme minētajā nozarē: "Analīze par šīs nozares uzņēmumu lielumu (un tajos nodarbināto skaitu) […] liecina, ka tajā galvenokārt darbojas mikrouzņēmumi (kuros ir mazāk nekā 10 strādājošie), un tie ir 80 % no visiem šīs nozares uzņēmumiem (dati par 2006. gadu). Vienlaikus jānorāda, ka 17 % no visiem nozares uzņēmumiem klasificējami kā mazi (10 līdz 49 strādājošie, dati par 2006. gadu). Tādējādi 2006. gadā vairāk nekā 95 % nozares uzņēmumu katrs nodarbināja mazāk nekā 50 strādājošo; 3 % no visiem nozares uzņēmumiem varētu klasificēt kā vidējus (50 līdz 249 strādājošie), savukārt tikai pusprocents uzņēmumu bija lieli (vairāk nekā 250 strādājošie)."

4.7. *Nozare, kas atrodas neizdevīgā situācijā*

Tādos aspektos kā apjoms un apjomradīti ietaupījumi metālapstrādes nozares attiecības ar klientiem un piegādātājiem turpmākajos gados kļūs aizvien asimetriskākas. Tādēļ metālapstrādes nozare nonāk arvien neizdevīgākā situācijā, un samazinās tās iespējas kontrolēt stāvokli un ietekmēt uzņēmējdarbības vidi. Tas nozīmē, ka aizvien pieaug spiediens uz nemainīgajām izmaksām un nodarbinātības kvalitāti nozarē.

4.8. *Turpmāk veicamie pasākumi, pamatojoties uz rūpīgu analīzi*

Pamatojoties uz minētajiem stratēģiskajiem elementiem, pašiniciatīvas atzinuma mērķis ir izteikt ierosinājumus, ņemot vērā reālo pieredzi metālapstrādes nozarē, kuras uzņēmumi un klasteri ikvienā nozīmīgākajā Eiropas reģionā rada darba un apmācību iespējas. Tā ir daudzpusīga, elastīga un novatoriska nozare, kas īpaši labi spēj pielāgoties un saglabāt darba vietas visdažādākajos apstākļos, turklāt, izmantojot tās modeli, varētu noteikt turpmākos pasākumus, it īpaši pasākumus, kas palīdzētu pielāgoties pārmaiņām.

5. **Eiropas līmenī veicamie pasākumi**

5.1. *MVU īpašā loma metālapstrādes nozarē*

5.1.1. Lai gan absolūtajos skaitļos vērojamas reģionālas atšķirības (piemēram, Vācijā metālapstrādes uzņēmumi salīdzinoši ir lielāki nekā citās ES valstīs), skaidrs ir tas, ka, salīdzinājumā ar uzņēmumu lielumu citās tautsaimniecības nozarēs, metālapstrādē pārsvarā darbojas un ir plaši izplatīti mazi un vidēji uzņēmumi.

5.1.2. EESK uzskata, ka nav pietiekami, ja politiķi šo faktu tikai atzīst, bet pēc tam no šā jautājuma novēršas un neīsteno konkrētus pasākumus. Nesen veikta analīze liecina, ka MVU izplatību nozarē vajadzētu uzskatīt nevis par maznozīmīgu iezīmi vai nejaušību, bet gan izšķirīgu faktoru spēcīgas pozīcijas nodrošināšanai.

5.1.3. EESK aicina Eiropas Savienību turpmāk sīki analizēt nozares svarīgākās iezīmes un skaidri un precīzi apzināt, kuri faktori metālapstrādes nozari ietekmē labvēlīgi, rada tai priekšrocības un tādējādi sekmē pievienotās vērtības radīšanu ES rūpnieciskās ražošanas ķēdē.

5.1.4. Eiropas Savienībai jānodrošina piemērota Eiropas politika MVU atbalstam, ievērojot to īpašās vajadzības. Lai šīs metālapstrādes MVU konkrētās vajadzības varētu apmierināt, jāapzina vislabākie paraugprakses piemēri un pasākumi, attiecīgos gadījumos izmantojot arī salīdzinošo novērtēšanu. Tas dotu iespēju palielināt un veicināt nozares priekšrocības un iespējas, kā arī sekmēt to, lai metālapstrādes nozarē arī turpmāk darbotos īpaši daudzi MVU.

5.1.5. Nozares priekšrocību izpēte turklāt būtu gan apstiprinājums tam, ka metālapstrāde ir viens no inovācijas virzītājspēkiem Eiropas apstrādes nozarē, gan iespēja uzsvērt metālapstrādes nozares priekšrocības un uzlabot tās tēlu, kas ir ļoti vajadzīgs, lai piesaistītu darba ņēmējus (īpaši jauniešus). Vajadzīgs politisks redzējums, lai Eiropas apstrādes nozarei politiskajā līmenī pievērstu īpašu uzmanību, to uzskatot par ražošanas ķēdes novatorisku posmu, kas rada darba vietas.

Laikā, kad visā Eiropā dažādas pārvaldes iestādes nāk klajā ar teorētiskiem, retoriskiem un bieži neskaidriem izteikumiem par MVU nozīmi, tā vietā, lai piemērotu neskaidras "visiem gadījumiem piemērotas" pieejas, ir svarīgi precīzi un rūpīgi izstrādāt praktiskus, lejupējus un īstenojamus pasākumus, kuru mērķis ir izprast metālapstrādes nozares īpatnības, stiprināt tās priekšrocības un sekmēt tās attīstību.

5.1.6. Tā kā metālapstrādes nozares uzņēmumi caurmērā ir vidēja lieluma, daudziem darba ņēmējiem nav piekļuves Eiropas uzņēmumu padomēm vai līdzīgiem Eiropas tīkliem, kuros pārstāvēt savas intereses. Tomēr vairums uzņēmumu jau darbojas Eiropas vērtību ķēdē vai tiem ir konkurenti citos nozares uzņēmumos, kas darbojas ārpus ES. Tādējādi atalgojums, darba laiki un apstākļi bieži ir pakļauti tiešai konkurencei. Lai izvairītos no sniegtā informācijas daudzuma dažādības, EESK iesaka rūpīgi un savlaicīgi nodrošināt informāciju, apspriesties ar darba ņēmējiem un veicināt sociālo dialogu. Ņemot vērā Eiropas MVU nodarbināto skaitu, Eiropai jāīsteno politika, kas atbilst viņu vajadzībām.

5.2. *Izejvielu, īpaši tērauda, pieejamība*

5.2.1. Metālapstrādes nozarei ir svarīgi, lai būtu pieejamas izejvielas par taisnīgām cenām, jo mainīgā un globalizētā tirgū izejvielām ir aizvien lielāka nozīme.

5.2.2. ES metālapstrādes uzņēmumi darbaspēka izmaksu ziņā nevar konkurēt Eiropas Savienībā, un, tā kā tie pārsvarā ir mazi un atsevišķi uzņēmumi, tie nevar veikt tādus apjomradītus ietaupījumus kā to piegādātāji, piemēram, tērauda rūpnīcas. Tāpēc ir būtiski ar konkurētspējīgiem tirgus nosacījumiem nodrošināt piekļuvi izejvielām, tostarp enerģijai.

5.2.3. EESK arī iesaka Eiropas Komisijai attiecībās ar trešām valstīm uzstāt uz savstarpīguma principu un šajā saistībā izpētīt vairākus faktorus, kuru dēļ Eiropas uzņēmumiem ir grūtāk piekļūt izejvielām nekā citu valstu piemēram, Ķīnas, uzņēmumiem, kas konkurē Eiropā, lai iepirktu metāllūžņus, kamēr Eiropas uzņēmumiem nav šādas iespējas nav, jo šis tirgus ir slēgts.

5.2.4. Jāatbalsta arī spēja plānot turpmāko darbību un reaģēt uz nestabilitāti un dažādiem apstākļiem (riska pārvaldība), kā arī nodrošināt, ka Eiropas tērauda nozares tiesiskajā regulējumā nav šķēršļu ieguldījumiem šajā ES nozarē. Paredzams, ka pāreja no vairākgadu vai gada līgumiem uz īsākiem līgumiem vai — aizvien biežāk — tūlītējiem darījumiem šo tendenci pastiprinās un vēl vairāk ierobežos metālapstrādes uzņēmumu plānošanas iespējas. EESK iesaka Eiropas iestādēm ņemt vērā šo tendenci un izstrādāt pasākumus, kuru mērķis ir atbalstīt metālapstrādes MVU, lai tie varētu pielāgoties aizvien lielākajai cenu nestabilitātei. Komiteja īpaši iesaka šo svarīgo aspektu ņemt vērā, gatavojot paziņojumu par Eiropas izejvielu stratēģiju.

5.2.5. EESK vērš uzmanību arī uz aizvien lielāko koncentrāciju dzelzsrūdas ieguves nozarē un aicina Eiropas Komisiju ņemt vērā risku, ko Eiropas rūpniecībai varētu radīt pasaules mēroga monopolu izveide, kā norādījuši Eiropas tērauda, inženiertehniskās un autobūves nozares pārstāvji sakarā ar paziņojumu apvienot ieguves uzņēmumus *BHP Billiton plc* un *Rio Tinto plc*.

5.3. *Enerģija*

5.3.1. ES metālapstrādes nozarei ir būtiski, lai tiktu nodrošināta stabila elektroenerģijas piegāde, turklāt enerģijas piegāde no visiem avotiem jānodrošina ar konkurētspējīgiem tirgus nosacījumiem.

5.3.2. Lai nodrošinātu konkurenci starp elektrības piegādātājiem un izplatītājiem, svarīgi ir izveidot un finansēt infrastruktūru un nepieciešamos pārrobežu savienojumus, vienlaikus likvidējot uz valstu robežām pastāvošos šķēršļus, īpaši elektroenerģijas pārvadē.

5.3.3. Pieņemot lēmumus par enerģētikas politiku, arī jāpanāk līdzsvars starp vides aspektu un ekonomisko ietekmi gan uz piegādes stabilitāti, gan piegādātāju cenām; tas ir būtiski, lai nodrošinātu nozares konkurētspēju.

5.4. *Līdzvērtīgi konkurences apstākļi*

5.4.1. Eiropas Savienībā dibinātie uzņēmumi saskaras ar aizvien lielāku starptautisko konkurenci gan iekšējā tirgū importēto produktu dēļ, gan eksporta tirgū. Stāvokli sarežģī tas, ka Eiropas Savienībā ir ļoti dažādi apstākļi, piemēram, atšķiras enerģijas cenas, ar iekārtām/ražotnēm saistīto atļauju izsniegšanas kārtība un darbības nosacījumi. EESK aicina Eiropas Komisiju nodrošināt līdzvērtīgus apstākļus konkurencei gan Eiropas Savienībā, gan pasaulē ar citām valstīm.

5.4.2. EESK aicina Eiropas Komisiju gādāt par to, lai starptautiskā konkurence ar citām valstīm norisinātos līdzvērtīgos apstākļos.

5.4.3. Visbeidzot, konkurences iestādēm būtu ciešāk jāuzrauga iespējamā ļaunprātīgā izmantošana, kas varētu rasties tāpēc, ka nozares uzņēmumi ir nelieli salīdzinājumā ar to klientiem un īpaši piegādātājiem.

5.5. *Finansējums*

5.5.1. Finanšu iestādēm ir svarīga nozīme rūpniecības politikas mērķu sasniegšanā, proti, tās uzņemas vai neuzņemas risku un regulē savu pakalpojumu pieejamību. Finanšu krīze, kas kopš 2008. gada beigām aptumšojusi reālās ekonomikas perspektīvas, ir ietekmējusi arī metālapstrādes nozari. Nelabvēlīgajos ekonomiskajos apstākļos 2009. gadā pieprasījums pēc aizdevumiem bija salīdzinoši neliels, savukārt 2010. gadā tas ir lielāks nekā paredzēts, un tāpēc uzņēmumiem aizvien vairāk trūkst finansējuma, jo pieprasījums pēc aizdevumiem atkal pieaug. Šo līdzekļu trūkumu visvairāk izjūt MVU, jo tie ir gandrīz pilnībā atkarīgi no banku finansējuma. Tā kā metālapstrādes nozarē ir liels MVU īpatsvars, tā jau tagad izjūt slikto finansiālo situāciju, kas draud izvērsties nopietnā krīzē.

5.5.2. Bankas nebaidījās no riska, kad līdzekļus ieguldīja riska ieguldījumu fondos un citos vērtspapīros, taču tagad, kad tām jāpilda savs pamatuzdevumus, proti, jānodrošina līdzekļi reālajai ekonomikai, tās atkal apzinās iespējamo risku un to uzņemties nevēlas. Svarīgi ir uzsvērt, ka finanšu nozare ir līdzeklis mērķu sasniegšanai. Pašlaik banku nozare cenšas īstenot ES Kapitāla prasību direktīvu, kurā bankām paredzēts pienākums samazināt aizņemto līdzekļu īpatsvaru un ieviesti daudz stingrāki noteikumi attiecībā uz riska uzņemšanos. Lai izvairītos no negatīvas ietekmes uz kredītu pieejamību visai nozarei, jāveic rūpīgāka minēto noteikumu analīze.

5.5.3. EESK uzskata, ka vairāk jāuzsver nepieciešamība nodrošināt atbilstošus likviditātes mehānismus apstrādes rūpniecības uzņēmumiem, īpaši tādēļ, ka metālapstrādes nozarē darbojas daudzi MVU. Šādā veidā varētu uzlabot darbību visā Eiropā.

5.5.4. Metālapstrādes nozare ir svarīga Eiropas eksporta nozare. EESK atzinīgi vērtētu tādus pasākumus, kuru mērķis būtu atbalstīt tās potenciāla attīstību, īpaši eksporta izaugsmi. Lai to sasniegtu, jāuzlabo arī piekļuve finansējumam un eksporta kredītiem.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Valsts parāda krīzes ietekme uz ES pārvaldību" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 51/03)

Ziņotājs: ***SMYTH* kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2010. gada 29. aprīlī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"*Valsts parāda krīzes ietekme uz ES pārvaldību*".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 7. septembrī.

Ņemot vērā Komitejas pilnvaru termiņa atjaunošanu, pilnsapulce ir nolēmusi balsot par minēto atzinumu oktobra plenārsesijā un ir iecēlusi *SMYTH* kgu par galveno ziņotāju saskaņā ar Reglamenta 20. pantu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 21. oktobrī, ar 120 balsīm par, 7 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1 Valsts parāda krīze, ko izraisīja finanšu un fiskālā krīze, apdraud ekonomikas un monetārās savienības (EMS) pastāvēšanu, tādēļ ir vajadzīgi efektīvi finansiāli, saimnieciski un politiski pasākumi. Tā ir atklājusi Izaugsmes un stabilizācijas pakta kā dalībvalstu finansiālās atbildības nodrošināšanas mehānisma nepilnības.

1.2 EESK atbalsta Padomes un *ECOFIN* līdz šim īstenotos pasākumus finanšu grūtībās nonākušo dalībvalstu atbalstam, izmantojot Eiropas finanšu stabilizācijas mehānismu *(EFSM)* un Eiropas finanšu stabilizācijas instrumentu *(EFSF)*. Būdams pagaidu risinājums, tas tomēr var veidot pamatu pastāvīgākai procedūrai un finansiāla atbalsta (ar attiecīgiem nosacījumiem) sniegšanas sistēmai, izveidojot patiesu Eiropas monetāro fondu. Būtu jāizvērtē arī priekšlikums nodibināt valsts parāda ES aģentūru, kas emitētu eiroobligācijas.

1.3 Lai neapdraudētu Eiropas tautsaimniecības atveseļošanas programmas mērķus, EESK iesaka eirozonā izstrādāt valsts parāda samazināšanas programmas, tādējādi nodrošinot zonas ekonomikas un monetāro stabilitāti. Tam jābūt savienojamam ar ekonomikas atlabšanu un nodarbinātības mērķiem, kas izklāstīti Komisijas paziņojumā "Eiropa 2020. Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei" un kurus krīze nopietni apdraud.

1.4 Turpmākajā ES pārvaldībā ir jāmācās no pieredzes, kas gūta parāda krīzes laikā. Sākotnējie priekšlikumi par uzraudzību un sankcijām, ko izvirzījusi darba grupa ekonomikas politikas jautājumos, liecina par pareizu virzību. EESK tomēr uzskata, ka papildus sankcijām būtu jāapliecina arī lielāka Eiropas mēroga solidaritāte valsts parāda pārvaldībā. EESK norāda, ka vēl nav formāla mehānisma rīcībai valsts parāda saistību nepildīšanas gadījumā. Tā ir strukturāla nepilnība EMS sistēmā, un politikas veidotājiem šis jautājums ir jārisina. Tomēr būtu vēlamas politiskas, nevis ekonomiskas sankcijas, lai izvairītos vēl vairāk palielināt attiecīgo valstu parādu.

1.5 Valsts parāda krīzes svarīgs cēlonis ir dažu ES dalībvalstu bezatbildīga fiskālā politika. Daļēji krīzi izraisīja tādi nepārdomāti aizņēmumi no bankām, kas sekmēja būvniecības un aktīvu "burbuļus", bet daļēji — arī kredītreitingu aģentūru spekulatīvā darbība. Krīzi lielā mērā sekmēja arī nodokļu maksātāju finansētie plašie banku glābšanas plāni dažās dalībvalstīs un tam sekojošā pasaules finanšu sistēmas nestabilitāte. Nākotnē vajadzīgas efektīvas reformas pasaules banku sistēmā, lai tāda rīcība neatkārtotos.

1.6 EESK cer, ka, nostiprinot Eiropas ekonomikas pārvaldību, kas jāsāk 2011. gada janvārī ar "Eiropas pusgadu", un labāk koordinējot dalībvalstu ekonomikas politiku [1], Eiropā varēs saglabāt darba vietas, kuras krīze ir nopietni apdraudējusi.

1.7 Tomēr EESK uzskata, ka vismaz *euro* zonas valstīm nepietiek tikai ar ekonomikas politikas koordināciju, bet tām ir vajadzīga īsta kopēja ekonomikas politika; tāpat ir lietderīgi (vismaz sākuma posmā) koordinēt budžeta politiku.

[1] COM(2010) 367 "Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai ES ekonomikas pārvaldībai".

2. Krīzes vēsture — fiskālā politika Ekonomikas un monetārajā savienībā

2.1 Fiskālā disciplīna ir viens no makroekonomiskās stabilitātes pamatelementiem, jo īpaši tādā monetārā savienībā kā eirozona, kuru veido suverēnas valstis, kas saglabā atbildību par savu fiskālo politiku. Eirozonā valsts monetārā un valūtas kursa politika, lai reaģētu uz tajā notiekošiem satricinājumiem, vairs nav pieejama. Tādējādi ietekmes līdzeklis ir fiskālā politika, bet tā spēj labāk pielāgoties šādiem satricinājumiem, ja ir stabila.

2.2 Ir izveidoti vairāki mehānismi un īstenoti pasākumi, lai nodrošinātu stabilu fiskālo politiku un ierobežotu faktorus, kas apdraud cenu stabilitāti. Minētie pasākumi ir minēti Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 121., 123., 124., 125. un 126. pantā, un tie ietver Stabilitātes un izaugsmes paktu (pamatojoties uz 121. un 126. pantu), pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru (126. pants), monetārās finansēšanas aizliegumu (123. pants), priviliģētas piekļuves finanšu iestādēm aizliegumu (124. pants) un klauzulu, ar kuru noraida atbildību par citu saistībām (125. pants).

2.3 Līgumā ir paredzēts budžeta politikas pamatnoteikums, proti, dalībvalstīm ir jāizvairās no pārmērīga valsts budžeta deficīta. Tāpēc dalībvalstīm uzmanība galvenokārt jāpievērš tam, lai valsts gada budžeta deficīts nepārsniegtu 3 % no IKP, un valsts kopējā parāda apjoms attiecībā pret IKP jāsaglabā 60 % robežās vai zemāk.

2.4 Izņēmuma gadījumos budžeta deficīta atsauces vērtības pagaidu pārsniegšanu neuzskata par pārmērīgu, ja tā saglabājas tuvu noteiktajai robežai. Lēmumu par to, vai dalībvalstī ir pārmērīga budžeta deficīta stāvoklis, pieņem *ECOFIN* padome, rīkojoties saskaņā ar Eiropas Komisijas ieteikumu. Ja minētā padome pieņem lēmumu, ka dalībvalstī ir pārmērīga budžeta deficīta stāvoklis, nepieciešamie pasākumi ir paredzēti pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā, ietverot iespēju attiecīgajai valstij piemērot sankcijas.

2.5 Stabilitātes un izaugsmes pakta mērķis ir nodrošināt, lai vienmēr tiktu pieņemta pārdomāta budžeta politika. Stabilitātes un izaugsmes paktā ir noteikts dalībvalstu pienākums ievērot, lai nosakot vidējā termiņa mērķus atbilstīgi katras valsts īpatnībām, to budžeta pozīcijas būtu "tuvu līdzsvaram vai ar pārpalikumu". Pielāgošanās minētajiem nosacījumiem dalībvalstīm dotu iespēju pārvarēt parastās cikliskās svārstības, nepārsniedzot valsts budžeta deficīta atsauces vērtību, kas ir 3 % no IKP. Faktiski pastāv Stabilitātes un izaugsmes pakta koncepcijas un tā darbības liela neatbilstība. Kā nesen norādījusi Eiropas Centrālā banka (ECB):

"Tomēr atsevišķās dalībvalstīs ne vienmēr ievērota atbilstība Mastrihtas līgumā un Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktajām budžeta prasībām. Dažās valstīs atkārtojas un saglabājas pārkāpumi attiecībā uz valsts budžeta deficīta atsauces vērtību 3 % apjomā no IKP, liekot izdarīt secinājumu, ka vismaz šajos gadījumos minētā pakta īstenošana nav bijusi pietiekami stingra, un ir pietrūcis politiskās gribas. Dažādās valstīs pārāk optimistiskas izaugsmes prognozes, iegūto datu labošana, lielākas ieņēmumu svārstības, nekā paredzēts, kā arī pastāvīgs nenoteiktu izdevumu pieaugums ir par iemeslu dažādajām atkāpēm no fiskālajiem plāniem." ("Stabilitātes un izaugsmes pakta desmit gadi", ECB ikmēneša biļetena raksts, 2008.gada oktobris.)

2.6 Pirms pašreizējās vispārējās finanšu krīzes netika ievērota atbilstība EMS pamatā esošajiem fiskālajiem noteikumiem, bet varētu argumentēt, ka riski, kas saistīti ar valsts parāda problēmām monetārajā savienībā, rada krīzes otro posmu. Desmit vai vairāk gadu laikā aizvien vairāk palielinoties viegli pieejamu kredītu apjomam, kas radīja "mājokļu un celtniecības burbuļus", tiem sekojošie "ekonomiskie sprādzieni" dažās dalībvalstīs ir tajās radījuši spirālveidīgi pieaugošu parādu slogu. Šķiet mazliet ironiski, ka Grieķijas, Spānijas un Portugāles valdībām nevajadzēja izmantot nodokļu maksātāju naudu, lai finansētu pasākumus to banku sistēmu glābšanai banku krīzes laikā, taču šobrīd minēto valstu parādu problēmas apdraud banku stabilizāciju visā ES. Tas apliecina, ka banku glābšana, izmantojot nodokļu maksātāju naudu, nebija galvenais valsts parāda iemesls.

2.7 Banku krīzes laikā bieži tika apgalvots, ka atsevišķas bankas "ir pārāk lielas, lai tām ļautu bankrotēt"; šobrīd runā par dalībvalstīm, kurām ir būtiskas problēmas valsts parāda palielināšanās dēļ, bet kuras ir "pārāk svarīgas, lai pieļautu to maksātnespēju". Nodokļu maksātājiem nācās segt zaudējumus, lai glābtu bankas, kuru darbībā bija nopietni pārkāpumi, savukārt šobrīd, iespējams, vēl sāpīgāki valsts budžeta pielāgojumi dažās dalībvalstīs jāveic, ņemot vērā stāvokli starptautiskajos obligāciju tirgos. Nestabilitāte, kuru radījusi valsts parāda problēma, sāk apdraudēt arī pašu *euro*, un radot bažas, ka tā varētu aptvert vairākas eirozonas dalībvalstis.

2.8 Valsts parāda krīze ir uzticības krīze ES kopumā un jo īpaši eirozonai. Tai ir vajadzīgs gan politisks, gan finansiāls risinājums. Tās rezultātā citastarp tiek apšaubīta iepriekš minēto fiskālo pasākumu atbilstība mērķim nodrošināt vienotās valūtas stabilitāti. Var diezgan pamatoti argumentēt, ka Stabilitātes un izaugsmes pakts nav bijis veiksmīgs un Eiropā tagad ir jārada jauna fiskālā un monetārā sistēma, kas ļautu efektīvāk risināt kādas dalībvalsts tautsaimniecības lejupslīdes vai pat maksātnespējas problēmas. Ja tā, tad kāda varētu būt šī sistēma?

3. **Alternatīvas fiskālās un monetārās sistēmas**

3.1 Pēdējos mēnešos ir bijušas vairākas jaunas attīstības tendences gan politikas teorijā, gan politikas īstenošanā. Viens no interesantākajiem priekšlikumiem, lai risinātu problēmas saistībā ar valsts parāda krīzi un valsts nespēju to atmaksāt, ir Eiropas Monetārā fonda izveide (EMF) ([2]). Minētā priekšlikuma pamatā ir arguments, ka Starptautiskajam valūtas fondam (SVF) nav pieredzes situācijā, kad pastāv risks, ka kāda monetārās savienības valsts nevarēs atmaksāt parādu, bet ES rīcībā būtu daudz stingrāki izpildes mehānismi, ja tiktu izveidots EMF.

3.2 Eiropas monetārais fonds būtu uzskatāms par līdzvērtīgu politiskajiem pasākumiem saistībā ar neseno finansiālo sabrukumu, kad politikas mērķis bija lielu finanšu iestāžu sabrukuma novēršana. Eiropas Savienībai atgūstoties no banku krīzes, politiskajās diskusijās galvenā uzmanība tiek pievērsta reformām, kas pieļautu finanšu iestāžu maksātnespēju noteiktā kārtībā un lielākām maksātspējas problēmās nonākušām bankām paredzētu glābšanas fondu pašfinansēšanu. Citiem vārdiem sakot, pēc finanšu sistēmas stabilizācijas Eiropas politikas veidotāji šobrīd pievērš uzmanību tam, lai nodrošinātu, ka turpmāk krīzes gadījumā galvenais smagums gulstas uz finanšu iestādēm, nevis uz nodokļu maksātājiem. Banku reformas priekšlikumi aptver tādus pasākumus kā, piemēram, lielāks kapitāla apjoms, stingrāka uzraudzība, banku darbinieku prēmiju ierobežošana un likvidēšanas plānu izstrāde. EMS ietvaros vienotas valūtas aizsardzībai minētā sistēma ir jāpastiprina, lai risinātu problēmas saistībā ar nestabilitāti, ko rada EMS vienas dalībvalsts nespēja atmaksāt parādu vai saistību nepildīšana.

3.3 EMF izveides ierosinātāji norāda, ka tas atbilstu Līgumā noteiktajam pastiprinātas sadarbības principam un tādējādi Līgumā nebūtu jāievieš grozījums. Pareizi izveidots EMF novērstu nepilnības EMS struktūrā, kas radušās Stabilitātes pakta līdzšinējās neveiksmīgās īstenošanas dēļ un arī tāpēc, ka acīmredzami trūkst ticamības noteikumam, ka dalībvalstis nav atbildīgas par citu dalībvalstu saistībām.

3.4 Kādā veidā šādu fondu varētu finansēt? Lai mazinātu morālā kaitējuma problēmu, ar kuru šobrīd saskaras Vācija un Francija, līdzfinansējot ārkārtas atbalsta paketi Grieķijai, iemaksas EMF veiktu tikai tās valstis, kuras nav ievērojušas Māstrihtas kritērijus. To ieguldījumu apjoms būtu jānosaka, ņemot vērā divus kritērijus:

— 1 % gadā no "pārmērīgu parādsaistību" apjoma, kuru aprēķina kā starpību starp faktisko valsts parāda līmeni (iepriekšējā gada beigās) un Māstrihtas kritērijos noteikto ierobežojumu 60 % apmērā no IKP. Grieķijai, kuras parāda procentuālā vērtībā attiecībā pret IKP ir 115 %, iemaksas apjoms EMF būtu līdzvērtīgs 0,55 %;

— 1 % no pārmērīgā deficīta, t.i., deficīta apjoma attiecīgajā gadā, kas pārsniedz Māstrihtas kritērijos noteikto ierobežojumu, proti, 3 % no IKP. Grieķijai deficīts ir 13 % no IKP, un iemaksa EMF būtu 0,10 % apmērā no IKP.

Kopējais iemaksu apmērs par 2009. gadu Grieķijai būtu 0,65 % no IKP, kas ir ievērojami mazāk nekā pašreizējiem stingrības pasākumiem nepieciešamais apjoms.

3.5 Turklāt EMF varētu aizņemties līdzekļus tirgos, lai būtu pietiekami resursi papildus uzkrātajām iemaksām jebkādu prasību apmierināšanai. EMF varētu iejaukties, lai sniegtu finansiālu atbalstu, izmaksājot daļu no saviem līdzekļiem vai garantējot valsts parāda vērtspapīru emisiju. Kā piemēru un saistībā ar iepriekš notikušo var norādīt, ka, izmantojot ierosināto finansēšanas mehānismu, kopš EMS izveides EMF būtu varējis uzkrāt 120 miljardu *euro* lielas rezerves. Apvienojumā ar atbilstošu aizņemšanos tirgos būtu nodrošināti pietiekami lieli līdzekļi, lai jebkurai no mazākajām eirozonas dalībvalstīm finansētu glābšanu.

3.6 Lai nodrošinātu noteikumu ievērošanu, Eiropas Savienībai ir vairākas iespējas, sākot no atteikšanās piešķirt struktūrfondus, jaunu naudas līdzekļu garantiju atsaukšanas vai pat valsts izslēgšanas no eirozonas naudas tirgus. Minētās sankcijas pielietotu pakāpeniski, jo tās rada ievērojamu ekonomisku spiedienu uz dalībvalstīm, kuras neievieš iepriekš apstiprinātās reformu programmas.

3.7 Viena no EMF priekšrocībām būtu tā, ka būtu iespējams risināt problēmas saistībā ar kādas eirozonas valsts, kas neievēro reformu programmas noteikumus, parāda neatmaksāšanu plānotajā laikā. Salīdzinot ar neskaidrībām par parādu pārstrukturēšanu starptautiskajos obligāciju tirgos, EMF varētu dalībvalstīm ar neatmaksātu valsts parādu piedāvāt šīs parādsaistības ar standartatlaidi apmainīt pret parāda vērtspapīriem EMF. Tādējādi parāda maksātnespējas izraisītā negatīvā ietekme būtu ierobežota, un samazinātos arī finanšu iestāžu zaudējumi.

3.8 EMF atbalstītāji apgalvo, ka tas piedāvā būtiskas priekšrocības, kuras nedod vienkārša vēršanās pie SVF. EMF varētu pārvaldīt problēmu, kas saistītas ar nespēju savlaicīgi atmaksāt valsts parādu, risināšanu, un tas samazinātu negatīvo ietekmi obligāciju un citos finanšu tirgos. Ņemot vērā secinājumus saistībā ar banku krīzi, minētā politika šobrīd ir jāvirza ne tikai uz turpmākās krīzes novēršanu, bet arī uz sagatavošanos tai. Iepriekš minētais attiecas arī uz valstu parāda krīzi. Kad pašreizējā krīze beigsies (ja tas notiks), Eiropai jābūt gatavai, ka tā atkārtosies.

([2]) Minētais priekšlikums pilnībā izklāstīts *D. Gros* un *T. Mayer* politikas dokumentā *"How to deal with sovereign debt default in Europe: Towards a Euro(pean) Monetary Fund."* Politikas dokuments Nr. 202, Eiropas politikas pētījumu centrs, 2010. gada februāris. Daudzu šajā provizoriskajā atzinuma projektā izklāstīto apsvērumu pamatā ir šis rūpīgi pārdomātais dokuments.

3.9 Citos plānos galvenā uzmanība ir pievērsta pretrunām starp Eiropas tautsaimniecības atlabšanas nepieciešamību un parādu samazināšanu. Pētījumi liecina, ka eirozonā Māstrihtas kritērijos un Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktā fiskālā disciplīna negatīvi ietekmē saimniecisko izaugsmi, salīdzinot ar ASV un Apvienoto Karalisti ([3]). Ironiski, ka finanšu krīze sākās ASV, un tur kā politiska reakcija sekoja milzīgs fiskāls un monetārais stimuls, lai novērstu negatīvo ciklisko ietekmi. Eirozonas makroekonomisko politiku negatīvi ietekmēja inerce saistībā ar politiskiem aizspriedumiem par labu monetārai stabilitātei, nevis izaugsmei. Lai arī tas ir saprotams, ņemot vērā ticamības radīšanu vienotajai valūtai un ECB, šobrīd minēto faktoru varētu uzskatīt kā potenciāli bremzējošu tautsaimniecības atlabšanas procesā. Šajā sakarā varētu argumentēt, ka, Stabilitātes un izaugsmes paktā nosakot elastīgākas robežvērtības, varētu sekmēt tautsaimniecības atveseļošanos un atrisināt parādu krīzi.

3.10 Tiek apgalvots, ka, īstenojot jebkuru politiku vai pasākumus iestāžu līmenī, ar valsts parādu samazināšanu saistītie jautājumi būtu jārisina, neapdraudot Eiropas tautsaimniecības atlabšanas programmu. Viens no veidiem, kā to panākt, varētu būt parādu samazināšanas un investīciju palielināšanas procesu apvienošana, lai novērstu parādu samazināšanas radīto deflācijas ietekmi. Minētais priekšlikums ir balstīts uz *Delors* Balto grāmatu par izaugsmi, konkurētspēju un nodarbinātību, kas publicēta 1993. gadā un kurā galvenā uzmanība pievērsta parādsaistību nodošanas iespējai. Tādējādi katras dalībvalsts valsts parāda daļu varētu pārvērst Eiropas Savienības obligācijās. Parādsaistību nodošanas gadījumā dalībvalstīm saglabātos pienākums nodrošināt eiroobligācijās pārvērstās parāda daļas apkalpošanu. Tādēļ tas nenozīmētu parāda norakstīšanu, ne arī aizņēmuma summas palielināšanu dalībvalstīm, kuras saskaras ar parādu radītām problēmām; šādā veidā samazinātos attiecīgās daļas apkalpošanas izmaksas. Minētā priekšlikuma atbalstītāji apgalvo, ka tas atbilstu pastāvošajām Līguma pamatnostādnēm. Līdz ar parādsaistību nodošanu ir arī ierosinājums Eiropas Investīciju bankai (EIB) un valstu finanšu iestādēm paplašināt aizdevumu Eiropas tautsaimniecības atlabšanas programmas finansēšanai un mazināt sekas, kas saistītas ar darba algas un tirdzniecības apjomu samazināšanos agresīvas parādu samazināšanas dēļ ([4]).

3.11 Lai risinātu parādu krīzi, oficiāli pasākumi tika paredzēti Padomes ārpuskārtas sanāksmē 2010. gada 9. maijā. Tie aptver arī Eiropas Finanšu stabilizācijas mehānisma (*EFSM*) izveidi, pamatojoties uz LESD 122. panta 2. punktu (ārkārtēji gadījumi) un eirozonas dalībvalstu valdību vienošanos. *EFSM* rīcībā ir 60 miljardi *euro*, un tam ir līdzīgi darbības noteikumi kā SVF. Turklāt ir izveidota īpašam nolūkam dibināta struktūra, kas turpmāk tekstā norādīta kā Eiropas Finanšu stabilizācijas instruments (*EFSF*). Tā darbosies trīs gadus, un tās rīcībā būs 690 miljardi *euro*, lai atbalstītu eirozonas dalībvalstis, kas saskaras ar īpaši lielām finansiālām grūtībām. Bez tam Eiropas Centrālā banka (ECB) ir sākusi intervenci obligāciju tirgos, uzpērkot finanšu grūtībās nonākušo valstu parādzīmes.

3.12 Šiem jaunajiem pasākumiem ir vairāki svarīgi aspekti. Pirmkārt, tie nav lēta finansējuma iespējas; attiecīgā dalībvalsts ar Komisijas starpniecību atmaksās visus procentus un galvenos aizdevumus. Šajā ziņā *EFSM* nav "glābšanas fonds" un tādējādi atbilst 125. panta noteikumiem. Otrkārt, *EFSM* un *EFSF* mehānismu pamatā ir kredītlīnijas, nevis budžeta pozīcijas, un tādējādi par tiem pieņemtie lēmumi ir lēmumi par "pašu resursiem". Treškārt, *EFSF* darbosies trīs gadus, bet tā ietekme var būt jūtama vairākus gadus pēc tam, ja tas emitēs obligācijas ar garākiem termiņiem. Ceturtkārt, ir paredzēts, ka *EFSF* emitēs obligācijas, ko līdz 120 % garantēs visas ES dalībvalstis; paredzēts, ka šīm obligācijām būs AAA reitings, tādējādi pēc iespējas samazinot to apkalpošanas izmaksas ([5]). Visbeidzot *EFSM* izveide skaidri liecina, ka EMS stingrākais atbalsts joprojām ir ES solidaritāte.

3.13 Tas, kādā mērā priekšlikumi par *EFSM* sekmēs pašreizējās parādu krīzes efektīvu risināšanu, kļūs skaidrs nākamajos mēnešos un būs atkarīgs no tā, cik lielā mērā atsevišķas dalībvalstis veiks fiskālos pielāgojumus, ko pieprasa ES un SVF. Eiropas Savienība ir atkārtoti apliecinājusi vēlmi stiprināt fiskālo disciplīnu un izveidot pastāvīgu sistēmu krīžu gadījumiem. Saskaņā ar šo priekšlikumu ir izteiktas idejas, ka *EFSM* un *EFSM* mehānismi varētu būt pastāvīgi, bet tas būs grūti sasniedzams, jo šāds lēmums vienprātīgi jāapstiprina visām dalībvalstīm. Tas, ka trūkst saturīgu priekšlikumu par pasākumiem iespējamo valsts parāda krīžu gadījumā, norāda, ka politikas veidotāji ideju par šādām pastāvīgām struktūrām neatbalstīs. Lai arī tas ir pilnībā saprotams, tas neizslēdz šādu krīžu iespējamību.

4. **Gūtā pieredze**

4.1 Ir kļuvis skaidrs, ka no parādu krīzes varēja izvairīties, ja dalībvalstīs un ES būtu labāka pārvaldība, un kļūdas pārvaldībā nekādā gadījumā turpmāk nedrīkst atkārtot. Tāpēc darba grupa ekonomikas politikas saskaņošanas jautājumos ir paziņojusi par vairākiem pasākumiem budžeta uzraudzības pastiprināšanai saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes paktu. Minētie pasākumi aptver dalībvalstu budžeta projektu uzraudzību, sankciju par

([3]) Skatīt *J.P.* un *F. Saraceno:* "Eiropa: Cik dziļa ir krīze? Dažādi rezultāti — politikas pasākumi un strukturāli faktori" *(Europe: How deep is a Crisis? Policy Responses and Structural Factors Behind Diverging Performances) Journal of Globalisation and Development*. 1 sējums, 1. jautājums, *Berkeley Electronic Press*. 2010. gads.

([4]) Skatīt minētos priekšlikumus pilnā apjomā *Holland, S.:"A European Monetary Fund, Recovery and Cohesion" in Insight,* http://www.insightweb.it/web/note/136 (skatīts 2010. gada 10. jūnijā).

([5]) Visas galvenās kredītreitingu aģentūras 21. septembrī paziņoja, ka tās EFSF izniegtam parādam piešķirs AAA reitingu.

parādu sliekšņa neievērošanu 3 % un 60 % apjomā ātrāku piemērošanu, pārmērīga deficīta procedūru, ja parādu samazināšana nenotiek pietiekami savlaicīgi, kā arī valstu statistikas biroju lielāku neatkarību no attiecīgo valstu valdībām.

4.2 Nozīmīgāko kredītvērtējuma aģentūru loma un darbība visā finanšu un parādu krīzes laikā ir bijusi neapmierinoša, lai neteiktu vairāk ([6]). Kanclere Merkele ir ierosinājusi izveidot jaunu, neatkarīgu Eiropas kredītvērtēšanas aģentūru, kura konkurētu ar trim lielajām esošajām aģentūrām ([7]). Izteikts ierosinājums arī piešķirt pilnvaras *Eurostat* sniegt dalībvalstu publisko finanšu novērtējumu. Ja šādas pilnvaras jau būtu piešķirtas iepriekš, *Eurostat* būtu varējis savlaicīgāk brīdināt par Grieķijas parāda krīzi ([8]).

4.3 Komisija ir saņēmusi kritiku, ka tai ir trūcis modrības un proaktivitātes, lai nodrošinātu datu par valstu publiskajām finansēm kvalitāti. Šis jautājums ir saistīts ar plašākiem jautājumiem, proti, uzraudzību, rūpīgu pārbaudi un atbilstību, kas ir cēlonis Stabilitātes un izaugsmes pakta mehānismu neveiksmēm. Īstenojot ikvienu ilgāka termiņa pasākumu, šie jautājumu efektīvi jārisina.

4.4 Grieķijā, Spānijā un Portugālē nevajadzēja īstenot banku glābšanas plānus, ko finansē nodokļu maksātāji, savukārt šādi plāni citur Eiropas Savienībā un ASV ir palīdzējuši radīt nepieredzētu spiedienu uz valsts obligāciju tirgiem un paātrinājuši krīzes iestāšanos. Ir būtiski pasaules banku sistēmā īstenot efektīvas reformas, lai novēršu šādas finansiālās, ekonomiskās un sociālās nestabilitātes atkārtošanos.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

([6]) Visaptverošai diskusijai par kredītvērtējuma aģentūru darbības nepilnībām skatīt ASV Vērtspapīru un valūtas maiņas komisijas (*SEC*) dokumentu "*Summary Report of Issues Identified in the Commission Staff's Examinations of Select Credit Rating Agencies*", http://www.sec.gov/news/studies/2008/craexamination070808.pdf, (skatīts 2010. gada 10. jūnijā).

([7]) *Irish Times* ziņo par Vācijas kancleres norādēm, ka jaunā aģentūra "protams, būtu politiski neatkarīga" un "būtu virzīta uz ilgtspējīgu tautsaimniecību, un ne tik ļoti orientēta uz īstermiņa darbību", *Irish Times*, 2010. gada 21. maijā.

([8]) Eiropas Kopienu Statistikas biroja apmeklējuma laikā mūs informēja, ka tas vairākkārt ir brīdinājis par Grieķijas lielo deficītu un valsts parāda krīzi, bet nav ticis uzklausīts.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Transatlantiskās attiecības un Eiropas sociālā modeļa popularizēšana starptautiskā līmenī" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 51/04)

Ziņotāja: ***BATUT* kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 14. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Transatlantiskās attiecības un Eiropas sociālā modeļa popularizēšana starptautiskā līmenī".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 3. septembrī.

Ņemot vērā Komitejas pilnvaru termiņa atjaunošanu, pilnsapulce nolēma balsot par minēto atzinumu oktobra plenārajā sesijā un saskaņā ar Reglamenta 20. panta noteikumiem iecēla *Batut* kdzi par galveno ziņotāju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 21. oktobrī, ar 110 balsīm par, 34 balsīm pret un 16 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi.**

1.1 EESK atbalsta eiroatlantiskā brīvā tirgus pakāpenisku integrāciju un vēlas padziļināt Eiropas un Amerikas attiecības un īpašu uzmanību pievērst sociālajiem jautājumiem ar nolūku paredzēt transatlantiskās ekonomiskās integrācijas ietekmi, lai tādējādi abas sabiedrības — Amerikas un Eiropas — gūtu no tās vienādu labumu un kopā kļūtu konkurētspējīgākas, sevišķi salīdzinājumā ar jaunajām tirgus ekonomikas valstīm.

1.2 Ņemot vēra to, ka ekonomiskie un sociālie rādītāji, ko ietver jēdziens "Eiropas sociālais modelis" (ESM), veido pasaulē unikālu sistēmu, kura ir pamats sekmīgai attīstībai ([1]) un spēcīgs amortizators pašreizējās krīzes skartajiem iedzīvotājiem, EESK atgādina, ka Lisabonas līguma parakstītāju izvēle bija minētā modeļa sekmēšana. EESK vēlas, lai transatlantiskajā dialogā tiktu panākta šādu elementu leģitimitāte:

1) eiropeiskā identitāte,

2) Eiropas vērtības un kultūra, tostarp vides aizsardzība,

3) EESK, kas ar savu locekļu starpniecību pārstāv ES organizēto pilsonisko sabiedrību.

([1]) Par to liecina dalībvalstu IKP palielināšanās kopš ES izveidošanas. Sk. arī 6. zemsvītras piezīmi.

1.3 Eiropas sociālajam modelim ir raksturīgas kolektīvas sociālās aizsardzības sistēmas, publiskie pakalpojumi un sociālais dialogs. **EESK aicina visas ES iestādes ne tikai pārstāvēt šo modeli, ar kuru identificējas iedzīvotāji, bet izmantot visas iespējas, īpaši transatlantisko dialogu, lai to popularizētu.**

1.3.1 Ja sociālo aspektu noteiktu par vienu no Eiropas Savienības galvenajām prioritātēm, tad eiropiešiem būtu vieglāk to darīt jau esošajos — *TEC* un *TALD* —dialogos ([2]).

1.3.2 Lai ES vērtības būtu labāk pazīstamas ASV un abas puses panāktu labāku saprašanos sociālajos jautājumos un tādējādi ilgtermiņā panāktu konverģenci sociālo interešu attīstībā, kā arī veicinātu sociālo sapratni, EESK vēlas, lai ES izplata informāciju par ESM Amerikas pilsoniskajā sabiedrībā. Šim nolūkam varētu izmantot *TEC* un *TALD*. EESK uzskata, ka ESM popularizēšanai ([3]) vajadzīga labāka ES atpazīstamība Amerikas Savienotajās Valstīs.

1.4 Papildus jaunajam finanšu regulējumam EESK ierosina eiroatlantiskajā telpā izstrādāt kopīgus kredītvērtējuma aģentūru standartus un arī jaunus konkurences noteikumus, vairāk ievērojot iedzīvotāju intereses. Komiteja sagaida, ka ES ieņems stingru nostāju, garantējot viņu dzīves līmeni, un ka transatlantiskajā dialogā tiks uzklausīta pilsoniskā sabiedrība abos Atlantijas okeāna krastos.

([2]) *TEC*: Transatlantiskā ekonomikas padome; *TALD*: Transatlantiskais darba ņēmēju dialogs.

([3]) OV C 309, 16.12.2006., 119.–125. lpp.

1.5 Jāveicina dialogs ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un darba dzīves dalībnieku iekšējais dialogs, kā arī dialogs ar uzņēmējdarbības jomas pārstāvjiem, to sākot ar jau esošajām Eiropas un Amerikas struktūrām. Eiropas Komisija, kas ir palielinājusi savu atbalstu minētajam dialogam no 600 000 EUR līdz 800 000 EUR 2011./2012. gadā, varētu to veicināt. **EESK pauž gatavību kopā ar līdzvērtīgām ASV iestādēm uzņemties Eiropas un Amerikas pilsoniskās sabiedrības padomes organizēšanu.** Abām pilsoniskajām sabiedrībām jārod savstarpēji risinājumi, lai darba ņēmēji varētu paust savu viedokli un lai plašāk izvērstu informēšanu un apspriešanos, īpaši pašreizējā kritiskajā periodā pēc 2008. gada finanšu krīzes. EESK uzskata, ka intensīvāks pilsoniskais un sociālais dialogs un labāka pārredzamība būtu ļāvuši novērst šo krīzi, kas ilgst jau trīs gadus.

1.5.1 Vienam no transatlantiskā dialoga mērķiem ir jābūt iespējai mācīties vienam no otra un konkrētam ieguldījumam, lai veicinātu cilvēktiesības, politiskās un pilsoniskās tiesības, kā arī ekonomiskās un sociālās tiesības. Transatlantiskajā dialogā ES iedzīvotāju ekonomiskās un sociālās tiesības būtu jāpasniedz kā tās nostājas neatņemama sastāvdaļa.

1.5.2 EESK uzskata, ka sociālo jautājumu risināšana bagātinātu Eiropas un Amerikas Savienoto Valstu dialogu, jo abos Atlantijas okeāna krastos tiem ir būtiska nozīme sabiedrības kohēzijā. Piemēram, pamatizglītība un mūžizglītība, kas ir valsts un arī "federālajā" kompetencē, ir svarīgi aspekti uz zināšanām balstītu pakalpojumu ekonomikā abās sabiedrībās. Lai radītu darba vietas un paaugstinātu Eiropas iedzīvotāju dzīves līmeni, politiskajā darba kārtībā vienai no prioritātēm jābūt jautājumam par produktīvām investīcijām un inovāciju — tā ir joma, kurā ASV ir attīstījusi radīšanas un veicināšanas spēju, kas ir daudz lielāka nekā Eiropai.

1.5.3 EESK uzskata, ka kopīgi noteikti rādītāji ļautu izvērtēt un salīdzināt abu dialogā iesaistīto pušu sociālos un darba apstākļus.

1.6 EESK uzskata, ka demokrātiskā sabiedrībā ļoti svarīgs ir migrācijas jautājums, un vēlas, lai to skatītu transatlantiskajā sociālajā dialogā, iespējams, iesaistot Eiropas Integrācijas forumu (EIF).

1.7 EESK uzskata, ka transatlantiskais dialogs var ļaut ātrāk veidot izpratni par ilgtspējas nepieciešamību un vides aizsardzību un ka šajā procesā sava loma ir abām pilsoniskajām sabiedrībām un patērētājiem.

1.8 EESK vēlas būt inovatīva, iesaistot organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus transatlantiskajā dialogā uz institucionāla pamata. Tā uzskata, ka Savienība šajā dialogā vēl nav kļuvusi "eiropeiska" sociālā ziņā. EESK iesaka visos transatlantiskā dialoga posmos ņemt vērā sociālo dimensiju.

1.9 Pieņemot sadarbības programmu un izveidojot Transatlantisko ekonomikas padomi (TEP) ([4]), abas puses ir apņēmušās paātrināt īstu integrāciju, lai "līdz 2015. gadam izveidotu vienotu transatlantisko tirgu" ([5]). Šķēršļu ir daudz, īpaši tiesisko šķēršļu, tomēr mērķis ir izvirzīts, un EESK vēlas rīkoties proaktīvi, lai nodrošinātu, ka vēsturiskie Eiropas lēmumi, izdarot izvēli, kas veidojusi tās sociālo modeli ([6]), ir aktuāli arī turpmāk. Eiropas un Amerikas sabiedrībām ir līdzīgas pamatvērtības, bet sociālā ziņā tās nav tik viegli "integrējamas". Kaut arī eiropieši atzīst, ka daži viņu modeļa aspekti ir jāpielāgo pašreizējās ekonomikas krīzes dēļ, tas tiek darīts, lai labāk saglabātu tā principus ilgtermiņā.

2. **Ekonomiskā integrācija.**

2.1 Amerikas Savienotās Valstis ir dzinējspēks visā Ziemeļamerikas ekonomiskajā zonā, kas izveidota saskaņā ar Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības nolīgumu (*NAFTA*). Eiropas Savienības dalībvalstis un Amerikas Savienotās Valstis kopā veido 60 % no visas pasaules IKP, nodrošina 40 % no pasaules tirdzniecības apjoma un 62 % no tiešajām investīcijām. No transatlantiskajām attiecībām ir atkarīgi septiņi miljoni darba vietu abās pusēs.

2.2 Pētījumā ([7]), kas publicēts, pirms abas puses bija skārusi krīze, minēts, ka pēc ESAO aplēsēm abu ekonomiku pilnīga integrācija varētu radīt 3 % izaugsmi katram partnerim, tādējādi tiem abiem nodrošinot pasaules mēroga līdera pozīcijas ekonomikā salīdzinājumā ar gandrīz visām pārējām valstīm.

2.3 EESK uzskata, ka krīzes ietekmē Eiropas un Amerikas attiecības varētu mainīties un ka *TEC* un *TALD* ietvaros nekavējoties jārosina sociālo partneru diskusija par modeļiem. Iespējams, ka krīze aizkavēs integrāciju un dos laiku kopīgi izpētīt

([4]) Nolīgumu Baltajā Namā parakstīja *G.W.Bush, A. Merkel* un *J.M. Barroso*.

([5]) EP 2009. gada 26. marta rezolūcija "Transatlantiskais attiecību stāvoklis pēc vēlēšanām Amerikas Savienotajās Valstīs".

([6]) Par Eiropas sociālo modeli sk.: Lisabonas līguma preambulu, "Apstiprinot savu atbalstu sociālajām pamattiesībām, kas definētas Eiropas Sociālajā hartā, kura parakstīta Turīnā 1961. gada 18. oktobrī, un 1989. gada Kopienas Hartā par darba ņēmēju sociālajām pamattiesībām…"; LES 3., 6. un 32. pantu; LESD 9. pantu un X sadaļu; Lisabonas līguma Pamattiesību hartas 28., 34., 35. un 36. pantu.

([7]) ESAO, Ekonomisko jautājumu daļa, 2005. gads, "Priekšrocības, ko rada ražojumu tirgu liberalizēšana un šķēršļu samazināšana attiecībā uz starptautisko tirdzniecību un starptautiskajiem ieguldījumiem: ASV un Eiropas Savienības gadījums".

dažādas jomas, piemēram, dialoga institūciju lietderību, jo tās maz zināmas ASV, vai imigrācijas jautājumu, kurš jārisina abām pusēm gan no sabiedriskā, gan nodarbinātības viedokļa, lai risinātu problēmas saistībā ar iedzīvotāju novecošanu (darbaspēka rezerve).

2.4 Vispārēji ir atzīts, ka ES ekonomikas atveseļošanas plāns un ASV ekonomikas atveseļošanas plāns ir atšķirīgi, taču to ietekme ir bijusi līdzīga, proti, palielinājās valsts budžeta deficīts, palielinājās publiskā sektora loma un intensīvāka kļuva prasība kontrolēt un pārorientēt ienākumu sadali. Šīs atšķirības un līdzīgās iezīmes varētu būt viens no apspriežamajiem jautājumiem *TALD* un divpusējā konsultatīvajā struktūrā, kas vēl jāizveido.

2.4.1 Krīzes sekas, kā arī daudzi citi finanšu, ekonomikas un vietējā tirgus jautājumi, par ko Komisija risina dialogu ar saviem partneriem no ASV administrācijas un aģentūrām, ir apspriesti augstākajā līmenī (ES/ASV augstākā līmeņa sanāksmes). Eiropas pilsoniskā sabiedrība cieš no banku un kredītvērtējuma aģentūru darbības regulējuma trūkuma ([8]) un darbības nepārredzamības. Turklāt Eiropa apmaksā ekonomikas atveseļošanas plānus, un, lai gan līguma viens no mērķiem ir "veicināt [Eiropas] tautu ekonomisko un sociālo attīstību", iedzīvotāju sociālo aizsardzību arvien samazina, jo to uzskata par pārāk dārgu. Pievīlušas ir finanšu sistēmas, kas ir radījušas ievērojamu kaitējumu reālajai ekonomikai. Tas negatīvi ietekmēja tās sociālās sistēmas, kas jau iepriekš saskārās ar nepietiekamu izaugsmes tempu un nodarbinātības trūkumu. Apzinoties, ka protekcionisms un nodarbinātība nav sinonīmi, EESK atbalsta tirdzniecību un ieguldījumus bez šķēršļiem, ja vien netiek aizmirstas sociālās tiesības. Tomēr uzticēšanās atjaunošana ir īpaša prioritāte, un tas ir jāpanāk, izstrādājot jaunu un pārdomātu finanšu tirgus regulējumu. EESK arī uzskata, ka transatlantiskā dialoga prioritāte ir ekonomikas un tirdzniecības jomā veicināt sociālo dimensiju. Komiteja vēlas, lai transatlantiskajā dialogā Eiropas Savienības pārstāvji, būdami iedzīvotāju pārstāvji, ekonomikas un tirdzniecības jautājumos turpinātu aizstāvēt Eiropas sociālo modeli. Komisija darbojas, ievērojot līgumu, un nodrošina tā noteikumu īstenošanu.

2.4.2 EESK uzskata, ka būtu lietderīgi pastiprināt abu pušu ekonomikas saiknes un iedibināt ES dalībvalstu ekonomisko solidaritāti. Komiteja uzskata, ka šie divi elementi veicinātu ekonomikas izaugsmes un attīstības atjaunošanos, vienlaikus ļaujot attīstīties Eiropas sociālajai jomai. Tādējādi eiropiešiem būtu jautājumi, ko apspriest pilsoniskās sabiedrības dialogā.

2.5 Iedzīvotāji ir maz informēti par transatlantiskā tirgus integrācijas ([9]) projektu. Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības nolīgumā (*NAFTA*) sociālajiem un vides jautājumiem bija atvēlēta tikai otršķirīga vieta, netiecoties veicināt nodarbinātību nevienā no līgumslēdzējām valstīm. Tas jāizvērtē: ASV, Kanādā un Meksikā vide ir degradējusies, algas kritušās un darbavietas tiek pārvietotas uz Ķīnu. Savukārt Eiropas integrācija gan ir vairojusi bagātību (IKP ir palielinājies), bet ir slēgtas raktuves un kuģubūves rūpnīcas, zaudēta metalurģija un tekstilrūpniecība, pārstrukturētas veselas nozares, tostarp zivsaimniecība, lauksaimniecība un autobūve. Kopš vienotā tirgus izveides tomēr tika paredzētas zināmas kompensācijas. EESK vēlas, lai varētu prognozēt un apspriest pašreizējās integrācijas ietekmi uz vidi (piemēram, ĢMO) un sociālo jomu. Dažas sekas jau ir iestājušās, piemēram, saistībā ar nodarbinātību kinematogrāfijā un personas datu aizsardzību saistībā ar *SWIFT*.

3. **Transatlantiskās integrācijas iespējamā ietekme.**

3.1 Ekonomikas un tirdzniecības struktūras Eiropas Savienībā un Amerikas Savienotajās Valstīs ir diezgan līdzīgas. Pirmkārt, šādas integrācijas rezultātā būtu sagaidāma lielāka konkurence, kas ietekmētu ne tik daudz izmaksas kā produktu kvantitāti, kvalitāti un diferenciāciju. Dolāra maiņas kurss ir labvēlīgs ASV eksporta konkurētspējai. Amerikas Savienotajās Valstīs ir zemākas procentu likmes un Federālo rezervju sistēma (*FED*) reaģē ātrāk nekā Eiropas Centrālā banka. Ja vien nenotiks radikālas pārmaiņas, patlaban *euro* zonai nebūtu attīstībai plašajā transatlantiskajā tirgū nepieciešamās reaģētspējas.

3.2 Integrācija varētu ietekmēt darba izmaksas un apstākļus, palielināt nedrošību, jo konkurētspējas interesēs pazeminot inflācijas līmeni, darba tirgus ir kļuvis elastīgāks, algas ir jūtami samazinātas un uzņēmumi tiek intensīvi pārvietoti. Eiropieši ir nobažījušies, ka šis spiediens pazeminātu viņu sociālos, veselības un vides standartus un nodarbinātības un dzīves līmeni, lai gan šai integrācijai vajadzētu būt izdevīgai abām pusēm. Ekonomikas

([8]) 1. nodaļa, O V C 277, 17.11.2009., 117-124. lpp.

([9]) Komisāri *Leon Brittan* (ārējā tirdzniecība), *Martin Bangemann* (rūpniecība un telekomunikācijas) un *Mario Monti* (iekšējais tirgus) 1998. gada martā, uzstājoties par ES un ASV attiecībām, kopīgi izklāstīja projektu, kas ietvēra šādus četrus aspektus: brīvas pakalpojumu tirdzniecības zona; tehnisko šķēršļu novēršana tirdzniecībā, pamatojoties galvenokārt uz savstarpējas atzīšanas nolīgumiem; publiskā iepirkuma, intelektuālā īpašuma un ieguldījumu liberalizācija, kā arī, iespējams, pakāpeniska muitas nodevu atcelšana rūpniecības produktiem līdz 2010. gadam (patlaban atlikta līdz 2015. gadam).

izaugsmes palielināšana un produktivitātes paaugstināšana ir risinājuma sastāvdaļa, taču tie cilvēki, kas būs zaudējuši darbu, to vairs neatgūs. Dalībvalstis, kas pēc kara atguvās, balstoties uz spēcīgu iekšējo sociāli ekonomisko konsensu, jau tagad izjūt spriedzi, ko rada attiecīgo sistēmu atšķirības, kas asi izpaužas kopš 2010. gada maija saistībā ar spekulāciju ar to kopējo valūtu.

3.3 Ražošanas procesa arvien pieaugošās sadrumstalotības dēļ ([10]) jaunās tirgus ekonomikas valstis varētu būt vislielākās ieguvējas no transatlantiskās integrācijas, kas pastiprinās ESAO telpas divu lielāko ekonomiku konkurenci. EESK uzskata, ka šis jautājums ir viena no transatlantiskā dialoga prioritātēm.

4. **Integrācijas nosacījumi.**

4.1 Eiroatlantisko bloku nevar veidot, iesaistītās tautas paturot neziņā. ES varētu rīkoties demokrātiski un veicināt iekšējo dialogu starp iedzīvotājiem un darba aprindām, kā arī dialogu šim nolūkam izveidotajās Eiropas un Amerikas kopējās iestādēs. Eiropas Komisija varētu šo procesu sekmēt, tam veltot vēl vairāk līdzekļu, kuru apjomu tā tikko ir palielinājusi ([11]). EESK pauž gatavību kopā ar līdzvērtīgām ASV iestādēm uzņemties Eiropas un Amerikas pilsoniskās sabiedrības padomes izveidi.

4.2 EESK uzskata, ka saskaņā ar Lisabonas līgumu par transatlantisko integrāciju būtu jāapspriežas ar sabiedrību. Ja lēmējiestādēm nebūs skaidras nostājas jautājumā par Eiropas sociālā modeļa popularizēšanu starptautiskā līmenī, ir risks eiroatlantiskās integrācijas rezultātā izjaukt Eiropas "sociālo paktu", tāpēc nepieciešams apspriesties ar iedzīvotājiem.

4.3 EESK vēlas, lai transatlantiskajā dialogā iztirzātu šādu jautājumu leģitimitāti:

1) Eiropas identitāte,

2) Eiropas vērtības un kultūra, tostarp vides aizsardzība,

3) EESK, kas ar savu locekļu starpniecību pārstāv ES organizēto pilsonisko sabiedrību.

5. **Banku regulējums.**

5.1 Globalizētā ekonomika steidzami jāreformē. EESK pauž nožēlu, ka starptautisko finanšu institūciju reforma norit tik lēni, kaitējot godīgai konkurencei un vispārēja sociālā līdzsvara uzturēšanai.

5.2 Steidzami jānosaka kopīgi kredītvērtējuma aģentūru standarti, lai izvairītos no to darbības negatīvām sekām ([12]) — aģentūras piešķīra pozitīvu vērtējumu bankām, kuru dēļ esam krīzes situācijā, bet tagad tās negatīvi vērtē valstis to pašu banku glābšanas izraisīto parādu un deficīta dēļ, ko apmaksās iedzīvotāji. Banku un kredītvērtējuma aģentūru rīcība ir divi jautājumi, ko ES un ASV pilsoniskā sabiedrība varētu apspriest transatlantiskajā dialogā.

6. **Brīvības un cilvēktiesības.**

6.1 Lai arī principā atzītas, tās tomēr abās pusēs netiek ievērotas vienādi. Atšķiras brīvas pārvietošanās nosacījumi Eiropas un ASV iedzīvotājiem. Pamatojoties uz kopīgi noteiktu modeli, būtu vairāk jāsaskaņo jautājumi par vīzām, pasēm un drošības pārbaudēm.

6.2 *SWIFT* ([13]) piemērs uzskatāmi parāda: Eiropas Parlaments 2010. gada 11. februāra normatīvajā rezolūcijā ([14]) izteicās pret nolīguma atjaunošanu par to ES finanšu datu apstrādi un nodošanu ASV, ko veic *SWIFT* sabiedrība. Apspriežamais jautājums bija dot vai nedot ASV tiešu piekļuvi Eiropas serveriem terorisma uzraudzības nolūkā. EP jaunās pilnvaras ir ļāvušas tam parādīt īstajā gaismā jautājumu par konfidenciālu datu par eiropiešu bankas pārskaitījumiem pārsūtīšanu uz ASV nešķirotā veidā, kas faktiski nozīmē dalībvalstu un ES tiesību aktos ietverto garantiju un aizsardzības zaudēšanu. Deputāti vēlējās, lai ES precizētu savu transatlantiskā tirgus redzējumu datu aizsardzības jomā. Deputāti nolēma atbalstīt tādu sistēmu, kas būtu eiropeiskāka, paplašinātu Eiropola nozīmi un piešķirtu

([10]) Gan ASV, gan Eiropā turpinās rūpniecības likvidācija: ASV nodarbinātības apjoms rūpnīcās desmit gadu laikā ir samazinājies par 30 %, bet ASV daļa pasaules tirdzniecībā pēdējā desmitgadē ir samazinājusies no 13 % uz 9 %. Eiropas Savienībā turpinās ražošanas pārvietošana. Skatīt 1997. gada *Rones & al* pētījumu par darba laiku, kas citēts *"Revue Internationale de l' IRES"* Nr. 54, 1.2001.

([11]) Eiropas Komisijas Ārējo attiecību ĢD 2009. gadā izsludināja 800 000 EUR piešķiršanu pilsoniskās sabiedrības projektiem, kas veicinātu ES un ASV dialogu.

([12]) OV C 277, 17.11.2009., 117.–124. lpp.

([13]) *SWIFT* ir starpbanku finanšu vispasaules komunikāciju sabiedrība, ko amerikāņi dibinājuši saskaņā ar Beļģijas tiesībām un kas pārvalda finanšu datu starptautisko apmaiņu vairāk nekā 200 valstīs.

([14]) EP (05305/1/2010 REV1-C7-0004/2010-2009/0190(NLE)). *SWIFT* II nolīgums, EP, 8.7.2010. (11222/1/2010/REV1 un COR1-C7-0158/2010-0178-(NLE)).

iedzīvotājiem tiesības saņemt kompensāciju. Lai arī patlaban piešķirtās garantijas nav pilnīgas, 2010. gada 8. jūlijā parakstīto nolīgumu varēs pārskatīt katru gadu. Tas saskan ar komisāra *Barnier* teikto, kurš vēlas, lai iekšējais tirgus "palīdzētu veidot sabiedrību, kas atbilstu ES iestāžu kopīgam redzējumam" ([15]). Tāpēc EESK šajā atzinumā aicina Eiropas Savienību stingri ieņemt savu nostāju par transatlantisko tirgu un atbalstīt Eiropas sociālo modeli, pienācīgi ņemot vērā lielo Amerikas kaimiņu.

6.3 Eiropas Savienībai ir progresīva nostāja tādās jomās kā tiesības uz dzīvību un bioētika. Šī nostāja ir jāaizsargā un jāatbalsta, noslēdzot savstarpēju vienošanos ārpus tirdzniecības nolīgumu ietvariem.

6.4 **EESK vēlas, lai transatlantiskās partnerattiecības veicinātu gan politisko un pilsonisko tiesību, cilvēktiesību, gan arī ekonomisko un sociālo tiesību ievērošanu.** Amerikas Savienotajām Valstīm ir sena pilsonisko un politisko tiesību vēsture. Eiropas Savienība to ir papildinājusi, attīstot ekonomiskās un sociālās tiesības. Abu kontinentu interesēs ir panākt politisko gribu, lai nodrošinātu šo tiesību izmantošanu visiem pilsoņiem un iedzīvotājiem, ņemot vērā visas katrā pusē pastāvošās tiesības un iespējas.

7. **Sociālās tiesības.**

7.1 EESK jau norādījusi, ka transatlantiskais dialogs par sociālajiem jautājumiem nav bijis pietiekams ([16]). Šķiet, ka sociālās tiesības tiek uzskatītas par iekļautām jēdzienā "pamattiesības", kurš tomēr nozīmē pilsoniskās un politiskās tiesības.

7.2 EESK uzskata, ka nepietiek ar regulāriem atgādinājumiem par to, ka Amerikas Savienotajām Valstīm un Eiropas Savienībai ir kopīgas vērtības un ka tās vieno ne vien ekonomika, bet arī brīvības, demokrātijas un cilvēktiesību aizstāvība. Ārējās attiecībās Eiropas Savienībai vienmēr būtu jāatceras, ka pārējās pamattiesības, t.i., sociālās tiesības, ir tās nostājas neatņemama sastāvdaļa. Tās pamatdokumentos ir iekļauta "horizontāla sociālā klauzula", saskaņā ar kuru, nosakot un īstenojot savu politiku un pasākumus, ES jāņem vērā "prasības, kas saistītas ar augsta nodarbinātības līmeņa veicināšanu, atbilstīga sociālās aizsardzības līmeņa nodrošināšanu, ar sociālās atstumtības apkarošanu, kā arī ar izglītības, mācību un cilvēku veselības aizsardzības līmeņa paaugstināšanu" ([17]).

7.3 Taču tieši t.s. "sociālā valsts", sociālās sistēmas un sociālo tiesību kā daļas no cilvēktiesībām ievērošana ir Eiropas atšķirība salīdzinājumā ar citiem kontinentiem.

Eiropas sociālais modelis ietver sevī gan pilsoņu brīvību aizsardzību, gan sociālās tirgus ekonomikas mehānismus, gan arī aktīvu sabiedrības iesaistīšanos. Šā modeļa pamatā ir trīs pīlāri — kolektīvās sociālās aizsardzības sistēmas, publiskie pakalpojumi un sociālais dialogs. Kopumā to var uzskatīt par "Eiropas dzīvesveidu". EESK pauž nožēlu, ka Eiropas Savienība to kā tādu nepopularizē. Visi tā elementi ir pieminēti Lisabonas līgumā. Eiropas sociālo modeli "Eiropa = labklājība visiem" jāatbalsta politiski, šo pieeju uzsverot arī transatlantiskajās sarunās. EESK uzskata, ka ES jātiecas panākt, lai Eiropas un Amerikas diskusijās Eiropas sociālās valsts elementiem būtu piešķirta svarīga nozīme, jo pretējā gadījumā tiktu nodarīts kaitējums iedzīvotājiem, Eiropas identitātei un daudzveidībai.

8. **Sociālās aizsardzības sistēmas.**

8.1 Eiropieši ir piekrituši zināmai valsts bagātības pārdalīšanai, izmantojot valsts kolektīvās sociālās aizsardzības sistēmas, kas pasaules tirdzniecības intensificēšanās rezultātā ir zaudējušas savu stabilitāti. Ja ES neaizstāvēs Eiropas sociālo modeli, tā riskē nodrošināt tā sabrukumu. Sabiedrība kopumā dzīvo labāk, ja normēts darbalaiks dod iespēju vairāk laika pavadīt ar ģimeni, kas ir Eiropas sabiedrības sociālā modeļa pīlārs; ja tiek apmaksāti ilgstoši dzemdību un bērna kopšanas atvaļinājumi, lai veicinātu mazu bērnu attīstību, ja tiek nodrošināta intensīvā aprūpe un palīdzība vecāka gadagājuma nespējīgiem cilvēkiem. Tās nav valsts dāvanas, jo apjomīgos pagaidu izdevumus sedz no saņēmēju gadu gaitā maksātajām iemaksām un/vai nodokļa.

8.2 Pašlaik šajā ziņā transatlantiskās attiecības nav vienlīdzīgas. Amerikas Savienotās Valstis ir valstu federācija, kas nav "sociāla valsts" (ne federālā, ne štatu līmenī), bet tā apsver iespējas veikt izmaiņas sociālajā jomā (federālais likums par veselības apdrošināšanu); Eiropas Savienībā "sociāla valsts" ir katrā dalībvalstī, bet ne attiecībā uz visiem trim pīlāriem "federālā" līmenī, kurā, izmantojot atvērtās koordinācijas metodi, tiek ieteikti konverģences mērķi. EESK uzskata, ka ES un ASV atšķirības šajā jomā nedrīkst tikt izlīdzinātas, vājinot Eiropas sociālo modeli. Ja Kopiena nerīkosies un nepaudīs politisko gribu, jo īpaši šajā krīzes laikā, lai popularizētu Eiropas modeli, EESK izsaka bažas par to, vai transatlantiskās integrācijas procesā varēs turpināt pastāvēt dalībvalstu tiesības.

8.3 EESK norāda, ka transatlantiskajā dialogā par sociālajiem jautājumiem, ko tā aicina uzsākt, jārisina šī "atvērtības/drošības" problēma, kas ir pašreizējās virzības galvenais jautājums. Runa ir par 300 miljonu cilvēku labklājību vienā Atlantijas okeāna pusē un 500 miljonu cilvēku labklājību tā otrā pusē.

([15]) "*EurActiv.fr*" sadarbībā ar Komisijas pastāvīgo pārstāvniecību un ar *Depositary Trust and Clearing Corporation* atbalstu 2010. gada 17. martā Parīzē rīkotās debates, sk. "*Questions d'Europe*" Nr. 165, 6.4.2010., *Robert Schuman* fonds.

([16]) OV C 288, 22.9.2009., 32.–39. lpp.

([17]) LESD 9. pants.

8.4 Sociālās sistēmas Eiropā bieži ir pielīdzināmas valsts budžetam. Lai gan ASV veselības aprūpes izdevumu segšanai novirzītie 16 % no IKP ir liela summa, tomēr salīdzinājumā ar eiropiešiem tā sedz amerikāņu izdevumu mazāku daļu, turklāt Eiropā to panāk ar zemākām izmaksām (vidēji 8,9 % no IKP ESAO valstīs). Apjomīgie izdevumi veicina reālās ekonomikas darbību, un tie būtiski palīdz mazināt krīzes ietekmi uz valsti un iedzīvotājiem, ja vien nodrošinājums nav individuāls un netiek izmantoti privātie fondi, ko ietekmē tirgu svārstības. EESK uzskata, ka lēmējiestāžu uzdevums ir nepieļaut, lai pilnīga atvērtība konkurencei lielā, integrētā Eiropas un Amerikas ekonomikas zonā vājinātu iedzīvotāju aizsardzību. Šajā sakarā EESK ļoti atzinīgi vērtē Amerikas pašreizējās vadības panākumus, Amerikas Savienotajās Valstīs izveidojot novatorisku veselības apdrošināšanas sistēmu.

8.4.1 Veselības aizsardzība.

8.4.1.1 Savienības mērķis — augšupvērsta sociālā konvergence — izriet no principa nepieļaut sociālo regresiju. Šo mērķi iedzīvotāji atbalsta, un tas jāsaglabā. Sievietes Eiropā nekādā gadījumā neakceptētu, piemēram, ja tiesību uz grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu samazināšanu, kas ASV ir ļoti īss un dažreiz pat neapmaksāts.

8.4.1.2 EESK uzskata, ka minēto, ļoti svarīgo jautājumu apspriešana, proti, kā palielināt abos okeāna krastos dzīvojošo sabiedrību kohēziju, bagātinātu Eiropas un Amerikas Savienoto Valstu dialogu. Amerikāņu sabiedrībā uzskati par priekšlikumu ieviest reglamentētu veselības aizsardzību, kuras pamatā būtu sabiedriskoti un vēlētu pārstāvju kontrolēti nodokļu iemaksu fondi, krasi atšķiras. EESK uzskata, ka tas, iespējams, norāda uz nepietiekamu informētību par Eiropas modeli, kura darbība nav centralizēta visas Eiropas līmenī, tomēr vispārējas veselības apdrošināšanas sistēmas, kas veicina IKP, sniedz kolektīvas un solidāras garantijas visiem iedzīvotajiem, tostarp tiem, kuri nav ES pilsoņi. EESK vēlas, lai ES nodrošinātu, ka šo informāciju saņem arī Amerikas pilsoniskā sabiedrība. Šim nolūkam varētu izmantot pilsoniskās sabiedrības dialogu.

8.4.2 Pensijas.

8.4.2.1 Līdzīgi kā citās, arī šajā sociālās aizsardzības sistēmas jomā Eiropā ir vērojamas atšķirības, un to ietekme uz ekonomiku kopumā ir ievērojama. Tāpēc Eiropas un ASV dialogā būtu jāuzklausa pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, jo abas kopienas integrējošie tirdzniecības nolīgumi var nozīmīgi ietekmēt iedzīvotāju dzīves līmeni.

8.4.3 Bezdarbs.

8.4.3.1 Visās ES dalībvalstīs ir valsts sistēma pabalstu piešķiršanai bezdarbniekiem. Atlantijas zonas integrācija rada vispārēju apdraudējumu, ka konkurētspējas dēļ tiks palielināta elastība, nepaaugstinot drošības līmeni. Gan eiropiešiem, gan amerikāņiem ir pamats bažīties par sava stāvokļa pasliktināšanos [18]. Darba ņēmēju stāvoklis ASV kopš pagājušā gadsimta 70. gadiem ir pasliktinājies. Līdz ar krīzi abās pusēs Atlantijas okeānam palielinās gan nedrošība, gan trūcīgo darba ņēmēju skaits. Konfrontētas ar vēsturisku ekonomikas krīzi, abas puses pauž bažas, ka līdz ar pieaugošo elastīgumu stāvoklis pasliktināsies. EESK uzskata, ka elastdrošība dažkārt var palīdzēt darba ņēmējiem, kad apsolītā drošība tiek nodrošināta, taču nekas nevar aizstāt stabilu darba vietu, kas garantē pienācīgu atalgojumu un pensiju. Eiropas Savienībai ir tradīcija organizēt sociālo dialogu, kurā ņem vērā dalībnieku intereses. Tā ir izstrādājusi dokumentus par sociālo dialogu un tai ir attiecīgas iestādes. Lai vestu sarunas, ir vajadzīgas stiprinātas darba devēju un darba ņēmēju organizācijas.

9. **Publiskie pakalpojumi** [19].

9.1 *Izglītība.*

9.1.1 ASV maksas universitātes ir atzītas par labākajām mācību iestādēm pasaulē. Tās ir ļoti pieprasītas gan no Eiropas studentu, gan no mācībspēku puses. Gan Eiropā, gan Amerikā uzskata, ka nodarbinātība nākotnē būs orientēta uz "labi izglītotiem un augsti kvalificētiem darba ņēmējiem.

Šādiem darba ņēmējiem būs visvieglāk atrast labi atalgotu darbu, un tādējādi viņi veicinās amerikāņu labklājību.

Paredzams, ka daudz straujāk pieaugs to darba vietu skaits, kur pretendentiem nepieciešama augstākā izglītība, nekā to, kur pretendentiem pietiks ar zemāka līmeņa kvalifikāciju; visstraujāk palielināsies pieprasījums pēc darba ņēmējiem ar universitātes vai augstāko profesionālo izglītību."

[ASV prezidenta izpildbirojs, Ekonomikas padomnieku padome (CEA), "Jobs of the Future" ("Darbs nākotnē").]

9.1.2 Izglītība ir tilts uz nākotni. Eiropas Savienībā, kur izglītība parasti ir bezmaksas, publisko pakalpojumu nozīmes samazināšanas un valsts budžeta politikas ierobežojumu dēļ ir palielinājusies iespēju nevienlīdzība. ES Lisabonas stratēģijā savām dalībvalstīm iesaka vispirms atbalstīt universitātes (augstāko izglītību) un pēc tam varbūt vidējās mācību iestādes, ņemot vērā uzņēmumu vajadzības.

[18] "*Middle Class in America*" ("Iedzīvotāju vidusslānis Amerikā")
[19] OV C 128, 18.5.2010., 97.–102. lpp.

9.1.3 EESK uzskata, ka, nodrošinot visiem pieejamu izglītību un no tās izrietošo dzimumu līdztiesību, kā arī saskaņojot darba un ģimenes dzīvi, iedzīvotājiem tiktu pavērtas visas iespējas. Izglītība visiem, kā arī mūžizglītība un tās finansēšanas veidi ir jautājumi, par kuriem varētu rīkot pieredzes apmaiņu un būtu jārunā abu okeāna krastu sabiedrību dialogā, lai panāktu, ka uz zināšanām balstīta pakalpojumu ekonomika ir izdevīga abām sabiedrībām, un lai rastu veidus, kā ņemt vērā cilvēkus, kuriem tā nav pieejama.

9.2 *Vispārējā vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību (GATS).*

9.2.1 Eiropas Savienības iedzīvotāji veltījuši lielas pūles, lai savu kinematogrāfijas nozari un Eiropas kultūras īpatnības pasargātu no pakalpojumu globālās liberalizācijas radītā apdraudējuma. Eiropas identitātes aizsargāšanas nolūkā jānostiprina kultūru dialogs, lai saglabātu kultūru daudzveidības radīto bagātību. Ar to saistīti vairāki citi aspekti, piemēram, darba vietas, kultūras mantojuma aizsardzība, inovācijas attīstīšana un radošums.

9.2.2 Kultūra nav tikai prece. EESK uzskata, ka organizētas pilsoniskās sabiedrības transatlantiskajā dialogā jāiekļauj arī ar kultūru saistīti jautājumi.

9.3 *Imigrācijas un integrācijas īpašais gadījums.*

9.3.1 Abām sabiedrībām, kas noveco, jāspēj pārvaldīt imigrācijas plūsmu. To uzdevums ir saskaņot novecošanu un nepieciešamību pēc darbaspēka, nosakot sociālās kohēzijas tolerances slieksni. Tas ir atkarīgs no integrācijas politikas, kas jāskata ilgtermiņā, izmantojot vispusīgu un divvirzienu (imigranti un vietējā sabiedrība) pieeju. Iekšējā un ārējā spriedze ir spēcīga. EESK uzskata, ka demokrātijai jautājumi par migrāciju ir ļoti svarīgi, un vēlas, lai tie tiktu iekļauti transatlantiskajā dialogā par sociālajiem jautājumiem, iespējams, iesaistot EIF.

10. **Sociālais dialogs.**

10.1 Šis ir viens no aspektiem, kurā abas sabiedrības visvairāk atšķiras. Sociālais dialogs, kas Eiropas vēsturē ir bijusi nepieciešamība, tagad ir kļuvis par kultūras vērtību. Amerikas iedzīvotajiem šādas pieredzes nav, tādējādi viņiem trūkst līdzekļu, ar kuru palīdzību tikt uzklausītiem. Abām pilsoniskajām sabiedrībām jārod daudzi savstarpēji risinājumi, lai darba ņēmēji varētu paust savu viedokli un lai plašāk izvērstu informēšanu un apspriešanos, īpaši pašreizējā kritiskajā periodā pēc 2008. gada finanšu krīzes. Lai gūtu skaidru priekšstatu par katras puses konkurētspēju, EESK uzskata, ka nepieciešami kopīgi noteikti standarti, ar kuriem varētu izvērtēt un salīdzināt abu dialogā iesaistīto pušu sociālos un darba apstākļus, jo īpaši, darba laiku un sociālos ieguvumus, jo tirdzniecības globalizācijas apstākļos algas tiek izmantotas kā pielāgojams mainīgais rādītājs.

10.2 Eiropas Parlaments 2009. gada rezolūcijā paredz politiku kombinācijas izstrādi sadarbībā ar ASV kongresu un ES un ASV centrālo banku ciešu satuvināšanos. Tai pašā laikā Amerikas Savienotās Valstis nav ratificējušas Starptautiskās darba organizācijas (*ILO*) konvencijas. Pētījumā par Amerikas darba tirgu ([20]) atklājas, ka daudziem darba ņēmējiem ir liegta pamataizsardzība, piemēram, tiesības uz minimālo darba algu, tiesības saņemt samaksu par virsstundu darbu, tiesības uz pusdienu pārtraukumu, tiesības uz pabalstu nelaimes gadījumā un tiesības prasīt labākus darba apstākļus.

10.3 EESK uzskata, ka patlaban transatlantiskajā dialogā par sociālajiem jautājumiem pārāk maz uzmanības pievērsts pilsoniskās sabiedrības un jo īpaši darba ņēmēju pārstāvju uzklausīšanai.

11. **Vide.**

11.1 Amerikas politika vides aizsardzībai ietekmēs ar budžetu saistītus lēmumus un nodarbinātību. EESK uzskata, ka transatlantiskais dialogs var paātrināt izpratnes veidošanos par ilgtspējīgāku attīstību un ka pilsoniskajai sabiedrībai un patērētājiem jāiesaistās videi nekaitīgākas ekonomikas izveidē.

11.2 ES un ASV kopīgi jāspēj attīstīt jaunas nozares, reaģējot uz nepieciešamību pēc atjaunojamiem enerģijas avotiem. Kalifornija un Portugāle izdarījušas līdzīgu izvēli, ierādot nozīmīgu vietu saules un vēja enerģijas avotiem. EESK uzskata, ka abu lielvaru nākotnei kaitētu pieeja attīstīt jaunas idejas, bet pēc tam tomēr izmantot ķīniešu tehnoloģijas (piemērs — saules fotoelementu izmantošana).

12. **Institucionālie jautājumi.**

12.1 Iepriekšējā atzinumā par transatlantiskajām attiecībām EESK izvirzīja vairākas *TALD* un *TEC* dialogu attīstības iespējas.

([20]) *National Employment Law Project* (Valsts nodarbinātības likuma projekta) politiskās līdzdirektores Dr. *Annette Bernhardt* vadībā.

12.2 EESK vēlētos būt inovatīva un institucionāli iesaistīt pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus transatlantiskā organizētas pilsoniskās sabiedrības dialogā. Visos transatlantisko attiecību ietvaros rīkotajos dialogos, izstrādātajos ziņojumos, pētījumos un nolīgumos būtu jāietver nodaļa par plānoto pasākumu sociālo ietekmi un ne tikai saistībā ar darba vietu izveidi. Dalībvalstis vēl nav piešķīrušas Eiropas Savienībai tiesības ieviest integrētu sociālo politiku, lai gan praksē Eiropā ir īsts vienots modelis un ES varētu īpaši izcelt savus uzskatus dialogā ar ASV. ES jāpopularizē Eiropas sociālais modelis, panākot labāku ES atpazīstamību Amerikas Savienotajās Valstīs.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Šāds grozījums saņēma vairāk nekā vienu ceturtdaļu balsu, bet tika noraidīts:

1.4. punkts

Grozīt šādi:

> *"Papildus jaunajam finanšu regulējumam EESK ierosina eiroatlantiskajā telpā izstrādāt kopīgus kredītvērtējuma aģentūru standartus un arī jaunus konkurences noteikumus, vairāk ~~ievērojot iedzīvotāju intereses~~ nemot vērā sabiedrības prasības. Komiteja ~~sagaida, ka ES ieņems stingru nostāju, kas garantē viņu~~ uzskata, ka ir īpaši svarīgi izvirzīt konkurētspēju kā politiskās darba kārtības galveno prioritāti, lai veicinātu jaunu darba vietu radīšanu un nodrošinātu, ka iedzīvotāji ne tikai saglabā savu esošo dzīves līmeni, bet arī to uzlabo ~~un ka transatlantiskajā dialogā tiks uzklausīta pilsoniskā sabiedrība abos Atlantijas okeāna krastos~~."*

Balsojuma rezultāts

Par:	66
Pret:	76
Atturējās:	21

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kopienas metodes atjaunināšana (vadlīnijas)" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 51/05)

Galvenais ziņotājs: ***Henri MALOSSE* kgs**

Līdzziņotājs: ***Georges DASSIS* kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 17. decembrī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"*Kopienas metodes atjaunināšana (vadlīnijas)*".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā apakškomiteja "Kopienas metodes atjaunināšana" savu atzinumu pieņēma 2010. gada 19. maijā (ziņotājs — *Henri MALOSSE* kgs, līdzziņotājs — *Georges DASSIS* kgs).

Ņemot vērā Komitejas sastāva atjaunošanu, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā (21. oktobra sēdē) 2010. gada 19., 20. un 21. oktobrī iecēla *MALOSSE* kgu par galveno ziņotāju un ar 187 balsīm par, 5 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi.**

1.1 Neraugoties uz ievērojamiem sasniegumiem un tās nozīmes palielināšanos, Eiropas Savienība nebeidz šaubīties un liek šaubīties arī citiem. Ekonomikas un monetāro savienību, ko vainago *euro* panākumi, pašreiz nopietnāk nekā citur pasaulē skar finanšu krīze. Ar Lisabonas stratēģiju Savienībai nav izdevies kļūt par pasaules līderi uz zināšanām balstītā ekonomikā. Ņemot vērā šīs grūtības, iedzīvotāji kļūst aizvien nepacietīgāki un daudzi apsver, vai Eiropas Savienība spēs atrisināt lielās mūsdienu problēmas, kas saistītas ar globalizāciju, klimata pārmaiņām un ekonomikas un finanšu krīzes pārvarēšanu.

1.2 Šaubu brīžos vienmēr ir lietderīgi atcerēties Eiropas veidošanas pamatidejas. Kopienas metode, kas nodrošināja Eiropas Savienības sekmīgu attīstību, ir jāpārskata un jāatjaunina.

1.3 EESK aicina Kopienas metodi piemērot jomās, uz kurām iedzīvotāji šodien liek cerības: Eiropas ekonomikas atveseļošana, izglītības, inovācijas un pētniecības sistēmu dinamikas veicināšana, energoapgādes drošība, ilgtspējīga attīstība un cīņa pret klimata pārmaiņām, iespēju vienlīdzības un uzņēmējdarbības veicināšana, iedzīvotāju brīva pārvietošanās un mobilitāte atbilstīgi sociālajām tiesībām, Eiropas vispārējas nozīmes pakalpojumu attīstība, īpaši komunikācijas, vides, veselības aprūpes, drošības un civilās aizsardzības jomā.

1.4 Kopienas metodi varēs veiksmīgi atjaunināt tikai ar šādiem nosacījumiem: būtiski jāpalielina Eiropas budžets, jāattīsta publiskā un privātā sektora partnerība, efektīvāk jāsaskaņo valstu un Eiropas budžets, jākonsolidē Eiropas Valūtas fonds.

1.5 EESK uzskata, ka 2010. gadā un turpmāk piemērojamā Kopienas metode nevar būt tāda pati kā sešdesmito un astoņdesmito gadu metode. Pašreizējais uzdevums ir iesaistīt iedzīvotājus un nodrošināt viņu līdzdalību, piemēram, ar pilsoniskās sabiedrības dalībnieku un līdzdalības demokrātijas palīdzību. Tāpēc EESK aicina palielināt Eiropas pilsoniskās sabiedrības nozīmi Eiropas politiku veidošanā un to ietekmes novērtēšanā, lai nodrošinātu to efektīvu īstenošanu un novērstu iespējamās negatīvās sekas.

1.6 Kopienas metode, kas pielāgota pašreizējai situācijai un iedzīvotāju cerībām un kurai piešķirti efektīvi īstenošanas līdzekļi, un kura atjaunināta ar pilsoniskās sabiedrības plašāku iesaisti, var atkal kļūt un tai jākļūst par Eiropas integrāciju veicinošu faktoru.

2. **Kopienas metodes atjaunināšanas pamatojums.**

2.1 Kopš Eiropas projekta uzsākšanas, Kopienas metode ir oriģināls instruments, kas nodrošināja Eiropas veidošanas panākumus, kā rezultātā izveidota Eiropas Savienība, kāda tā ir pašreiz. To raksturo šādi mehānismi:

— kopīgi instrumenti kopēju mērķu sasniegšanai;

— vispārējām interesēm atbilstoši projekti;

— atklātas un demokrātiskas debates, kurās iesaistīta pilsoniskā sabiedrība;

— lēmumu pieņemšana ar balsu vairākumu, ievērojot tiesības;

— efektīva šo lēmumu īstenošanas administratīvā un tiesiskā kontrole;

— tieša ietekme un saikne ar ekonomikas un sociālajām aprindām.

Nozīmīgākie Eiropas sasniegumi gūti, piemērojot šo metodi.

2.2 Dalībvalstis lielā mērā vai pilnībā ir saglabājušas kompetenci jomās, kuras nav tieši regulētas ar līgumiem, proti, ar valstiskumu saistītās tradicionālās jomās, piemēram, aizsardzība un policija, kā arī citās jomās, kam raksturīgas īpašas politiskas, kultūras un vēsturiskas iezīmes, piemēram, nodokļu politika un sociālās attiecības. Starpvaldību sadarbība minētajās jomās ir Eiropas veidošanas būtisks aspekts, kuru vajadzētu analizēt, lai izvērtētu tās reālo ietekmi un atbilstību pašreizējai situācijai Eiropas Savienībā un tās mērķiem.

2.3 Kopienas metodes sekmīga piemērošana galveno kopējo mērķu īstenošanā nodrošināja ekonomikas izaugsmi un nostiprināja Eiropas integrācijas procesa politisko aspektu. Ņemot vērā šos panākumus, Kopienas pievilcīgums būtiski pieauga, un Eiropas kontinentā tam nebija citas alternatīvas. Par to liecina vairākas paplašināšanas, sākumā rietumos – gan ziemeļu, gan dienvidu virzienā, bet pēc dzelzs priekškara krišanas — arī austrumu virzienā.

2.4 Pēdējos gados Kopienas metodes dinamika un pievilkšanas spēks ir mazinājies. Eiropas Komisijai, šķiet, ne vienmēr ir bijusi iespēja un griba uzņemties iniciatīvu atbilstoši problēmu nopietnībai un cerībām. Pašlaik Eiropas Savienībai nākas saskarties ar jaunām problēmām, ko rada aizvien nesaudzīgāka globalizācija un finanšu un ekonomikas krīze, kuras rezultātā daudzi uzņēmumi, īpaši MVU, nonākuši grūtībās, palielinās sociālā nevienlīdzība un sociāli atstumto vai lielās grūtībās nonākušu iedzīvotāju skaits. Vājinās Eiropas iedzīvotāju uzticēšanās Eiropas veidošanas procesam, jo viņiem šķiet, ka tas viņiem rada vairāk problēmas nekā piedāvā risinājumus.

2.5 Eiropas ietekmes trūkums 2009. gada Kopenhāgenas sammitā par klimata pārmaiņām un tās nespēja vienoti reaģēt uz finanšu problēmām vienā eirozonas dalībvalstī pastiprināja šo negatīvo iespaidu, kas satrauca arī finanšu vidi.

2.6 Aizvien intensīvākas globalizācijas apstākļos Eiropas Savienības reakcija šķiet lēna, un tā ir sapinusies savās pretrunās, sarežģījumos un gausumā. Lisabonas līgumam stājoties spēkā, EESK iesaka atjaunināt Kopienas metodi, lai veiksmīgi pārvarētu krīzi, un Eiropa atrastu savu vietu pasaules ekonomikas un politiskajā sistēmā. EESK ieteikumi attiecas uz šādiem nozīmīgiem jautājumiem:

— Eiropas identitātes un vispārējo interešu uzsvēršana;

— instrumentu atbilstība mērķiem;

— pilsoniskās sabiedrības līdzdalība.

3. **Eiropas identitātes un vispārējo interešu uzsvēršana**.

3.1 Kopienas metodi varēs atjaunināt tikai spēcīgāk apliecinot kopēju Eiropas identitāti, kurai jābūt svarīgākai nekā valstu interesēm un atšķirībām. Nav lietderīgi izstrādāt aizvien jaunas juridiskās prasības publiskā iepirkuma tirgus atvēršanai, ja dalībvalstīm un to pārvaldes iestādēm nav konkrēta stimula, lai iepirktu Eiropā ražotas preces, baidoties no "savu" nodokļu maksātāju reakcijas un "savu" uzņēmumu spiediena, un kamēr jēdziens "Eiropas" tiek pielīdzināts jēdzienam "ārzemju". Globalizācijas apstākļos galvenos kopējos mērķus varēs sasniegt tikai vienota Eiropa, kas ir saliedēta ap šiem mērķiem.

3.2 Tāpēc ir svarīgi definēt Kopienas vispārējās intereses. Komisijai būtu aktīvāk jāveicina debates par šo jautājumu, un tā nedrīkst būt pasīva, kā nesen finanšu krīzes gadījumā un laikā, kad viena no eirozonas dalībvalstīm saskārās ar grūtībām. Liekas, ka Komisija pārāk bieži ņem vērā dalībvalstu un to pārvaldes iestāžu saasināto reakciju, lai arī vispāratzīto kopējo interešu labā būtu vajadzīgi risinājumi, kas balstīti uz solidaritāti un kopēju interešu jēdzienu.

3.3 Eiropas Komisijai, šķiet, ir aizvien grūtāk definēt un pārstāvēt Eiropas vispārējās intereses. Bet tieši tāds ir Komisijas uzdevums. Tai ir jāatgūst sešdesmito un astoņdesmito gadu dinamika. Tagad tas vairs nav tikai Komisijas uzdevums, jo jauna institucionālā trijstūra izveide (ar paplašinātām Parlamenta pilnvarām un Padomes priekšsēdētāja iecelšanu) varētu rosināt Komisiju aktīvi īstenot priekšlikumu ierosināšanas un uzraudzības iestādes funkcijas.

3.4 Tā kā Eiropas Parlaments pārstāv iedzīvotājus, tam turpmāk jāuzņemas aktīvāka loma Eiropas vispārējo interešu definēšanā. Lai atbalstītu Parlamentu, abām konsultatīvajām komitejām (EESK un RK) vajadzētu būt par impulsu, lai veicinātu un atbalstītu Eiropas Komisijas iniciatīvas, vienlaikus nenoliedzot pilsoņu iniciatīvas tiesības, kā arī visu citus pilsoniskās sabiedrības pārstāvības mehānismus.

3.5 Kopienas metodes atjaunināšanai nebūs jēgas, ja nepārskatīs subsidiaritātes jēdzienu, kas tika interpretēts vienpusīgi, proti, kā instruments, lai kavētu Kopienas metodes piemērošanu un jaunu Kopienas politiku īstenošanu. Ir vajadzīga dinamiskāka pieeja minētajam jēdzienam, pamatojoties uz principu, ka, lai panāktu efektivitāti un apjomradītus ietaupījumus, aizvien biežāk izrādīsies, ka ir lietderīgāk nodot Eiropas kompetencē jomas, kurām nepieciešami ievērojami līdzekļi: infrastruktūra, pētniecība un izstrāde, rūpniecības politika, aizsardzība, ārpolitika, drošība, cīņa ar epidēmijām utt. Eiropas iedzīvotāji to sapratīs, ja politiskie līderi vairs neslēps patiesību.

3.6 Ņemot vērā aizvien lielāku plaisu starp iedzīvotājiem un Eiropas iestādēm, ir svarīgi, lai Eiropas Savienība noteiktu jaunas Kopienas metodes piemērošanas jomas, kas atbilstu iedzīvotāju vēlmēm:

3.6.1 Ir pienācis laiks attīstīt Eiropas vispārējas nozīmes pakalpojumus jomās, kurās tas ir nepieciešams, ņemot vērā situācijas un problēmu attīstību. Šajā sakarā var minēt šādas jomas: civilā aizsardzība, starptautiskā ārkārtas palīdzība, muitas pakalpojumi, transports, pētniecības centri, platjoslas tīkli u.c. Balstoties uz šiem jaunajiem pamatiem, varētu veicināt Eiropas koncesijas vispārējas nozīmes pakalpojumu jomā, izmantojot publiskā un privātā sektora partnerību Eiropas tīklu attīstībai (transporta, enerģētikas, telekomunikāciju jomā), sekmējot tādējādi Eiropas Savienības kohēziju un konkurētspēju.

3.6.2 Lai atvieglotu iedzīvotāju un uzņēmumu dzīvi un palīdzētu viņiem apzināties vienotā tirgus realitāti, nekavējoties jāīsteno vairākas iniciatīvas, kuru vispārējā lietderība ir atzīta jau sen: saskaņota Eiropas rūpniecības politika, lai reaģētu uz globalizāciju, Eiropas statūti MVU, fondiem un apvienībām, viena fiskālā institūcija MVU pārrobežu darījumiem, kopienas patents. Jāizstrādā arī vairāki likumdošanas instrumenti, lai nodrošinātu personu brīvu pārvietošanos, ievērojot sociālās tiesības un koplīgumus. Ņemot vērā pilsoņu iniciatīvas tiesības, varētu rasties arī citas iniciatīvas, ko atbalstītu Parlaments un EESK, piemēram, energopiegādes drošības, ilgtspējīgas attīstības un patērētāju tiesību aizsardzības jomā.

3.6.3 EESK jau vairākkārt uzsvērusi, ka direktīvu piemērošana ļoti svarīgajā publiskā iepirkuma jomā ir cietusi smagu neveiksmi, kas neapšaubāmi ir lielākā neveiksme vienotā tirgus izveides vēsturē. Vairāk nekā 30 gadus pēc Vienotā Eiropas akta parakstīšanas publiskā iepirkuma tirgus vēl joprojām ir ļoti sadrumstalots. Sīki izstrādātu Eiropas direktīvu un valstu pieņemto papildu tiesību aktu pārpilnība, kā arī daudzie izņēmumi un Kopienas gara trūkums ir iemesls, kādēļ šajā jomā, kas veido 15 % no Eiropas IKP, joprojām vērojama sadrumstalotība. Šajā jomā, kā arī citās piemērotās jomās, Eiropas Komisijai vajadzētu dot priekšroku tieši piemērojamai regulai nevis direktīvai, kura jātransponē valstu tiesību aktos.

3.6.4 Eiropas Savienībai lielāka uzmanība jāvelta "zināšanu trīsstūrim": izglītībai, pētniecībai un inovācijai. Tā kā ir atzīts, ka izglītībai ir svarīga nozīme Eiropas dinamikas atjaunošanā, Eiropas Savienība to nedrīkst atstāt novārtā. Pamatojoties uz *ERASMUS* iniciatīvas veiksmīgo pieredzi un izmantojot jaunu vispārējas nozīmes pieeju, Eiropas līmenī vajadzētu izstrādāt vērienīgākas mobilitātes programmas, veicināt apmaiņu Eiropas augstskolu tīkla ietvaros, izstrādāt īpašas iniciatīvas pamatprasmju attīstīšanai, veicināt uzņēmējdarbības garu un īstenot pasākumus noteiktām mērķa grupām. Pētniecības un inovācijas jomā Astotajai pamatprogrammai jākļūst par jaunās Eiropas simbolu un tajā galvenā uzmanība jāpievērš nanotehnoloģijām un Eiropas pētniecības centriem, tālejošai Eiropas rūpniecības programmai un atbilstošiem cilvēku un finanšu resursiem.

3.6.5 Ekonomikas un monetārajai savienībai vajadzētu kļūt par Eiropas identitātes un kohēzijas procesa nozīmīgāko sastāvdaļu. Patlaban Kopiena vēl ir tālu no tā — par to liecina eirozonas dalībvalstu atšķirīgā politika ekonomikas un finanšu krīzes pārvarēšanai. Eirozonas dalībvalstīm vajadzētu kļūt par progresīvu izmēģinājumu telpu ekonomikas un finanšu integrācijas veicināšanai, veidojot ciešu sadarbību, lai gūtu pozitīvu pieredzi, kas savukārt veicinātu Savienības dinamismu un efektivitāti. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu izveidot mehānismu dalībvalstu ekonomikas politikas uzraudzībai. Komiteja uzskata, ka šā mehānisma funkcijai jābūt plašākai nekā ESAO īstenotajai uzskaites funkcijai un ka tajā jāņem vērā Savienības iedzīvotāju politiskās prioritātes šādās jomās: sociālā kohēzija, cīņa pret atstumtību, darba vietu radīšana un radošuma un uzņēmējdarbības gara veicināšana.

3.6.6 Turklāt Eiropas Savienībai, izmantojot vienotās valūtas priekšrocības, jāpauž vienota nostāja starptautiskajās sarunās par ekonomikas un finanšu jautājumiem, tostarp G20 valstu grupā, un Eiropas līmenī jākonsolidē sava pozīcija Starptautiskajā valūtas fondā un Pasaules bankā.

3.6.7 Eiropas ārpolitikas stiprināšana ir svarīga Lisabonas līguma sastāvdaļa. Tas īpaši attiecas uz diplomātiskā dienesta izveidi, Augstā pārstāvja amatu (kas apvienots ar Komisijas priekšsēdētāja vietnieka amatu) un Eiropas Savienības delegāciju izveidi trešās valstīs, aizstājot Eiropas Komisijas delegācijas. Ir svarīgi līgumu īstenot tālejošā veidā, lai Eiropa patiesi paustu vienotu nostāju, kā arī noteiktāku un saskaņotāku viedokli ārpus ES robežām, vienlaikus strukturēti koordinējot ārējos pasākumus politikas, ekonomikas, kultūras, zinātnes un tirdzniecības jomās un izskaužot zināmu sāncensību, kas tikai vājina Savienības pozīciju.

4. **Nodrošināt līdzekļu atbilstību mērķiem.**

4.1 Daudzi Kopienas mērķi sasniegti tikai daļēji, jo bieži trūkst vēlmes tos pilnībā sasniegt un piešķirt tam nepieciešamos kopējos līdzekļus.

4.1.1 Jautājumā par iekšējā tirgus aktivizēšanu *Mario Monti* ziņojumā [1] ir izteikti ļoti atbilstoši priekšlikumi, lai beidzot nodrošinātu tā izveidi: proti, *SOLVIT* tīkla aktivizēšana, direktīvu īstenošanas novērtēšana, valstu administrāciju, valstu parlamentu un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana, pēdējo šķēršļu novēršana, īpaši personu mobilitātes jomā. EESK iesaka, balstoties uz šo ziņojumu un pēc apspriešanās ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, izstrādāt precīzu rīcības plānu un tā īstenošanas grafiku.

4.1.2 Lai īstenotu pasākumus jaunajās Kopienas metodes piemērošanas jomās, būs vajadzīgs atbilstīgs Kopienas atbalsts (budžeta dotācijas, aizdevumi, publiskā un privātā sektora partnerība utt.). Eiropas Ogļu un tērauda kopiena 1951. gadā guva panākumus, jo mērķu sasniegšanai bija piešķirti atbilstoši līdzekļi. Savienības pašreizējais budžets (mazāk nekā 1 % no IKP) ir pārlieku mazs, lai sasniegtu mērķus visās tajās jomās, ar ko iedzīvotāji saista cerības un kurās būtu nepieciešami Kopienas pasākumi, lai palielinātu efektivitāti. Būtu jāizvirza mērķis laika posmā no 2013. līdz 2020. gadam budžetu pastāvīgi palielināt līdz 2 % no IKP — šis mērķis būtu sasniedzams un, ņemot vērā apjomradītus ietaupījumus, nebūtu pretrunā ar prasību dalībvalstīm samazināt valsts parādu, ja valdības izprastu valstu līdzekļu pārskaitīšanas uz ES budžetu principu un to labi izskaidrotu iedzīvotājiem. Tas arī dotu iespēju finansēt ieguldījumus un apjomīgus tīklus, atbalstīt zināšanu trīsstūri (izglītība, pētniecība, inovācija), pastiprināt kohēzijas politiku un piešķirt Eiropas Savienībai cilvēku un finanšu resursus ārpolitikas īstenošanai.

4.1.3 Lai šos pasākumus finansētu līdz 2020. gadam, Eiropas Savienībai būs vajadzīgi atbilstoši līdzekļi un būs jānodrošina valstu un Eiropas budžeta labāka koordinācija. Tā kā pēc 2008. gada finanšu krīzes valstu budžeta deficīts palielinās, nebūs grūti pārliecināt, ka parādu varēs ātrāk samazināt (nekaitējot izaugsmei), apvienojot resursus, kas paredzēti publisko izdevumu finansēšanai dažādās jomās, piemēram, aizsardzība, drošība uz robežām, ārējā palīdzība, pētniecība, rūpniecības politika utt. Dalībvalstīm jāizrāda politiskā griba un atbalsts šādai pieejai.

4.1.4 Finanšu krīzes apstākļos vispirms būtu bijis svarīgi izveidot uzticamu Eiropas Monetāro fondu eirozonas regulēšanai un stabilizācijai, kas līdzinātos Eiropas federālajām rezervēm un dotu iespēju kopīgi pārvarēt grūtības, ar ko saskārusies kāda no eirozonas valstīm. Tikai tad, kad kritās *euro* kurss un vienā eirozonas dalībvalstī krīze saasinājās, eirozonas valstis izveidoja šāda fonda kodolu un nolēma īstenot nevis divpusējus, bet kolektīvus pasākumus, vienlaikus lūdzot papildu palīdzību no Starptautiskā valūtas fonda.

4.1.5 Turklāt ir skaidri redzams, ka, lai sasniegtu integrācijas un kohēzijas mērķus, labāk jāsadala Eiropas resursi, lai vairāk atbalstītu pārrobežu programmas — kaut arī tām ir būtiska nozīme vienotā tirgus netraucētas darbības nodrošināšanā, tām no budžeta ir piešķirti līdzekļi tikai 1 % apmērā. Lai arī ir skaidrs, ka ES stratēģijas 2020. gadam veiksme būs atkarīga gan no līdzekļu apjoma, gan iedzīvotāju aktīva atbalsta tās mērķiem, bet pašreiz tā nav.

4.2 Savienībā ar 27 dalībvalstīm nevar būt tāda pati pārvaldība kā sešu valstu savienībā. Institucionālajā trīsstūrī svarīgāka nozīme pamatoti ir piešķirta Eiropas Parlamentam. Turklāt ir svarīgi, lai institūcijas uzsvērtu pilsoņu iniciatīvas tiesības un lai tās pēc iespējas ātrāk tiktu īstenotas praksē, jo tām jākļūst par patiesu demokrātijas instrumentu.

4.2.1 Līdztekus Kopienas kompetences paplašināšanai izvērstāka ir kļuvusi arī koplēmuma procedūra, ko piemēro starp Parlamentu un Padomi. Tomēr līgumos, kas sekoja viens otram un kuros ir paredzēti šie jaunie noteikumi, konsultatīvais process nav attiecīgi pielāgots. Saskaņā ar pašreizējiem noteikumiem EESK par Komisijas iniciatīvām sniedz viedokli tikai tad, kad sākas koplēmuma procedūra, lai arī ar to būtu jākonsultējas daudz agrāk.

4.2.2 Komiteja savu konsultatīvo lomu varētu pildīt daudz efektīvāk, ja tai atzinumu pieprasītu pirms koplēmuma procedūras uzsākšanas, proti, jau tad, kad ir izstrādāts ietekmes novērtējums. Tādējādi izpētes atzinuma jēdziens pilnībā atbilstu savai būtībai. Komitejas atzinumus kopā ar ietekmes novērtējumu varētu pievienot Komisijas priekšlikumam, ko iesniedz Padomei un Parlamentam. EESK ziņotāju vajadzētu uzklausīt attiecīgajā Eiropas Parlamenta komitejā.

4.2.3 Komisijai vajadzētu rīkot attiecīgas konsultācijas arī tad, ja tā vēlas atsaukt jau izstrādātu priekšlikumu, īpaši tad, ja tas tieši attiecas uz pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem. Piemēram, tai bez apspriešanās nevajadzēja atsaukt Eiropas apvienību statūtu projektu.

4.2.4 Pārvaldības jomā Eiropas Savienībai pēc iespējas aktīvāk jānodrošina dzimumu līdztiesības princips, lai sievietes būtu līdzvērtīgi pārstāvētas lēmumu pieņemšanas un padomdevējās struktūrās.

4.3 Ar Lisabonas līgumu atkal ir palielināts to jomu skaits, kurās piemēro kvalificēto balsu vairākumu, un tādējādi tas kļūst par 27 dalībvalstu ES darbības principu. Tomēr noteiktās jomās, kas ir cieši saistītas ar Kopienas darbību, piemēram, nodokļu jautājumi, lēmumi vēl aizvien jāpieņem vienprātīgi. Pieredze skaidri liecina, ka šāda prasība bieži bloķē Kopienas darbību jomās, kurās lēmumi vēl joprojām jāpieņem vienprātīgi. Tāpēc nav pārsteidzoši, ka, neraugoties uz vairākkārtējiem Eiropadomes centieniem, Eiropas Savienībai nav izdevies apstiprināt Kopienas patentu (jo lēmums jāpieņem vienprātīgi), lai arī tā ir izvirzījusi mērķi kļūt par konkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstīto tautsaimniecību pasaulē.

[1] "Jauna stratēģija vienotajam tirgum — Eiropas ekonomikas un sabiedrības rīcībā", *Mario Monti* ziņojums Eiropas Komisijas priekšsēdētājam *José Manuel Barroso*, 2010. gada 9. maijs.

4.3.1 Daži gadījumi tomēr liecina, ka vajadzīgajos gadījumos Kopienas metode ir pavērusi iespējas šo vienprātības šķērsli apiet. Protokolu par sociālo politiku un Sociālo pamattiesību hartu varēja virzīt tālāk, nodrošinot 11 valstu atbalstu, un Apvienotā Karaliste pievienojās tikai vēlāk. Vai šāds elastīgums nav iedvesmojošs, lai rastu risinājums citās aktuālās jomās, kurās dalībvalstis nevar vienoties, piemēram, jautājumā par Kopienas patentu vai uzņēmumu nodokļa bāzes saskaņošanu?

4.3.2 Neapšaubāmi, pastiprinātas un sekmīgas sadarbības labs piemērs ir Ekonomikas un monetārā savienība — sākotnēji šajā projektā iesaistījās nedaudzas valstis, taču tam vienmēr var pievienoties dalībvalstis, kas to spēj. Vienlaikus tomēr jāatzīmē: lai arī ir izveidota federāla Eiropas Centrālā banka, eirogrupa līdz šim nav spējusi izveidot kopēju ekonomikas pārvaldības sistēmu monetārās savienības līmenī. Apziņa par pēdējos desmit gados neizmantotajām iespējām rada bažas. Nākamajos desmit gados tas ir pakāpeniski jākompensē, pretējā gadījumā eirozonā tiks apdraudēta kohēzija, konkurētspēja, darba vietas un pat *euro* ilgtspēja. Lai šos trūkumus novērstu, jāpārskata eirogrupas darbība no efektivitātes un pārredzamības viedokļa, īpaši nodrošinot eirozonas valstu vai valdību vadītāju regulāras tikšanās (ne tikai krīzes situācijā) un šajās tikšanās iesaistot arī citus ministrus, kuru kompetencē ir ar *euro* stabilitāti saistīti jautājumi, piemēram, sociālo lietu, rūpniecības politikas ministrus u.c.

4.4 Neapšaubāmi, 27 dalībvalstu Eiropas Savienībā būtisks ir jautājums par direktīvu pareizu transponēšanu un valstu politiku samērojamību ar *euro*. Nav nozīmes vienkāršot direktīvu pieņemšanu, ja dalībvalstis tās neīstenos noteiktajos termiņos vai pieņems nevajadzīgus papildu noteikumus.

4.4.1 Komisijai vajadzētu pilnveidot savus ziņojumus par direktīvu transponēšanas gaitu, jo tie bieži ir efektīvs līdzeklis to dalībvalstu ietekmēšanai, kas nepilda saistības. Šajās situācijās būtu jākonsultējas ar pilsoniskās sabiedrības partneriem.

4.4.2 Nepieciešamības gadījumā Kopienas atbalsta mehānismi vairāk jāorientē uz to, lai uzlabotu apstākļus Kopienas tiesību aktu transponēšanai un piemērošanai dalībvalstīs un novērstu šajās jomās vēl pastāvošos šķēršļus un nesaskaņas.

5. **Pilsoniskās sabiedrības līdzdalības veicināšana.**

5.1 Eiropas projekta mērķis, uz ko norādīja *Jean Monnet*, proti, "mēs apvienojam nevis valstis, bet iedzīvotājus", pārlieku bieži ir palicis neievērots. Tā kā pēdējos gados notikušās konsultācijas par Eiropas nākotni liecina par vēlētāju neuzticēšanos, ir jāapzina, kā varētu uzlabot pilsoniskās sabiedrības līdzdalību, kas šodien neapšaubāmi nav pietiekama.

5.2 Kopienas tiesību aktus vēl joprojām izstrādā apstākļos, kas ir pārlieku attālināti no iedzīvotājiem. Viņu pamatotās vēlmes brīvības, drošības un vienkāršošanas ziņā pārāk bieži nepiepildās lēmumu bloķēšanas vai lēta kompromisa starp dalībvalstīm un to administrācijām dēļ. Tāpēc pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, īpaši tie, uz kuriem attiecas šie noteikumi, jāiesaista par to izstrādi atbildīgo komiteju darbā, balstoties uz metodēm, ko izmantoja *SLIM* vienkāršošanas plānu izstrādē. Taču šoreiz jāpiemēro nevis lejupēja pieeja pēc tam, kad attiecīgais tiesību akts jau ir pieņemts (lai mēģinātu novērst trūkumus, uz ko norādījušas iesaistītās puses), bet gan augšupēja pieeja tā izstrādes procesā.

5.3 Turklāt ir būtiski nodrošināt, lai pilsoniskās sabiedrības pārstāvji varētu darboties Eiropas brīvības un atbildības telpā. Tas viņiem dotu iespēju, izmantojot neatkarīgus pašregulācijas mehānismus, definēt kopējus noteikumus, kas ietekmē viņu darbību, vai, pamatojoties uz likumdevēja aicinājumu izstrādāt kopregulējumu, precizēt noteiktus aspektus to jomu publiskajā regulējumā, ko viņi pārstāv. Eiropas sociālo partneru līgumiskā neatkarība ir atzīta Māstrihtas līgumā, ņemot vērā viņu īpašu lūgumu. Līdzīga pieeja ir izstrādāta arī citās jomās (lai arī līgumā tas nav izteikti paredzēts), piemēram, tehniskā standartizācija, profesionālo prasmju atzīšana, pakalpojumu sniegšana, tirdzniecība (īpaši e-tirdzniecība), piegādes un maksājumu drošība, patērētāju tiesības, enerģētika, vide. Komiteja šo informāciju ir apkopojusi un šo pieeju atbalstījusi, izstrādājot informatīvu ziņojumu. Attiecīgie darbības noteikumi ir iekļauti 2003. gada Eiropas iestāžu nolīgumā. Tagad Eiropas likumdevējiem regulējumā ir jāparedz brīvas rīcības iespējas, kas rosina šādu praksi, vienlaikus to pārraugot un nodrošinot sinerģiju ar savu darbību. Šis atbalsts būtu jāizmanto arī alternatīvās konfliktu noregulēšanas metodēs, piemēram, samierināšanā un starpniecībā.

5.4 Eiropa nevarēs virzīties uz priekšu, ja iedzīvotāji netiks rosināti justies kā eiropiešiem un attiecīgi rīkoties. Tāpēc iedzīvotāju rīcībā jānodod kopēji instrumenti, kuru viņiem vēl nav, proti, precīzākas ekonomiskās un sociālās tiesības, vienkāršākas procedūras, neatkarīgāki juridiskie mehānismi, patiesi kopēji nolikumi (piemēram nolikumi par apvienībām, sabiedrībām, fondiem). Vispirms vietējā līmenī (iedzīvotāji, apvienības, vietējie vēlētie pārstāvji) Eiropa jāuzskata par nepieciešamību un tai jākļūst par kopēju mērķi un lepnumu.

5.5 Jāizstrādā daudzgadu programma ar precīzu kalendāro plānu turpmākajiem desmit gadiem pēc 2010. gada, lai Eiropas iedzīvotāju rīcībā nodotu mehānismus, kas viņiem dotu iespēju apvienot spēkus un darboties kā virzītājspēkam. Pretējā gadījumā Kopienas metodi atjauninināt nebūs iespējams.

5.6 EESK, RK un Eiropas nozīmīgākās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas ir pārstāvētas Komitejas trijās grupās (Darba devēju, Darba ņēmēju un Dažādu interešu grupa), ar Eiropas Parlamenta atbalstu varētu uzsākt plašas konsultācijas par nākamajā desmitgadē nozīmīgākajiem vispārējas nozīmes jautājumiem, ko labvēlīgi ietekmētu Kopienas metodes atjaunināšana, t.i., jaunas kopējas politikas.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

466. PLENĀRSESIJA 2010. GADA 19., 20. UN 21. OKTOBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko saistībā ar akciju sabiedrību veidošanu un to kapitāla saglabāšanu un mainīšanu dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 54. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses"

(kodificēta redakcija)

COM(2010) 388 galīgā redakcija – 2008/0173 (COD)

(2011/C 51/06)

Eiropas Parlaments 2010. gada 9. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 50. panta 1. un 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko saistībā ar akciju sabiedrību veidošanu un to kapitāla saglabāšanu un mainīšanu dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 54. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses*"

COM(2010) 388 galīgā redakcija – 2008/0173 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 466. plenārajā sesijā 2010. gada 21. oktobrī ar 123 balsīm par un 2 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par akciju sabiedrību apvienošanos"

(kodificēta redakcija)

COM(2010) 391 galīgā redakcija – 2008/0009 (COD)

(2011/C 51/07)

Eiropas Parlaments 2010. gada 16. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 50. panta 1. un 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par akciju sabiedrību apvienošanos*"

COM(2010) 391 galīgā redakcija – 2008/0009 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 466. plenārajā sesijā 2010. gada 21. oktobrī ar 114 balsīm par un 4 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Eiropas tīru un energoefektīvu transportlīdzekļu stratēģija" "

COM(2010) 186 galīgā redakcija

(2011/C 51/08)

Galvenais ziņotājs: ***MORGAN* kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 28. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Eiropas tīru un energoefektīvu transportlīdzekļu stratēģija"*"

COM(2010) 186 galīgā redakcija.

Ņemot vērā Komitejas sastāva atjaunošanu, pilnsapulce ir nolēmusi balsot par šo atzinumu oktobra plenārsesijā un saskaņā ar Reglamenta 20. pantu ir iecēlusi *MORGAN* kgu par galveno ziņotāju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 21. oktobrī, ar 183 balsīm par un 14 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. EESK atbalsta ES stratēģijas par "tīriem" un energoefektīviem transportlīdzekļiem izstrādi, jo Komiteja ir norūpējusies par ogļūdeņražu krājumu iztukšošanu, oglekļa dioksīda emisiju un atmosfēras piesārņojumu. Ir ļoti svarīgi, lai stratēģijā būtu izmantota holistiska pieeja. Nekas netiks iegūts, ja piesārņojumu un emisiju vienkārši novirzīs uz elektroenerģijas un transportlīdzekļu ražošanu vai ja bio-stratēģiju rezultāts būs kaitējums videi, piemēram, atmežošana. Autotransporta dēļ ES riskē neievērot Kioto protokolā izvirzītos mērķus, tāpēc šādu stratēģiju vajadzēja pieņemt jau sen.

1.2. Nākamajās divās desmitgadēs iekšdedzes dzinēju transportlīdzekļi joprojām būs svarīgākais transporta veids, tāpēc EESK vēlētos, lai stratēģija veicinātu progresīvu iekšdedzes dzinēju tehnoloģiju un novatoriskāku dzinēju izstrādi. Pagaidām vēl ir pāragri veikt galīgo izvēli, kāda būs nākotnes tehnoloģija. Šajā posmā nedrīkstam atteikties no nevienas iespējas.

1.3. Stratēģijai jāuzlabo ES autobūves rūpniecības konkurētspēja pasaules mērogā. Normatīvajiem aktiem būtu jānodrošina, ka transportlīdzekļi pakāpeniski kļūst "tīrāki" un efektīvāki, bet nākotnē konkurētspēja būs atkarīga ne tikai no elektrisko akumulatoru transportlīdzekļu izstrādes, bet arī no tā, vai izdosies ieviest radikālus jauninājumus iekšdedzes dzinējos, kuri darbina automobiļus, autobusus un smagkravas transportlīdzekļus.

1.4. Pie elektrisko akumulatoru transportlīdzekļu izveides ir strādāts jau vairāk nekā gadsimtu, bet dažādas problēmas, jo īpaši akumulatoru darbības ilgums, ir bijušas par iemeslu tam, ka elektrisko akumulatoru transportlīdzekļi nav bijuši praktiski īstenojama alternatīva iekšdedzes dzinējiem. Vides aizsardzības jautājums ir mainījis pamatnoteikumus. Jo vairāk elektrisko akumulatoru transportlīdzekļu sāks lietot, jo labāki būs gan ražotāju, gan lietotāju uzrādītie ekoloģiskie raksturlielumi. Bet pagaidām mazi iekšdedzes dzinēju transportlīdzekļi var palīdzēt mazināt satiksmes plūsmas pārslogotību pilsētās.

1.5. Šā gada jūlijā EESK pieņēma *Osborn* kga atzinumu par tematu "Virzība uz elektrotransportlīdzekļu plašāku ieviešanu" (*CESE 429/2010 fin*). Atzinumā iekļautie ieteikumi ir pienācīgi ņemti vērā minētajā stratēģijā.

1.6. Lai gan tā ir ES stratēģija, tās panākumi ir atkarīgi no dalībvalstu valdību un vietējo pašvaldību politikas, rūpniecības jaudas un patērētāju ieinteresētības un attieksmes. Neapšaubāmi, stratēģijas īstenošanas ātrums visās valstīs nebūs vienāds, jo tās atrodas ļoti atšķirīgos sākuma punktos. Svarīgi, lai vairāk attīstītās pilsētas un valstis pietuvotos ASV un Āzijā sasniegtajam līmenim.

1.7. Lai stratēģijas īstenošana būtu sekmīga, noteikti jāiesaista Eiropas sabiedrība. Direktīvā 2009/33/EK paredzēta publiskā sektora līdzdalība. Privātā sektora uzņēmumi jāiesaista, nosakot, ka tiem jāsniedz pārskats par ietekmi uz vidi. Cilvēki, kas lemj par automobiļa pirkšanu personīgajām vai darba vajadzībām, ar finanšu stimuliem un pirkšanas vēlmi mazinošiem noteikumiem jāmudina iegādāties "tīrus" un efektīvus transportlīdzekļus.

1.8. Tā kā ES iestādēs transportlīdzekļus pārsvarā izmanto nelieliem attālumiem, lai pārvietotos pa Briseli, Luksemburgu un Strasbūru, EESK uzskata, ka tās varētu rādīt piemēru un izveidot "tīra" un efektīva transporta plānu.

1.9. EESK uzsver, ka vajadzīgi lieli ieguldījumi, lai izveidotu nākotnē vajadzīgos piegādes tīklus un infrastruktūru, lai atgūtu daudzos miljardus dolāru, kas ieguldīti ogļūdeņraža ekonomikā.

1.10. Turpmāk minētie ieteikumi ir minēti arī šā dokumenta 5. punktā.

1.10.1. Eiropas Savienībai un dalībvalstīm būtu jāatbalsta pētniecība un izstrāde tādās jomās kā iekšdedzes dzinēji novatoriskiem maziem transportlīdzekļiem un progresīvas ražošanas sistēmas, kā arī jānovērš šķēršļi to ienākšanai tirgū.

1.10.2. Smagkravas transportlīdzekļu ražotājiem būtu jāizvirza līdzīgi mērķi, kādus pašlaik cenšas sasniegt vieglo automobiļu ražotāji.

1.10.3. Konsekventi būtu jāatbalsta programmas "tīriem" un efektīviem smagkravas transportlīdzekļiem un autobusiem, līdz tādi transportlīdzekļi kļūs konkurētspējīgi pasaules tirgū.

1.10.4. Tā kā prognozē, ka 2020. gadā biodegviela varētu nodrošināt 7 % no ES degvielas patēriņa, EESK mudina Komisiju apstiprināt šo mērķi vai mainīt savu politiku.

1.10.5. Dalībvalstīm jāmudina ražotāji un potenciālie lietotāji izstrādāt jauninājumus alternatīvu gāzveida degvielu jomā.

1.10.6. Dalībvalstīm būtu jāveicina elektriska akumulatora transportlīdzekļu drīza ieviešana, lai Eiropas Savienība neatpaliktu no citiem reģioniem.

1.10.7. Lielākie automobiļu ražotāji būtu jāmudina uzsākt un izvērst akumulatoru ražošanu Eiropā.

1.10.8. Komisijai jāpanāk, ka standartizācijas organizācijas drīzumā pieņem noteikumus elektriska akumulatora transportlīdzekļu jomā.

1.10.9. Komisijai un dalībvalstīm jāsadarbojas, lai nodrošinātu retzemju elementu un cēlmetālu piegādi nākotnē.

1.10.10. Ilgtermiņa stratēģijā transportlīdzekļiem, kuros izmanto ūdeņraža degvielas elementus, būtu jāiekļauj arī citi varianti gadījumam, ja šādi transportlīdzekļi izrādītos lietošanai nepiemēroti.

1.10.11. Valsts iestādēm, sabiedrisko pakalpojumu uzņēmumiem un lielajiem valsts un privātajiem uzņēmumiem būtu jādarbojas saskaņā ar vadlīnijām un mērķiem, kas noteiktas degvielas patēriņa un oglekļa dioksīda emisijas jomā.

1.10.12. Būtu jānosaka vadlīnijas attiecībā uz dažādajiem iepirkuma procedūras kritērijiem atbilstoši Direktīvai 2009/33/EK.

1.10.13. Jāizmaina kārtība, kā valsts un privātiem uzņēmumiem jāsniedz pārskats par ogļūdeņražu izmantošanu un CO_2 emisiju, lai varētu novērtēt, kāds daudzums attiecināms uz transportu.

1.10.14. Vispārīgajā rīcības plānā nav minēta Pasaules Tirdzniecības organizācija.

1.10.15. Jaunajā augsta līmeņa grupā *CARS* 21 jāiesaista pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, kas darbojas vides aizsardzības jomā.

1.10.16. Sīkāk izstrādājot Eiropas Savienības rūpniecisko stratēģiju, kā vienai no pirmajām jāpievēršas autobūves rūpniecībai. Eiropas Savienībai jāizveido spēcīga pārvaldes struktūra, kuras uzdevums būtu bez kavēšanās izstrādāt normatīvās izmaiņas un veicināšanas pasākumus, kā arī mobilizēt vajadzīgos ieguldījumus un radīt tirgu.

1.10.17. Tā kā ES nedrīkst atpalikt, atbildīgajiem Komisijas locekļiem ir jāsadarbojas, bet tām valstīm, uzņēmumiem un pētniecības iestādēm, kam ir vajadzīgie līdzekļi, jārīkojas bez kavēšanās. Rīcības plāns jāuzskata par aicinājumu "ķerties pie ieročiem".

2. **Ievads**

2.1. Komisijas stratēģijas mērķis ir nodrošināt atbilstošu un tehnoloģiski neitrālu politikas sistēmu. Īstermiņā tā attiecas uz divām jomām: iekšdedzes dzinējiem un elektriskajiem akumulatora transportlīdzekļiem.

2.2. Savukārt iekšdedzes dzinēju jomā ir izvirzīti divi apakšmērķi — jāturpina uzlabot tradicionālie benzīna un dīzeļdegvielas dzinēji, kā arī jāievieš alternatīva degviela, tostarp šķidra biodegviela un gāzveida degviela. Lai varētu izmantot gāzveida degvielu, vajadzīgi modificēti iekšdedzes dzinēji, transportlīdzeklī nepieciešama īpaša degvielas tvertnes sistēma un jāierīko atbilstošs piegādes tīkls. Biodegvielu iespējams izmantot bez visa iepriekš minētā.

2.3. Elektrisko transportlīdzekļu stratēģija attiecas uz elektriskiem akumulatora transportlīdzekļiem, piemēram, *Nissan Leaf*, hibrīdiem elektriskiem transportlīdzekļiem, piemēram, *Toyota Prius*, un hibrīdtransportlīdzekļiem, kas uzlādējami no elektrotīkla, piemēram, *Chevrolet Volt*. Hibrīdi elektriskie transportlīdzekļi nav īsti elektriskie transportlīdzekļi, jo tos nevar pieslēgt elektrības tīklam.

2.4. Ja ūdeņraža tehnoloģijas pētniecībai un izstrādei būs pozitīvi rezultāti, elektriskos transportlīdzekļus darbinās ar ūdeņraža degvielas elementiem (*Fuel Cell Vehicle* — ūdeņraža degvielas elementu transportlīdzekļi).

3. **Komisijas rīcības plāns "zaļajiem" transportlīdzekļiem (rīcības plāns).**

3.1. *Normatīvā bāze.*

— Tipa apstiprinājuma prasības divriteņiem, trīsriteņiem un kvadracikliem.

— Regulas par automobiļu CO_2 emisiju īstenošana līdz 2011. gadam.

— Transportlīdzekļu "zaļā bonusa" tirgvedība.

— Transportlīdzekļos iebūvēto gaisa kondicionēšanas sistēmu degvielas patēriņa ierobežošana.

— Papildu pasākumi, lai samazinātu CO_2 un piesārņojuma emisiju.

— Emisijas mērījumu testa cikla pārskatīšana.

— Videi labvēlīgu pasākumu izvērtēšana.

— Direktīvas par trokšņa emisiju pārskatīšana.

— Biodegvielas ilgtspējas kritēriji.

— "Tīru" un energoefektīvu smagkravas transportlīdzekļu stratēģija.

3.2. *Pētniecība un inovācija.*

— Tradicionālo un elektrisko dzinēju, akumulatoru tehnoloģiju un ūdeņraža tehnoloģiju uzlabošana.

— Vienkāršoti noteikumi, lai saņemtu izpētes dotācijas.

— Ilgtermiņa izpētes stratēģija.

— EIB atbalsts.

3.3. *Tirgus iegūšana.*

— Vadlīnijas par dalībvalstu piešķirtajiem finansiālajiem stimuliem.

— Enerģijas nodokļu direktīvas pārskatīšana.

— Ieteikumi dalībvalstīm par nodokļu iekasēšanu transportlīdzekļu jomā.

— Direktīvas par tīriem un energoefektīviem transportlīdzekļiem īstenošanas pārraudzība.

— Pētījumi par patērētāju vēlmēm un patēriņa paradumiem.

— Pārskatīta direktīva par automobiļu marķēšanu.

— Elektrisko transportlīdzekļu izmēģinājuma projekts.

3.4. *Globāli jautājumi.*

— Starptautiskā sadarbība, jo īpaši standartizācijas jomā.

— ANO/EEK saskaņoti noteikumi.

— Izejvielu iniciatīva saistībā ar retzemju elementiem un cēlmetāliem.

3.5. *Nodarbinātība.*

— Eiropas Nozaru kvalifikācijas padome.

— Eiropas Sociālais fonds.

3.6. *Termiņa vidusposmā pārskatīt CO_2 emisijas jomas tiesību aktus.*

— Emisijas standartu noteikšana jauniem vieglajiem automobiļiem, ņemot vērā 2020. gadam un 2030. gadam noteiktos mērķus.

— Vieglo kravas automobiļu CO_2 emisijas samazināšana, ņemot vērā 2013. gadam un 2020. gadam noteiktos mērķus.

4. **Konkrēta rīcība elektrisko transportlīdzekļu jomā.**

4.1. *Drošums.*

— Elektrodrošības prasības.

— Drošuma prasības, ja notiek transportlīdzekļa negadījums.

4.2. *Uzlādes saskarnes standartizācija.*

— Standarta izstrāde un ieviešana.

— Sadarbība vispasaules standartu izstrādes jomā.

4.3. *Infrastruktūra.*

— Uzpildes infrastruktūra.

— Ieguldījumi infrastruktūrā un pakalpojumos.

4.4. *Enerģijas ražošana un sadale.*

— Aprites cikla pieeja.

— Enerģijas avoti ar zemu oglekļa dioksīda emisijas līmeni.

— Tīkla noslodzes pārvaldība.

4.5. *Akumulatori.*

— Transportlīdzekļu aprites cikla beigas un akumulatoru otrreizējā pārstrāde.

— Pētniecība akumulatoru jomā.

— Akumulatoru pārvadāšana.

4.6. *Pārvaldība.*

— *CARS* 21 augsta līmeņa grupas darba atsākšana, lai likvidētu šķēršļus, kas kavē alternatīvo tehnoloģiju nonākšanu tirgū.

— Saskaņā ar Eiropas klimata pārmaiņu programmu (*ECCP*) jāīsteno stratēģija CO_2 emisijas samazināšanai.

— Baltā grāmata "Eiropas transporta politika".

— Iekšējā tirgū jāizvairās no sadrumstalotības un jānodrošina kritiskā masa.

5. **EESK viedoklis par rīcības plānu.**

5.1. *Tradicionālo iekšdedzes dzinēju uzlabošana.*

5.1.1. EESK atbalsta iekšdedzes dzinēju uzlabošanu un jo īpaši pasākumus, kas saistīti ar CO_2 un piesārņojuma emisiju, emisijas mērījumu testa cikla pārskatīšanu, autofurgonu iekļaušanu regulu darbības jomā, tiesību aktu par CO_2 emisiju pārskatīšanu termiņa vidusposmā, kā arī pētniecību un izstrādi, lai uzlabotu tradicionālos dzinējus.

5.1.2. Novatoriski materiāli paver plašas jauninājumu iespējas dizaina jomā un mazu automobiļu ražošanā. Tā kā šādi materiāli ir pieejami, rodas revolucionāri, jauni ražošanas procesi. Tas savukārt veicina jaunu uzņēmumu izveidi autobūves rūpniecībā, un tie rada konkurenci tradicionālajiem tirgus dalībniekiem. Tādus jauninājumus vajadzētu stimulēt, veicinot pētniecību un izstrādi, un jaunizveidotie uzņēmumi būtu jāatbalsta, autobūves rūpniecībā stingri piemērojot konkurences tiesības.

5.1.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka rīcības plānā ir ierosināts risināt jautājumu par smagkravas automobiļu degvielas patēriņu un radīto CO_2 emisiju. Ikvienā plānā jāiekļauj šis tirgus segments, kas ietver autobusus, smagkravas transportlīdzekļus un īpašus specializētos transportlīdzekļus, piemēram, atkritumu savākšanas un izvešanas transportlīdzekļus. Smagkravas transportlīdzekļu ražotājiem jāpiemēro līdzīgi mērķi, kādi ir noteikti automobiļu ražotājiem, un tāpat kā automobiļu jomā šādi mērķi jāattiecina arī uz lietotājiem.

5.1.4. Tā kā Eiropā darbojas tik daudzi smagkravas transportlīdzekļu ražotāji, būtu iespējams veidot lietotāju un ražotāju konstruktīvu sadarbību, lai izstrādātu jaunus un novatoriskus transportlīdzekļus. Progresīvu projektu piemēri ir gan Āzijā, gan Amerikā, gan Eiropā, piemēram, autobusi ar zemu oglekļa dioksīda emisiju, kas patērē par 30 % mazāk degvielas un izdala par 35 % mazāk CO_2. Hidrauliskie hibrīdtransportlīdzekļi, kas izmanto bremzējot izdalīto enerģiju, mēdz būt pat par 30 % efektīvāki un ļoti labi darbojas tādos apstākļos, kad bieži jāapstājas un jāuzsāk braukšana, piemēram, savācot atkritumus. Ir arī vairāki hibrīdu elektrisko transportlīdzekļu projekti. Dažās dalībvalstīs šādu inovāciju atbalstam piešķir starta kapitālu, bieži vien subsidējot eksperimentālos transportlīdzekļus. Šādas programmas būtu konsekventi jāatbalsta, līdz sāk izgatavot konkurētspējīgus transportlīdzekļus un Eiropas ražotāji sāk saņemt eksporta pasūtījumus.

5.2. *Alternatīvas degvielas iekšdedzes dzinējiem.*

5.2.1. Informācija liecina par sarežģījumiem Komisijas biodegvielas programmas īstenošanā. Pašreizējais stāvoklis raksturots kā karš — Eiropas Komisijas lauksaimniecības eksperti pret klimata ekspertiem un Eiropas autobūves un lauksaimnieku lobijs pret vides aizsardzības aktīvistiem. Tiek apspriests salīdzinoši jauns jēdziens "zemes izmantojuma netiešas izmaiņas". Runa ir par iespējamo ietekmi uz vidi pasaules mērogā, ko izraisītu izmaiņas zemes izmantojumā, t.i., zemes izmantošana augu kultūrām, lai sasniegtu ES biodegvielas jomā izvirzītos mērķus. Tā kā prognozē, ka 2020. gadā ar biodegvielu varētu nodrošināt 7 % no ES degvielas patēriņa, EESK mudina Komisiju apstiprināt vai mainīt savu politiku. Politiku būs iespējams pilnībā īstenot vienīgi tad, kad tehnoloģija pavērs iespēju lietot otrās paaudzes biodegvielu.

5.2.2. Paziņojumā uzsvērti ierobežojumi, kas saistīti ar gāzveida alternatīvām degvielām, piemēram, sašķidrināto naftas gāzi, saspiesto dabasgāzi un biogāzi. Būtu jāizmaina transportlīdzekļu dzinēji un degvielas tvertnes, kā arī jāierīko uzpildes iekārtas. Taču šos nosacījumus varētu izpildīt vienīgi tad, ja transportlīdzekļu parks darbojas nelielā rādiusā no garāžas vai depo. Šiem nosacījumiem atbilst gan daži privātie uzņēmumi, gan daudzas valsts iestādes un sabiedrisko pakalpojumu uzņēmumi. Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, papildus prasībai valsts pārvaldē un uzņēmumos ieviest "tīru" un efektīvu transportlīdzekļu programmas, dalībvalstīm jāmudina ražotāji un potenciālie lietotāji šajā jomā ieviest jauninājumus.

5.3. *Elektriskie akumulatora transportlīdzekļi, hibrīdi elektriskie transportlīdzekļi un hibrīdtransportlīdzekļi, kas uzlādējami no elektrotīkla.*

5.3.1. *Osborn* kga atzinums ir tālredzīgs. Tajā uzskaitīti priekšnoteikumi nozīmīgajai pārejai privāto automobiļu tirgū no iekšdedzes dzinējiem uz elektriskajiem akumulatoriem. Praksē šāda pāreja īstermiņā nenotiks, tāpēc videi nekaitīgu automobiļu atbalsta kampaņa jāizvērš plašāk.

5.3.2. Kā norādījis "*Bain & Company*", elektriskie akumulatori ir autobūves rūpniecības *iPhones*. Pirms *iPhones* mobilo telefonu lietotāji uztraucās par telefona baterijas darbības ilgumu. Tā kā *iPhone apps* ir būtisks jauninājums, lietotāji pieņem to, ka telefoni jāuzlādē katru dienu. Braukšana ar elektriska akumulatora transportlīdzekli tik ļoti atšķiras no braukšanas ar iekšdedzes dzinēja automobili, ka sākotnējie elektriska akumulatora transportlīdzekļu lietotāji, visticamāk, neuztrauksies par 2011. un 2012. gadā tirgū laisto šāda veida un hibrīdtransportlīdzekļu, kas uzlādējami no elektrotīkla, ierobežoto pārvietošanās attālumu.

5.3.3. Tos izmantos nokļūšanai uz darbu, līdz dzelzceļa stacijai un lai pārvietotos tuvākajā apkārtnē. Automobiļa uzlāde būs piemērota vienas dienas braucienam. Elektrisko akumulatoru iespējams uzlādēt, pieslēdzot pa nakti mājā elektriskajam tīklam īpašnieka garāžā.

5.3.4. Ja akumulatoru uzlādēs vēl arī darbavietā, palielināsies dienā nobraucamo kilometru skaits. Tam nav vajadzīga sarežģīta uzlādes ierīce. Ierobežotās kilometrāžas dēļ starptautiska standartizācija patlaban vēl īsti nav vajadzīga. Elektrisko tīklu noslodzi varēs mazināt, uzlādējot pa nakti un tādējādi izmantojot elektrību, kas citādi netiktu naktī izmantota.

5.3.5. Daudzas dalībvalstis, tostarp Apvienotā Karaliste, Francija un Vācija, daudzējādi atbalstīs elektrisko automobiļu pircējus. Lai gan elektriska akumulatora transportlīdzekļi, pat ņemot vērā subsīdijas, būs dārgāki par automobiļiem ar iekšdedzes dzinēju, tomēr iespēja īpašniekam apliecināt savu dzīves stilu un fakts, ka ir izmantota jauna tehnoloģija, būs pietiekami stimuli, lai nodrošinātu sākotnējos pirkšanas apjomus. Turklāt īpašnieku vēlmi tos lietot veicinās iespējas mašīnu novietot stāvvietās par brīvu, sastrēgumu nodevas atlaide un citi pilsētvidē paredzētie stimuli.

5.3.6. Lai gan EESK atbalsta priekšlikumu pieņemt vadlīnijas par dalībvalstu piešķirtajiem finansiālajiem stimuliem, tā aicina dalībvalstis veicināt elektriska akumulatora transportlīdzekļu drīzu ieviešanu, lai Eiropas Savienība neatpaliktu no citiem reģioniem, kuros arī ir ieviesti dažādi stimuli.

5.3.7. Elektriskā transportlīdzekļa dārgākā detaļa ir akumulators. Autobūvē galvenie rādītāji ir izmērs, svars, jauda, drošums, efektivitāte, uzticamība un lietošanas ilgums.

5.3.8. Stratēģiska problēma ir tā, ka Eiropas Savienībā nedarbojas neviens no galvenajiem akumulatoru ražotājiem, taču *Nissan* plāno izveidot ražotnes Apvienotajā Karalistē un Portugālē. Akumulatoru tehnoloģija sasniegs ļoti augstu līmeni un tās nozīme pieaugs, jo tā būs galvenais faktors, kas ietekmēs automobiļa izmantošanas iespējas un konkurētspēju. Eiropai jābūt pārstāvētai šajā nozarē. EESK iesaka galvenajiem autobūves ražotājiem sadarboties, lai Eiropā uzsāktu un izvērstu akumulatoru ražošanu. Tas būtu jāapsver atjaunotajā *CARS* 21 grupā.

5.3.9. Akumulatoru pārdošanai ir daudz aspektu, kuriem būs jāpievēršas: garantija, nomaiņa, apmaiņa un noma, kā arī aprites cikla beigu procedūras, atkritumu utilizācija, apglabāšana un otrreizēja izmantošana. ES uzņēmumiem jābūt pārstāvētiem šajā uzņēmējdarbības nozarē.

5.3.10. Ilgtermiņā elektrisko transportlīdzekļu vadītājiem būs vajadzīga piekļuve uzlādes tīkliem. Pirmās pilsētas mēroga sistēmas, ko veido, piemēram, Londonā un Parīzē, un valsts mēroga sistēmas Dānijā un Izraēlā sniegs vērtīgu informāciju, kas sekmēs iepriekš 4.2. un 4.3. punktā minēto plānu īstenošanu. Tā kā Ķīna ir izvirzījusi mērķi elektrificēt piecas pilsētas, Eiropas Savienībai ir ļoti svarīgi rīkoties ātri, it sevišķi standartu jomā.

5.3.11. Rīcības plānā ir minēta arī izejvielu piegāde. Japāna un Dienvidkoreja ved sarunas par atlaidēm un kopuzņēmumu veidošanu Dienvidamerikā. Piemēram, Dienvidkoreja ir ieguldījusi $12 miljardus Bolīvijā. Nekas neliecina, ka ES būtu tikpat labās pozīcijās. Komisijai un dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar Eiropas Savienības kalnrūpniecības uzņēmumiem, lai nodrošinātu izejvielu piegādi.

5.4. *Ūdeņraža degvielas elementu transportlīdzekļi.*

5.4.1. ES finansē pētījumus par ūdeņraža izmantošanu tautsaimniecībā nākotnē un ūdeņraža degvielas elementu transportlīdzekļu izstrādi. Iepriekšējos atzinumos EESK ir paudusi atbalstu Komisijas stratēģijai ūdeņraža izmantošanas jomā. Tomēr daži novērotāji uzskata, ka ūdeņraža izmantošana tautsaimniecībā nebūs veiksmīga. Viņi norāda, ka nav reāla ūdeņraža avota, nav iespējams to ne ērti uzglabāt, ne arī piegādāt. Daudzu ar ūdeņradi saistīto problēmu cēlonis ir tā fizikālās un ķīmiskās īpašības. Iespējams, ka tehnoloģija nevarēs tās atrisināt. Tāpēc ES stratēģijā būtu jāiekļauj varianti gadījumam, ja ūdeņraža degvielas elementu transportlīdzekļi ilgtermiņā izrādītos nepiemēroti lietošanai. Pagaidām vēl ir par agru izvēlēties tehnoloģiju. Šajā posmā būtu jāļauj attīstīties visām iespējām.

5.5. *Valsts sektora, privātā sektora un iedzīvotāju iesaiste.*

5.5.1. Automobiļu ražotājiem ir izvirzīti mērķi degvielas ekonomijas un izplūdes gāzu samazināšanas jomā, kas attiecas uz visu plašo, ražoto transportlīdzekļu klāstu. EESK iesaka degvielas patēriņa un oglekļa dioksīda emisijas jomā noteiktās vadlīnijas un mērķus attiecināt arī uz valsts iestādēm, sabiedrisko pakalpojumu uzņēmumiem un lielajiem privātuzņēmumiem. Tas ir viens no veidiem, kā veicināt gāzveida alternatīvo degvielu izmantošanu, taču iespējas šajā jomā ir daudz lielākas.

5.5.2. EESK pauž gandarījumu, ka 2010. gada nogalē stāsies spēkā Direktīva 2009/33/EK par tīro un energoefektīvo autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu. EESK tomēr būtu vēlējusies vadlīniju noteikšanu attiecībā uz visiem kritērijiem, kas izmantojami iepirkuma procedūrā, kā arī tādu kārtību, saskaņā ar kuru minētie kritēriji ar laiku kļūst stingrāki. Šādi kritēriji jāpiemēro pēc iespējas ātrāk, un EESK atbalsta to stāšanos spēkā līdz pārskatīšanai, kas plānota pēc diviem gadiem.

5.5.3. EESK vēlētos, ka, sekojot valsts sektora piemēram, tiek mainīta arī kārtība, kā uzņēmumiem jāsniedz pārskats par ogļūdeņražu izmantošanu un CO_2 emisiju, lai varētu noteikt, kāds daudzums attiecināms uz transportu, un novērtēt pakāpeniskos uzlabojumus.

5.6. *Starptautiskā konkurētspēja.*

5.6.1. Starptautiskais stāvoklis ir sarežģīts. Amerikā, Ķīnā, Japānā un Dienvidkorejā valdības mērķtiecīgi darbojas, lai pēc iespējas vairāk iegūtu no "tīru" un energoefektīvu transportlīdzekļu lietošanas. Eiropas Savienībā ir 27 valdības, un katrā valstī ir ļoti atšķirīga ražošanas jauda un finansiālās iespējas un ļoti atšķirīgs sabiedrības pārticības līmenis. Tā kā "zaļais" transports radikāli atšķiras no iepriekš ražotā, faktiski tas nolīdzina līdzšinējās rūpniecības priekšrocības un tādējādi paver iespēju Ķīnai apsteigt Japānu, jo sevišķi tāpēc, ka Ķīnas rūpniecību aizsargā importa tarifi. Tā kā ES nedrīkst atpalikt, atbildīgajiem Komisijas locekļiem ir jāsadarbojas, bet tām valstīm, uzņēmumiem un pētniecības iestādēm, kam ir vajadzīgie līdzekļi, jārīkojas bez kavēšanās. Rīcības plāns jāuzskata par aicinājumu "ķerties pie ieročiem".

5.6.2. Iedaļā "Globālie jautājumi" (3.4. punkts) iztirzātie jautājumi ir ļoti svarīgi, taču tajā nav minēta Pasaules Tirdzniecības organizācija. Šajos revolucionārajos, jaunajos apstākļos ES uzņēmējiem vajadzīga tirgus pieejamība bez protekcionistiskiem šķēršļiem.

5.7. *Pārvaldība.*

5.7.1. Komisija atsāks *CARS* 21 augsta līmeņa grupas darbu. Sākotnējās grupas sagatavoto ziņojumu atbalstīja autobūves nozares dalībnieki, bet kritizēja vides aizsardzības grupas, kuras uzskatīja, ka minētajā ziņojumā nav "tīras" un energoefektīvas stratēģijas attiecībā uz jaunajiem automobiļiem. Augsta līmeņa grupā būtu jāiesaista pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, kuriem rūp vides aizsardzība un kuri darbotos kā pretsvars rūpnieku interesēm.

5.7.2. Ķīna, Koreja un ASV šajā jomā neatlaidīgi virzās uz priekšu inovāciju, izstrādes un ieguldījumu ziņā. Eiropa riskē atpalikt un krist par upuri nostabilizējušos rūpniecības sektora dalībnieku tuvredzīgam konservatīvismam un neuzņēmībai un politiskā redzējuma un vadības trūkumam no valdību puses. Lai Eiropas rūpniecība izvairītos no šāda likteņa, ES jāizveido spēcīga pārvaldības struktūra, kas apvienotu progresīvus uzņēmējdarbības, politiskos un pilsoniskās sabiedrības līderus, kuru uzdevums būtu mērķtiecīgi un bez kavēšanās ieviest vajadzīgās normatīvās izmaiņas un veicināšanas pasākumus, kā arī mobilizēt ieguldījumus un radīt vajadzīgo tirgu.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata "Kultūras un radošo nozaru potenciāla īstenošana" "

COM(2010) 183 galīgā redakcija

(2011/C 51/09)

Ziņotājs: ***Claudio CAPPELLINI* kgs**

Līdzziņotājs: ***Ion LENNARDT* kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2010. gada 27. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Zaļā grāmata "Kultūras un radošo nozaru potenciāla īstenošana"*"

COM(2010) 183 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2010. gada 8. septembrī.

Tā kā Komitejas sastāvs tika atjaunots, pilnsapulcē nolēma, ka balsojums par šo atzinumu notiks oktobrī paredzētajā plenārsesijā, un, ievērojot Reglamenta 20. pantu, iecēla *Joost van Iersel* kgu par galveno ziņotāju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 21. oktobrī, ar 71 balsi par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi**

Ņemot vērā jautājumus, ko Eiropas Komisija risina Zaļajā grāmatā (COM(2010) 183 galīgā redakcija, 2010. gada 27. aprīlis), pamatojoties uz ieteikumiem, kurus jau izstrādājusi kultūras un radošo nozaru potenciāla platforma (*Platform on the Potential of Cultural and Creative Industries*), un balstoties uz Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) aizsākto iekšējo dialogu (tostarp arī īpašajās uzklausīšanas sanāksmēs), Komiteja pauž šādus konkrētus ieteikumus un priekšlikumus kultūras un radošo nozaru (KRN) atbalstam Eiropā.

1.1. *Ieteikumi*

EESK

a) aicina Komisiju turpināt darbu, lai pilnveidotu nozares definīciju un izveidotu atbilstošāku statistisko uzskaiti, sevišķu uzmanību pievēršot mākslas jomā strādājošo sociālajai un ekonomiskajai situācijai. Jēdzienam "kultūras un radošās nozares" pašlaik nav skaidras un vispārējas definīcijas, tomēr tā ir nepieciešama, lai

   i. uzlabotu izpratni par kultūras un radošo nozaru īpašajām iezīmēm;

   ii. analizētu KRN ietekmi uz ilgtermiņa izaugsmi, starptautisko konkurētspēju, reģionālo attīstību un teritoriālo kohēziju;

   iii. īstenotu EK līguma 151. panta 4. punktu (tagad — LESD 167. panta 4. punkts), veicot atbilstošus pasākumus un ņemot vērā nozares īpatnības, kas saistītas ar kultūru;

b) ierosina Komisijai ieguldīt vairāk pūļu, lai radītu "Eiropas radošuma telpu", proti, izstrādātu normatīvo sistēmu, kuras pamatā ir šādi principi: vienlīdzīga piekļuve tirgum, brīva konkurence, cīņa pret dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, atbalsts mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un amatniecībai, kultūru daudzveidības veicināšana, intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība un pirātisma apkarošana, īpašu uzmanību pievēršot nozares digitālajām iespējām;

c) aicina ieviest nodokļu atvieglojumus un veidot jaunus modeļus un instrumentus, lai veicinātu finansējuma piesaisti nozares projektiem un rosinātu veidot publiskā un privātā sektora partnerības ar iedzīvotāju piedalīšanos ("*Participatory Public-Private Partnerships/PPPP*"); citiem vārdiem sakot, šajā jomā jāpanāk iedzīvotāju tieša līdzdalība tradicionālajos publiskā un privātā sektora partnerības modeļos ([1]);

([1]) Sk. citā sakarā atzinumu par tematu "Uzlabot "publiskā un privātā sektora partnerības līdzdalības" modeļus, izvēršot visiem pieejamus e-pakalpojumus ES 27 dalībvalstīs" (*TEN/402*, pieņemts EESK 2010. gada septembra plenārsesijā, vēl nav publicēts OV).

d) uzsver, ka KRN darbība sekmē Eiropas kohēzijas stratēģisko mērķu īstenošanu, un iesaka vietējām pašvaldībām (vietējām administratīvajām teritorijām, reģioniem u.c.) sadarboties ar citām vietējām iestādēm (augstākās izglītības iestādēm, bankām, apvienībām, publisko un/vai privāto pakalpojumu sniedzējiem u.c.), lai atbalstītu kultūras un radošās nozares un palīdzētu tām iekļauties reģionālajā attīstībā;

e) uzsver, ka vajadzīgi piemēroti pasākumi, lai uzlabotu nozares uzņēmumu (īpaši MVU) un mākslas jomā strādājošo stāvokli, kas ir nestabils, turklāt jānodrošina arī ieguldījumu "kritiskā masa", lai nozarē veidotos t. s. "aglomerācijas ekonomika", kas ļautu pretoties parādībai, ka tirgū iekļūst kultūras produkti, kuri veicina Eiropas kultūrai svešus uzvedības modeļus vai pat izraisa svešu kultūru pilnīgu dominēšanu;

f) uzsver, ka jāpalielina informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) nozīme (līdzīgi kā ES iniciatīvās saistībā ar "Nākotnes internetu"), jo IKT paver jaunas iespējas (piemēram, platjoslas tīkls vai pakalpojumi radošuma veicināšanai, kas ir sevišķi nozīmīgi nelabvēlīgā situācijā esošos reģionos vai reģionos ar zemiem ienākumiem) gan saistībā ar radošās nozares produktu ražošanu un pakalpojumu izveidi, gan ar minēto produktu un pakalpojumu izmantošanu un izplatīšanu galalietotājiem;

g) norāda, ka pamatizglītības un profesionālās apmācības programmām ir jāveicina izpratne par kultūras un radošajām nozarēm; minētā vajadzība Eiropas līmenī uzsvērta jau Starptautiskajā Lietišķās mākslas hartā ("*International Charter of Artistic Craftmanship*");

h) norāda, ka jānosaka piemērotākie instrumenti, lai atvieglotu radošo uzņēmumu un nozares profesionāļu piekļuvi kredītiem, pirmkārt, mudinot uzņēmumus pievērst lielāku uzmanību projektu/darbu ekonomiskajai un finansiālajai ilgtspējai, un, otrkārt, pilnveidojot kredītiestāžu spējas novērtēt kultūras un radošo projektu ekonomisko un finansiālo potenciālu;

i) noslēgumā uzsver, ka ES iestādēm ir vairāk jāpievēršas radošuma klasteru attīstības sociālajai ietekmei un nozares dalībnieku darba apstākļu uzlabošanu.

1.2. *Priekšlikumi*

Ņemot vērā iepriekš minēto, KRN atbalstam EESK ierosina Komisijai kopumā (ne tikai tās specializētajām nodaļām), kā arī citām ES iestādēm šādus pasākumus:

a) uzsākt strukturētu dialogu ar visām ieinteresētajām pusēm un, sadarbojoties visām iesaistītajām ES iestādēm, uzsākt diskusijas un izpratnes veicināšanas kampaņu par KRN nozīmi "Eiropas teritorijā", īpašu uzmanību pievēršot nelabvēlīgā situācijā esošajiem reģioniem un reģioniem, kuros īsteno kohēzijas politiku. EESK ir gatava atbalstīt minēto strukturēto dialogu un sadarboties ar citām ES iestādēm, un piedāvā savas tehniskās zināšanas un tās rīcībā esošo kontaktu tīklu;

b) izmantojot dažos Savienības reģionos uzsāktos izmēģinājuma projektus, izveidot neformālas tikšanās un izmēģinājumu vietas (pēc "zinātnes veikalu" (*science shops*), nākotnes centru, multivides parku u.c. parauga), kuras spēj veicināt mērķgrupu (iedzīvotāju/lietotāju/apvienību) un organizētas pilsoniskās sabiedrības tiešu līdzdalību. Radošās nozares potenciāla attīstībā jāiesaista visi ES reģioni, ne tikai lielpilsētas, kuras bieži vien uzskata par vienīgajām radošās attīstības procesu veicinātājām. Tādējādi vietējās un reģionālās pašvaldības, MVU apvienības un amatnieki var būtiski sekmēt KRN iekļaušanu reģionālajā attīstībā (atbilstoši Eiropas "Mazās uzņēmējdarbības akta" principam "vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem");

c) attīstīt radošuma "iekšējo tirgu", veicinot

   i. brīvu pārvietošanos;

   ii. tiesību veikt uzņēmējdarbību efektīvu izmantošanu;

   iii. profesionālās izglītības diplomu, kvalifikācijas un sertificētu kompetenču savstarpējo atzīšanu;

   iv. sistēmas izstrādi reālam nozares atbalstam (saskaņoti nodokļu noteikumi radošajā nozarē strādājošo un radošā mantojuma aizsardzībai, vienošanās, lai novērstu dubultu aplikšanu ar nodokļiem u.c.);

   v. paraugprakses apmaiņu un starptautisku kopražojumu un partnerību attīstību, papildinot publiskā un privātā sektora partnerības (piemēram, dažādi lietotāju un satura sniedzēju nolīgumi), izmantojot arī jaunus līdzdalības modeļus (*PPPP*) reģionālajā un vietējā līmenī;

d) pastiprināt augstākās izglītības mācību iestāžu dialogu ar MVU, amatniecības uzņēmumiem un atbilstošajām tos pārstāvošajām apvienībām; pilnveidot studentu datorprasmes un tehniskās iemaņas; uzsākt iniciatīvas saistībā ar jaunu uzņēmumu dibināšanu nozarē, izmantojot arī savstarpējas apmācības veidus;

e) sekmēt finansējuma piesaisti radošajām nozarēm, gan, izstrādājot ES pamatnostādnes uzņēmējdarbības plāniem, kas saistīti ar radošu un kultūras projektu/pakalpojumu/darbu īstenošanu, kā arī īpašus ekonomiskās un finansiālās darbības rādītājus, lai atvieglotu nozarē veikto ieguldījumu tehnisko un ekonomisko novērtēšanu, gan, piedāvājot kredītus ar atvieglotiem nosacījumiem, MVU paredzētus kopīgus publisko un privāto garantiju fondus un apgrozības fondus, kā arī veicinot jauna veida apvienību un partnerību veidošanos starp dažādām iesaistītajām pusēm, kas darbojas attiecīgajās nozarēs (piemēram, IKT, izdevējdarbība, filmu ražošana, mūzika, u.c.).

2. **Kas ir kultūras un radošās nozares?**

2.1. Stratēģijā "Eiropa 2020" atzīts, ka Eiropas kultūras un radošās nozares ir ļoti svarīgas izaugsmei, konkurētspējai, kā arī ES un tās iedzīvotāju nākotnei. Tās stimulē inovāciju, nodrošina jaunas darba vietas un veicina mijiedarbību starp dažādajām rūpniecības nozarēm. Kultūras un radošajās nozarēs veidojas daudz augstāka pievienotā vērtība nekā citās nozarēs, un tās virza vietējo attīstību un rūpniecības pārmaiņas.

2.2. EESK uzsver, ka KRN ir ļoti nozīmīgas Eiropas sabiedrībā — tās veicina plurālismu un kultūras daudzveidību un veido Eiropas identitāti. Tās palīdz uzlabot dzīves kvalitāti, vairo toleranci un mazina cilvēka cieņu pazemojošu rīcību, kā arī veicina integrāciju un gatavību uzņemt citu valstu iedzīvotājus.

2.3. Šā atzinuma vērienīgais mērķis ir parādīt kopējo potenciālu, kas piemīt kultūras un radošajām nozarēm, kuras — kā uzsvērusi arī Eiropadome — ir jaunās stratēģijas "Eiropa 2020" stūrakmens un galvenais faktors pārmaiņām Eiropas rūpniecībā. Tāpēc vispirms ir vajadzīgas atbilstošas zināšanas par pētāmo tematu, savstarpēji nošķirot koncepciju, ražošanas procesu un patēriņa analīzi un pārvaldību.

2.4. Pat runājot par KRN vispārīgi, ir jānošķir "kultūra" un "radošums". Kopumā ar "kultūru" saprotam zināšanu, ieražu, kā arī mākslinieciskās un zinātniskās attīstības līmeni noteiktā laika posmā vai sociālajā grupā [2]; savukārt "radošums" precīzāk nozīmē spēju novatoriski domāt, t.i., radīt jaunas idejas, kas iepriekš nepieredzētā veidā kombinē realitātes elementus (piemēram, procesus, priekšmetus, zināšanas u.c.). Savukārt abus minētos jēdzienus nedrīkst sajaukt ar terminu "inovācija", kas vispārīgi attiecas uz produktiem un procesiem, kuri rodas zināšanu, tehniku un instrumentu izmantošanas rezultātā [3].

Šāda nošķiršana ir būtiska, jo, no vienas puses, tā ļauj nodalīt jēdzienus, kas sarunvalodā bieži vien tiek jaukti; no otras puses, tā parāda ciešo kultūras, radošuma un inovācijas saikni (sk. arī Eiropas Savienības Padomes 2010. gada 29. aprīļa secinājumus par kultūras ieguldījumu reģionālajā un vietējā attīstībā).

2.5. Kultūras un radošuma daudzdimensionālā rakstura dēļ ir grūti noteikt tikai vienu analītisko pieeju: viena galējība ir uzskatīt, ka radošums aprobežojas ar kultūras pasākumiem, bet otra — ka visas nozares pēc būtības ir radošas. Tādēļ, nosakot t. s. "radošās nozares", ir risks pieļaut zināmu patvaļu, kas varētu negatīvi ietekmēt to politikas jomu efektivitāti, kuras paredzētas stratēģijas "Eiropa 2020" atbalstam.

2.6. Nozares robežu definēšanas problēma ir saistīta arī ar "uztveri", gan ar "iekšējo uztveri" (nozares dalībnieki neuztver sevi kā noteiktas nozares sastāvdaļu), kā arī "ārējo uztveri" (dažās sabiedrībās neatzīst raksturīgās pazīmes, kas piemīt kultūras un radošajās nozarēs nodarbinātajām personām).

3. **KRN kopaina Eiropā**

3.1. Saskaņā ar Eiropas Komisijas aplēsēm KRN kopējais ieguldījums veido aptuveni 2,6 % no ES 27 valstu IKP un nodrošina darba vietas aptuveni 5 miljoniem cilvēku (avots: Zaļā grāmata COM(2010) 183 galīgā redakcija). Citi avoti norāda uz vēl lielāku ietekmi. Statistikas datu daudzveidība neapšaubāmi liecina arī par to, cik atšķirīgi tiek vērtētas KRN definīcijā iekļautās nozares grupas (sk. ieteikumu 1.1. a) punktā).

3.2. ES 27 valstu tirdzniecības bilance 2007. gadā liecināja, ka galvenajās ar radošumu saistītajās nozarēs ir 3 miljardu *euro* liels pārpalikums. Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Tirdzniecības un attīstības konferences (*Unctad*) 2008. gada ziņojumu ("*Creative economy report*") izaugsmes aspektā radošās nozares joprojām ir viena no galvenajām pasaules tirdzniecības jomām. No 2000. līdz 2005. gadam ar radošumu saistīto preču un pakalpojumu tirdzniecība pasaules mērogā ir augusi par gandrīz 9 %, apstiprinot labvēlīgas izaugsmes perspektīvas ilgtermiņā.

3.3. Nozarei raksturīgas profesiju grupas ir mākslinieki, ideju nesēji, producenti, izdevēji, aktieri; joprojām nozīmīgas ir arī gan no tehniskā, gan no uzņēmējdarbības aspekta tradicionālas profesijas, piemēram, amatnieki. Tomēr jānorāda uz atbilstošu nozares tiesību aktu trūkumu, kā arī nozares profesionālās kompetences īpašas atzīšanas un minētajām profesiju kategorijām paredzētās sociālās aizsardzības trūkumu (piemēram, aizsardzība saistībā ar ļoti īsiem līguma termiņiem vai atbalsts starptautiskai mobilitātei).

3.4. Neraugoties uz to, kultūras un radošajām nozarēm piemīt ievērojams potenciāls ES izaugsmes un nodarbinātības jomā. Radošumu vispārīgi uzskata par ilgtspējīgas, viedas un iekļaujošas izaugsmes virzītājspēku, tāpat kā kultūrai ir svarīga loma informācijas un zināšanu sabiedrības attīstībā. Radošums un kultūra ir ne tikai instrumenti ar kuriem veido konkurētspējīgāku un strukturētāku piedāvājumu; tie stimulē pieprasījumu pēc satura, izglīto par kultūras daudzveidību un vienlaikus palīdz apkarot atstumtību un diskrimināciju.

---

[2] Sk. EESK atzinumu par tematu "Kultūras nozares Eiropā" (OV C 108, 30.04.2004., 68. lpp.).

[3] Sk. EESK atzinumu par tematu "Eiropas potenciāla atbrīvošana un stiprināšana pētniecības, izstrādes un inovācijas jomā" (OV C 325, 30.12.2006., 16. lpp.; sevišķi sk. 4.12. punktu un 55. zemsvītras piezīmi).

3.5. Radošums ir svarīgs arī saistībā ar starptautisko konkurētspēju, jo tas piešķir "nemateriālu vērtību" "produktiem" un pārveido tos par īpašu pieredzes veidu. Taču pašlaik arvien vairāk uzņēmumu, kurus nevar uzskatīt par radošo nozaru uzņēmumiem, piešķir aizvien vairāk resursu radošajām darbībām, kas saistītas ar produktu izstrādi. Radošās nozares ir būtiskas ne tikai uzņēmumu starptautiskajai konkurētspējai, tās labvēlīgi ietekmē arī visu pārējo ekonomiku ([4]).

3.6. Vēl viens nozīmīgs aspekts, kuru nedrīkst novērtēt pārāk zemu, ir nozares attīstības pozitīvā ietekme uz dzīves kvalitāti attiecīgajā teritorijā: tā ietekmē izglītības sistēmu, jauniešu uzvedības modeļus un vairo interesi par kultūru, kuru popularizē KRN īstenotie kultūras pasākumi, tādējādi veicinot dinamiku pilsētās un apdzīvotajās vietās.

3.7. Visbeidzot īpaši jāuzsver iespējas, ko sniedz jauno tehnoloģiju pielietošana nozarē; piemēram, tā sauktie sociālie plašsaziņas līdzekļi, kas ļauj lietotājiem apmainīties ar tekstiem, attēliem, video un audio ierakstiem. Tā ir vide, kurā vienlaikus var rasties interesantas idejas, noritēt konstruktīvi dialogi un auglīgas tikšanās (piemēram, "vikinomika" (*wikinomics*)), bet tajā ir arī pārvaldības grūtības, piemēram, saistībā ar intelektuālā īpašuma tiesībām, kas attiecas uz satura apmaiņu. Jaunās tehnoloģijas var palīdzēt apkarot arī digitālo pirātismu.

3.8. Tomēr nozare joprojām ir ļoti neaizsargāta. No vienas puses, tajā pārsvarā darbojas MVU, no otras puses, to skar oligopolu veidošanās, kas iznīcina konkurenci (t. s. "bestsellera efekts"); šajā sakarā jāmin multivides vai reklāmas uzņēmumi, kuri darbojas pasaules mērogā.

3.9. Tomēr MVU nozīme nozarē joprojām ir būtiska. Minētie uzņēmumi uzņemas risku saistībā ar netehnoloģiskiem jauninājumiem, ieguldījumiem jaunajos talantos un jaunās estētiskās formās, kā arī mēģinājumiem nodrošināt patērētājiem plašu un daudzveidīgu piedāvājumu. Tomēr pastāv problēma saistībā ar ieguldījumu "kritisko masu", proti, ar ieguldījumiem, kuri ir pietiekami, lai nepieļautu tādu produktu iekļūšanu Eiropas tirgū, kuri veicina Eiropas kultūrai svešus uzvedības modeļus un vērtības. Tādēļ būtu lietderīgi īstenot pasākumus, ar kuriem atbalsta vietējās MVU sistēmas un veicina reģionālo klasteru un "aglomerācijas ekonomikas" veidošanos.

([4]) Vienā no konsultāciju uzņēmuma "KEA" pētījumiem, kas veikts pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma, (http://www.keanet.eu/report/BISScreativeindustries.pdf) uzsvērts, ka radošajās nozarē ir trīs pamatkanāli: saikne ar vietējo/reģionālo attīstību, starpnozaru attiecības (piemēram, starp radošo saturu un IKT vai starp kultūru un tūrismu) un "radošo" un "neradošo" nozaru savstarpējās saiknes. Minēto pētījumu izstrādāja saistībā ar Uzņēmējdarbības un rūpniecības ĢD rīkoto darbsemināru Amsterdamā, kur izstrādāja arī Amsterdamas deklarāciju (http://www.europe-innova.eu/creative-industries).

3.10. Eiropā politika attiecībā uz kultūras un radošajām nozarēm joprojām nav viendabīga. Dažās dalībvalstīs nozarē veic apjomīgus publiskos ieguldījumus, savukārt citās valstīs ieguldījumi ir galvenokārt privāti ([5]). Pat neizvērtējot minēto pasākumu efektivitāti, nav noliedzams, ka šajā nozarē piemērojamo tiesību aktu sadrumstalotība un ievērojamās atšķirības starp valstu tirgiem faktiski kropļo konkurenci Eiropas iekšējā tirgū. Zaļajā grāmatā norādīts, ka jāiegulda vairāk pūliņu, lai stiprinātu Eiropas konkurētspēju šajā nozarē, tādējādi veicinot kultūru daudzveidību. Lai atbalstītu Eiropas rīcībpolitikas minētajās nozarēs, vajadzīgi piemēroti stimuli salīdzinošajai novērtēšanai.

3.11. ES līmenī gan Komisija ("Paziņojums par Eiropas darba kārtību kultūrai augošas globalizācijas apstākļos", 2007. gada 10. maijs), gan Padome ("Darba plāns kultūras jomā no 2008. gada līdz 2010. gadam", 2008. gada 10. jūnijs), gan Eiropas Parlaments ("Rezolūcija par radošajām nozarēm", 2008. gada 10. aprīlis) ir izvirzījuši mērķi labāk izmantot KRN un jo īpaši MVU iespējas. Viens no plānotajiem pasākumiem, ko sāks īstenot 2011. gadā, ir "Eiropas radošo nozaru alianse" ([6]), kuru īstenos Uzņēmējdarbības un inovāciju programmas (Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammas daļas) ietvaros. Citi paredzētie pasākumi ir šādi: KRN darba grupas izveide, kurā ietilpst dalībvalstu eksperti, pētījumu izstrāde par kultūras ieguldījumu radošumā, par kultūras un radošo nozaru uzņēmējdarbības aspektiem un par kultūras ieguldījumu vietējās un reģionālās ekonomikas attīstībā, kā arī zaļās grāmatas par KRN sagatavošana.

4. **Diskusiju temati un apspriedēs ar ieinteresētajiem dalībniekiem noteiktās prioritātes**

4.1. Ar zaļās grāmatas publicēšanu 2010. gada 27. aprīlī Komisija aizsāka debates par KRN izaugsmes iespējām. Komisija uzsvēra kultūras daudzveidības, globalizācijas un digitalizācijas lomu procesa virzīšanā, vajadzību nodrošināt nozares uzņēmumiem piemērotus instrumentus (piemēram, iespēja eksperimentēt un ieguldīt, atvieglojot piekļuvi kredītam), kā arī veicināt to attīstību ar teritoriālo rīcībpolitiku pārorientēšanu.

4.2. Komisija vēlas koncentrēt darbību trijās galvenajās politikas jomās: "Digitālā programma Eiropai", kas ir viena no septiņām stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīvām, kuru īstenojot, Komisija paredz izveidot tiešsaistē pieejamā satura un pakalpojumu vienoto tirgu; īpaši pasākumi, lai palielinātu KRN kā inovācijas un strukturālo pārmaiņu katalizatora lomu saistībā ar pamatiniciatīvu "Inovācijas Savienība"; stratēģija intelektuālā īpašuma jautājumā, lai palīdzētu izveidot vajadzīgo līdzsvaru starp jaunu uzņēmējdarbības modeļu aizsardzību un izplatīšanu.

([5]) Protams, lai rūpīgi izpētītu katras dalībvalsts īstenoto nozares politikas modeli, vajadzētu kopīgu un skaidru KRN definīciju. Publisko finansējumu gan pārsvarā novirza, lai atbalstītu kultūras nozari (teātri, kino, vizuālo mākslu, fondus utt.), bet tas, savukārt, būtiski ietekmē nozari kopumā, jo ieguldījumi kultūrā ir cieši saistīti ar KRN attīstību.

([6]) Minētā pasākuma budžets ir 7,5 miljoni *euro*; prognozē, ka, īstenojot minēto ierosmi, trīs gadu laikā veidosies 100 miljonu *euro* ieguvums.

4.3. Tomēr zaļajā grāmatā ir izvirzīti arī neatbildēti jautājumi, lai rosinātu plašu diskusiju ar visām Eiropas radošumā (plašā nozīmē) ieinteresētajām personām. Ar šo atzinumu EESK vēlas sniegt ieguldījumu Komisijas sāktajās debatēs, piedāvājot konkrētus ierosinājumus un darbības priekšlikumus. Šajā sakarā EESK galvenā atsauce arī turpmāk ir kultūras un radošo nozaru potenciāla platformas ierosinātie ieteikumi. Ieinteresēto personu dialogā un Komitejas rīkotajās īpašajās uzklausīšanas sanāksmēs ir atklājušies vēl citi aspekti.

4.4. *Radošuma fiziskā telpa, klasteri un to nozīme teritoriālajā attīstībā*

4.4.1. Pirmais zaļajā grāmatā norādītais diskusijas temats ir "jaunas iespējas eksperimentēt, radīt inovācijas un nodarboties ar uzņēmējdarbību kultūras un radošajās nozarēs", kā arī jauno informācijas tehnoloģiju loma. Praksē tas nozīmē radīt tikšanās vietas starpdisciplīnu sadarbības sekmēšanai, kas ir piemērotas arī eksperimentiem ar radošo nozaru novatoriskākiem risinājumiem un kurās kopā ar iedzīvotājiem/lietotājiem tiktu pētītas jaunas valodas un izteiksmes veidi, piemēram, digitālo mākslinieciskо saturu multisensoriska izmantošana (radošo nozaru produktu un pakalpojumu nākotnes un/vai darījumu centri, virtuālā realitāte un multivides parki).

4.4.2. Šāda veida fiziskās telpas, kurām raksturīga "tiekšanās pēc pārmaiņām", var būt arī stimuls, lai novērstu dažu reģionu marginalizāciju salīdzinājumā ar radošās attīstības lieliem pilsētu centriem (vispārīgi par svarīgākajiem Eiropas radošuma klasteriem tiek uzskatītas lielās pilsētu aglomerācijas, piemēram, Ildefransa, Londona (*inner London*), Milānas province, Amsterdama, Madride u.c. ([7]) (sk. *European Cluster Observatory* ziņojumu "*Priority Sector Report: Creative and Cultural Industrie*").

4.4.3. Ir virkne faktoru, kas sekmē "radošu" rūpniecības klasteru veidošanos, piemēram, pilsētu un reģionu ekonomiskā attīstība, uz zinātnes atziņām balstītas ekonomikas attīstība, radošais tūrisms, ražošanas ķēžu efektivitāte, inovācijas vispusīgā ietekme u. c. Ņemot vērā minētās atziņas, būtu jāuzsāk īpaši projekti, lai veicinātu šādu klasteru paplašināšanu un izplatību visā Savienības teritorijā, kā arī Eiropas mēroga tīklu veidošanu.

4.4.4. Tas ir saistīts ar radošo nozaru, to tīklu un klasteru svarīgo lomu, jo tie sniedz ieguldījumu reģionālajā attīstībā (sk. ES Padomes 2010. gada 29. aprīļa secinājumus). Eiropas Klasteru novērošanas centra (*European Cluster Observatory*) ziņojumā "*Priority Sector Report: Creative and Cultural Industries*" ir empīriski pierādīta tieša saikne starp radošo nozaru atrašanās vietu un teritoriālo attīstību. Problēma ir izvēlēties vispiemērotākos sadarbības veidus, lai veicinātu KRN iekļaušanu stratēģiskajā reģionālajā attīstībā.

4.4.5. Kultūras un radošuma klasteru svarīga iezīme ir atkarība no publiskajiem atbalsta pasākumiem (sevišķi darbības sākumposmā), kā arī vajadzība pēc pozitīviem integrācijas pasākumiem, kas spēj iesaistīt teritoriālo dalībnieku kopumu: publisko pārvaldi, uzņēmējus, izglītības (arī augstākās izglītības) iestādes, kultūras dalībniekus, intelektuālo profesiju pārstāvjus un pilsonisko sabiedrību. Pienācīgi jānovērtē arī šādu klasteru saikne ar to vietējo izcelsmes kopienu. Klasteri ir sakņoti konkrētas vietas kopīgajās zināšanās un ir nesaraujami saistīti ar labvēlīgu, neatdarināmu vidi, veicinot inovāciju un pārmaiņas (sk. Bilbao, Valensijas, Amsterdamas, Rūras apgabala u.c. gadījumus).

4.4.6. Tāpēc vietējām pašvaldībām (vietējām administratīvajām teritorijām, reģioniem u.c.) sadarbībā ar citām vietējām iestādēm (augstākās izglītības iestādēm, bankām, apvienībām, publiskiem un/vai privātiem satura sniedzējiem u.c.) ir liela nozīme KRN iekļaušanā reģionālajā attīstībā, lai panāktu nozares stratēģisko mērķu īstenošanu. ES kohēzijas politikā ir atzīts, piemēram, KRN daudzpusīgais ieguldījums stratēģiskajos mērķos (konverģence, konkurētspēja, nodarbinātība, teritoriālā sadarbība un sabiedrības visneaizsargātāko grupu iekļaušana), lai gan KRN konkrēto ietekmi ir grūti noteikt.

4.4.7. Kā vienu no konkrētiem piemēriem kultūras un radošuma apvienošanas un salīdzināšanas vietai ārpus lieliem pilsētu centriem, bieži vien nelabvēlīgā situācijā esošajos un/vai pārrobežu reģionos EESK vēlas norādīt uz kopējo Valensijas pieredzi un nesen izveidotajām Apūlijas reģiona "pilsētu laboratorijām": visā reģionā pamestas ēkas (skolu ēkas, vēsturiskas celtnes, klosterus, lopkautuves, kazarmas u.c.) ar reģiona atbalstu pārveido un aprīko, lai veidotu īstus jauniešu kultūras un radošuma centrus.

4.5. *"Eiropas radošuma telpa": tiesiskais regulējums*

4.5.1. Cits būtisks temats saistībā ar "marginalizācijas" novēršanu ir mākslinieku un radošajās nozarēs nodarbināto mobilitāte. Joprojām ir vajadzīga paraugprakses apmaiņa, lai pavērtu jaunas perspektīvas un motivētu Eiropas iedzīvotājus labāk iepazīt un izprast citam cita kultūru.

4.5.2. Tomēr mobilitātei ir daudz šķēršļu, kuri vairumā gadījumu ir saistīti ar vīzu regulējumu, nodokļu politiku un citiem administratīvajiem šķēršļiem saistībā ar nozarei piemērojamajām tiesību normām, kas atšķiras dalībvalstu un bieži arī reģionu vidū.

4.5.3. Priekšlikumi mobilitātes veicināšanas pasākumiem ir šādi: sekmēt Eiropas kopražojumus un/vai pieredzes un prasmju apmaiņu gan ražošanas, gan projektēšanas posmā nozares un starpnozaru līmenī; nodrošināt līdzekļus tulkojumiem mazāk lietotās Eiropas valodās vai trešo valstu valodās; atbalstīt īpašus pasākumus saistībā ar darbības, profesionālās kvalifikācijas un sertificētu kompetenču savstarpējo atzīšanu; parakstīt līgumus, lai novērstu dubultu aplikšanu ar nodokļiem. Intelektuālo profesiju pārstāvji veicina kultūras un radošuma ekonomiku; viņi var sniegt ieguldījumu sadarbības tīkla izmēģinājumprojektā, kas piesaistītu radošas idejas arī no trešām valstīm.

([7]) Šāda "teritoriālā koncentrācija" attiecas galvenokārt uz konkrētām apakšnozarēm, piemēram, datorizēti plašsaziņas līdzekļi, skaņu ieraksti, video ieraksti.

4.5.4. Šajā jomā IKT sniedz jaunas iespējas gan attiecībā uz radošās nozares produktu izgatavošanu, gan uz to izmantošanu un izplatīšanu galalietotājiem. Eiropas Komisija 2010. gada maijā iepazīstināja ar vērienīgo "Digitālo programmu Eiropai" (pirmā no septiņām stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīvām). Programmai ir septiņi mērķi; tajā ir paredzēts izveidot jaunu vienoto tirgu, lai izmantotu digitālā laikmeta priekšrocības, ievērojami palielināt Eiropas iedzīvotāju iespējas piekļūt ātram un īpaši ātram internetam, kā arī nodrošināt visiem Eiropas iedzīvotājiem digitālo prasmju apguvi un piekļuvi tiešsaistes pakalpojumiem.

4.5.5. Tomēr galvenais šķērslis nozares digitālo iespēju palielināšanai ir tas, ka nav normatīvās sistēmas, lai aizsargātu kultūras un radošā digitālā satura īpašumtiesības (pašreizējie noteikumi bieži vien ir vērsti tikai uz lielo pakalpojumu sniedzēju vajadzībām), kā arī trūkst piekļuves tiesību, lai saturam varētu piekļūt visi lietotāji/iedzīvotāji un MVU, sevišķi tie, kas atrodas nelabvēlīgā situācijā esošajos reģionos (bieži vien viņiem jāpieņem ierobežojoši un patvaļīgi piekļuves nosacījumi).

4.5.6. Intelektuālā īpašuma tiesību jautājums ir jāskata kopā ar pirātisma un viltošanas problēmu, kas saskaņā ar aplēsēm tikai 2008. gadā vien radošajai nozarei (kino, daudzsēriju TV filmas, mūzikas ieraksti un programmatūra) radījusi ieņēmumu zaudējumus aptuveni 10 miljardu *euro* apmērā un likusi samazināt darba vietas par 185 000 (sk. konsultāciju uzņēmuma *TERA* veikto pētījumu "Ceļā uz digitālo ekonomiku: nodarbinātības līmeņa saglabāšanas nozīme radošajās nozarēs ES"). Digitālais pirātisms ir noziedzīgs nodarījums, kas nodara kaitējumu kā lieliem, tā maziem uzņēmumiem, tādēļ Eiropas līmenī vajadzīgi saskaņoti, stingrāki pasākumi, lai veicinātu lietotāju aizsardzību un efektīvāk vērstos pret nelikumīgiem ražojumiem.

4.5.7. Šajā sakarā ir jānovērtē "atklātā avota" (*open source*) paradigmas un "vikinomikas" iespējas, ņemot vērā to īpašo spēju novērtēt mazo dalībnieku darbību, kurai raksturīgi sadrumstaloti ražošanas procesi, izteiktu individualitāšu radošie ieguldījumi, mainīgi ražošanas cikli un ierobežoti finanšu līdzekļi.

4.5.8. Ziņojumā "*CReATE project report on ICT and CI*" ([8]) norādītas četras galvenās tendences, ar kuru starpniecību informācijas un komunikācijas tehnoloģija var veicināt KRN ekonomisko attīstību: digitālā izplatīšana, lai atvieglotu satura kopējo izmantošanu tīklā; vizuālās pieredzes uzkrāšana; "barjeras" efekta samazināšana un jaunu uzņēmējdarbības veidu ilgtspējīga attīstīšana, sevišķi nelabvēlīgā situācijā esošajos ES reģionos; spēja pielāgot darba organizāciju reģionā "izkaisītiem" resursiem, ko, pamatojoties uz publiskā un privātā sektora partnerību ar iedzīvotāju piedalīšanos, savstarpēji saista tikai tehnoloģija un satura sniedzēji.

([8]) Sīkāka informācija par projektu "*CReATE*" pieejama tiešsaistē (http://www.lets-create.eu/).

4.5.9. Otrs Komisijas izvirzītais jautājums skar mākslas un dizaina izglītības iestāžu un uzņēmumu (īpaši amatniecības nozares uzņēmumu) sadarbības veicināšanu, kā arī digitālo prasmju attīstīšanu, sevišķi tur, kur to nav vai tās vēl ir nepilnīgas. Jau 2009. gada "ES radošuma manifestā" uzsvērts, ka ir vajadzīga "jauna izglītība", lai "sagatavotu kognitīvu sabiedrību". Tomēr specifiska problēma ir izglītības un uzņēmējdarbības jomu integrācijas trūkums, jo sevišķi saistībā ar radošuma, t.s. e-prasmju attīstību un, vispārīgāk, spēju pielāgot cilvēkresursus nozares neparasti straujajai attīstībai.

4.5.10. Darbības priekšlikumi saistībā ar minēto ir šādi:

a) pamatizglītības posmā veicināt plašākas zināšanas par radošajām nozarēm; veicināt lielāku "radošu uzņēmējdarbību", tostarp sekmējot pamatizglītības un mākslas un dizaina izglītības iestāžu sadarbības iespējas (piemēram, prakses un semināri);

b) ieviest konkursus un balvas jaunajiem talantiem un tām iestādēm, kas veicina atbilstošas prasmes;

c) pamatizglītības un vidējās izglītības programmās atbalstīt māksliniecisko un kultūras izglītību un, vispārīgāk, interesi par darbu radošajās nozarēs un to produktiem;

d) atbalsta pasākumi, piešķirot finansiālus atvieglojumus tieši augstākās izglītības iestāžu beidzējiem, kas apguvuši attiecīgās nozares specialitāti, vai uzņēmumiem, kas viņus nodrošina ar darbu;

e) atbalstīt nodarbinātības iespējas, nodrošinot mūžizglītību un atzīstot kvalifikāciju Eiropas līmenī;

f) pilnveidot mākslas un dizaina izglītības iestāžu studentu datorprasmes un tehniskās iemaņas;

g) Eiropas Savienībā veidot partnerības ar MVU un amatnieku apvienībām, lai efektīvi sekmētu zināšanu nodošanu, rosinātu vēlmi veikt uzņēmējdarbību un popularizētu visas tās "nemateriālās" vērtības, kas ir radošās attīstības pamatā.

4.6. *Radošuma finansēšana*

4.6.1. Trešais Komisijas izvirzītais jautājums ir radošuma finansēšana, proti, kā stimulēt privātos ieguldījumus, publiskā un privātā sektora partnerības ar iedzīvotāju piedalīšanos (*PPPP*) un uzlabot KRN piekļuvi kredītam. Šajā sakarā jāuzsver: pirmkārt, ja uzņēmumi pievērstu lielāku uzmanību projektu/darbu ekonomiskajai un finanšu ilgtspējai, tas neapšaubāmi sekmētu piekļuvi kredītam; otrkārt, kredītiestādes tikpat kā nespēj novērtēt "jaunu ideju" ekonomiskās un finansiālās sekas.

4.6.2. Konkrēti priekšlikumi ir šādi:

a) izstrādāt pamatnostādnes uzņēmējdarbības plāniem, kas saistīti ar radošu un kultūras projektu/pakalpojumu/darbu īstenošanu, kā arī īpašus procesu kvalitātes un ekonomiskās un finansiālās darbības rādītājus, lai atvieglotu nozarē veikto ieguldījumu tehnisko un ekonomisko novērtēšanu (nepieļaujot nevajadzīgu finansiālo un administratīvo slogu MVU);

b) ieviest vērtētāju atbilstošu apmācību, izstrādāt rīcībpolitikas un programmas KRN atbalstam, izmantojot holistisku pieeju;

c) neieguldot lielus līdzekļus, nodrošināt atvieglotu piekļuvi finansējumam, kas paredzēts projektu plānošanai un uzsākšanai vai projektu īstenošanas iespējamības un ilgtspējas iepriekšējai pārbaudei (piemēram, īstenošanas iespējas sertifikācijai), lai piesaistītu papildu resursus ražošanas posmam un rezultātu izplatīšanai iespējami plašākam ieinteresēto uzņēmumu lokam;

d) ieviest nodokļu sistēmas, kas nerada KRN nelabvēlīgu situāciju, sevišķi mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (gan individuālajiem, gan kolektīvajiem), iekļaujot tajās nodokļu atlaides un/vai atbrīvojumus no nodokļiem (piemēram, varētu samazināt nodokli, kas jāmaksā par nozares ražojumiem (arī tiešsaistes ražojumiem) — tā tas noticis ASV);

e) piedāvāt kredītus ar atvieglotiem noteikumiem, izmantojot MVU paredzētus kopīgus publisko un privāto garantiju fondus (Eiropas MVU krājaizdevu sabiedrību tīkls) un apgrozības fondus;

f) veicināt jauna veida apvienību un partnerību veidošanos starp dažādām iesaistītajām pusēm, kas darbojas attiecīgajās nozarēs (piemēram, IKT, mūzika un izdevējdarbība).

4.6.3. Ar iepriekš minēto ir saistīts jautājums par Eiropas atbalstu ieguldījumiem nozarē. Eiropas rīcībpolitikām, kas paredzētas nozares atbalstam, jāsekmē arī valstu un reģionālo noteikumu, kā arī nozares atbalsta pasākumu saskaņošana attiecībā uz publisko atbalstu un piekļuvi gan privātam, gan atvieglotam kredītam, lai veidotu partnerības un projektus, kuros iesaistīti reģioni ar atšķirīgu attīstības līmeni (sk. konsultāciju uzņēmuma KEA ziņojumu "*Business Innovation Support Services for Creative Industries*") ([9]).

4.7. *Radošuma sociālā dimensija*

4.7.1. Nobeigumā ir jāuzsver radošuma klasteru attīstības sociālās ietekmes jautājums. KRN attīstības pazīme ir cieša saikne starp ekonomisko izaugsmi un attiecīgo kopienu sociālo izaugsmi. Tādējādi nozare ir nesaraujami saistīta ar apkārtējo vidi, proti, klasteru pamatā ir vietējās sociāli ekonomiskās attiecības, kuras nevar atdarināt citur; nozares dalībniekiem ir raksturīga teritoriālā iesakņošanās un cieša saikne ar vispārējo izglītību un profesionālo apmācību. Tāpēc ir vajadzīgs KRN un vietējās administrācijas strukturēts dialogs un ar mērķtiecīgas apmācības un vietējo kopienu aktīvas iesaistīšanās palīdzību jāpielāgo institucionālās/administratīvās kompetences.

4.7.2. Tāpēc EESK uzsver, ka ES iestādēs ir jārosina strukturēts dialogs par radošuma klasteru attīstības sociālo ietekmi, kā arī par nozares dalībnieku darba apstākļu uzlabošanu. Nozarē ir vajadzīgi mērķtiecīgi sociālās aizsardzības pasākumi, ņemot vērā nozares īpatnības, piemēram, nozarē ir izplatītas nestabilas darba attiecības, līgumi uz īsu un ļoti īsu laiku, intelektuālā īpašuma tiesību atbilstošas aizsardzības trūkums, tiesību aktu trūkums darba ņēmēju, brīvo profesiju pārstāvju un mākslinieku brīvas pārvietošanās veicināšanai.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

([9]) Sk. 4. zemsvītras piezīmi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, ar kuru atceļ Pamatlēmumu 2002/629/TI"

COM(2010) 95 galīgā redakcija – 2010/0065 (COD)

(2011/C 51/10)

Ziņotājs: ***SIBIAN* kgs**

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2010. gada 22. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, ar kuru atceļ Pamatlēmumu 2002/629/TI"

COM(2010) 95 galīgā redakcija – 2010/0065(COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 2. septembrī.

Ņemot vērā Komitejas pilnvaru termiņa atjaunošanu, pilnsapulce nolēma balsot par minēto atzinumu oktobra plenārsesijā un saskaņā ar Reglamenta 20. pantu iecēla *SIBIAN* kgu par galveno ziņotāju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 21. oktobrī, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi.**

1.1 EESK atbalsta ES apņemšanos novērst un apkarot cilvēku tirdzniecību un aizsargāt no cilvēku tirdzniecības cietušo tiesības, kā arī atzinīgi vērtē ierosinātās direktīvas visaptverošo un integrēto pieeju.

1.2 Cilvēku tirdzniecība ir smags cilvēktiesību pārkāpums un noziegums ar daudziem aspektiem, kas visi jāņem vērā. Direktīvā ierosinātā definīcija attiecas uz dažāda veida cietušajiem un viņu izmantošanu, tostarp ubagošanu un izmantošanu noziedzīgās darbībās — tās ir divas jaunas direktīvā iekļautās jomas. Definīcija attiecas arī uz cilvēku tirdzniecību orgānu izņemšanas nolūkā, kas ir fiziskās neaizskaramības un cilvēktiesību rupjš pārkāpums. EESK īpaši atbalsta ar cilvēku tirdzniecību saistīto noziedzīgo nodarījumu plašo definīciju.

1.3 EESK atbalsta viedokli, ka kriminālsankcijām par noziegumiem, kas saistīti ar cilvēku tirdzniecību, jābūt samērīgām ar to, ka minētie noziegumi ir īpaši smagi noziedzīgi nodarījumi. Tāpēc Komiteja iesaka paredzēt stingrākus sodus un sankcijas vienlaikus ar nelegālās darbībās iegūto aktīvu arestu. Veicot cilvēku tirdzniecības izmeklēšanu, jāveic arī finanšu izmeklēšana. Dalībvalstu piemērotie sodi un sankcijas noteikti jāsaskaņo.

1.4 Lai cīnītos pret šo smago cilvēktiesību pārkāpumu, jānosaka sankcijas noziedzniekiem, un īpaši svarīgi ir nodrošināt tiesā piespriesto sodu izpildi. EESK iesaka, ka cilvēku tirdzniecības gadījumos nevajadzētu būt iespējai sodu mīkstināt vai atlaist no cietuma pirms spiedumā noteiktā termiņa beigām.

1.5 EESK atbalsta viedokli, ka cilvēku tirdzniecības upuri ir neaizsargāti un ka viņi jāaizsargā no atkārtota kaitējuma un turpmākiem pārdzīvojumiem kriminālprocesa laikā. Tāpēc EESK iesaka direktīvas 7. panta tekstu "dalībvalstis […] paredz iespēju, ka cilvēku tirdzniecībā cietušos nesauc pie kriminālatbildības un tiem nepiemēro sodus" jāgroza, vārdu "iespēja" aizstājot ar stingrāku terminu, lai nesaukšana pie kriminālatbildības un atbrīvošana no soda kļūtu par noteikumu, nevis izņēmumu.

1.6 Ņemot vērā cilvēku tirdzniecības upuru īpašo stāvokli, EESK iesaka viņiem nodrošināt kvalitatīvu bezmaksas juridisko palīdzību, sākot ar brīdi, kad persona atzīta par cilvēku tirdzniecības upuri.

1.7 Sniedzot palīdzību un atbalstu cilvēku tirdzniecībā cietušajiem nepilngadīgajiem, pirmām kārtām jāsekmē viņu atgriešanās ģimenē, ja vien ģimene nav bijusi iesaistīta cilvēku tirdzniecībā.

1.8 Lai cietušo reintegrācija būtu pilnībā sekmīga un lai nepieļautu viņu atkārtotu izmantošanu tirdzniecībā pēc atgriešanās, viņiem būtu jāpiedāvā nogaidīšanas periods ([1]), kura laikā papildus medicīniskai palīdzībai cietušajiem būtu jāpiedāvā izglītība un/vai aroda apmācība.

1.9 Neizraidīšanas princips jāpiemēro arī cilvēku tirdzniecības gadījumā, cietušos aizsargājot no nosūtīšanas atpakaļ uz viņu izcelsmes valsti, ja viņu dzīvība vai brīvība var būt apdraudēta.

1.10 EESK atbalsta viedokli, ka, cilvēku tirdzniecības jomā īstenojot turpmākus pasākumus un pieņemot turpmākus lēmumus, jāpievēršas arī preventīviem pasākumiem. Tādēļ nepieciešamas dziļas zināšanas un analīze par šādas tirdzniecības galvenajiem cēloņiem, lai šādus faktorus varētu efektīvi apkarot un tādējādi samazinātu cilvēku tirdzniecības gadījumu skaitu.

1.11 Cilvēku tirdzniecība ir gan globāls jautājums, gan vietēja līmeņa problēma. EESK uzskata, ka tiesību aktu īstenošanas un kriminālvajāšana politika var būt efektīva tikai tad, ja aktīvās partnerattiecībās iesaistīsies NVO, darba devēju apvienības, privātais sektors, arodbiedrības un visi pārvaldes līmeņi. Jārada cilvēku tirdzniecībai nelabvēlīga vide.

1.12 Cilvēku tirdzniecības apkarošanā svarīga nozīme ir arī pilsoniskajai sabiedrībai. EESK atzinīgi vērtē to, ka direktīvā paredzēts sadarboties ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Ir būtiski šīs struktūras iesaistīt visos attiecīgā procesa posmos, sākot ar cietušo apzināšanu līdz palīdzības nodrošināšanai. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām varētu būt būtiska nozīme iespējamo upuru sociālajā reintegrācijā, kam savukārt varētu būt netieša preventīva ietekme un kas varētu palīdzēt novērst atkārtotu viktimizāciju un iesaistīšanu cilvēku tirdzniecībā.

1.13 EESK atbalsta viedokli, ka trūkst salīdzināmu datu par cilvēku tirdzniecību. Tādēļ pastāv vajadzība ES dalībvalstīs saskaņoti apkopot kvalitatīvus datus par šādiem noziedzīgiem nodarījumiem.

1.14 Attiecīgu ziņošanas struktūru noteikšanai dalībvalstīs būtu jākļūst par obligātu prasību, skaidri nosakot to uzdevumus. Saskaņā ar direktīvu dalībvalstis ir tiesīgas iecelt valstu ziņotājas struktūras vai izveidot līdzvērtīgus mehānismus. EESK uzskata, ka būtu jānorāda tikai viena veida struktūra un tai katrā dalībvalstī jākoordinē politika un pasākumi reģionālajā līmenī un ar citām dalībvalstīm, lai izvairītos no būtiskām atšķirībām dažādās dalībvalstīs.

1.15 EESK pauž cerību, ka tiks īstenoti saskaņoti, sekmīgi un apņēmīgi pasākumi, ņemot vērā dalībvalstu vienošanos iecelt Eiropas koordinatoru cilvēku tirdzniecības apkarošanai ES līmenī.

([1]) Šā nogaidīšanas perioda termiņš varētu būt vismaz seši mēneši kā tas ir Norvēģijā.

2. **Komisijas priekšlikums.**

Direktīvas priekšlikuma pamatā ir Eiropas Padomes Konvencija, un tajā izmantota konvencijas visaptverošā pieeja, ietverot novēršanu, saukšanu pie kriminālatbildības, uzraudzību un cietušo aizsardzību. Turklāt priekšlikumā uzsvērti šādi būtiski aspekti, kas sniedz pievienoto vērtību:

— pasākumi, kas jāveic, lai panāktu soda atbilstību noziedzīgā nodarījuma smagumam;

— plašāks un saistošāks ekstrateritoriālās jurisdikcijas regulējums, uzliekot dalībvalstīm pienākumu saukt pie kriminālatbildības tos valstspiederīgos un pastāvīgos iedzīvotājus, kas izdarījuši ar cilvēku tirdzniecību saistītu noziegumu ārpus attiecīgās dalībvalsts teritorijas;

— plašāka darbības joma noteikumam par soda nepiemērošanu cietušajiem par to, ka viņi bijuši iesaistīti kriminālās darbībās, neatkarīgi no tā, kādus nelikumīgus līdzekļus (saskaņā ar Palermo protokolu) izmantojuši cilvēku tirgotāji;

— labāka palīdzība cietušajiem, jo īpaši medicīniskā aprūpe un aizsardzības pasākumi;

— aizsardzības nodrošināšana izcelsmes valstī, ja cietušajam liek tur atgriezties;

— īpaši aizsardzības pasākumi bērniem, sievietēm un citām mazaizsargātām grupām, kas ir cilvēku tirdzniecības upuri, un

— turklāt līdzīga satura noteikumu iekļaušana Eiropas Savienības *acquis* bez šaubām rada priekšrocības, kas izriet no ES tiesiskajā kārtībā noteiktajiem stingrākajām prasībām, proti, tūlītēja stāšanās spēkā un īstenošanas uzraudzība.

3. **Īpašas piezīmes.**

3.1 EESK atbalsta ES apņemšanos novērst un apkarot cilvēku tirdzniecību un aizsargāt cietušo tiesības. Ierosinātās direktīvas mērķis ir ieviest noteikumu minimumu attiecībā uz soda sankcijām, kas piemērojamas ar cilvēku tirdzniecību saistītiem noziegumiem, un pastiprināt centienus šādu noziedzīgu nodarījumu novēršanai un cietušo aizsardzībai.

3.2 EESK atzinīgi vērtē direktīvā izmantoto visaptverošo un integrēto pieeju. Tā kā cilvēku tirdzniecība ir mūsdienīgs verdzības veids un ļoti ienesīga organizētās noziedzības nodarbe, turklāt saskaņā ar Eiropola novērtējumu par 2009. gadu tās apmēri Eiropā palielinās, ir ļoti svarīgi, lai ES pieeja šajā jomā būtu vērsta uz cilvēktiesībām un visaptveroša, par prioritāti nosakot ārējo attiecību, atgriešanās un reintegrācijas politiku, sociālos jautājumus, sociālo iekļaušanu, migrāciju un patvērumu.

3.3 EESK atzīmē, ka direktīvā ņemtas vērā pēdējā laika tendences cilvēku tirdzniecībā, un tāpēc cilvēku tirdzniecības definīcija atbilst starptautiski noteiktajiem standartiem, piemēram, tiem, kas iekļauti ANO Protokolā par cilvēku tirdzniecības, jo sevišķi tirdzniecības ar sievietēm un bērniem, novēršanu, apkarošanu un sodīšanu (kas pievienots ANO Konvencijai pret transnacionālo organizēto noziedzību) un Eiropas Padomes Konvencijā par cīņu pret cilvēku tirdzniecību.

3.4 Direktīvas preambulā precīzi izklāstīts, ko ietver jēdziens "īpaši neaizsargātas personas". Tā kā bērni ir neaizsargātāki un ir lielāks risks, ka viņi varētu kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem, šai grupai būtu jāvelta īpaša uzmanība. EESK uzskata, ka vissvarīgākais ir bērna intereses, kā paredzēts ANO Konvencijā par bērna tiesībām un ES Pamattiesību hartā.

3.5 Vienlaikus ir svarīgi cilvēku tirdzniecības definīciju attiecināt uz visām cietušo grupām, sievietēm un vīriešiem, atzīstot, ka viņi var būt neaizsargāti.

3.6 Vērā ir ņemti visi šādu noziegumu aspekti. Cilvēku tirdzniecības definīcija attiecas uz dažāda veida cietušajiem un viņu izmantošanu, tostarp ubagošanu un izmantošanu kriminālās darbībās — tās ir divas jaunas ierosinātajā direktīvā iekļautās jomas. Definīcija attiecas arī uz cilvēku tirdzniecību orgānu izņemšanas nolūkā, kas ir fiziskās neaizskaramības un cilvēktiesību rupjš pārkāpums. EESK īpaši atbalsta ar cilvēku tirdzniecību saistīto noziedzīgo nodarījumu plašo definīciju.

3.7 EESK uzskata, ka dalībvalstīm savos tiesību aktos būtu jāiekļauj cilvēku tirdzniecības plašāka definīcija (un arī izvērtāka ar šo jomu saistītā terminoloģija), lai nodrošinātu sistēmu šīs sarežģītās un daudzveidīgās parādības, kas izvēršas aizvien vairāk, apkarošanai. Piemēram, jāņem vērā arī noziegumu veidi, kas var būt iespējami, izmantojot internetu un informācijas tehnoloģijas kopumā.

3.8 Direktīva ir nozīmīgs panākums, jo tajā noteikts precīzs soda un citu sankciju līmenis, cenšoties nodrošināt dalībvalstu piemēroto sankciju līmeņu saskaņošanu.

3.9 EESK apzinās grūtības, kas direktīvas izstrādes laikā radās attiecībā uz vienotu maksimālā soda līmeņu noteikšanu. Saskaņot piespriežamā soda apmēru tomēr ir svarīgi, jo dalībvalstīs šajā ziņā ir būtiskas atšķirības — brīvības atņemšana no trīs līdz divdesmit gadiem par pamata pārkāpumiem un no desmit gadiem līdz mūža ieslodzījumam, ja konstatēti vainu pastiprinoši apstākļi. Lai arī dažādas sodu piemērošanas sistēmas un politikas ir atšķirīgas, EESK uzskata, ka stingra soda politika un noteiktas apsūdzības celšana ir piemēroti pasākumi, ņemot vērā šādu noziegumu aizvien lielāko izplatību.

3.10 Izmantojot pašreiz pieejamos datus, aplēsts, ka katru gadu vairāki simti tūkstošu cilvēku tiek ievesti ES tirdzniecības nolūkos vai arī tirdzniecība ar viņiem notiek Eiropas Savienībā. Turklāt 2008. gadā salīdzinājumā ar 2007. gadu vairāk nekā par 10 % palielinājās *Eurojust* izskatīšanai pieņemto cilvēku tirdzniecības lietu skaits. Pašlaik cilvēku tirdzniecība tādā vai citādā veidā notiek visās 27 dalībvalstīs, un šis noziedzības veids kļūst aizvien izplatītāki.

3.11 Sodiem un sankcijām, ko piemēro personām, kuras gūst labumu no cilvēku tirdzniecības, jābūt atbilstīgiem noziegumam smagumam un tādiem, kas attur no noziedzīgā nodarījuma veikšanas. Tādēļ ierosinātos sodus varētu pārskatīt, tos palielinot, jo EESK uzskata, ka tāds sods kā brīvības atņemšana uz pieciem gadiem pilnībā neatbilst noziegumam smagumam pakāpei. Bargākas sankcijas būtu piemērotākas direktīvas mērķu sasniegšanai. Attiecīgi būtu jāpielāgo arī sods, ja konstatēti vainu pastiprinoši apstākļi. Šai noziedzīgu nodarījumu kategorijai nebūtu jāpiemēro cietumsoda mīkstināšana par labu uzvedību vai valsts svētku gadījumā utt.

3.12 Soda izciešanas nodrošināšana ir vēl viens aspekts, kuram dalībvalstīs jāpievērš īpaša uzmanība. Ņemot vērā šādu noziedzīgu nodarījumu smagumu, cietumsoda mīkstināšanas praksi un atbrīvošanu no cietuma pirms visa spiedumā noteiktā termiņa nevajadzētu pieņemt.

3.13 Papildus direktīvā paredzētajiem sodiem dalībvalstīm būtu jāievieš tādas sankcijas kā aktīvu arests, tādējādi tieši ietekmējot saimnieciskos faktorus, kas ir attiecīgās noziedzīgās darbības pamatā [2], kā arī aizliegums izbraukt no valsts un ierobežojumi īstenot noteiktas pilsoniskās un politiskās tiesības. Veicot cilvēku tirdzniecības nozieguma izmeklēšanu, tajā jāietver arī finanšu izmeklēšana.

3.14 EESK atbalsta viedokli, ka cilvēku tirdzniecības upuri ir neaizsargāti un viņi jāaizsargā no atkārtota kaitējuma un turpmākiem pārdzīvojumiem kriminālprocesa laikā. Viņiem arī jābūt iespējai reāli izmantot savas tiesības un saņemt vajadzīgo palīdzību un atbalstu.

3.15 EESK pilnībā piekrīt, ka no cilvēku tirdzniecības cietušie būtu jāaizsargā no kriminālvajāšanas un soda par noziedzīgu darbību, kas saistīta ar apstākļiem, kādos viņi nokļuvuši, būdami cilvēku tirdzniecības upuri (piemēram, viltotu dokumentu izmantošana, prostitūcija, nelegāla imigrācija u.c.). Šāda aizsardzība ir vajadzīga, lai izvairītos no vēlreizēja kaitējuma un iedrošinātu cietušos liecināt kriminālprocesā. Direktīvas 7. panta redakcija ir šāda: "dalībvalstis (…) paredz iespēju, ka cilvēku tirdzniecībā cietušos nesauc pie kriminālatbildības un tiem nepiemēro sodus (…)". EESK iesaka vārdu "iespēja" aizstāt ar stingrāku terminu, lai nesaukšana pie kriminālatbildības un atbrīvošana no soda kļūtu par noteikumu, nevis izņēmumu.

[2] Eiropola 2009. gada ziņojums par cilvēku tirdzniecību Eiropas Savienībā liecina, ka šī nodarbe ļauj gūt ikgadējo peļņu vairāku miljonu *euro* apmērā.

3.16 Cilvēku tirdzniecības upuri jāaizsargā no atkārtota kaitējuma un jauniem pārdzīvojumiem kriminālprocesa laikā. Tādēļ visiem cilvēku tirdzniecības upuriem jābūt iespējai sniegt liecību aiz norobežojuma vai atsevišķā telpā, tādējādi izvairoties no viņu tiešas konfrontācijas ar cilvēku tirdzniecības organizētājiem / noziegumu izpildītājiem, kas var izraisīt stresu vai bailes.

3.17 EESK uzskata, ka no cilvēku tirdzniecības cietušajiem būtu jāpiedāvā kvalitatīva bezmaksas juridiskā palīdzība, sākot ar brīdi, kad persona ir atzīta par cilvēku tirdzniecības upuri. Šādas palīdzības sniegšanā ir ieinteresēta arī valsts, gādājot par to, lai cietušais pēc iespējas ātrāk saņemtu vajadzīgo aizsardzību, un nodrošinot brīvprātīgu līdzdalību izmeklēšanā un tiesvedībā.

3.18 EESK uzskata, ka ir svarīgi vēlreiz uzsvērt neizraidīšanas principu, nodrošinot, ka cietušos nenosūta atpakaļ uz viņu izcelsmes valsti, ja viņu dzīvība vai brīvība var tikt apdraudēta.

3.19 EESK uzskata, ka direktīvā ierosinātais ekstrateritoriālās jurisdikcijas princips varētu radīt konfliktus kriminālprocesuālās darbības īstenošanā.

3.20 Sniedzot palīdzību un atbalstu cilvēku tirdzniecībā cietušajiem bērniem, pirmām kārtām jāsekmē viņu atgriešanās ģimenē, ja vien ģimene nav bijusi iesaistīta cilvēku tirdzniecībā.

3.21. Lai no cilvēku tirdzniecības cietušo reintegrācija būtu pilnībā sekmīga un lai nepieļautu viņu atkārtotu izmantošanu tirdzniecībā pēc atgriešanās, būtu jāpiedāvā nogaidīšanas periods ([3]), kura laikā līdz ar medicīnisko palīdzību upuriem būtu jāpiedāvā izglītība un/vai aroda apmācība. Nogaidīšanas periods jāparedz neatkarīgi to tā, vai cietušais sniedz liecības pret likumpārkāpējiem un vai viņš vēlas brīvprātīgi atgriezties izcelsmes valstī.

3.22 EESK atbalsta viedokli, ka turpmākajiem pasākumiem un lēmumiem cilvēku tirdzniecības jomā jāietver preventīvi pasākumi, cietušo aizsardzība un palīdzības sniegšana cietušajiem, kā arī visu iesaistīto ciešāka sadarbība.

3.23 Dalībvalstīm būtu jāņem vērā cilvēku tirdzniecības galvenie cēloņi, proti, nabadzība un visā pasaulē pastāvošās atšķirības tiesiskuma jomā. Nevienmērīgs labklājības sadalījums, izglītības trūkums, diskriminācija, slikta pārvaldība, augsts bezdarba līmenis, vāja izpildvara, bruņoti konflikti un korupcija rada labvēlīgus apstākļus cilvēku tirdzniecībai. Šo faktoru apkarošanai būtu jāveicina arī cilvēku tirdzniecības samazināšanās.

([3]) Šā nogaidīšanas perioda termiņš varētu būt vismaz seši mēneši kā tas ir Norvēģijā.

3.24 Lai arī direktīvas definīcija par juridiskām personām, kuras var saukt pie atbildības par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar cilvēku tirdzniecību, neattiecas uz valstīm vai publiskajām iestādēm, kas īsteno valsts varu, ir svarīgi, ka valstīm jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai apzinātu un pārtrauktu publisko tiesību subjektu piedalīšanos vai līdzdalību cilvēku tirdzniecībā. Šādās prettiesiskās vai noziedzīgās darbībās iesaistītas valsts amatpersonas būtu jāsauc pie kriminālatbildības un jātiesā bez jebkādiem izņēmumiem.

3.25 Dalībvalstīm jāņem vērā, ka cilvēku tirdzniecību ietekmē arī piedāvājuma un pieprasījuma princips. Tādēļ būtu jāveic pasākumi pieprasījuma samazināšanai, kas palīdzētu ierobežot cilvēku tirdzniecības apjomus. Ja dalībvalstis īstenotu attiecīgus pasākumus, lai mazinātu pieprasījumu, kas ir viens no jebkāda veida izmantošanas cēloņiem, un īstenotu pasākumus nolūkā mazināt risku cilvēkiem kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem, būtu sperts svarīgs solis šā nozieguma izplatības samazināšanā.

3.26 Cilvēku tirdzniecība ir gan globāls jautājums, gan vietēja līmeņa problēma. EESK uzskata, ka tiesību aktu īstenošana un kriminālvajāšana var būt efektīva tikai tad, ja aktīvās partnerattiecībās iesaistīsies NVO, darba devēju apvienības, privātais sektors, arodbiedrības un visi pārvaldes līmeņi. Jārada cilvēku tirdzniecībai nelabvēlīga vide.

3.27 Saskaņā ar direktīvas noteikumiem dalībvalstīm jāīsteno arī informēšanas un izpratnes uzlabošanas kampaņas, pētniecības un izglītības programmas, vajadzības gadījumā sadarbojoties ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai tādējādi mazinātu apdraudējumu, ka cilvēki, it īpaši bērni, var kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem. EESK uzskata, ka atsevišķas kampaņas nav pietiekami efektīvas, un ierosina organizēt pastāvīgas izglītojošas kampaņas Eiropas līmenī.

3.28 EESK atzinīgi vērtē to, ka direktīvā paredzēts sadarboties ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Ir būtiski šīs struktūras iesaistīt visos attiecīgā procesa posmos, sākot ar cietušo apzināšanu līdz palīdzības nodrošināšanai.

3.29 Pilsoniskās sabiedrības organizācijām varētu būt būtiska nozīme iespējamo upuru sociālajā reintegrācijā, kam savukārt varētu būt netieša preventīva ietekme un kas varētu palīdzēt nepieļaut atkārtotu viktimizāciju un iesaistīšanu cilvēku tirdzniecībā. Dalībvalstīm cieši jāsadarbojas ar NVO, lai sniegtu palīdzību. Sadarbībā ar NVO dalībvalstīm jāatbalsta tādu informācijas līniju un citu informācijas resursu izveide, kas paredzēti riska grupām, cilvēku tirdzniecības upuriem un viņu ģimenēm.

3.30 EESK uzsver, ka Eiropas Komisija [4] ir aicinājusi iesniegt priekšlikumus par īpašo programmu ar nosaukumu "Noziedzības novēršana un apkarošana", kas ir daļa no vispārējās "Drošības un brīvību aizsardzības" programmas. Tādējādi iecerēts stiprināt ES politiku cīņai ar cilvēku tirdzniecību un padarīt efektīvākus cilvēku tirdzniecības apkarošanas neleģislatīvos pasākumus. Tādēļ 2010. gadam izvirzītas šādas prioritātes: preventīvi pasākumi, cietušo aizsardzība, noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana un likumpārkāpēju saukšana pie kriminālatbildības, koordinēšanas un sadarbības mehānismi, kā arī uzticamu datu apkopošana. Minētās programmas īstenošanai piešķirti 4 miljoni EUR, un ar tās palīdzību iecerēts finansēt 12 projektus. Tas ir labs sākums, taču NVO, kas apkaro cilvēku tirdzniecību, ir nepieciešams būtisks atbalsts, un dalībvalstīm būtu jāapņemas pilsoniskās sabiedrības organizācijām sniegt atbilstošu palīdzību.

3.31 EESK uzskata, ka, uzņēmumos izmantojot pašregulāciju (piemēram, rīcības kodeksus) un godīgas tirdzniecības praksi, kā arī ieviešot piegādes ķēžu vadības sistēmas, varētu nodrošināt, ka no cilvēku tirdzniecības cietušie netiek nodarbināti piespiedu kārtā un iesaistīti uzņēmumu produkcijas ražošanā un pakalpojumu sniegšanā. Lai novērstu cilvēku tirdzniecību, ļoti ieteicams būtu izstrādāt arī labas prakses pamatnostādnes par migrējošo darba ņēmēju pieņemšanu darbā, kā arī sekmēt sūtītāju valstu un saņēmēju valstu divpusējo sadarbību, uzraugot migrējošo darba ņēmēju pieņemšanu darbā un darba apstākļus.

3.32 EESK vēlas uzsvērt, ka Eiropas līmenī ir vajadzīga vienota un saskaņota pieeja, jo cīņā ar cilvēku tirdzniecību nepietiek tikai ar leģislatīvu instrumentu pieņemšanu; papildus tiem jāīsteno arī neleģislatīvi pasākumi, piemēram, datu apkopošana un nosūtīšana, sadarbība, partnerību veidošana un paraugprakses apmaiņa.

3.33 EESK atbalsta viedokli, ka trūkst salīdzināmu datu par cilvēku tirdzniecību. Tādēļ, izveidojot valstu ziņotāju mehānismu, ES dalībvalstīs saskaņoti jāapkopo kvalitatīvi dati par šādiem noziedzīgiem nodarījumiem.

3.34 Par minētajiem jautājumiem atbildīgu ziņošanas struktūru noteikšanai dalībvalstīs jākļūst par obligātu prasību, un ir precīzi jānosaka to uzdevumi. Saskaņā ar direktīvu dalībvalstis ir tiesīgas iecelt valstu ziņotājas struktūras vai izveidot līdzvērtīgus mehānismus. EESK uzskata, ka būtu jānorāda tikai viena veida struktūra un tai katrā dalībvalstī jākoordinē politika un pasākumi reģionālajā līmenī un ar citām dalībvalstīm, lai izvairītos no būtiskām atšķirībām dažādās dalībvalstīs.

3.35 Lai arī cilvēku tirdzniecības jautājumi ir iekļauti daudzos Eiropas Savienības un trešo valstu nolīgumos (piemēram, nolīgumos par Āfrikas un Eiropas Savienības stratēģisko partnerību un Austrumu partnerību; tā arī atzīta par vienu no prioritātēm Eiropas Savienības un Rietumbalkānu valstu noslēgtajos stabilizācijas un asociācijas nolīgumos), EESK uzskata, ka cilvēku tirdzniecības apkarošanai jākļūst par vienu no svarīgākajiem šajos nolīgumos ietvertajiem uzdevumiem. Aktīvi jācenšas panākt, lai starp ES un citām valstīm noslēgtu līdzīgus nolīgumus.

3.36 Tā kā dalībvalstis ir vienojušās iecelt Eiropas koordinatoru cilvēku tirdzniecības apkarošanai ES līmenī, EESK paužcerību, ka tiks īstenoti saskaņoti, sekmīgi un efektīvi pasākumi,

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

---

[4] Tiesiskuma, brīvības un drošības ģenerāldirektorāts, F direkcija "Drošība", F4 nodaļa "Finanšu atbalsts — drošība".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas gadu aktīvām vecumdienām (2012. gads)"

COM(2010) 462 galīgā redakcija

(2011/C 51/11)

Ziņotāja: ***Renate HEINISCH***

Līdzziņotājs: ***José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO***

Eiropas Savienības Padome un Eiropas Parlaments saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 7. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu:

"*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas gadu aktīvām vecumdienām (2012. gads)*"

COM(2010) 462 galīgā redakcija.

Komitejas Birojs 2010. gada 14. septembrī uzdeva Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā 2010. gada 21. oktobrī iecēla *Renate HEINISCH* kdzi par galveno ziņotāju un *José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO* kgu par galveno līdzziņotāju un vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi**

1.1. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu 2012. gadu pasludināt par Eiropas gadu aktīvām vecumdienām. Tomēr pasākuma nosaukums un koncepcija nerada izpratni par to, kādām, pēc EESK ieskatiem, jābūt šā gada prioritātēm. Vecumdienām jābūt ne tikai aktīvām, bet arī **veselīgām**, **cilvēka cienīgām** un **dzīvespriecīgām**. Aktīvas vecumdienas nav tik vien, kā iespēja paildzināt dalību darba tirgū vai sabiedriskajā dzīvē. Tāpēc EESK aicina Komisiju formulēt visaptverošu nosaukumu, kurā būtu iekļauti visi šie dzīves kvalitātes aspekti.

1.2. Līdzšinējo Eiropas gadu norise un saturs vairs pilnībā neatbilst mūsdienu situācijai. Rīkotajiem pasākumiem jākļūst pārskatāmākiem un saturiski iedarbīgākiem.

1.3. Tas, kā pasākumus koordinēs Eiropas līmenī, Komisijas priekšlikumā nav skaidri norādīts. Nepieciešams izveidot centrālu atbildīgo iestādi, kas koordinētu šo projektu, lai šī iniciatīva nostiprinātos un tai būtu ilgstoša iedarbība.

1.4. Centrāla koordinēšanas iestāde ir arī jāizveido, lai varētu izstrādāt budžetu un sadalīt līdzekļus. EESK pauž nožēlu, ka nav izstrādāta konkrēta budžeta shēma.

1.5. Visā Eiropā jāsaskaņo jēdzieni "vecumdienas", "aktīvs", "veselīgs" un "cilvēka cienīgs", lai Eiropas gadam (2012. gads) būtu labvēlīga iedarbība. Tikai saskaņoti izprotot šos jēdzienus, varēs īstenot attiecīgos pasākumus.

1.6. EESK atzinīgi vērtē to, ka priekšlikuma 5. pantā paredzēts iesaistīt Eiropas Parlamentu, dalībvalstis, EESK un RK. EESK uzskata, ka ir vispiemērotākā iestāde, kas var uzņemties sociālo partneru un organizētas pilsoniskās sabiedrības debašu rīkošanu, kā arī veicināt sabiedrības izpratni par šiem jautājumiem. Plānots izveidot novērošanas centru, lai vērtētu īstenotos pasākumus Eiropas un valsts līmenī, tādējādi atbalstot "Eiropas Alianses aktīvām vecumdienām" izveidi. Tai arī būtu jāuztic koordinēt pasākumu īstenošanu Eiropas Savienības līmenī. Tādā veidā EESK varētu uzņemties "Gada vēstnieka" lomu. Turklāt būtu jārīko arī konference par svarīgākajiem gada aspektiem. Tās secinājumus iekļautu pašiniciatīvas atzinumā, ko izstrādātu novērošanas centrs.

2. **Vispārīgas piezīmes**

2.1. Eiropas Komisija un EESK pēdējos gados apspriež demogrāfisko pārmaiņu radītās problēmas, kuras jārisina dalībvalstīm. Īpaša uzmanība pievērsta tādām tēmām kā paaudžu solidaritāte, vecāka gadagājuma darba ņēmēji, veselības aprūpe, vecāka gadagājuma cilvēku ilgtermiņa aprūpe, vardarbība pret vecākiem cilvēkiem, mūžizglītība, vecāka gadagājuma cilvēku vajadzības un sabiedrības novecošanas ietekme uz veselības un sociālās aizsardzības sistēmām. ([1])

([1]) Atzinuma projektu saraksts atrodams: http://www.eesc.europa.eu/sections/soc/index_en.asp

2.2. Papildus iepriekšējo prezidentvalstu, stratēģijas "Eiropa 2020", Eiropas gada cīņai ar nabadzību un sociālo atstumtību (2010. gads) un Eiropas brīvprātīgā darba gada (2011. gads) mērķiem tika ierosināts 2012. gadu pasludināt par Eiropas gadu aktīvām vecumdienām. EESK uzskata, ka Eiropas gada nosaukums "aktīvas vecumdienas" ir īss un precīzs un ietver "paaudžu solidaritātes" principu, kas nebūtu īpaši jāpiemin. Tomēr īsais nosaukums neatspoguļo minēto tematu daudzpusību.

2.3. Pasaules Veselības organizācija "aktīvas vecumdienas" apzīmē kā procesu, kurā tiek uzlabotas iespējas veselības, līdzdalības un drošības jomā, lai uzlabotu dzīves kvalitāti cilvēkiem, kas noveco. ([2]) Šī definīcija nav tālu no patiesības, jo galvenais mērķis ir veicināt aktīvu nodarbinātību vecumdienās, veselīgu dzīvesveidu un autonomiju. Uzlabojot darba apstākļus, var vairot vecāka gadagājuma cilvēku iespējas iesaistīties darba tirgū, savukārt novēršot sociālo atstumtību un veicinot brīvprātīgo darbu, paveras iespējas iesaistīties sabiedrības dzīvē. Par "aktīvām vecumdienām" var runāt tikai tad, kad noteiktas minimālās drošības prasības. Tāpēc EESK ir pārliecināta, ka nosaukums "Eiropas gads aktīvām, veselīgām un cilvēka cienīgām vecumdienām" būtu daudz atbilstošāks.

2.4. Iepriekšminētā atzinuma ([3]) izstrādes procesā EESK diskusijās pastāvīgi iesaistīja attiecīgos ģenerāldirektorātus. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas plānus arī 2012. gadā nodrošināt visus attiecīgos ģenerāldirektorātus ar atbilstošiem strukturāliem un finanšu resursiem. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi, lai tas noritētu koordinēti.

2.5. Šajā sakarā EESK atzinīgi vērtē to, ka debates par tēmu "Eiropas gads (2012. gads)" turpinās gan seminārā "Veselīgas vecumdienas: sagatavot patērētāju aktīvām vecumdienām" ([4]), gan Trešajā demogrāfijas forumā. ([5])

2.6. EESK atzinīgi vērtē arī paredzēto trīs gadu termiņu (2011. gads — 2014. gada sākums). Šis garais laika periods būs lielisks pamats tam, lai šīs tēmas nostiprinātos svarīgākajās politikas jomās.

2.7. Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumā noteiktās tematiskās prioritātes. Saturiski svarīga papildu informācija iekļauta dokumenta 3.3. punktā "Pasākumu saturs".

3. **Īpašas piezīmes**

3.1. *1. pants* "Temats"

3.1.1. Publiskajās debatēs par demogrāfiskajām pārmaiņām līdz šim bieži pausts viedoklis, ka sabiedrības novecošana ir apgrūtinājums sabiedrībai kopumā un sociālajai un veselības aizsardzības sistēmai. Šis negatīvais uzskats pamazām mainās. Arvien biežāk tiek uzsvērts vecāka gadagājuma cilvēku potenciāls un iespējas, kuras paver vecāka gadagājuma sabiedrība.

3.1.2. Laba veselība un drošības sajūta vecumdienās ir galvenie priekšnoteikumi, lai kā vecāka gadagājuma cilvēki, tā arī sabiedrība kopumā varētu izjust demogrāfisko pārmaiņu labvēlīgo ietekmi. Tikai tādējādi viņi spēs aktīvi izmantot un likt lietā savu potenciālu atbilstoši paaudžu solidaritātes principam. Tikai nosaukums, kas ierosināts 2.3. punktā, aptver šos nepieciešamos priekšnoteikumus.

3.1.3. Visā Eiropā jāsaskaņo jēdzieni "vecumdienas", "aktīvs", "veselīgs" un "cilvēka cienīgs", lai Eiropas gadam (2012. gads) būtu labvēlīga iedarbība. Tikai saskaņoti izprotot šos jēdzienus, varēs īstenot attiecīgos pasākumus.

3.2. *2. pants* "Mērķi"

3.2.1. Aktīvas vecumdienas nav tik vien, kā iespēja paildzināt dalību darba tirgū vai sabiedriskajā dzīvē, iesaistoties brīvprātīgajā darbā. Vēl svarīgāk ir atzīt to, ka arī vecāka gadagājuma cilvēki spēj sniegt daudzveidīgu devumu sabiedrības dzīvē, ka viņi ir jāciena un viņus nedrīkst atstumt. Šāds devums ir, piemēram, finansiāla un sociāla palīdzība jaunākiem ģimenes locekļiem, dzīvesbiedru un draugu aprūpe, garīgais un mākslinieciskais radošums un novatoriskās spējas, pieredzes un vērtību tālāknodošana u.c. Visas iepriekšminētās darbības vecāka gadagājuma cilvēki zināmā apjomā spēj arī veikt, ja viņiem ir veselības un citi ierobežojumi. Ja vecāki cilvēki šīs darbības veic, neskatoties uz šiem ierobežojumiem, viņu veikums ir vērtējams vēl jo augstāk.

3.2.2. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē un atbalsta Komisijas izvirzītos mērķus, proti, *i)* radīt izdevīgākus darba nosacījumus vecāka gadagājuma darba ņēmējiem, *ii)* veicināt viņu iesaistīšanos sabiedrības dzīvē un *iii)* sekmēt labu veselību vecumdienās. Komiteja tomēr uzskata, ka mērķim jābūt arī drošas un cienīgas novecošanas veicināšanai.

3.2.3. Nosaukto mērķu īstenošanai plānotos pasākumus EESK uzskata par piemērotiem. Šos pasākumus būtu lietderīgi īstenot šādā secībā:

— "izpratnes veicināšana";

— "ierosinājumi sadarbībai un sinerģijai starp dalībvalstīm" un

— "pamatnosacījumu radīšana konkrētiem pasākumiem un saistībām".

([2]) "(…) veselības, līdzdalības un drošības jomas iespēju uzlabošana, lai paaugstinātu dzīves kvalitāti cilvēkiem, kas noveco", Pasaules Veselības organizācija (2002. gads), Aktīvu vecumdienu politikas programmas 12. lpp.
([3]) Skat. 2.1. punktu un 1. zemsvītras piezīmi.
([4]) 2010. gada 18. oktobrī.
([5]) 2010. gada 22. un 23. novembrī.

3.3. 3. *pants* "Pasākumu saturs"

3.3.1. Komiteja uzskata, ka pasākumi, kas minēti priekšlikuma 3. pantā, ir lietderīgi. Tomēr tie ir formulēti pārāk vispārīgi, līdzīgi kā iepriekšējos Eiropas gados, un tos var saistīt ar visām iespējamajām kampaņām. Pasākumi rīkojami, lai tajos piedalītos iedzīvotāji, nevis tikai attiecīgo jomu eksperti. Daži no priekšlikumiem, kurus izteica iepriekšējās apspriešanās gaitā, varētu būtiski ietekmēt sabiedrību. EESK, balstoties uz iepriekšējiem atzinumiem, arī ierosina turpmākajās debatēs apspriest šādus jautājumus.

3.3.1.1. Veikt ilgtspējīgus pasākumus un uzlabojumus ([6]), lai vecāki cilvēki varētu **pagarināt savu darba dzīvi.**

3.3.1.2. Lai atvieglotu un vienlaikus novērtētu daudzveidīgo darbu, ko vecāki cilvēki brīvprātīgi veic sabiedrības un jaunāko paaudžu labā, un lai tas nelabvēlīgi neietekmētu jaunāku cilvēku iespējas darba tirgū, jāpanāk **brīvprātīgā darba** statusa noteikšana Eiropas Savienībā, šīs koncepcijas saskaņošana, brīvprātīgo darbinieku atzīšana un kvalificēšana ([7]) un jārada pamatnosacījumi šī "darba" veikšanai.

3.3.1.3. Lai saglabātu vecāku cilvēku potenciālu darboties, jāveic **profilakses, veselības aizsardzības** un **veselības audzināšanas** pasākumi visās vecuma grupās ([8]).

3.3.1.4. Vēlams panākt, ka **oficiālā izglītības sistēma ir pieejama** vecākiem cilvēkiem, lai sekmētu viņu mūžizglītību un sociālo integrāciju. Vecākiem cilvēkiem no dažādiem sociālajiem slāņiem būtu jānodrošina pieeja **jaunajām informācijas un komunikācijas tehnoloģijām** (piemēram, izmantojot ES programmu "Vecumdienas informācijas sabiedrībā") ([9]).

3.3.1.5. Jāņem vērā tas, ka demogrāfiskās pārmaiņas paver arī dažādas iespējas. Piemēram, jaunas **karjeras iespējas un darbavietas** aprūpes nozarē, dažādu profesionālo apvienību vadīšana, politiskas konsultācijas utt. Jauna **patērētāju grupa**, ko veido vecāka gadagājuma cilvēki, sniedz dažādas iespējas ekonomikai, piemēram, tādās jomās kā "dizains visiem", interaktīva un automatizēta dzīves vide (*AAL — Ambient ASSISTED LIVING*), kā arī patērētāju izglītošana. Vienlaikus labāk jāinformē patērētāji un jāstiprina viņu tiesības ([10]).

3.3.1.6. Rīkojot pasākumus par minētajiem tematiem, jāizmanto **pieeja, kas vērsta uz visiem iedzīvotājiem**: sievietēm un vīriešiem, veseliem cilvēkiem un cilvēkiem ar veselības traucējumiem, migrantiem un vietējiem iedzīvotājiem. Īpaša uzmanība jāpievērš cilvēkiem, kas dzīvo nabadzībā ([11]).

3.3.2. Lai sasniegtu mērķus ierosinātajās jomās, vajadzīgas dažādas stratēģijas un pasākumi.

3.3.2.1. Pastāvīgi jārīko **izpratnes veicināšanas kampaņas** par vecāka gadagājuma cilvēku potenciālu, vērtībām un motivāciju iesaistīties sabiedrības dzīvē vietējā, reģionālajā un valstu līmenī. Tas ietver arī plašsaziņas līdzekļu kampaņas, lai paplašinātu skatījumu uz jauniem novecošanas aspektiem.

3.3.2.2. Jāsekmē finansējuma piešķiršana **Eiropas projektiem**, piemēram, *"Transage"*, Eiropas tīkls *"LILL" ("Learning in Later Life")*, lai veicinātu pieredzes apmaiņu starp vecāka gadagājuma cilvēkiem no dažādām Eiropas valstīm un sekmētu mūžizglītību (tai skaitā *"Learning for a long life"*).

3.3.2.3. Jāatbalsta **paaudžu integrācijas** projekti, piemēram, vairāku paaudžu saziņas tīklu un centru izveide, kafejnīcu izveide, kurās visu paaudžu pārstāvji dalās ar pieredzi, Eiropas paaudžu filmu festivāls utt., lai vairotu iespējas mācīties vienam no otra un novērstu vecāka gadagājuma cilvēku atstumšanu.

3.3.2.4. Šajā sakarā jāievēro arī reģionālās un vietējās atšķirības. Īpaši iedarbīgi izrādījušies pasākumi vietējā līmenī.

3.4. 4. *pants* "Koordinācija ar dalībvalstīm"

3.4.1. Lai nodrošinātu valsts līmeņa pasākumu piemērotu koordināciju, nepieciešams laicīgi iecelt valsts koordinatorus (vēlākais līdz 2011. gada martam). Katrai dalībvalstij jārūpējas par to, lai valsts koordinācijas iestāde iesaistītu ieinteresētās personas valsts, reģionālajā un vietējā līmenī un arī mazākas organizācijas un dalībniekus, kā arī informētu tās par norisēm un finansiāla atbalsta iespējām.

([6]) Skat. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2009. gada 25. marta atzinumu par tematu "Gados vecāku darba ņēmēju stāvoklis rūpniecības pārmaiņu laikā: atbalsta sniegšana un vecuma struktūras dažādošana nozarēs un uzņēmumos", ziņotājs — *Krzaklewski* kgs (OV C 228, 2009. gada 22. septembris, 24. lpp.).

([7]) Skat. EESK 2006. gada 13. decembra atzinumu par tematu "Brīvprātīga darbība: tās loma Eiropas sabiedrībā un tās ietekme", ziņotāja — *Koller* kdze, līdzziņotāja — *Gräfin zu Eulenburg* (OV C 325, 2006. gada 30. decembris, 46. lpp.).

([8]) Skat. EESK 2010. gada 15. jūlija atzinumu par tematu "Sabiedrības novecošanas ietekme uz veselības un sociālās aizsardzības sistēmu", ziņotāja: *Heicisch* kdze (OV…).

([9]) Skat. EESK 2008. gada 13. marta atzinumu par tematu Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāns pieaugušo izglītībai "Mūžu dzīvo — mūžu mācies"", ziņotāja: *Heinisch* kdze, līdzziņotāja: *Le Nouail Marlière* kdze, līdzziņotājs: *Rodríguez García-Caro* kgs (OV C 204, 2008. gada 9. augusts, 89. lpp.).

([10]) Skat. 8. zemsvītras piezīmē minēto atzinumu.

([11]) Eiropas Savienībā 19 % cilvēku vecumā virs 65 gadiem 2008. gadā apdraudēja nabadzība. Skat. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/living_conditions_and_social_protection/data/database

3.5. *5. pants* "Koordinācija Savienības līmenī"

3.5.1. EESK atzinīgi vērtē šajā pantā minētos Komisijas pasākumus koordinācijai ES līmenī. EESK tomēr satrauc fakts, ka pašreizējā Komisijas priekšlikumā trūkst skaidras informācijas par atsevišķu ģenerāldirektorātu koordināciju ES līmenī. Lai šī iniciatīva nostiprinātos un tai būtu ilgstoša ietekme, nepieciešams izveidot centrālu atbildīgo iestādi projekta koordinēšanai.

3.5.2. Nepieciešams veikt arī šādus pasākumus:

3.5.2.1. EESK ierosinātās **"Eiropas alianses aktīvām vecumdienām"** ([12]) izveide, izmantojot "Eiropas alianses ģimenēm" modeli, lai tematu "aktīvas, veselīgas un cilvēka cienīgas vecumdienas" plašāk iekļautu visās politikas jomās un koordinētu pasākumus pēc 2012. gada.

3.5.2.2. Budžeta plānošana, lai īstenotu minētos pasākumus, jo EESK uzskata, ka finansēšana no esošajiem fondiem un programmām ir apgrūtināta, iespējams, pat nepietiekama. Eiropas brīvprātīgā darba gadam (2011. gads) piešķīra sešus miljonus EUR un Eiropas gadam cīņai ar nabadzību un sociālo atstumtību (2010. gads) — 17 miljonus EUR. Pietiekošs budžets jāparedz arī 2012. gadam. Ņemot vērā ekonomikas krīzi, EESK var piekrist viedoklim, ka pilnībā jāizmanto pašreizējām programmām piešķirtie līdzekļi. Šajā gadījumā, protams, skaidro jānorāda, cik lielā apjomā un kuriem projektiem līdzekļi no fondiem un programmām tiks piešķirti un kā tiks nodrošināta koordinācija.

3.5.2.3. EESK, darbojoties kā tilts, kas vieno Eiropas iestādes un organizētu pilsonisko sabiedrību, ir gatava 2012. gadā aktīvi iesaistīties šajā procesā. Plānots izveidot novērošanas centru, lai vērtētu pasākumus Eiropas un valstu līmenī, tādējādi atbalstot "Eiropas Alianses aktīvām vecumdienām" izveidi. Tādā veidā EESK varētu uzņemties "Gada vēstnieka" lomu. Būtu arī jārīko konference par svarīgākajiem gada aspektiem, izdarītos secinājumus iekļaujot pašiniciatīvas atzinumā.

3.6. *6. pants* "Konsekvence un savstarpējā papildināmība"

3.6.1. "Aktīvas, veselīgas un cilvēka cienīgas vecumdienas" ir turpinājums 2010. un 2011. gadu tematikai, un šis jautājums jāaplūko plašākā kontekstā, jo gan nabadzības novēršana, gan brīvprātīgā darba veicināšana ir tieši saistīta ar aktīvām, veselīgām un cilvēka cienīgām vecumdienām.

3.7. *7. pants* "Novērtēšana"

3.7.1. Atzinīgi vērtējama būtu novērtējuma ziņojuma par "Eiropas gadu" izstrāde vēlākais līdz 2014. gada sākumam. Tāpēc — tas attiecināms arī uz citām programmām — jāizstrādā kārtība, kas paredz pārtraukt pasākumus, kuri izrādījušies nelietderīgi.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

([12]) Skat. 8. zemsvītras piezīmē minēto atzinumu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par tematu "Privātā un publiskā sektora ieguldījumu mobilizēšana ekonomikas atveseļošanai un ilgtermiņa strukturālo pārmaiņu nodrošināšanai: publiskā un privātā sektora partnerību veidošana" "

COM(2009) 615 galīgā redakcija

(2011/C 51/12)

Ziņotājs: ***HUVELIN* kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 19. novembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Privātā un publiskā sektora ieguldījumu mobilizēšana ekonomikas atveseļošanai un ilgtermiņa strukturālo pārmaiņu nodrošināšanai: publiskā un privātā sektora partnerību veidošana"*"

COM(2009) 615 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 7. septembrī.

Ņemot vērā Komitejas pilnvaru termiņa atjaunošanu, pilnsapulce nolēma balsot par minēto atzinumu oktobra plenārajā sesijā un saskaņā ar Reglamenta 20. panta noteikumiem iecēla *HUVELIN* kgu par galveno ziņotāju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 21. oktobrī, ar 151 balsi par, 3 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Ievads**

1.1 Komisija 2009. gada 19. novembrī publicēja paziņojumu "Privātā un publiskā sektora ieguldījumu mobilizēšana ekonomikas atveseļošanai un ilgtermiņa strukturālo pārmaiņu nodrošināšanai: publiskā un privātā sektora partnerību (PPP) veidošana", kurā noteikti Komisijas turpmākās darbības virzieni.

Dokuments ir apsveicama iniciatīva un to var uzskatīt par interesantu kopsavilkumu par PPP – ļoti aktuālu jautājumu laikā, kad nepieciešama publiskā un privātā sektora investoru mobilizēšana, īpaši finanšu krīzes apstākļos, un kad vērojama noslēgto partnerību skaita un apjoma būtiska samazināšanās 2009. gadā. Dokumentā uzskaitītas PPP priekšrocības un raksturīgās iezīmes, kā arī analizēti iemesli, kas pēdējo gadu laikā ir kavējuši tās plašāku izmantošanu. Tomēr jāņem arī vērā ar šo partnerību saistītie iespējamie trūkumi un dažu agrāk īstenoto darbību pieredze (piemēram, darījumu izmaksas, atkārtotu sarunu par līgumiem risks, konkurences intensitātes samazināšanās vidējā vai ilgtermiņā, bieži vien ilgtermiņā paredzamais izmaksu pieaugums, līgumu sarežģītajos noteikumos iekļautās (iespējams, slēptās) klauzulas, kas publiskajam sektoram ilgtermiņā nav izdevīgas, demokrātiskas kontroles trūkums), kā arī no *EUROSTAT* noteikumiem izrietošās problēmas, kas saistītas ar izvairīšanos no informācijas sniegšanas par budžeta deficītu, un līdz ar to – nepamatotiem stimuliem (saistībā ar izmaksu kāpumu).

Šajā dokumentā Komisija paziņo, ka tā "meklēs jaunus veidus, kā atbalstīt PPP izveidi". Paziņojumu vajadzētu papildināt ar priekšlikumiem par institucionālās sistēmas tālāku attīstību, ar kuras palīdzību varētu risināt ar PPP saistītās problēmas un mazināt trūkumus.

Paziņojumā minētie argumenti PPP atbalstam ir šādi:

— nodrošināt infrastruktūrai piešķirto līdzekļu labāku izlietošanu un izmantot konkurētspējīga privātā sektora efektivitāti un inovācijas potenciālu, vai nu samazinot izmaksas, vai arī panākot labākus kvalitātes rādītājus;

— sadalīt infrastruktūras finansēšanas izmaksas uz visu aktīva darbības laiku;

— uzlabot risku sadali starp publisko sektoru un privāto sektoru;

— palielināt centienus ilgtspējīgas attīstības, inovācijas, pētniecības un izstrādes jomā;

— privātajam sektoram piešķirt galveno lomu nozīmīgāko rūpniecības, tirdzniecības un infrastruktūras programmu izstrādē;

— palielināt ES uzņēmumu tirgus daļu publiskā iepirkuma jomā trešo valstu tirgos.

Visbeidzot jāatgādina, ka Komisijas izpratnē publiskā un privātā sektora partnerības jēdziens aptver visus jautājumus, kas saistīti gan ar koncesijas līgumiem (ja maksājumus veic objekta lietotājs), gan ar publiskā un privātā sektora partnerības līgumiem, ja maksājumu pilnībā vai daļēji veic valsts iestāde.

1.2 *Pieci Komisijas izvirzītie mērķi 2010. gadam*

Paziņojumā Komisija ierosina:

— izveidot PPP grupu, kurā ieinteresētie dalībnieki varēs apspriest radušās problēmas, izstrādāt nostādnes, lai dalībvalstīm palīdzētu samazināt administratīvo slogu un novērstu kavēšanos PPP īstenošanā;

— sadarbībā ar EIB palielināt PPP piešķirto finansējumu, izstrādājot un pilnveidojot finanšu instrumentus galvenajās PPP darbības jomās;

— nodrošināt, lai Kopienas finansējuma gadījumā netiktu pieļauta diskriminācija attiecībā uz līdzekļu piešķiršanu ieguldījumu projektiem atkarībā no projekta pārvaldības veida (privātā vai publiskā);

— nodrošināt efektīvāku regulējumu inovācijas jomā, tostarp iespēju Eiropas Savienībai piedalīties privāttiesību subjektos un veikt tiešus ieguldījumus īpašos projektos;

— visbeidzot, pamatojoties uz pašlaik veikto ietekmes novērtējumu, apsvērt iespēju iesniegt priekšlikumu par īpašiem likumdošanas instrumentiem koncesiju jomā.

1.3 Pēc Komisijas dokumenta izskatīšanas jāsecina, ka tajā nav minēti daži mazāk pozitīvi aspekti, kas konstatēti atsevišķu valstu vai līgumu gadījumā. Dažu darbību neveiksmīga īstenošana ir jāņem vērā, lai izdarītu atbilstošus secinājumus EESK sagatavotajos priekšlikumos. Noskaidrots, ka galvenie neveiksmes cēloņi saistīti ar šādiem aspektiem:

— nepietiekama pārredzamība dažu līgumu vai dažu valstu gadījumā, vai attiecībā uz rentabilitātes un efektivitātes novērtējumiem starp publiskā un privātā sektora partneriem, tai skaitā apakšlīgumiem, kas noslēgti ar citiem uzņēmumiem; tas ierobežo demokrātisku kontroli;

— iespējamā prakse stimulēt politiķus noslēgt tādus PPP līgumus, kuru izmaksas turpmāk pieaugs. Partnerībās, kurās līguma sākumposmā ieguldījumus būvniecībā finansē galvenokārt no privātā kapitāla līdzekļiem, (infrastruktūras) projektus var īstenot ātrāk (salīdzinājumā ar projektiem, kurus finansē publiskais sektors), pamatojoties uz *EUROSTAT* pašreizējam prasībām. Savukārt partnerībās, kurās uzņēmējam maksā no budžeta līdzekļiem, privātā sektora finansējums netieši palielina valsts parādu, jo privātā finansējuma rezultātā rodas maksājumu saistības, kas ierobežo likumdevēja elastīgumu nākamajiem finanšu gadiem;

— dažos gadījumos nav veikts iepriekšējs novērtējums, kas ļautu objektīvi izvēlēties PPP procedūru un līgumslēdzēju;

— riska sadale zināmos apstākļos starp publisko un privāto sektoru, vadoties pēc principa, kas nosaka ieinteresēto pušu patiesu partnerību;

— atsevišķos gadījumos nepilnības kompetento valsts iestāžu veiktajā kontrolē.

Visi iepriekšminētie aspekti ņemti vērā EESK priekšlikumos.

1.3.1 EESK priekšlikumā izvērstas 3 idejas:

1.3.2 Pirmkārt, ir svarīgi apzināties, ka nopietnai EESK pieejai varētu būt reāla ietekme šajā jautājumā, kas ir nozīmīgs infrastruktūras turpmākai attīstībai kopumā (tātad arī ekonomikas izaugsmei un publiskai pārvaldībai), paturot prātā, ka mērķis ir veicināt tāda instrumenta (kas ir jāvērtē arī kritiski) izstrādi, ko izmantos publiskā iepirkuma līgumslēdzēji, kas, protams, vienmēr var brīvi izvēlēties – izmantot vai neizmantot šo instrumentu.

EESK vēlas būt efektīvs virzītājspēks šā jautājuma risināšanā, sniedzot ieguldījumu labas prakses attīstībā un veicināšanā. Komiteja vēlas norādīt uz nepamatotiem stimuliem, noskaidrot un atrisināt problēmas, kas saistītas ar demokrātisku un sabiedrisku kontroli, sniegt ieguldījumu to risināšanā, kā arī rūpēties par to, lai atbilstīgi tiktu ņemti vērā PPP rādītāji. Lai ierosinātais instruments būtu pēc iespējas efektīvāks, šajā jomā vēl daudz darāmā.

1.3.3 Ņemot vērā labas prakses piemērus un dažus neveiksmīgus īstenošanas gadījumus, Komiteja ierosina papildināt Komisijas dokumentu, lai visās ES dalībvalstīs izveidotu pienācīgu pamatu PPP instrumentam un lai ņemtu vērā gūtos pozitīvos rezultātus, kā arī šā instrumenta piemērošanā konstatētās problēmas un izstrādātu noteikumus, lai šādas problēmas nākotnē vairs neatkārtotos.

1.3.4 EESK aicina, piemērojot PPP līguma noteikumus, ievērot visus sociālās jomas normatīvos aktus un noteikumus, kas piemērojami attiecīgajām darbībām (projektēšana, būvniecība, apsaimniekošana). Atbildīgajām iestādēm jādod iespēja pastāvēt uz to, lai uz pastāvīgā personāla pārvietošanu tiktu attiecināti visi spēkā esošie noteikumi. Šajā sakarā EESK iesaka pašvaldībām, uz kurām attiecas PPP līgumi, iekļaut specifikācijā šīs prasības sociālajā jomā un ņemt vērā atbildes, kas saņemtas sarunās ar izraudzītajiem pretendentiem. Saskaņā ar Eiropas Savienībā spēkā esošajiem tiesību aktiem un noteikumiem jānodrošina PPP ietvaros īstenotās infrastruktūras pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti.

1.3.5 Tā kā PPP projektos izmanto publiskos līdzekļus un par tām brīvi lemj publiskā iepirkuma līgumslēdzēji, EESK aicina

— publiskot PPP projektu līgumus;

— apsvērt iespēju grozīt *EUROSTAT* noteikumus, paredzot, ka, pārbaudot budžeta noteikumu ievērošanu, PPP projektos izmantojamais aizņēmuma kapitāls jāņem vērā tādā pašā mērā kā publiskais kapitāls parastos projektos, ko finansē no budžeta līdzekļiem. Tāpēc EESK aicina grozīt *EUROSTAT* noteikumus par budžeta deficītu.

2. PPP nozīme ekonomikā, un argumenti PPP atbalstam Eiropā

Business Europe dati liecina, ka PPP izmanto nepilnos 4 % no visiem infrastruktūras projektiem pasaulē. No ES dalībvalstīm visvairāk publiskā un privātā sektora partnerības līgumu noslēgti Apvienotajā Karalistē (58 % no visiem Eiropā noslēgtajiem PPP līgumiem); arī Vācijā, Spānijā, Francijā, Itālijā un Portugālē plaši izmanto PPP instrumentu.

Saskaņā ar ESAO prognozēm 2030. gadā ikgadējās izmaksas par ceļiem, dzelzceļu, elektroenerģiju un ūdeni sasniegs 2,5 % no pasaules IKP; tāpēc ir svarīgi, lai publiskās iestādes izmantotu visu veidu līgumus publiskās infrastruktūras un pakalpojumu vajadzību un prasību nodrošināšanai. Šā jautājuma risināšanā koncesiju un PPP līgumiem ir vēsturiska nozīme, jo tas apliecina, ka, mobilizējot prasmes, enerģiju un kapitālu, PPP var būtiski veicināt ekonomikas izaugsmi, īpaši laikā, kad jāparedz gaidāmā investīciju budžeta samazināšanās saistībā ar budžeta izdevumu krasu ierobežošanu gandrīz visās Eiropas valstīs.

2.1 Komisijas dokumentā plaši izklāstīti argumenti PPP atbalstam. Taču nav uzsvērta atsevišķu PPP projektu neveiksmīga īstenošana šādu iemeslu dēļ:

— projektu īstenošanā izmanto PPP, lai gan šāda pieeja nav projektiem piemērota. Tāpēc ir jānorāda, ka dažādu vērtības radīšanas līmeņu nodošana privātā sektora uzņēmumiem un (izmaksu) riska nodošana minētajiem uzņēmumiem ne vienmēr ļauj gūt labumu no efektivitātes. To varētu panākt, ja ievēroti vairāki nosacījumi (ierobežota vides nenoteiktība, dažādu vērtības radīšanas līmeņu augsts optimizācijas potenciāls, intensīva konkurence, publiskā sektora atbilstīga zinātība līgumu izstrādes, noslēgšanas un kontroles jomā un citi saistīti faktori);

— ir īstenotas arī tādas PPP, kas ir saistītas ar izmaksu kāpumu; ņemot vērā pašreizējās *EUROSTAT* budžeta prasības, tajās partnerībās, kurās līguma sākumposmā ieguldījumus būvniecībā finansē galvenokārt no privātā kapitāla līdzekļiem, (infrastruktūras) projektus var īstenot ātrāk salīdzinājumā ar projektiem, kuros izmanto tradicionālo finansēšanas metodi. Publiskā un privātā sektora partnerības, kurās uzņēmējam maksā no budžeta līdzekļiem, var netieši palielināt valsts parādu. Analogi valsts aizņēmumam dažās PPP paredzētas turpmākās maksājumu saistības, kas ierobežo likumdevēja elastīgumu nākamajam budžeta gadam. No tautsaimniecības viedokļa ir jāatsakās no tādām PPP, kuru īstenošanā pārkāpts pamatprincips par publiskā aizņēmuma apjoma ierobežošanu. Turklāt politisko lēmumu pieņēmējiem un citiem iesaistītajiem dalībniekiem zūd jebkura interese veikt šo projektu ekonomiskās rentabilitātes objektīvu kontroli;

— nepietiekama pārredzamība attiecībā uz atsevišķiem publiskā un privātā sektora partneru noslēgtajiem līgumiem, tostarp apakšlīgumiem ar citiem uzņēmējiem;

— tā kā nereti līgumi, rentabilitātes un efektivitātes novērtējumi nav pietiekami pārredzami, dažādas oportūnisma problēmas, kas saistītas ar šiem ilgtermiņa un sarežģītajiem līgumiem, kuros paredzētas arī priekšfinansējuma iespējas, nevar tikt efektīvi atrisinātas un tām nevar piemērot demokrātisku kontroli;

— dažos gadījumos trūkst vispusīga iepriekšēja novērtējuma, kas nodrošinātu objektīvu PPP procedūras un partneru izvēli;

— atsevišķos gadījumos riska sadalē starp publisko un privāto sektoru netiek ievērots visu dalībnieku patiesas partnerības princips;

— dažos gadījumos vērojamas kompetento iestāžu veiktās kontroles nepilnības, īpaši jautājumā par ietekmi uz valstu budžetu un pakalpojumu kvalitāti.

Lai pārskatāmāk papildinātu Komisijas dokumentu, EESK atzinumā izmantota nedaudz atšķirīga pieeja, kurā ņemta vērā PPP izmantošanas priekšrocību un trūkumu hierarhija, kas šķiet reālajai situācijai atbilstošāka.

2.1.1 Pārāk bieži tiek uzskatīts, ka pirmais apsvērums, kas jāņem vērā par labu iespējamai PPP līguma izvēlei, ir budžeta apsvērums. Komiteja to nenoliedz (tas apskatīts turpinājumā), tomēr šķiet, ka sīkāka šī jautājumu izpēte un gūtā pieredze liecina, ka no kopējā saimnieciskā viedokļa tas nav svarīgākais faktors.

Galvenais apsvērums, kas var pamatot PPP izvēli, ir laika faktora optimizācija. Visi vērīgie un neatkarīgie PPP darbību novērotāji secina:

— PPP izmantošana ļauj uzsākt publiskās infrastruktūras projektus daudz ātrāk nekā parastās procedūras gadījumā. Šim laika ietaupījumam ir "sociāla lietderība" – nenoliedzami ļoti nozīmīgs rādītājs, kaut arī tas pagaidām vēl nav izmērāms lielums. Sociālā lietderība parasti nozīmē saimnieciskās aktivitātes palielināšanos, kas rada nodokļu ieņēmumus, kas savukārt līdzsvaro pašvaldību ieguldītos finanšu līdzekļus.

— bieži vien sagatavošanas un izpētes termiņi ir īsāki nekā parastā publiskā pasūtījuma gadījumā, jo izvēli veic publiskais pasūtītājs savas kompetences robežās;

— izpildes termiņi tiek labāk ievēroti, jo izpildītājiem uzlikta lielāka atbildība.

Šie potenciālie laika ietaupījumi būtu jāuzskata par PPP līgumu būtiskāko priekšrocību, lai arī dažreiz tie šķiet esam pretrunā ar ieradumiem, kas objekta pasūtītājam izveidojušies laika gaitā, proti, izmantot tradicionālās procedūras.

Jo īpaši ekonomikas atveseļošanas un krīzes pārvarēšanas plānu īstenošanas laikā PPP var būt par stimulu, lai ātrāk izpildītu pieņemtos lēmumus, un arī galveno instrumentu, lai panāktu straujāku ekonomikas atveseļošanu, kas daudzkāršos arī rezultātus.

2.1.2 Otrs apsvērums, kas pamato PPP izvēli, ir tās dabiskā spēja veicināt projekta konsekvenci, tātad arī maksimālu saimniecisko efektivitāti pašvaldībai.

Kā jau Komisijas dokumentā norādīts, tas iespējams, pateicoties pilnīgai ražošanas ķēdes integrācijai, sākot no attiecīgās infrastruktūras projektēšanas un būvniecības līdz tās apsaimniekošanai un ekspluatācijai.

Būtībā projektētājs apzinās, ka viņam jāoptimizē būvniecības procesi un kvalitāte, jo viņš būs atbildīgs par infrastruktūras turpmāko ekspluatāciju, un ka viņam, līgumam beidzoties, jānodod pašvaldībai darbotiesspējīgs, izpildes standartiem un noteikumiem atbilstīgs objekts. Tāpēc viņa pieeja projektam ir integrēta; šādu pieeju panākt ir daudz grūtāk gadījumos, kad pienākumi un ar tiem saistītā atbildība ir nošķirti, kā tas parasti ir publiskā iepirkuma jomā.

2.1.3 Trešais svarīgais apsvērums, kas pamato PPP izvēli, protams, ir finansējums.

Nav grūti iedomāties publiskā sektora lēmumu pieņēmēju, kura pārvaldībā ir zināms budžets ar tā ierobežojumiem un kurš meklē iespēju būvēt attiecīgajai pašvaldībai vajadzīgu infrastruktūras objektu. Tādā gadījumā PPP līgums var būt finansiāls risinājums problēmai, ko nevar atrisināt parasto budžeta procedūru ietvaros.

Pirms tālāk izklāstām priekšlikumus par iespējām paplašināt PPP finanšu risinājumus vispārīgā nozīmē, šajā situācijā varētu rasties jautājums par gandrīz visu Eiropas valstu publiskā sektora grāmatvedības uzskaites noteikumu ierobežojumiem – kas jau sen visiem ir zināmi, bet nekas nav darīts, lai tos mainītu – jo īpaši to, ka grāmatvedības noteikumos nav paredzēta iespēja sadalīt publiskā ieguldījuma izmaksas uz visu infrastruktūras lietošanas periodu.

Vai finansējums, izmantojot PPP līgumu, kas ļauj pašvaldībai šos izdevumus sadalīt uz visu objekta amortizācijas periodu, nav pirmais solis ceļā uz gaidītajām izmaiņām publiskā sektora grāmatvedības noteikumos, kas arvien vairāk kavē lēmumu pieņemšanu un neatspoguļo bieži vien pat acīmredzamo reālo īpašumtiesisko situāciju?

Eiropas Savienības pragmatiskas rīcības piemērs varētu būt ierosinājums uzsākt politiskas pārdomas par šo tematu, balstoties uz publiskā un privātā sektora partnerības modeli. Dažās valstīs publiskā un privātā sektora partnerības ieviešana tika uzskatīta par pirmo soli virzībā uz publiskās pārvaldības un tās instrumentu nepieciešamo reformu.

2.2 Pirms svarīgu politisku lēmumu pieņemšanas EESK aicina veikt visaptverošu ietekmes novērtējumu un neatkarīgu pētījumu par PPP projektu priekšrocībām un trūkumiem, kā arī apspriest un izmantot sociālo partneru, tostarp MVU pārstāvības organizāciju, priekšlikumus. Šajā sakarā būtu jāizvērtē procesa ilgums, izmaksas, pakalpojuma kvalitāte un sociālā ietekme uz nodarbinātajiem un objekta izmantotājiem. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai mazajiem un vidējiem uzņēmumiem būtu labākas iespējas piedalīties PPP.

3. **EESK pārdomu elementi**

Tiem jāsaskan ar trim iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem (termiņi, projektu konsekvence un finanšu risinājumi), kā arī jāatbilst Komisijas priekšlikumiem un pastāvošajai tiesiskajai un normatīvajai sistēmai.

Priekšlikumi ir sadalīti divās kategorijās:

— priekšlikumi par finansējumu plašākā nozīmē;

— priekšlikumi par juridiskajām struktūrām, mēģinot šai sakarā nošķirt:

  — to, ko vajag saglabāt,

  — to, ko vajag mainīt,

  — to, ko vajag attīstīt.

Priekšlikumos noteikti jāņem vērā trīs pamatprasības attiecībā uz šo konkrēto procedūru un arī citām publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas procedūrām, proti:

— iepriekšējs novērtējums, kas ļauj vienlaikus pamatot paredzamos ieguldījumus un līgumslēdzēja izvēlēto procedūru;

— konsultāciju, sākotnējās atlases un darbību norises pārredzamība;

— kontrole, kas jāveic par šo funkciju atbildīgajām administratīvajām iestādēm un par konkrēto budžetu atbildīgajām vēlētajām struktūrām.

3.1 *Finanšu aspekti*

Šajā jomā ir uzsvērti četri galvenie risinājumi.

3.1.1 Publiskā un privātā sektora partnerības definīcija *EUROSTAT* procedūrās ir jāpārskata, lai publiskā sektora izdevumi, kas saistīti ar PPP projektiem, tiktu aplūkotas līdzīgi maksājumu saistībām tradicionālā publiskā iepirkuma jomā saistībā ar valsts parādu.

3.1.2 Līdz šim struktūrfondu nozīme PPP finansēšanā bijusi neliela. Vai tas nav paradoksāli? Jo pēc būtības objekti ir pilnībā atbilstoši.

Lai arī neliela pieredze šajā jomā jau ir (septiņas valstis ir izmantojušas šādu pieeju), tomēr iespējams paveikt daudz vairāk, piemēram, sniedzot padomus potenciāli ieinteresētajām dalībvalstīm un pašvaldībām, lai tās gūtu visaptverošu priekšstatu par PPP instrumentu, ko var piesaistīt visa veida publiskajam finansējumam un īpaši Eiropas iestāžu piešķirtajam finansējumam.

3.1.3 Kā jau to ierosinājusi Komisija, ir svarīgi, lai Eiropas Investīciju banka (EIB) tās kompetences ietvaros uzņemtos vadošo lomu PPP finansēšanas politikā Eiropā, t.i., gan koordinatora, gan padomdevēja lomu saistībā ar šajā jomā uzsāktajām darbībām, kā arī atbalsta funkciju finanšu projektu veidošanā, jo pašreizējos krīzes apstākļos tam vajadzīga arvien lielāka pieredze un prasmes.

Šajās jomās EIB ir dubultas priekšrocības — tehniskā kompetence un nepieciešamā politiskā neitralitāte. Banka varētu būt par pastāvīgu starpnieku saziņā ar valstu un vietējā līmeņa kontroles iestādēm.

Šajā sakarā jālūdz bankas atbalsts šādā jomās:

— *EPEC* (Eiropas politikas vērtēšanas konsorcijs, iestāde, kas izveidota EIB ietvaros PPP darbību uzraudzībai Eiropā) darbības nozīmes vēlama paplašināšana, veidojot publisku Eiropas struktūru kopējās PPP politikas uzraudzībai, vadībai un praktiskas palīdzības sniegšanai dalībvalstīm. Atbalsta organizēšana un uzraudzība mazajām pašvaldībām, kurām nav pietiekamu līdzekļu, vajadzētu noteikt par vienu no *EPEC* jaunajiem uzdevumiem;

— privātā sektora ekspertu grupas (kurā līdzsvaroti pārstāvēti darba devēju, arodbiedrību un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, tai skaitā MVU pārstāvības organizācijas, finanšu speciālisti, juristi u.c.) izveide un vadība; piemērojot konsultatīvu pieeju, tā varētu būt lietderīga saikne ar *EPEC* publiskā sektora ekspertiem;

— visu PPP līgumu sistemātiska uzraudzība Eiropas līmenī;

— visbeidzot, PPP refinansēšanas mehānismu izstrāde, ko varētu piemērot arī pēc būvniecības perioda, tostarp mobilizējot vērtspapīru tirgu, kā tas ierosināts 3.1.4. punktā.

3.1.4 Pētījumā par PPP noskaidrots, ka finanšu aspektā šīs partnerības pamatiezīmes (ilglaicīgums — svarīgāko publisko dienestu iesaiste) apliecina, ka tas ir efektīvs instruments noguldījumu, tai skaitā pensiju uzkrājumu, piesaistīšanai tirgum.

Dažās valstīs jau ir izveidots viens vai vairāki specializēti fondi, kam ir piekļuve finanšu tirgum un kas paredzēti PPP darbību refinansēšanai pēc būvniecības perioda (un tātad pēc kavēšanās un izmaksu riska perioda, kas ar to saistīts). Eiropas līmenī būtu lietderīgi izveidot šādu instrumentu, un tā tehnisko vadību, vismaz sākumposmā, varētu nodrošināt EIB.

Vienlaikus EESK norāda, ka daudzus PPP projektus īsteno vispārējas (ekonomiskas) nozīmes pakalpojumu jomā. Šajā gadījumā jāievēro ne tikai finanšu kritēriji, bet jāraugās, lai pakalpojumi būtu kvalitatīvi un pieejami par pieņemamu cenu.

3.2 *Juridiskie un reglamentējošie aspekti*

EESK vēlas sekmēt to, lai PPP līgumus izmantotu tikai tad, ja tie ilgtermiņā un ņemot vērā darījumu izmaksas, turpmāko sarunu problēmas u.c., var veicināt izmaksu samazināšanos, ievērojot zināmus vispārīgus politikas nosacījumus (sociālos standartus, pakalpojumu kvalitāti utt.). Vienlaikus jāizskaužpriekšfinansējuma stimulēšana. Tāpēc ir steidzami jāpārskata *EUROSTAT* kritēriji. PPP projektu analīze liecina, ka to sarežģītība un nepietiekama pārredzamība (attiecībā uz līgumiem, rentabilitātes novērtējumiem u.c.) dažās valstīs un atsevišķu līgumu gadījumā ir apstāklis, kas dažkārt kavē demokrātiskas kontroles īstenošanu. Tāpēc Komisija ir aicināta skaidrot dalībvalstīm ar šo situāciju saistītās problēmas.

Mēs pašreizējo situāciju apskatām trīs kategorijās:

— Ko no jau esošā vajag saglabāt?

— Ko vajag mainīt?

— Ko vajag attīstīt?

3.2.1 Kurus no jau esošajiem tiesību aktiem vajag saglabāt?

Dokumentos un tiesībās nav precīzas definīcijas par PPP saistībā ar noteikumiem, kas regulē publisko iepirkumu, koncesijas un visu, kas saistīts ar infrastruktūras izbūvi.

Veicot izpēti un ņemot vērā vairākās valstīs gūto pieredzi PPP izmantošanā, šķiet, ka precīzas definīcijas trūkums Eiropas līmenī nekādā veidā nav kavējis ne pasākumu īstenošanu, ne arī Eiropas iestāžu veikto kontroli.

Ja uzskata, ka Komisijas klusēšana nozīmē, ka tā neredz nepieciešamību izstrādāt precīzāku definīciju, Komiteja, šķiet, var un tai jāpiekrīt šādai nostājai, ka dalībvalstis arī turpmāk varēs izmantot to konkrētajai situācijai un ieradumiem piemērotu definīciju.

Šajā gadījumā atklāts paliek jautājums par dažu spēkā esošo tiesību aktu saglabāšanu, paturot prātā, ka ar nesen notikušo balsojumu Eiropas Parlamentā tika pieņemts ieteikums publiskā iepirkuma jomā izmantot spēkā esošos tiesību aktus, nevis censties izstrādāt jaunus.

Šajā sakarā EESK ierosina saglabāt Direktīvu 2004/18 par būvdarbu koncesiju attiecībā uz procedūru, ko piemēro būvdarbu koncesijas jomā, to nepapildinot ar PPP definīciju, kuras reglamentēšana ir ES dalībvalstu publisko iestāžu kompetencē. Šajā dokumentā būvdarbu koncesija ir definēta šādi: ""Būvdarbu koncesija" ir tāda paša veida līgums kā būvdarbu valsts līgums, izņemot to, ka atlīdzība par veicamajiem būvdarbiem ir vai nu konkrētā objekta ekspluatācijas tiesības, vai arī šīs tiesības kopā ar samaksu".

Pakalpojumu koncesijas definīcija ir tieši tādā pati (vārdu "būvdarbi" aizstājot ar vārdu "pakalpojumi"), tomēr direktīvā nekas nav minēts par to piešķiršanas kritērijiem, lai gan būvdarbu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrai ir veltīta vesela nodaļa.

Minētās definīcijas ar nodomu nav sīki precizētas, jo tas ir valstu kompetencē un tas būtībā padarītu neiespējamu jebkuru konvergenci vienotā dokumentā.

Balstoties uz pragmatiskiem secinājumiem, EESK uzskata, ka precīzāka koncesijas jēdziena definīcija nav nepieciešama (proti, ilgtermiņa līgums par objekta vai publiskā pakalpojuma projektēšanu, būvniecību, finansējumu, pārvaldību un/vai apsaimniekošanu), jo pašreizējā situācijā šī definīcija attiecas uz visu veidu publiskajiem līgumiem, kas nav tradicionāli publiskā iepirkuma līgumi un kuriem piemēro Eiropas Savienības iepirkuma noteikumu minimumu.

EESK uzskata, ka jācenšas izvairīties no jauniem tiesību aktiem šajā jomā, kas īsā laikā var kļūt ļoti sarežģīta, vēl jo vairāk tādēļ, ka pašreiz ieinteresētās puses visās dalībvalstīs slēdz PPP līgumus visplašākajā nozīmē (lietotāja privāto maksājumu koncesijas, partnerības līgumi ar publisko maksājumu, citi publiskā un privātā sektora partnerības līgumi), ievērojot valstīs pieņemtās normas.

3.2.2 Ko vajag mainīt?

Tomēr attiecībā uz Direktīvu 2004/18 un piemērojamo tiesību aktu konsekvences nolūkā EESK iesaka, ņemot vērā šo atzinumu par PPP tematiku, pārdomāt iespēju precizēt pakalpojumu koncesiju līgumu piešķiršanas noteikumus, jo tie nav precizēti direktīvā, kaut gan tajā skaidri definēta pakalpojumu koncesija.

Izmantojot šo gadījumu, EESK vēlas pievērsties sarežģītajai publiskā un privātā sektora institucionālās partnerības problēmai, kas daļēji apskatīta 2008. gada skaidrojošajā paziņojumā, kurā atgādināts par konkurences noteikumu ievērošanu gadījumos, kad publiskās iestādes izmanto publiskajām iestādēm līdzīgu struktūru pakalpojumus.

Patiesībā publiskajām iestādēm šis paziņojums nav zināms, un šī nezināšana ir apzināta vai neapzināta. Ja Komisija paredz izstrādāt īpašus tiesību aktus par koncesijām, tajos jāietver noteikumi par privātā un publiskā sektora institucionālās partnerības izveidi un tās darbības atjaunošanu, tādējādi pilnveidojot tiesību aktus, lai novērstu to ļaunprātīgu izmantošanu, par ko Eiropas tiesu praksē atrodami ļoti daudzi piemēri, un kas nereti ir pretrunā vēlamajai pārredzamībai.

3.2.3 Ko vajag attīstīt?

Procedūru piemērošanas jomā EESK iesaka efektīvāk īstenot trīs pasākumus, kas saistīti ar PPP kopumā, proti:

— iepriekšējs novērtējums, ko plaši izmanto, lai izvērtētu PPP kopējo izmaksu ietekmi salīdzinājumā ar parasto publisko iepirkumu; "publiskā sektora salīdzinātājs" arī ir labs līdzeklis;

— konkursa dialogs, kurā attiecībā pret privātiem uzņēmumiem dažkārt vērojami ētikas, termiņu un prasību normu pārkāpumi;

— PPP darbību uzraudzība, lai iespējami precīzi izvērtētu, cik tās ir izdevīgas, un tādējādi uzlabotu turpmāko darbību iepriekšējo novērtējumu.

3.2.3.1 Iepriekšējs novērtējums

Sākotnējai analīzei, kas pamatā nosaka vienas vai otras procedūras izvēli, būtu jābūt obligātam nosacījumam publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā un visā, kas ar to saistīts.

Vai tas nav labākais veids, lai līgumslēdzēja iestāde varētu izvērtēt, kāda ietekme — vai drīzāk ietekmes — būs lēmumam, ko tā plāno pieņemt? Iepriekšēja novērtējuma rezultātu obligāta publicēšana daudzos gadījumos būtu liels solis pretī pārredzamībai, kas nepieciešama, lai rastu optimālus risinājumus un nodrošinātu stingrāku konkurences noteikumu ievērošanu.

Iepriekšējs novērtējums būtu arī iespēja kopējo izmaksu ietvaros izvērtēt iespējamās finansējuma atšķirības starp tirgus likmi, ko piemēro publiskajam aizņēmumam, un likmi, ko piemēro PPP projektiem. Jāatgādina, ka valstīs, kur plaši izmanto PPP, šis iepriekšēja novērtējuma aspekts jau tagad ir obligāts.

Francijā iepriekšēju novērtējumu veic atbilstoši četriem kritērijiem: kopējās izmaksas, riska nodošana, ilgtspējīga attīstība un līguma efektīva darbība. EESK ierosina šos kritērijus sistematizēt un tos papildināt ar šādiem kritērijiem: līgumu publicēšana un stingra attiecīgo valstu sociālās likumdošanas piemērošana, kā minēts iepriekš (1.3.4).

3.2.3.2 Konkursa dialogs

Patlaban šādu dialogu, kas ir atšķirīgs no vienkāršām divpusējām sarunām parastās procedūras pabeigšanai, plaši izmanto PPP līgumu piešķiršanai plašā nozīmē, un dažās valstīs tas ir pat obligāts. Pēc klienta veiktās sākotnējās atlases notiek pārrunas ar vienu vai diviem izvēlētajiem pretendentiem galīgā līguma sagatavošanas nolūkā, lai pilnveidotu līguma noteikumus.

Taču padziļināta izpēte par šā dialoga pašreizējo izmantošanu ļauj izdarīt šādus secinājumus:

— dažas maz pieredzējušas publiskās iestādes ir uzsākušas slikti sagatavotu konkursa dialogu, kā rezultātā tiek apšaubīti apspriežamā līguma elementi, nepamatoti gari termiņi un dažkārt pārspīlētas prasības uzņēmumiem līguma noslēguma posmā;

— publiskā iepirkuma pasūtītāji dažkārt mēģina apiet šo procedūru, lai nebūtu jāievēro parastās intelektuālā īpašuma un inovatīvu ideju aizsardzības tiesības;

Teorētiski, ar piedāvājuma konfidencialitātes principu būtu jānodrošina ierosināto ideju aizsardzību, bet praksē konkrēti piemēri liecina, ka tas tā nenotiek un ka neizskaidrojama informācijas noplūde nav nekas cits kā vien neētiska rīcība.

Paredzot zināmu Kopienas līgumstruktūras saskaņošanu, būtu jāņem vērā intelektuālā īpašuma aizsardzības pasākumi, kas nodrošinātu progresu inovācijas jomā.

3.2.3.3 PPP darbību uzraudzība

Lai nodrošinātu pārredzamību un kontroles prasības, ir jāsistematizē PPP darbību uzskaiti un to izpildes uzraudzību gan valstu, gan Eiropas līmenī. Papildus jau minētajām EIB un *EPEC* funkcijām, šis uzdevums jāuztic neatkarīgai struktūrai, kuras novērtējums sistemātiski neliecina par atbalstu PPP vai to noraidīšanu. Šo uzdevumu varētu veikt ekspertu grupa.

4. **Secinājumi**

— Komisijas paziņojums ir ļoti interesants un aktuāls laikā, kad jāmobilizē publiskā un privātā sektora ieguldījumi, jo īpaši pašreizējās finanšu krīzes apstākļos. Jāturpina attīstīt institucionālā sistēma, lai pilnveidotu PPP un izmantotu tās sniegtās iespējas un priekšrocības, kā arī risinātu ar vairākām PPP saistītās problēmas, kas minētas šā atzinuma iepriekšējos punktos (ar priekšfinansējumu un izmaksu pieaugumu saistītās problēmas, ar kurām bieži nākas saskarties ilgtermiņa līgumattiecību ietvaros).

— Komiteja uzskata, ka jāņem vērā PPP sniegtās iespējas, lai veicinātu publiskās (mazas un lielas) infrastruktūras attīstību un līdz ar to Eiropas Savienības ekonomikas izaugsmi.

— Eiropai būtu jāmācas no iepriekšējās pieredzes PPP īstenošanā, uzlabojot esošos kontroles mehānismus un regulāri sagatavojot pārskatu par darbību galīgajiem rezultātiem. EESK uzskata, ka ir svarīgi arī mazajiem un vidējiem uzņēmumiem dot labākas iespējas iesaistīties PPP.

— Eiropas un valstu līmenī pieejami vairāki juridiskie instrumenti: EESK uzskata, ka nav jāsāk pilnīgi no jauna veidot vienotu un teorētiski nevainojamu sistēmu. Tas prasītu daudz laika, bet ieguvums būtu salīdzinoši neliels vai tā nebūtu nemaz. Ieinteresētie dalībnieki ikdienā strādā saskaņā ar šo tiesisko sistēmu, un apšaubīšana kavētu publiskā iepirkuma procesu vai pat nopietni apdraudētu PPP instrumenta izmantošanu. Direktīvā 2004/18 iekļautās definīcijas nav ne jāgroza, ne jāpapildina. Katrai dalībvalstij ir brīvas iespējas pieņemt PPP juridisku definīciju, kas ir vislabāk piemērota tās apstākļiem un labas prakses piemēriem.

— Komiteja iesaka optimizēt esošo līdzekļu izmantošanu, precizējot un uzlabojot atsevišķus aspektus, kā arī izmantojot pašreizējo pieredzi, piemēram, EIB platformu finansējuma jomā, kas stiprinās *EPEC* un ekspertu grupas lomu, tādējādi vēl vairāk popularizējot līgumslēgšanas metodes labas prakses piemēru apkopošanā, veicināšanā un popularizēšanā un Eiropas līmeņa dialogā ar privāto sektoru, izveidojot privātā sektora ekspertu "spoguļgrupu".

— Turpmāk jāanalizē tādi jautājumi kā pārredzamības uzlabošana, uz kopējām izmaksām balstīts iepriekšējs novērtējums, panākumu un neveiksmju analīze un tiesību aktu ievērošana.

— Svarīgi būtu pārdomāt PPP refinansēšanas mehānismu, kas darbotos arī pēc būvniecības perioda, lai mobilizētu vērtspapīru tirgu, kas šajā ziņā nav pietiekami izmantots.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu attiecībā uz minimālās pamatlikmes ievērošanas pienākuma ilgumu"

COM(2010) 331 galīgā redakcija – 2010/0179 (CNS)

(2011/C 51/13)

Ziņotājs: ***Edgardo IOZIA* kgs**

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 113. pantu 2010. gada 24. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu attiecībā uz minimālās pamatlikmes ievērošanas pienākuma ilgumu*"

COM(2010) 331 galīgā redakcija – 2010/0179 (CNS).

Komitejas Birojs 2010. gada 13. jūlijā uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par minēto jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārsesijā, kas notika 2010. gada 21. oktobrī, iecēla *Iozia* kgu par galveno ziņotāju un vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. **Kopsavilkums un Komitejas piezīmes**

1.1 EESK pieņem zināšanai faktu, ka ir jāpagarina (cerams, pēdējo reizi) vēl uz 5 gadiem tā saucamie pārejas noteikumi, kuru darbības termiņš beidzas 2010. gada 31. decembrī un kuri pieņemti tālajā 1992. gadā, lai piemērotu minimālo PVN pamatlikmi, kas bija noteikta 15 % apmērā, un atzinīgi vērtē ierosinātās direktīvas pieņemšanu.

1.2 Nepagarinot termiņu, turpmāk varētu rasties ievērojami iekšējā tirgus darbības traucējumi. Jau pašlaik atšķirība starp dažādajām Eiropā esošajām pamatlikmēm ir aptuveni 10 procentu punkti. Tā svārstās no 15 % Kiprā un Luksemburgā līdz 25 % Dānijā, Ungārijā un Zviedrijā. Komisija pamatoti jau divas reizes ierosināja noteikt, kāda ir augstākā robeža, bet Padome tam nepiekrita; līgumos šajā jautājumā ir paredzēta vienprātība.

1.3 EESK ļoti atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu līdz šā gada beigām izstrādāt zaļo grāmatu par jaunu stratēģiju PVN jomā, kā arī iespēju pakāpeniski sākt likmju saskaņošanu. Komiteja, ar kuru pirms tam konsultēsies par zaļo grāmatu, uzskata, ka iespējami ātrāk jāpieņem pilnībā saskaņoti noteikumi par Eiropas nodokļu politiku un galīgi jāatceļ pārejas noteikumi.

1.4 Daudzos atzinumos par minēto jautājumu EESK ir atbalstījusi prasību pieņemt saskaņotu un vienkāršu netiešo nodokļu politiku ar mazāku administratīvo slogu un acīmredzamiem ieguvumiem uzņēmumiem un iedzīvotājiem, tādējādi nodrošinot taisnīgus nodokļus un drošus ienākumus valsts budžetā, samazinot nodokļu krāpšanas riskus un veicinot iekšējā tirgus izveidi un attīstību.

1.5 EESK apzinās, ka, saglabājot vienprātības principu attiecībā uz lēmumiem nodokļu jomā, tiek apdraudēta iespēja ātri pieņemt galīgo nodokļu sistēmu, kas paredz nodokļu uzlikšanu izcelsmes valstī. Nevienojoties par līgumu grozīšanu, būtiski novilcināsies lēmuma pieņemšana šajā jomā. Vienprātības principa dēļ 43 gadus pēc ES netiešo nodokļu sistēmas ieviešanas sākuma nav notikusi virzība uz priekšu.

1.6 "Fakts, ka pirms 33 gadiem principā pieņemtas koncepcijas īstenošana šķiet joprojām tikpat tāla, cik toreiz, ir apsūdzība dalībvalstīm. PVN tiesību aktu vēsture Eiropā ir neveiksmju uzskaitījums; tajās nevar vainot Komisiju, kas rīkojās apsveicami saskaņoti un nežēlojot pūliņus, lai šajā jautājumā panāktu progresu, bet jāvaino dalībvalstis, kuras pastāvīgi kavēja šo darbu." [1] EESK šos vārdus teica 2001. gadā, bet tie joprojām ir tikpat aktuāli!

1.7 EESK uzskata, ka vairs nevar atlikt tādas jaunas nodokļu sistēmas pieņemšanu, kas nodrošinātu, pirmkārt, efektīvu cīņu pret nodokļu krāpšanu, tādējādi palielinot dalībvalstu un ES ienākumus, otrkārt, administratīvā sloga samazināšanu un, treškārt, iekšējā tirgus attīstību.

[1] EESK atzinums par tematu "PVN sistēmas darbības uzlabošana iekšējā tirgū", OV C 193/45, 10.7.2001.

2. **Ievads**

2.1 Saskaņā ar Direktīvas 77/388/EEK 12. panta 3. punkta a) apakšpunkta otro daļu Padome pēc Komisijas priekšlikuma un pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju vienprātīgi pieņem lēmumu par PVN pamatlikmes līmeni.

2.2 Tā kā netika panākta vajadzīgā vienprātība, Komisija bija spiesta četras reizes pagarināt termiņu, pamatojoties uz vienīgo vienprātīgo lēmumu, proti, Direktīvā 92/77/EEK noteikto **minimālo likmi 15 % apmērā**. Neviens priekšlikums saistībā ar **nodokļu galīgo saskaņošanu** nekad neguva vajadzīgo vienprātību.

3. **Komisijas priekšlikums**

3.1 Ņemot vērā, ka Direktīvā 2006/112/EK paredzētais termiņš beidzas 2010. gada 31. decembrī, Komisija ierosina kārtējo pagarinājumu, ar ko nosaka pamatlikmi, kura no 2011. gada 1. janvāra līdz 2015. gada 31. decembrim **nedrīkst būt zemāka par 15 %**.

3.2 Lai uzsāktu apspriešanos par nodokļu turpmāku saskaņošanu, izskatāmā priekšlikuma 9. punktā paredzēts, ka Komisija drīzumā publicēs zaļo grāmatu par jaunu stratēģiju PVN jomā. Ņemot vērā minētās dalībvalstu apspriešanās rezultātus, Komisija varēs pieņemt atbilstīgu lēmumu par PVN pamatlikmi Eiropas Savienībā.

4. **Komitejas piezīmes**

4.1 Ņemot vērā pašreizējo situāciju nodokļu, bet jo īpaši PVN, jomā 27 dalībvalstīs, Komiteja var tikai piekrist Komisijas priekšlikumam, ko tā jau arī agrāk uzskatīja par nepieciešamu soli.

4.2 Lai gan iepriekšējā pieredze šajā jautājumā liecina par valstu sīko interešu pārsvaru un pretestību iekšējā tirgus vienkāršošanai un pilnīgai īstenošanai, Komiteja pilnībā atbalsta Komisijas lēmumu izstrādāt zaļo grāmatu par minēto jautājumu, lai pilnībā atceltu pārejas noteikumus un sāktu saskaņošanas procesu likmju, atbrīvojumu, atviegloto un pagaidu noteikumu "džungļos", kā arī tiesību aktos kopumā.

4.3 Tiek lēsts, ka nodokļu krāpšanas apjoms Eiropā ir no 200 līdz 250 miljardiem *euro*. Komiteja piekrīt Eiropas Parlamenta viedoklim, ka daudz efektīvāk ir jāapkaro krāpšana, kas "ietekmē ne tikai dalībvalstu budžeta finansēšanu, bet arī Eiropas Savienības pašu resursu vispārējo sabalansētību, jo to pašu resursu samazinājumu, kuru avots ir PVN, ir jākompensē, palielinot pašu resursus, kuru pamatā ir nacionālais kopienākums" [2].

4.4 EESK uzskata, ka šajā sakarā ir vajadzīga koordinēta un saskanīga dalībvalstu rīcība, kas ļautu vienlaikus sasniegt šādus dažādus mērķus: administratīvo procedūru vienkāršošana, nodokļu nemaksāšanas efektīva apkarošana, kuras rezultātā palielinās nodokļu ieņēmumi, kā arī likmju saskaņošana, kas sekmē iekšējā tirgus attīstību, neradot nevienam konkurences priekšrocības vai neizdevīgu situāciju nodokļa likmju dēļ.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

---

[2] Eiropas Parlamenta 2008. gada 4. decembra normatīvā rezolūcija par priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu, lai apkarotu nodokļu krāpniecību, kas saistīta ar Kopienas iekšējiem darījumiem.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Starptautiskā klimata politika pēc Kopenhāgenas konferences – tūlītēja rīcība, lai dotu jaunu sparu globālai cīņai ar klimata pārmaiņām" "

COM(2010) 86 galīgā redakcija

(2011/C 51/14)

Ziņotājs: ***BUFFETAUT* kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2010. gada 9. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Starptautiskā klimata politika pēc Kopenhāgenas konferences — tūlītēja rīcība, lai dotu jaunu sparu globālai cīņai ar klimata pārmaiņām"*"

COM(2010) 86 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2010. gada 31. augustā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 21. oktobrī, ar 118 balsīm par, 7 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi**

1.1 Sākotnējā reakcija uz Kopenhāgenas vienošanos bija dziļa vilšanās par to, ka nav panākta vispārēja vienošanās par mērķiem un pasākumiem cīņā ar globālo sasilšanu. Sīkāka dokumenta analīze tomēr atklāj, ka ir panākta virzība ne tikai saistībā ar mērķi nepieļaut temperatūras paaugstināšanos par vairāk nekā 2 °C salīdzinājumā ar laiku pirms industrializācijas, bet vienošanās arī veicina tehnoloģiju nodošanu un finansējuma piešķiršanu attīstības valstīm un konkrētu zemes un mežu izmantošanas līgumu panākšanu. Tās secinājumi tagad jāizmanto par pamatu turpmākajās sarunu kārtās, kas notiks Kankunā un Dienvidāfrikā.

1.2 Neraugoties uz minēto, Kopenhāgenas vienošanos nevar uzskatīt par Eiropas Savienības diplomātijas panākumu. Eiropas Savienībai ir jāapsver diplomātijas stratēģijas maiņa. Jaunā diplomātiskā dienesta izveide saskaņā ar Lisabonas līgumu varētu mainīt politisko vidi Komisijā. Lai kā tas būtu, vienpusējās saistības līdz 2020. gadam samazināt emisijas par 20 % vai pat 30 % nedeva cerēto ietekmi un nenodrošināja saistošas vienošanās noslēgšanu. Lai arī noslēgumā izdevās vienoties par principiālu mērķi — nepieļaut temperatūras paaugstināšanos par vairāk nekā 2 °C —, Eiropas Savienības partneri ir pragmatiski un neuzticas vērienīgām principu deklarācijām, kas var būt saistītas ar iespējamiem normatīviem aktiem un ierobežojumiem.

1.3 Kopenhāgenas sarunās Eiropas Savienībai neizdevās gūt lielus panākumus vai īstenot ietekmi daļēji tāpēc, ka tās vērienīgajām iecerēm daudzas citas valstis patlaban vēl nespēj sekot, un daļēji arī tāpēc, ka dažas valstis ir samērā skeptiski noskaņotas attiecībā uz Eiropas izvirzīto mērķu sasniedzamību. Eiropas Savienībai patlaban būtu jākoncentrē uzmanība uz praktiskiem līdzekļiem, kas ļauj sasniegt tās izvirzītos oglekļa dioksīda emisijas mazināšanas mērķus, vienlaikus (un pateicoties minēto mērķu izpildei) atjaunojot savu ekonomiku. Redzami panākumi šajos divkāršajos centienos stiprinātu uzticēšanos ES politikai un palielinātu ES ietekmi starptautiskajās sarunās.

Stingri ievērojot pieņemtos lēmumus, īpaši tiesību aktus enerģētikas un klimata jomā, Eiropas Savienībai vienlaikus būtu

— saskaņā ar Vācijas, Francijas un Apvienotās Karalistes vides ministru ierosinājumu jāapņemas jau priekšlaikus palielināt savu CO_2 mērķi 2020. gadam un līdz tam laikam panākt nevis patlaban noteikto 20 % samazinājumu, bet gan 30 %, ja ekonomiskie un sociālie nosacījumi ļauj to īstenot bez konkurētspējas zaudēšanas un ar nosacījumu, ka tā nodrošināšanai patiešām tiek veikti vajadzīgie pasākumi un investīcijas. Tas, ka ekonomikas krīzes dēļ Eiropas Savienībā strauji samazinājās emisiju apjoms, nav pietiekams iemesls, lai palielinātu mērķi attiecībā uz emisiju samazināšanu, jo emisiju līmenis var atkal paaugstināties līdz ar ekonomikas atlabšanu;

— jāizmanto un jākoordinē Kopienas un dalībvalstu iespējas, kādas pastāv zemas oglekļa emisijas tehnoloģiju pētniecības un energoefektivitātes jomā. Mērķis ir panākt, lai resursus piešķirtu labāk, tādējādi uzlabojot efektivitāti un apliecinot, ka ES piešķir nepieciešamos līdzekļus politisko deklarāciju un tiesību normu īstenošanai. Būtiski ir arī nodrošināt ciešu saikni starp pētniecību un saimniecisko darbību, piemēram, ražošanu un lauksaimniecību, lai perspektīvas tehnoloģijas varētu strauji ienākt tirgū;

— savs viedoklis jāpauž piesardzīgi, lai partneriem nerastos iespaids, ka ES tiem vēlas uzspiest savu modeli, ko uzskata par paraugu;

— cerot uz pasaules mēroga vienošanos, diplomātiskie centieni jāvirza uz specifiskākiem nolīgumiem nozarēs, piemēram, zemes un mežu pārvaldība, tehnoloģiju nodošana (raugoties, lai ES nezaudētu salīdzinošās priekšrocības šajā jomā), saistību izpildes uzraudzības un novērtēšanas sistēma, finansiālā palīdzība un tās piešķiršanas veidi. Kā veiksmīgu piemēru var minēt starptautisko konferenci par klimata un mežu jautājumiem, kas notika šā gada maijā Oslo;

— tā kā pasaules mēroga vienošanās nebūs iespējama, ja neiesaistīsies Amerikas Savienotās Valstis un citas lielās valstis, Eiropas Savienībai ar dalībvalstu atbalstu savi diplomātijas centieni aktīvi jāorientē uz ASV, Krieviju un *BASIC* valstīm (Brazīliju, Dienvidāfriku, Indiju un Ķīnu);

— jādarbojas kā virzītājspēkam divpusējās vai daudzpusējās sarunās, kas notiek citos forumos ārpus Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO), lai sagatavotu pasaules mēroga vienošanos. Jānodrošina visu šo pasākumu pārredzamība, lai attiecīgās valstis nebažītos, ka tām tiks uzspiesti jau gatavi noteikumi;

— ņemot vērā Ķīnas, ASV un Dienvidkorejas ievērojamos ieguldījumus ekoloģiskā ekonomikā, ES politikai jābūt vērienīgai, ja tā vēlas būt nākotnes ekonomikas virzītājspēks un nevēlas zaudēt konkurences priekšrocības un kļūt atkarīga no citiem piederošiem patentiem, prasmēm un tehnoloģijām. Lai arī emisiju samazināšanas mērķi var būt lietderīgs instruments, tie tomēr nebūs pietiekami, lai strauji attīstītu tehnoloģijas un tādējādi sekmētu patiesi ilgtspējīgu attīstību.

1.4 Lai atbalstītu ES diplomātijas centienus, ir jāiesaista arī organizēta pilsoniskā sabiedrība, lai sabiedrību informētu par nepieciešamību mazāk izšķērdēt dabas resursus, vairāk izmantot atjaunojamus resursus un katram iedzīvotājam vairāk ņemt vērā sabiedrības intereses.

2. **Ievads**

2.1 Kopenhāgenas sammita secinājumi izraisīja ļoti atšķirīgu un pretrunīgu reakciju.

2.2 Dažas dalībvalstis un iesaistītās puses uzskata, ka Kopenhāgenas vienošanās ir pirmais cerīgais solis, jo vairākas valstis, tostarp, Ķīna, Indija un ASV, to apstiprināja, tāpat kā mērķi nepieļaut temperatūras paaugstināšanos par vairāk nekā 2 °C salīdzinājumā ar līmeni pirms industrializācijas. Citas valstis tomēr uzskata, ka vienošanās raisa dziļu vilšanos, jo netika panākta detalizēta vienošanās par pasākumiem šo mērķu sasniegšanai vai par to, kā sadalīt dažādu valstu atbildību.

2.3 Vilšanos raisa arī vienošanās dokumentā atspoguļotās valstu apņēmības un saistību apmērs, un to apliecina fakts, ka arī valstu brīvprātīgie siltumnīcefekta gāzes (SEG) emisijas mazināšanas mērķi, kas tika izvirzīti pēc vienošanās dokumenta pieņemšanas, nav pietiekami, lai nepieļautu temperatūras paaugstināšanos par vairāk nekā 2 °C, un neatbilst tam, par ko ES un citi sarunu dalībnieki bija cerējuši vienoties.

2.4 No Eiropas Savienības diplomātijas — un īpaši Komisijas — viedokļa konference noteikti nebija veiksmīga. Konkrētāk, Eiropas Savienības vienpusējā apņemšanās līdz 2020. gadam samazināt CO_2 emisiju par 20 % vai pat 30 % neradīja plānoto diplomātisko ietekmi — mudināt citas rūpnieciski attīstītās valstis uzņemties līdzīgas saistības un stimulēt konkrētākas saistības no attīstības valstu puses. Tāpēc būtu jāanalizē, kādēļ Eiropas Savienības diplomātiskā stratēģija bija neveiksmīga un kā to varētu uzlabot.

3. **Pragmatiskāka un atturīgāka pieeja**

3.1 Lai arī Amerikas Savienotajām Valstīm ir sarežģītas attiecības ar Ķīnu, šķiet, ka Kopenhāgenas vienošanās līdzinās nolīgumam, ko noslēgušas ASV un *BASIC* valstis (Brazīlija, Dienvidāfrika, Indija un Ķīna).

3.2 Tādēļ var izdarīt šādus secinājumus:

— gan daudzas jaunās tirgus ekonomikas valstis, gan ASV un dažas citas attīstītās valstis joprojām augstāku prioritāti piešķir īstermiņa saimnieciskās izaugsmes saglabāšanai (vai atjaunošanai), nevis cīņai ar globālo sasilšanu (lai gan neapvaldīta sasilšana vidējā termiņā, ja siltumnīcefekta gāzu emisija netiek samazināta, var izraisīt daudz smagākas sekas visām tautsaimniecībām). Minētajai valstu grupai arī dažos turpmākajos gados var būt dominējošā loma mērķu ierobežošanā, ja vien vai kamēr to nostāju pašos pamatos nepiespiedīs mainīt jauni, ar klimatu saistīti notikumi, vēl pārliecinošāki zinātniskie pierādījumi vai arvien pieaugošs spiediens ierobežotu fosilā kurināmā resursu dēļ. Eiropas Savienībai nāksies pielāgot savu stratēģiju jaunajam globālo spēku līdzsvaram;

— ASV pieejas pamatā ir pārliecība par zinātnes un tehnikas attīstību; tā ir vairāk pragmatiska, nevis regulatīva pieeja. Dažos turpmākajos gados ASV (un Ķīna) galvenās pūles neapšaubāmi veltīs tam, lai izveidotu pasaulē vadošo zemas oglekļa emisijas industriju. Eiropai jāgādā, lai tā vismaz tikpat apņēmīgi censtos pārveidot savu ekonomiku zemas oglekļa emisijas virzienā;

— attīstības valstīm un jaunās tirgus ekonomikas valstīm ir bažas, ka rūpnieciski attīstīto valstu aizrautība ir slēpts veids, kā kavēt to attīstību, jo īpaši tādēļ, ka arī rūpnieciski attīstītās valstis vēl nebūt nav sasniegušas pašu izvirzītos mērķus.

Lai arī Eiropas Savienība vēlējās rādīt piemēru, tā nav spējusi pārliecināt pārējās pasaules valstis par savas pieejas pamatotību, jo tā pārāk paļāvās gan uz abstraktiem aprēķiniem par to, kādi samazinājumi ikvienam jāpanāk, gan uz savu joprojām nepilnīgo oglekļa dioksīda emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu, un ar praktisku rīcību nav apliecinājusi minēto mērķu sasniedzamību tādēļ, ka nav veikusi pietiekamus ieguldījumus pētniecībā, inovācijā un pārveidi veicinošās tehnoloģijās, kas dotu iespēju sekmēt jaunu ekonomiku, kurai ir zems oglekļa dioksīda emisijas līmenis un kura enerģijas ziņā ir efektīvāka gan Eiropas Savienībai, gan citām valstīm. Cerams, ka stratēģija 2020. gadam būs lietderīgs instruments šajā ziņā. Mums jāspēj parādīt, ka Eiropā reāli notiek strauja virzība uz zemas oglekļa emisijas ekonomiku, kas sniegs Eiropai konkurences priekšrocības, ja citi nesekos ES paraugam. Pasaules valstis tas mudinās uz rīcību daudz vairāk nekā drūmas runas par acīmredzami nesasniedzamiem mērķiem, par slogu, kas saistīts ar šo mērķu izpildi, un par sloga sadales morālajiem aspektiem.

3.3 Ņemot vērā minētos apstākļus, nevajadzētu visas cerības starptautiskajā kontekstā saistīt ar to, ka galīgo vienošanos visos punktos varētu panākt līdz 2011. gada beigām. Labāk pagaidām neslēgt galīgo vienošanos, nekā noslēgt vienošanos par nepilnīgiem mērķiem, kas arvien pieaugošu klimatisko draudu apstākļos veicinātu pašapmierinātu bezrūpību. Nepilnīgos pasākumus ir labāk noteikt par pagaidu vai starpposma mērķiem, atliekot galīgo vienošanos par stingrākiem mērķiem līdz brīdim, kad dažas vadošās valstis vai to grupas būs panākušas lielāku progresu zemas oglekļa emisijas ekonomikas virzienā un būs gatavas stingri apņemties sasniegt vērienīgākus un atbilstošākus mērķus, kā arī aktīvi mudināt pārējos darīt to pašu.

3.4 Lai arī iespējams, ka tuvākajā laikā nebūs vispārējas vienošanās, starptautiskajai sabiedrībai pakāpeniski jāturpina sarunas par konkrētiem jautājumiem un konkrētām jomām (piemēram, meži, energoefektivitāte, tehnoloģiju nodošana, finanšu iemaksas, sadarbība elektromobiļu jomā). Kā veiksmīgu piemēru var minēt Oslo vienošanas par tropiskajiem mežiem, ko noslēdza šā gada maijā starptautiskajā konferencē par klimata un mežu jautājumiem. Tajā izveidojās partnerattiecības, kas apvieno deviņas līdzekļu devējas valstis — Norvēģiju, ASV, Franciju, Vāciju, Zviedriju, Apvienoto Karalisti, Dāniju, Japānu, Austrāliju —, Eiropas Savienību un apmēram četrdesmit valstis ar lieliem mežu resursiem. Jaunās partnerības mērķis ir nekavējoties izstrādāt finanšu mehānismu to valstu atbalstam, kas aizsargā savus mežus. Laika posmam no 2010. gada līdz 2012. gadam ir paredzēti līdzekļi četru miljardu dolāru apmērā. Tādējādi mehānisms, kura mērķis ir samazināt ar mežu izciršanu un to degradāciju saistītās emisijas *(REDD)*, ir saņēmis jaunu stimulu.

3.5 Minēto pieeju var raksturot kā "mazāk runu, vairāk rīcības". Tāpat ir vajadzīga atturīgāka attieksme — nevis saistībā ar mērķiem, bet gan ar to, kā tos popularizē.

3.6 Kopenhāgenas vienošanās, lai arī tā nav pilnīga, ir jāīsteno, pieņemot to par izejas punktu kopējai virzībai un neaprobežojoties ar ideoloģiju. Gluži pretēji, jāierosina konkrēti projekti un jāpulcina valstis, kas ir gatavas ieguldījumiem vienā vai otrā projektā. Tādā veidā varētu mēģināt mazināt priekšstatu par Kioto vienošanās neaizskaramību, tomēr ar izpratni jāizturas pret daudzu attīstības valstu vēlmi saglabāt Kioto pieejas galvenos elementus.

3.7 Būtisks ir jautājums ne vien par jaunās tirgus ekonomikas valstīm, bet arī par nabadzīgajām valstīm. Nedrīkst ļaut tām domāt, ka cīņa pret klimata pārmaiņām ir veids, kā tās paturēt atkarībā. Klimata jautājumos jāapliecina taisnīga pieeja, lai nepastāvētu šaubas par bagāto valstu apņemšanos un labo gribu.

3.8 Tāpēc būtu jāievēro Kopenhāgenā pieņemtajā vienošanās dokumentā iekļautā apņemšanās par līdzekļu piešķiršanu un pēc iespējas drīzāk jānodrošina jauns finansējums. Paredzēts, ka laika posmā no 2010. gada līdz 2012. gadam Eiropas Savienība piešķirs 2,4 miljardus *euro* gadā. Minētais finansējums jāpiešķir pēc iespējas ātrāk. Neapšaubāmi, ka ASV ievēros savu apņemšanos attiecībā uz finansējumu tikai tad, ja rīkosies Ķīna un Indija, īpaši attiecībā uz mērījumu, uzraudzības un pārbaudes sistēmu.

4. Lai izstrādātu turpmākos pasākumus, jāanalizē pašreizējais stāvoklis. Kas patiesībā ir Kopenhāgenas vienošanās? Vai tikai ideoloģisks un politisks dokuments?

4.1 Pēdējo divdesmit gadu laikā starptautiskās diskusijas par klimata pārmaiņām ir balstītas uz zinātnisko darbu, ko veic Klimata pārmaiņu starpvaldību padome *(IPCC)*, kurā apvienojušies visi pasaules vadošie zinātnieki no attiecīgajām nozarēm, lai izskatītu un vērtētu pierādījumus par cilvēka darbības izraisītajām klimata pārmaiņām un to ietekmi. Pateicoties *IPCC* veiktajam novērtējumam, pēdējos gados zinātnieku aprindās izdevies panākt aizvien lielāku vienprātību un atbalstu viedoklim par to, ka cilvēka darbības izraisītas klimata pārmaiņas patiešām notiek un to ietekme ir reāla.

4.2 *IPCC* savā darbībā pēdējā laikā diemžēl pieļāvusi vairākas procesuālas kļūdas, kuras plašsaziņas līdzekļi un nozares skeptiķi izmantoja, lai Kopenhāgenas konferences laikā censtos sēt šaubas par pierādījumiem, kas apliecina klimata pārmaiņas un ātras rīcības nepieciešamību. *IPCC* katrā ziņā jāuzlabo izmantotās procedūras, lai nodrošinātu, ka tās darbība ir pilnībā pārredzama un ka tiek veikts visu pierādījumu un secinājumu rūpīgs profesionālais novērtējums atbilstoši Akadēmiju padomes (*InterAcademy Council*) ieteikumiem.

4.3 Nevienā pārskatā *IPCC* nav apšaubījusi savus svarīgākos līdzšinējos secinājumus, un, neraugoties uz pieļautajām procesuālajām kļūdām, visā pasaulē aizvien pieaug zinātnieku vienprātība par to, ka klimata pārmaiņas un to ietekme ir reāla. Valdības visā pasaulē joprojām neapšauba klimata pārmaiņas, un Kopenhāgenas vienošanās dokumentā tās apņēmušās nepieļaut temperatūras paaugstināšanos par vairāk nekā 2 °C. EESK pauž stingru atbalstu šādiem secinājumiem un politiskās gribas apliecinājumam.

4.4 Kopenhāgenas vienošanās paredz arī ietvaru, kurā uzskaitītas valstu saistības siltumnīcefekta gāzu samazināšanai un plāni to īstenošanai. Kopš Kopenhāgenas konferences daudzas valstis ir iesniegušas detalizētu informāciju par saviem pašreizējiem plāniem un saistībām. Tas kalpo par pierādījumu, ka daudzviet pasaulē tiek īstenoti vai ir ierosināti pasākumi. Taču līdz šim uzņemtās saistības nav pietiekamas, lai nepieļautu temperatūras paaugstināšanos par vairāk nekā 2 °C. Attīstīto valstu pašreizējās saistības labākajā gadījumā ļautu panākt emisiju samazinājumu tikai par 18 % līdz 2020. gadam, kas neatbilst pat viszemākajām Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes aplēsēm, proti, ka līdz minētajam laikam nepieciešams samazinājums 25–40 % apmērā. Tāpēc EESK uzskata, ka Eiropas Savienības pieejai starptautiskajās sarunās jābalstās uz nostāju, ka pašreizējās valstu saistības uzskatāmas par ne vairāk kā izejas punktu, un valstis jāmudina pēc iespējas precizēt un stiprināt uzņemtās saistības.

4.5 Pastāv zināms risks, ka ANO ietvaros notiekošais process varētu attīstīties riņķveidīgi. Bez šaubām, citas struktūras un citas daudzpusēju sarunu sistēmas, piemēram, G20 un daudzpusēji nolīgumi, īstermiņā var būt nozīmīgi un dot jaunu stimulu ANO sarunām, ierosinot stingrākus un reālistiskākus sarunu pamatus. Tas nenozīmē, ka tām būtu jāaizstāj ANO, bet tās varētu izmantot, lai sagatavotu ANO nolīgumus. Būtu jāpanāk konkrētas vienošanās, kas būtu pasākumu un politikas pamatā pat tad, ja šādas vienošanās attiektos tikai uz vienu klimata pārmaiņu aspektu vai inovāciju tīras enerģijas vai zema oglekļa satura enerģijas jomā. Eiropas Savienībai varētu būt nozīmīga loma, nodrošinot sarunu pārredzamību un attīstot aktīvu diplomātiju attiecībās ar attīstības un mazajām valstīm.

4.6 Tāpēc ir rūpīgi jāuzrauga tas, kā valstis konkrēti īsteno Kopenhāgenas vienošanās dokumentā ietvertās apņemšanās, un Ķīnas piecu gadu programma, kā arī iespējamie ASV tiesību akti.

4.7 Tādējādi Eiropas Savienībai būtu jāpārskata sava attieksme, īpaši gadījumos, kad tā rada iespaidu, ka vēlas uzspiest saistošu vienošanos, līdzīgu tai, kādu tā uzņēmusies pati. Var rasties jautājums par šādas vienošanās būtību. Ja vienošanās ir saistoša, tas nozīmē, ka tā būtu jāievēro, tomēr ES rīcībā nav līdzekļu, lai to ievērotu, un tās partneri šādas saistības nevēlas. Neapšaubāmi, ka lietderīgāk būtu noslēgt vienošanos, kurā noteiktas konkrētas un kontrolējamas saistības.

4.8 Dažas pazīmes liecina, ka vairākas lielas valstis vēl nevēlas uzņemties saistošu vienošanos par vispārējiem mērķiem. Tām bez šaubām daudz pieņemamāka būtu pakāpeniska pieeja, veicot sarunas par konkrētām un kontrolējamām saistībām.

4.9 Pareizi būtu izstrādāt konkrētākus un tehniskākus nolīgumus katrā nozarē atsevišķi, tos papildinot ar nolīgumiem par sadarbību zinātnes un pētniecības jomā un, protams, ar tehnoloģiju pārneses nolīgumiem, un nolīgumiem par atbalstu mazāk attīstītajām valstīm. Sniedzot atbalstu, ir jāievēro minēto valstu suverenitāte, tomēr jānodrošina arī piešķirto līdzekļu un atbalsta pareiza izmantošana.

5. Kā šādos apstākļos efektīvi sagatavoties Kankunas konferencei?

5.1 Eiropai pirmām kārtām jāievieš kārtība pašai savās mājās un jārāda citiem, kā ātrāka pāreja uz ilgtspējīgu sabiedrību, kas rada zemas oglekļa emisijas, ļauj gūt panākumus ekonomikā. Patlaban ir risks, ka var kļūt lēnāka to programmu gaita, kuras paredzētas atjaunojamās enerģijas izmantošanas stimulēšanai un energoefektivitātes veicināšanai visās nozarēs, un ka mūsu jaunās inovatīvās nozares var būt zaudētājas ārvalstu konkurencē, ko ievērojami stimulē Ķīna, Dienvidkoreja un citas valstis. Eiropai nepieciešami efektīvāki pasākumi, kuri mūsu galvenajām zemas oglekļa emisijas nozarēm dotu to stimulu un investīcijas, kas tām vajadzīgas, lai saglabātu savu konkurētspēju pasaulē. Īpašs atbalsts šai jomā jānodrošina stratēģijas "Eiropa 2020" un valstu ekonomikas atveseļošanas programmu īstenošanai.

5.2 Gan klimata pārmaiņu novēršanas komisāre, gan Vācijas, Francijas un Apvienotās Karalistes vides ministri ir ierosinājuši Eiropas Savienībai vienpusēji apņemties jau priekšlaikus palielināt savu CO_2 mērķi 2020. gadam un līdz tam laikam panākt nevis patlaban noteikto 20 % samazinājumu, bet gan 30 %, tādējādi rosinot politisko gribu un apņēmību veikt vajadzīgos pasākumus un nodrošinot atjaunojamajiem energoresursiem un energoefektivitātei nepieciešamās investīcijas. EESK uzskata, ka ekonomikas krīzes dēļ Eiropas Savienībā strauji samazinājies emisiju apjoms nav pietiekams iemesls, lai palielinātu mērķi attiecībā uz emisiju samazināšanu, jo emisiju līmenis var atkal paaugstināties līdz ar ekonomikas atlabšanu. EESK tomēr atbalstītu emisiju līmeņa samazināšanu par 30 %, ja ekonomiskie un sociālie nosacījumi ļauj to īstenot bez konkurētspējas zaudēšanas un ar nosacījumu, ka tās nodrošināšanai patiešām tiek veikti vajadzīgie pasākumi un investīcijas. Vissvarīgākais Eiropas Savienībai ir panākt uzticamību. CO_2 samazināšanas mērķiem jābūt gan vērienīgiem, gan reāli īstenojamiem un īstenotiem.

5.3 Starptautiskā līmenī ir svarīgi, lai intensīvs sagatavošanās darbs notiktu tādās struktūrās kā G20, kas apvieno valstis, kuras rada 90 % emisiju. Tādējādi šīs valstis varētu izstrādāt vienošanās pamatprincipus jau iepriekš. Šos diplomātijas ceļā panāktos rezultātus tad var izmantot ANO darbā. Minētajam procesam būtu jābūt pārredzamam, un tajā pēc iespējas jāiesaista vismazāk attīstītās valstis.

5.4 Pēc tam būtu jāvienkāršo arī ANO sarunu process. Kā zināms, Kopenhāgenas sarunas bija ļoti sarežģītas un tās notika sešās sesijās, turklāt nereti vienlaikus.

5.5 Svarīgi ir veidot vienkāršotu sarunu struktūru, ja nepieciešams, pat atkāpjoties no atsaukšanās uz Kioto protokolu, kas aptver valstis, kuras turklāt rada tikai 30 % visu emisiju. Protams, šis jautājums ir jāizklāsta un jāizskaidro diplomātiski, lai nerastos iespaids, ka valstis, kas ir lielākās emisiju radītājas, meklē iespēju izvairīties no saistību pildīšanas, liekot tās uzņemties citām valstīm.

5.6 Uzmanība jāvirza uz galvenajiem pasākumiem: skaidri mērķi attiecībā uz emisiju ierobežojumiem un samazināšanu, zinātnisks, tehnisks un finansiāls atbalsts mazāk attīstītajām valstīm, noslēgto vienošanos īstenošanas uzraudzīšana, īpašais mežu jautājums. Visi minētie jautājumi ir jārisina, neveidojot sarežģītas juridiskas sistēmas, kas mulsina dažas iesaistītās puses un tādējādi kavē sarunas.

5.7 EESK arī atbalsta Komisijas paziņojuma 3.2. un 3.3. punktā izklāstītos specifiskos sarunu mērķus, proti, izveidot stabilu un pārredzamu sistēmu emisiju kontrolei un atskaitēm par darbību, piešķirt tūlītēju finansējumu tūlītējiem pasākumiem, nodrošināt ilgtermiņa finansējumu attīstības valstīm, izvērst un stiprināt starptautisko oglekļa dioksīda emisiju tirgu un reformēt ekoloģiski tīras attīstības mehānismu, kas pašreiz nesniedz apmierinošus rezultātus.

5.8 Savukārt paziņojumā par starptautisko politiku klimata jomā ir iekļauti atbilstošāki un reālistiskāki priekšlikumi. Komisija pamatoti uzstāj uz Kopenhāgenas vienošanās īstenošanu. Tādējādi tiek uzsvērta stratēģijas "Eiropa 2020" ilgtspējas dimensija, ilgtspējīgu izaugsmi nosakot par prioritāti redzējumā par Eiropu, kurā efektīvāk izmanto resursus, kur tiek radītas jaunas, videi draudzīgas darba vietas un stiprināta energoefektivitāte un energoapgādes drošība.

5.9 Komisija arī uzsver, ka ir svarīgi panākt virzību uzraudzības, ziņošanas un pārbaudes sistēmas izstrādē, lai gan zināms, ka Kopenhāgenā tas bija viens no sarežģītākajiem sarunu jautājumiem, īpaši sarunās ar Ķīnu. Tādēļ būs jāizveido precīza un pārredzama sistēma, kas neļauj apšaubīt valstu suverenitāti un cieņu. Eiropas Savienība varētu ierosināt ieinteresētajām trešām valstīm metodes, kuras lietot, ieviešot mērīšanas un kontroles instrumentus.

5.10 Kopenhāgenas vienošanās ietver apņemšanos par tūlītēju rīcību finansējuma jomā, un minētā apņemšanās jāīsteno pēc iespējas ātrāk. Tādējādi attīstītās valstis vislabāk varētu pierādīt savu godprātību attiecībā pret attīstības valstīm, vajadzības gadījumā balstoties uz jau esošajām iniciatīvām.

5.11 Attiecībā uz ilgtermiņa finansējumu Komisija uzskata, ka var apvienot dažādus resursus:

— resursus, ko iegūst starptautiskajā oglekļa emisiju tirgū. Līdz šim rezultāti šajā jomā nav bijuši apmierinoši, pirmkārt, tāpēc, ka tas nav pasaules mēroga tirgus, un, otrkārt, tāpēc, ka tas ir mākslīgs tirgus, jo CO_2 nav reālas vērtības; turklāt varētu sākties spekulācijas ar "piesārņošanas tiesībām";

— resursus, ko iegūst no jūras un gaisa transporta nozares;

— publisko finansējumu, tomēr jāatgādina, ka dalībvalstu finanšu stāvoklis ir sarežģīts.

Ja ES, neraugoties uz grūtībām, izpildīs tās solījumus par finansējuma piešķiršanu, tas palielinās trešo valstu, īpaši trūcīgāko valstu, uzticēšanos Eiropas Savienībai. Sarežģīts ir jautājums par līdzekļu piešķiršanas kritērijiem, par projektu atbilstības un to sekmīgas pabeigšanas izvērtēšanu.

5.12 Lielāka uzmanība jāvelta arī pētniecībai un izstrādei atjaunojamo enerģijas avotu jomā, kā arī energoefektivitātes uzlabošanai, arī tādēļ, ka samazinās šķidrā fosilā kurināmā resursi (nafta un gāze). Labāk jāorganizē finanšu resursu piešķiršana, lai uzlabotu efektivitāti un tādējādi vērstu uzmanību uz to, ka politisko deklarāciju un tiesību normu īstenošanai tiek piešķirti nepieciešamie līdzekļi. Satraucoši, ka tādi svarīgi nākotnes projekti kā *Galileo* vai *ITER* saskaras ar pastāvīgām finansēšanas problēmām.

5.13 Lai atbalstītu ES diplomātijas centienus, ir jāiesaista arī organizēta pilsoniskā sabiedrība, lai sabiedrību informētu par nepieciešamību mazāk izšķērdēt dabas resursus, vairāk izmantot atjaunojamus resursus un katram iedzīvotājam vairāk ņemt vērā sabiedrības intereses.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas ziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Par integrētas ražojumu politikas īstenošanas stāvokli" "

COM(2009) 693 galīgā redakcija

(2011/C 51/15)

Ziņotājs: ***ZBOŘIL* kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2009. gada 21. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Komisijas ziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Par integrētas ražojumu politikas īstenošanas stāvokli"*"

COM(2009) 693 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 7. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 21. oktobrī, vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas ziņojumu par integrētas ražojumu politikas (IRP) īstenošanu un padziļināto pārskatu par IRP principu īstenošanas gaitu. Ziņojumā pienācīgi ņemts vērā plašāks konteksts — ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plāns (*Sustainable Consumption and production and Sustainable Industrial Policy — SCP/SIP* rīcības plāns).

1.2 Stratēģijas pamatā ir integrēta pieeja, un tajā pienācīgi ievērots subsidiaritātes princips un katrai dalībvalstij raksturīgās iezīmes. EESK vēlas norādīt, ka konkrēta rīcība galvenokārt izpaužas pakārtotajos līmeņos un tirgus attiecībās starp piegādātāju un patērētāju.

1.3 Lai arī IRP koncepcijā ir ievērots "tirgus spēku" faktors, EESK uzskata, ka vēl daudz jāpaveic tādu tirgus instrumentu kā vides nodokļu un stimulu izmantošanas jomā, lai saskaņotā veidā uzlabotu to piemērošanu. EESK ierosina vairāk uzmanības pievērst dalībvalstu pieredzes apmaiņai, īpaši stimuliem, to ieviešanai un ilgtermiņa brīvprātīgu vienošanos nozīmei.

1.4 EESK ir pārliecināta, ka standartizācija varētu pozitīvi ietekmēt daudzu ražojumu otrreizējas pārstrādes iespējas, ekoloģisko efektivitāti un raksturlielumus un citus faktorus. Standartizācijai ir būtiska nozīme arī Ekodizaina direktīvas īstenošanā, un standartizācija būtu aktīvi jāturpina.

1.5 EESK uzskata, ka abu vides pārvaldības sistēmu saskaņošana (Kopienas vides pārvaldības un audita sistēmu *EMAS* tuvinot Starptautiskās standartizācijas organizācijas ISO 14001 standartam) varētu sekmēt *EMAS* standartu plašāku ieviešanu *SCP/SIP* rīcības plāna ietvaros.

1.6 Jebkuri noteikumi, pasākumi vai instrumenti, arī tie, kas paredzēti *SCP/SIP* īstenošanai, būtu jāizstrādā un jāapstiprina tā, lai tie nekropļotu konkurenci iekšējā tirgū vai iekšējā tirgus darbību un pilnībā atbilstu labāka regulējuma principam un ilgtspējīgas attīstības mērķim. Tādēļ obligāti jānodrošina, lai jaunie, praktisku apsvērumu dēļ apstiprinātie pasākumi nepārklātos vai nebūtu pretrunā ar jau esošajiem ES instrumentiem un pasākumiem.

1.7 Lai izdotos veiksmīgi īstenot *SCP/SIP* rīcības plānu, svarīga ir arī izmaksu lietderība. Papildus ierastajam ietekmes novērtējumam ir atsevišķi jāveic mikroekonomiskās un makroekonomiskās ietekmes analīze, jo reālajā ekonomikā šī ietekme var būt ļoti atšķirīga.

1.8 Novērtēšanas gaitā pēc iespējas savlaicīgi uzmanība jāvelta arī nozīmīgākajām vērtību ķēdēm, nodrošinot vislielāko pārredzamību. Jāraugās, lai spēkā esošie tiesību akti par ekodizainu un marķēšanu nekavētu, bet gan veicinātu Eiropas ražojumu panākumus gan iekšējos, gan starptautiskajos tirgos. Visas iniciatīvas, jo īpaši tās, kas attiecas uz ražojumu marķēšanu un tās, kuru mērķis ir mainīt patēriņa ieradumus, būtu jāpamato ar pierādītiem zinātniskiem datiem, un tās būtu jāīsteno vienīgi jomās, kurās var panākt patēriņa modeļa izmaiņas.

1.9 Komiteja vēlreiz apliecina jau agrāk pieņemtajos atzinumos par šo jautājumu [1] pausto atbalstu IRP koncepcijai un *SCP/SIP* rīcības plānam, kuru mērķis ir veicināt ilgtspējīgāku ražojumu izstrādi un ilgtspējīgākus ražošanas procesus. Minētā pieeja pozitīvi ietekmēs gan vidi, gan Eiropas ekonomikas konkurētspēju.

1.10 EESK ir pārliecināta, ka tāpēc par prioritāti jāizvirza esošās Kopienas programmas, piemēram, Eiropas energotehnoloģiju stratēģiskais plāns (*SET* plāns), Vides tehnoloģiju rīcības plāns (VTRP) vai tehnoloģijas platformu pasākumi. Īpaši svarīgi ir nodrošināt labu koordināciju un izvirzīt pietiekami tālejošus mērķus.

1.11 Ekoinovācijas jomā notiekošajā pētniecībā un izstrādē iesaistīto personu, ekonomikas dalībnieku un uzņēmumu, pētniecības centru un augstākās izglītības iestāžu labākai sadarbībai būtu jānodrošina šajā nozarē noteikti vajadzīgie jauninājumi.

1.12 Īstenojot IRP koncepciju neatkarīgi no *SCP/SIP* rīcības plāna, var rasties lieka juridiska nekonsekvence un nenoteiktība. Tāpēc EESK pilnībā piekrīt, ka visi turpmākie ar integrēto ražojumu politiku saistītie pasākumi ir jāvērtē un jāīsteno *SCP/SIP* rīcības plāna ietvaros.

1.13 Lai pilnveidotu līdzekļus saziņai ar patērētājiem, bioloģisko ražošanu un ilgtspējīga publiskā iepirkuma un pasūtījumu politiku, IRP un *SCP/SIP* rīcības plāna īstenošanai ir jābūt dinamiskai, balstoties uz pastāvīgu dialogu un dažādu ieinteresēto personu (gan uzņēmēju un politiķu, gan patērētāju organizāciju un NVO, kuras darbojas vides jomā) sadarbību.

2. **Komisijas dokuments**

2.1 Komisija 2003. gada 18. jūnijā pieņēma paziņojumu "Integrēta ražojumu politika — ekoloģiskā aprites cikla skatījuma izmantošana" [2]. IRP koncepcija pamatojas uz šādiem apsvērumiem:

— Kopējās negatīvās ietekmes uz vidi galvenais cēlonis ir preču un pakalpojumu (t. i., ražojumu) ražošana un lietošana. Stāvoklis pasliktinās, jo arvien pieaug ES un visā pasaulē patērējamo ražojumu skaits.

— Ražojumi ietekmē vidi dažādos to aprites cikla posmos (visā ražošanas ķēdē, izlietojuma posmā, nolietoto ražojumu utilizācijas posmā). Koriģējošie pasākumi jāplāno tā, lai nepieļautu vides noslogojuma vienkāršu pārnešanu uz citiem aprites cikla posmiem vai uz citiem ģeogrāfiskajiem apgabaliem.

— Tā kā ražojumu un to ietekmes klāsts ir tik plašs, nav viena politikas instrumenta, kas būtu piemērojams tiem visiem. Katrā atsevišķā gadījumā jāizraugās un saskaņoti jāpiemēro pienācīgs politikas instruments vai instrumentu kopums, bieži vien skarot vairākas politikas jomas.

2.2 Paziņojumā formulēts IRP mērķis un noteikti pieci IRP principi: 1) aprites cikla skatījums; 2) darbs ar tirgu; 3) plaša ieinteresēto personu iesaistīšana; 4) nepārtraukta ražojumu uzlabošana; 5) saskaņots politikas instrumentu pielietojums. IRP bija paredzēts īstenot trijos stratēģiskos virzienos:

— sekmējot visaptverošu politisku pasākumu, jo īpaši ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijas [3], Sestās ES vides rīcības programmas [4] un Desmitgades programmas kopumā ilgtspējīgam patēriņam un ražošanai [5] īstenošanu;

— papildinot pastāvošos ar ražojumiem saistītos politikas virzienus ar pamatsistēmu, kurā vides problēmas var skatīt ražojumu aprites cikla aspektā;

— pastiprinot ar vidi saistīto ražojumu politikas instrumentu saskaņotību.

2.3 IRP principi ir iestrādāti plašā **Ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un Ilgtspējīgas rūpniecības politikas** sistēmā ar **2008. gada *SCP/SIP* rīcības plānu** [6], efektīvi aptverot un virzot tālāk procesu, kas sākās ar paziņojumu par integrētu ražojumu politiku.

2.4 Ar **Direktīvu par ekodizaina prasībām ar enerģiju saistītiem ražojumiem** IRP principi iekļauti tiesību aktos, kas attiecas uz ražojumu izstrādi. Direktīvas darbības joma 2009. gadā ir paplašināta, un saistībā ar *SCP/SIP* rīcības plānu tā attiecināta uz citām ražojumu grupām (ar enerģiju saistīti ražojumi) [7].

[1] OV C 80, 30.3.2004., 39.–44. lpp. un OV C 218, 11.9.2009., 46. lpp.
[2] COM(2003) 302 galīgā redakcija.
[3] Atjaunotā ilgtspējīgas attīstības stratēģija, 2006. gada 9. jūnija dokuments Nr. 10117/06.
[4] COM(2001) 31 galīgā redakcija.
[5] Skatīt http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_scpp/scpp_tenyearframprog.shtml.
[6] COM(2008) 397 galīgā redakcija.
[7] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/125/EK (2009. gada 21. oktobris), ar ko izveido sistēmu, lai noteiktu ekodizaina prasības ar enerģiju saistītiem ražojumiem.

2.5 Ar jauno **Pamatdirektīvu par atkritumiem** ([8]) vairāki IRP elementi noteikti par juridiski saistošiem, īpaši tas attiecas uz prasību, ka, izstrādājot atkritumu politiku, uzmanība jāvelta visam materiālu aprites ciklam.

2.6 **Tematiskās stratēģijas** par dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un par atkritumu rašanās novēršanu un atkritumu pārstrādi atbalsta aprites cikla koncepciju un aicinājumu pēc pastāvīga uzlabojuma ([9]), kā arī principu "darbs ar tirgu" ([10]). Piemērs tam ir atkritumu apsaimniekošanas stratēģijā iekļautais aicinājums Eiropas Savienībā veidot spēcīgus atkritumu pārstrādes tirgus.

2.7 Tūlīt pēc IRP paziņojuma pieņemšanas Komisija sāka izstrādāt **Eiropas Aprites cikla novērtējuma platformu**, kontrolētas kvalitātes Eiropas Aprites cikla atsauces datubāzi un Aprites cikla novērtējuma rokasgrāmatu.

2.8 Kopumā Eiropas Savienībā ir notikusi ievērojama virzība uz tādu ražojumu politiku, kuras pamatā ir ekoloģiski apsvērumi. Tomēr, tā kā IRP drīzāk ir process, nevis gala stāvoklis, joprojām ir plašas iespējas turpmākai darbībai.

2.9 Koncepciju var izmatot, lai uzlabotu arī vides aspektus tādā jomā kā **nerūpnieciskie ražojumi un pakalpojumi**. Tādi **IRP instrumenti kā nodokļi un subsīdijas** Kopienas līmenī vēl nav izmantoti.

2.10 IRP īstenošanu ir grūti dokumentēt politikas integrācijas aspektā, jo jaunajās politikas programmās reti sastopamas skaidras norādes uz IRP. Tomēr kopumā ir panākts ievērojams progress — aprites cikla pieeju ir pieņēmušas rūpniecības pamatnozares un politiķi, kā arī ļoti uzlabojusies aprites cikla datu pieejamība un vienprātība attiecībā uz metodoloģiju. Labi panākumi gūti, apzinot tos ražojumus, kuriem ir vislielākais uzlabojumu potenciāls, un iespējamos pasākumus to uzlabošanai.

2.11 Patērētāju informēšana, tiesību akti ekodizaina jomā, tīra ražošana un "zaļš" publiskais iepirkums tagad veido Ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plāna kodolu. Šis rīcības plāns nodrošina tālākvirzību procesam, kurš sākās ar IRP paziņojumu un kura mērķis ir nākotnē atvērt tirgus iespējas daudz ilgtspējīgākiem ražojumiem un veicināt gudrāku patēriņu. Paziņojuma noslēgumā secināts, ka rīcības plāna pārskatīšana, kas paredzēta 2012. gadā, radīs lielisku iespēju tālāk novērtēt IRP attīstību.

3. **Vispārīgas piezīmes**

3.1 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas ziņojumu par integrētās ražojumu politikas īstenošanu un ziņojumam pievienoto darba dokumentu, kurā Komisijas dienesti padziļināti iepazīstina ar IRP principu īstenošanas gaitu. Darba dokumentā Komisija iepazīstina ne tikai ar iniciatīvām un ar Komisijas veiktajiem pasākumiem, lai īstenotu minētās iniciatīvas, bet arī sniedz noderīgu salīdzinošu pārskatu par stāvokli dažādās dalībvalstīs un to raksturīgajām iezīmēm. Ziņojumā pienācīgi ņemts vērā plašāks konteksts — ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plāns (*Sustainable Consumption and production and Sustainable Industrial Policy — SCP/SIP* rīcības plāns).

3.2 Eiropas Komisijas pirmais paziņojums par integrēto ražojumu politiku, ko tā publicēja 2003. gadā, veicināja konstruktīvu debašu sākšanu. Tajā bija novērtēta ES iestāžu, dalībvalstu, kā arī dažādu ieinteresēto personu loma, lai pēc iespējas mazinātu ražojumu ietekmi uz vidi. Debates mainīja arī uzskatus par minēto jautājumu kopumā. Tās sekmēja nemitīgus mēģinājumus izstrādāt piemērotus politikas un tiesību instrumentus, kas palīdzētu kopumā samazināt ražojumu ietekmi uz vidi.

3.3 Komisijas ziņojuma mērķis ir, pamatojoties uz ražojumu aprites cikla novērtējuma principu, izveidot konceptuālu sistēmu, ar kuras palīdzību var labāk koordinēt un saskaņot dažādus politikas instrumentus, kas paredzēti ražojumu ietekmes uz vidi mazināšanai.

3.4 Pārvaldes un likumdošanas iestādes, kā arī citas ieinteresētās personas savā darbībā lielākoties veiksmīgi iekļāvušas piecus IRP pamatprincipus. Minētie principi veido arī pamatu *SCP/SIP* rīcības plānam, kura izstrāde bija ar paziņojumu par IRP aizsāktā procesa loģisks turpinājums.

3.5 EESK atzinīgi vērtē to, ka minētie pieci pamatprincipi ir ieguvuši juridisku spēku ar ES direktīvām un politikas dokumentiem: 1) aprites cikla skatījums ir Ekodizaina direktīvas pamatā; 2) lai īstenotu pastiprinātu sadarbību ar tirgu Eiropas un valstu līmenī, ir ierosināts *SCP/SIP* rīcības plāns un stimuli; 3) ieinteresēto personu iesaistīšanai īsteno virkni iniciatīvu gan Eiropas, gan valstu līmenī; 4) nepārtraukta ražojumu funkcionalitātes uzlabošana arī ir neatņemama *SCP/SIP* rīcības plāna daļa; un 5) ir pilnveidota politikas instrumentu koordinācija un saskaņotība, lai pilnībā izmantotu iespējamās sinerģijas, kuras izriet no *SCP/SIP* rīcības plāna integrētās pieejas.

3.6 Stratēģijas pamatā ir integrēta pieeja, tajā pienācīgi ievērots subsidiaritātes princips un ikvienai dalībvalstij raksturīgās iezīmes, kā arī centieni pēc iespējas mazāk ietekmēt konkurenci iekšējā tirgū. EESK vēlas norādīt, ka principus un politikas instrumentus faktiski īsteno galvenokārt pakārtotajos līmeņos, tirgus attiecībās starp piegādātāju un patērētāju. Tādēļ būtu jāizmanto efektīvi instrumenti, kas iemantojuši visu ieinteresēto personu plašu atzinību.

([8]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/98/EK (2008. gada 19. novembris) par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu.
([9]) COM(2005) 670 galīgā redakcija.
([10]) COM(2005) 666 galīgā redakcija.

3.7 Lai arī integrēto ražojumu politika ir bijusi veiksmīga un īstenota ar vairākiem praktiskiem politikas instrumentiem, EESK uzskata, ka pienācis laiks vairāk pievērsties IRP īstenošanas efektivitātei. Galvenokārt būtu jāvērtē, cik sekmīga ir bijusi īstenošana, kā arī šķēršļi un neveiksmes, lai 2012. gadā, veicot *SCP/SIP* rīcības plāna novērtējumu, varētu īstenot iespējamus korektīvus pasākumus, kas palīdzētu nodrošināt vajadzīgo efektivitātes līmeni.

3.8 Turklāt EESK ir pārliecināta, ka minētā uz ražojumiem vērstā politika sniegs vislielāko labumu tikai tad, ja pasākumus īstenos pasaules mērogā, ņemot vērā visas ekonomikas un kultūru atšķirības. Vispārējā preferenču sistēma, kas ir vērsta uz reģionālajiem tirdzniecības nolīgumiem un uz mēģinājumiem sekmēt ilgtspējīgu attīstību jaunattīstības valstīs, ir labs tāda mehānisma piemērs, ar kuru efektīvi īsteno piecus IRP principus pasaules mērogā.

4. **Īpašas piezīmes**

4.1 Lai arī IRP koncepcijā ir ievērots "tirgus spēku" faktors, kas ir svarīgs, lai IRP un citi instrumenti darbotos veiksmīgi, EESK uzskata, ka vēl daudz jāpaveic tādu tirgus instrumentu kā vides nodokļu un stimulu izmantošanas jomā, lai saskaņotā veidā uzlabotu to piemērošanu. Tomēr ES minētajā jomā nenoliedzami būs mazāka loma nekā dalībvalstīm. Tirgus instrumentu nozīme zināmā mērā uzsvērta zaļajā grāmatā, ko Komisija publicēja 2007. gadā, kā arī plašajā apspriešanās procesā ar attiecīgajiem dalībniekiem. Tomēr EESK ierosina vairāk uzmanības pievērst dalībvalstu pieredzes apmaiņai, īpaši stimuliem, to ieviešanai un ilgtermiņa brīvprātīgu vienošanos nozīmei.

4.2 Ražojumi un to ietekme uz vidi ir cieši saistīti arī ar standartizācijas jautājumu. EESK ir pārliecināta, ka standartizācija varētu pozitīvi ietekmēt ne vien mehānisko transportlīdzekļu emisiju standartus, bet arī daudzus citus ražojumus. Piemēram, tā varētu labvēlīgi ietekmēt ražojumu pārstrādes iespējas, ekoloģiskos raksturlielumus un daudzus citus vides faktorus. Standartizācijai ir būtiska nozīme arī Ekodizaina direktīvas īstenošanā, un tā turpmāk būtu jāpastiprina. Standartizācijas priekšrocība ir tāda, ka ar tās palīdzību var iesaistīt visas ieinteresētās personas.

4.3 Vides pārvaldības sistēmas *EMAS* un ISO 14001 standarti ir brīvprātīgi instrumenti IRP un ar to saistīto pasākumu īstenošanai. Protams, *EMAS* sistēmas stingrākās administratīvās un audita prasības neveicina sistēmas plašāku ieviešanu un liedz iesaistīties arī mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. ISO 14001 standartus lieto biežāk, daļēji tāpēc, ka tie ir plašāk izplatīti, bet jo īpaši tāpēc, ka tie ir piemērotāki uzņēmumiem, kas darbojas pasaules mērogā. EESK uzskata, ka abu minēto sistēmu tālāka saskaņošana palīdzētu sistemātiskāk ieviest *EMAS* standartus kā *SCP/SIP* rīcības plāna daļu.

4.4 Jebkuri noteikumi, pasākumi vai instrumenti, arī tie, kas paredzēti *SCP/SIP* rīcības plāna īstenošanai, būtu jāizstrādā un jāpieņem tā, lai tie nekropļotu konkurenci iekšējā tirgū vai iekšējā tirgus darbību un pilnībā atbilstu labāka regulējuma principam un ilgtspējīgas attīstības mērķim.

4.5 Vairāki politikas instrumenti jau ir ieviesti, un tie būtiski veicina ilgtspējīgu patēriņu un ilgtspējīgu ražošanu Eiropas Savienībā. Tādēļ jānodrošina, lai jaunie pasākumi nepārklātos vai nebūtu pretrunā ar esošajām ES rīcībpolitikām un instrumentiem. Pretējā gadījumā ES ekonomikas konkurētspēja var ievērojami mazināties: galīgā lēmuma pieņemšana vienmēr būtu jāatstāj informētā patērētāja ziņā.

4.6 EESK ir pārliecināta, ka tikai saskaņoti un konsekventi pasākumi, neuzliekot lieku birokrātisko un administratīvo slogu, var nodrošināt ieguldījumiem labvēlīgu tiesisko regulējumu Eiropas Savienībā. Tikai ar šāda regulējuma palīdzību var radīt jaunas darba vietas, saglabāt jau esošās un sistemātiski mazināt negatīvo ietekmi uz vidi. Tiesiskajā regulējumā attiecībā uz ķīmiskajām vielām un celtniecības materiāliem, kā arī noteikumos par elektroprecēm un elektroniskajām precēm slēpjas pasākumu kolīzijas risks. Minētajos gadījumos pastāv ievērojama tiesiskā nenoteiktība un nesaskaņotība, un šis jautājums ir jārisina ļoti uzmanīgi. Nākamā ķimikāliju reģistrēšanas, vērtēšanas, licencēšanas un ierobežošanas regulas (*REACH*) ([11]) pārskatīšana ir lieliska iespēja panākt labāku saskanību un apsvērt vairāku nozares pasākumu iekļaušanu nesen pieņemtajā ES horizontālajā ķīmisko vielu tiesiskajā regulējumā.

4.7 Lai izdotos veiksmīgi īstenot *SCP/SIP* rīcības plānu, svarīga ir arī izmaksu lietderība. Papildus ierastajam ietekmes un ieguvumu novērtējumam būtu jāveic pētījumi gan par visa ekonomikas sektora, gan individuālu uzņēmumu potenciālu, jo reālajā ekonomikā mikroekonomiskās un makroekonomiskās analīzes rezultāti bieži ir ļoti atšķirīgi.

4.8 Novērtējumā pārredzami jāiekļauj arī nozīmīgākās vērtību ķēdes pēc iespējas agrākā posmā. Jāraugās, lai spēkā esošie tiesību akti par ekodizainu un marķēšanu nekavētu Eiropas ražojumu panākumus tirgū — mazinot to konkurētspēju salīdzinājumā ar citu ekonomikas reģionu ražojumiem vai izraisot nepietiekamu tirgus pieprasījumu pēc ilgtspējīgiem ražojumiem. Gluži pretēji, tiem būtu jāveicina Eiropas ražojumu panākumi iekšējā un starptautiskajā tirgū. Visas iniciatīvas, jo īpaši tās, kas attiecas uz ražojumu marķēšanu, un tās, kuru mērķis ir mainīt patēriņa ieradumus, jāpamato ar pierādītiem zinātniskiem datiem. Attiecībā uz produktiem, kas paredzēti uzņēmumu tiešajam tirgum, marķēšanas lietderīgums ir ierobežots. Ražojumu marķēšana ir arī viens no instrumentiem, ar kura palīdzību patērētājiem var sniegt informāciju par ražojumu ietekmi uz vidi. Būtu jāapsver arī citi informēšanas līdzekļi, tostarp starptautiskie standarti.

([11]) Regula (EK) Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķimikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (*REACH*). Saskaņā ar *REACH* 131. pantu Komisijai ir iespēja pārskatīt un grozīt *REACH* pielikumus, savukārt 138. pantā un citos noteikumos skaidri paredzēta vairākkārtēja pārskatīšana.

4.9 Ekonomikas jomai jāpaliek pietiekami elastīgai, lai nodrošinātu, ka ražojumu izstrāde ir vērsta uz patērētāju vajadzību labāku apmierināšanu skaidri noteiktos tirgus apstākļos. Ilgtspējīgas attīstības principu īstenošana visā Eiropas Savienībā pamatā ir balstīta uz ekonomikas dalībnieku brīvprātīgu apņemšanos.

4.10 Komiteja tāpēc atbalsta IRP un *SCP/SIP* rīcības plānu, kuru mērķis ir veicināt ilgtspējīgāku ražojumu izstrādi un ilgtspējīgākus ražošanas procesus. Minētā pieeja pozitīvi ietekmēs gan vidi, gan Eiropas ekonomikas konkurētspēju. Tā var palīdzēt atvērt arī jaunus tirgus gan Eiropas Savienībā, gan pasaulē. Minētie jaunie tirgi varētu būt gan efektīvi, gan varētu veicinātu ekoinovāciju, tādēļ papildus valstu ieguldījumiem būs jāiegulda arī Kopienas līdzekļi, lai atbalstītu pētniecību un izstrādi ilgtspējīgu tehnoloģiju jomā. Jāapsver, vai ieņēmumus, ko gūst ar oglekļa dioksīda emisiju kvotām saistītajiem finanšu instrumentiem, nevarētu ieguldīt ilgtspējīgās tehnoloģijās.

4.11 EESK ir pārliecināta, ka tāpēc par prioritāti būtu jāizvirza esošās Kopienas programmas, piemēram, Eiropas energotehnoloģiju stratēģiskais plāns (*SET* plāns), Vides tehnoloģiju rīcības plāns (*ETAP*) vai tehnoloģijas platformu pasākumi. Lai panāktu vēlamās izmaiņas tirgū, tomēr būs jāiegulda vairāk finanšu līdzekļu. Īpaši svarīgi ir nodrošināt labu koordināciju un izvirzīt pietiekami augstus mērķus, sevišķi attiecībā uz pasākumiem, kurus īsteno par vietējo un reģionālo pašvaldību, kā arī ES līdzekļiem.

4.12 Eiropas Pārtikas ilgtspējīga patēriņa un ražošanas apaļais galds ir sekmīga iniciatīva, kurā viena no vadītājām ir Eiropas Komisija un kuru atbalsta Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programma (*UNEP*) un Eiropas Vides aģentūra. Eiropas līmeņa dalībnieku līdzdarbība ļauj tajā ievērot saskaņotu, uz aprites ciklu balstītu pieeju un atvieglo atklātu, uz rezultātiem vērstu dialogu visā pārtikas ķēdē. Iniciatīvas mērķis ir atbalstīt zinātnisku un saskaņotu pieeju un nostiprināt pārtikas ķēdi kā vienu no galvenajiem virzītājspēkiem uz ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu Eiropā, ņemot vērā arī globālo IRP programmu ([12]).

4.13 Lai pilnveidotu līdzekļus saziņai ar patērētājiem, bioloģisko ražošanu un ilgtspējīga publiskā iepirkuma un pasūtījumu politiku, IRP un *SCP/SIP* rīcības plāna īstenošanai ir jābūt dinamiskai, balstoties uz pastāvīgu dialogu un dažādu ieinteresēto personu (gan uzņēmēju un politiķu, gan patērētāju organizāciju un NVO, kuras darbojas vides jomā) sadarbību.

4.14 Ekoinovācijas pētniecībā un izstrādē iesaistīto personu, ekonomikas dalībnieku un uzņēmumu, pētniecības centru un augstākās izglītības iestāžu labākai sadarbībai būtu jānodrošina ne tikai nepieciešamie jauninājumi nozarē. Tai būtu jāpalīdz arī nodot zinātību, ievērojot intelektuālā īpašuma tiesības, attīstīt zināšanas un jaunas prasmes, bez kurām integrēta ražojumu politika paliktu tikai neīstenota iecere.

4.15 Īstenojot IRP koncepciju neatkarīgi no *SCP/SIP* rīcības plāna, var rasties lieka juridiska nekonsekvence un nenoteiktība. Tāpēc EESK pilnībā piekrīt, ka visi turpmākie ar integrētu ražojumu politiku saistītie pasākumi ir jāvērtē un jāīsteno *SIP/SCP* rīcības plāna ietvaros.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

([12]) www.food-scp.eu

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 708/2007 par svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanu akvakultūrā"

COM(2010) 393 galīgā redakcija – 2009/0153 (COD)

(2011/C 51/16)

Galvenais ziņotājs: ***José Mª ESPUNY MOYANO* kgs**

Eiropas Parlaments 2010. gada 2. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 708/2007 par svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanu akvakultūrā*"

COM(2010) 393 galīgā redakcija – 2009/0153 (COD).

Komitejas Birojs 2010. gada 14. septembrī uzdeva Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā 2010. gada 21. oktobrī iecēla *José Mª Espuny Moyano* kgu par galveno ziņotāju un ar 177 balsīm par, 2 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. Komiteja atzinīgi vērtē jauno, precīzāko "slēgtas akvakultūras platības" definīciju, kuras pamatā ir *IMPASSE* projekta ieguldījums (saskaņotā rīcība, veicot izpēti "Svešzemju akvakultūras sugu ietekme uz vidi"), un precizējumus par šādu platību atrašanās vietu, ņemot vērā attālumu līdz atklātiem ūdeņiem, kā arī citus uzlabojumus Regulas (EK) Nr. 708/2007 redakcijā, kuri lielā mērā atbilst ieteikumiem atzinumā *CESE 453/2010*.

1.2. Komiteja uzskata, ka jānodrošina iespēja akvakultūrā arī turpmāk izmantot ieguvumus, kādi ir jaunu sugu ieviešanai un vietējā areālā nesatopamu sugu pārvietošanai Eiropas Savienībā ar nosacījumu, ka tiek veikti nepieciešamie pasākumi, lai novērstu jebkādas pārmaiņas ekosistēmās un bioloģiskajā daudzveidībā. Tas sekmētu nozares ilgtspējīgu attīstību.

1.3. Komiteja uzsver, ka prasībām, kas piemērojamas slēgtām akvakultūras platībām, jābūt skaidri definētām, lai mazinātu to birokrātisko slogu.

1.4. Komiteja atbalsta arī Regulas (EK) Nr. 708/2007 grozījumus, kas veikti saistībā ar Lisabonas līguma stāšanos spēkā un kuru galvenais mērķis ir darīt iespējamu izmaiņu ieviešanu I, II, III un IV pielikumā, izmantojot "komitoloģijas" procedūru.

2. **Ievads**

2.1. Akvakultūra ir nozare, kas pastāvīgi attīstās un kura var piedāvāt risinājumus, lai apmierinātu tirgus prasības, no kurām viena ir audzēto un pārdoto sugu lielāka daudzveidība.

2.2. Pagātnē Eiropas akvakultūra, tāpat kā citi lauksaimniecības un lopkopības darbības veidi, sabiedrībai piedāvāja ar svešzemju sugu ieviešanu saistītus ieguvumus. Šobrīd par svešzemju sugām var uzskatīt četras no desmit galvenajām Eiropas akvakultūrā audzētajām sugām (varavīksnes forele, Klusā okeāna austere, parastā karpa un Filipīnu cietgliemene), un to pieejamību šodien uzskata par ikdienišķu un vajadzīgu.

2.3. Tomēr invazīvu svešzemju sugu ieviešanu šobrīd uzskata par galveno iemeslu pasaules mēroga pārmaiņām bioloģiskajā daudzveidībā. Galvenie ceļi, kā svešzemju ūdensdzīvnieku sugas nevēlami nokļūst Eiropas Savienībā, ir balasta ūdeņi no lieliem kuģiem, amatierzveja un zivju turēšana akvārijos. Arī klimata pārmaiņas veicina svešzemju sugu patstāvīgu ieceļošanu.

2.4. Regulā (EK) Nr.708/2007 par svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanu akvakultūrā nesen tika ieviesti daži grozījumi, par kuriem Komiteja jau izstrādājusi atzinumu *CESE* 453/2010 (ziņotājs — *Salvatore* kgs). To pieņēma ar ievērojamu balsu vairākumu, un tas vēl aizvien ir aktuāls. Daži no atzinumā izteiktajiem ierosinājumiem, piemēram, prasība nepārprotami noteikt, ka slēgtām akvakultūras platībām vienmēr jāatrodas uz sauszemes, ka jāievēro minimālais drošības attālums un jānodrošina aizsardzība no plēsīgiem dzīvniekiem u.c. ir iekļauti grozījumu priekšlikumā (3. panta grozījumi), un tas liecina par EESK ieteikumu atbilstību.

3. **Vispārīgi apsvērumi**

3.1. Ņemot vērā gan Lisabonas līguma stāšanos spēkā, gan dažādu struktūru, tostarp EESK, ieguldījumu un ierosinājumus, Eiropas Savienībai jāpieņem tiesību akti, kas paredzēti, lai regulētu akvakultūras praksi attiecībā uz svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu, kā arī ar tām saistītu sugu, kas nav mērķsugas, iespējamu izmantošanu.

3.2. Minēto tiesību aktu mērķis ir nelabvēlīgas ietekmes apdraudējuma samazināšana attiecībā uz bioloģisko daudzveidību, jo īpaši attiecībā uz sugām, dzīvotnēm un ekosistēmu darbību. Noteikumu pamatā vajadzētu būt piesardzības principam, ietverot iespējamo risku izvērtēšanas procedūras un paredzot ārkārtas rīcības plānu izstrādi.

3.3. Attieksmei pret akvakultūras svešzemju sugām, kas Eiropas Savienībā ieviestas pirms ilgāka laika un kuru audzēšana ir ierasta, jābūt atšķirīgai, lai atvieglotu to turpmāku audzēšanu bez papildu administratīvā sloga ar nosacījumu, ka tās pārvietojot, netiek pārvietotas arī sugas, kas nav mērķsugas.

3.4. Ar Regulu (EK) Nr. 708/2007 ir izveidota sistēma akvakultūras prakses reglamentēšanai attiecībā uz svešzemju sugām un vietējā areālā nesastopamām sugām, lai izvērtētu un pēc iespējas samazinātu šo sugu iespējamo ietekmi uz ūdens dzīvotnēm.

3.5. Lai samazinātu ekoloģiskos riskus, ir jāievieš tādi pasākumi kā protokoli rīcībai uzņemošajās platībās, iepriekšējs vides apdraudējuma izvērtējums un karantīnas.

3.6. Pareiza risku pārvaldība svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanā nozīmē, ka dažādām iesaistītajām pusēm, jo īpaši dalībvalstīm, ir jāuzņemas sava atbildības daļa.

3.7. Lai uzlabotu attiecīgos noteikumus, būtu jāizmanto jaunās zināšanās par svešzemju sugu izmantošanu akvakultūrā, jo īpaši jaunās zinātnes atziņas, kas iegūtas, īstenojot Eiropas Savienības finansētās izpētes iniciatīvas, piemēram, *IMPASSE* projektu.

4. **Īpašas piezīmes**

4.1. Regula (EK) Nr. 708/2009 par svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanu akvakultūrā jāpielāgo jaunajiem noteikumiem Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. pantā par deleģētām pilnvarām un 291. pantā par īstenošanas pilnvarām. Tādējādi Regula (EK) Nr. 708/2007 būs saskaņā ar jaunajā Līgumā paredzēto lēmumu pieņemšanas sistēmu.

4.2. Ņemot vērā, ka slēgtas akvakultūras platības uzskata par drošām un ar tām saistītais sugu izkļūšanas apdraudējums ir zems, citstarp būtu jāparedz to atbrīvošana no pienākuma veikt iepriekšēju vides ietekmes novērtējumu.

4.3. Tā kā slēgtām akvakultūras platībām tiks noteikti atbrīvojumi, ir īpaši svarīgi precīzi definēt to bioloģiskās drošības prasības.

4.4. Nosakot prasības attiecībā uz slēgtām akvakultūras platībām, jāņem vērā ne tikai apsvērums, ka ūdens, kurā audzē sugu īpatņus, ir vienīgā iespēja to nokļūšanai savvaļā, proti, īpaši jānodrošina tas, ka akvakultūras platības atrodas uz sauszemes, ka tās ir drošas pret plēsīgiem dzīvniekiem un iespējamu plūdu sekām, pret zādzībām un vandālismu, pret patogēnu iedarbību, kā arī jānodrošina mirušo organismu pārvaldība.

4.5. Visā Eiropas Savienībā esošo slēgto akvakultūras platību uzskaitījumam jābūt pieejamam jebkurā laikā, lai katra dalībvalsts varētu ar to iepazīties. Minētie saraksti jāsagatavo nekavējoties, tie regulāri jāpapildina, un tiem jābūt pieejamiem tīmekļa vietnē.

4.6. Svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu transportēšana uz slēgtām akvakultūras platībām vai no tām ir izšķirošs process, tādēļ, to veicot, jānodrošina, ka sugu īpatņi nenokļūst savvaļā.

4.7. Svešzemju sugu kustība, kas notiek ar zooveikalu, dārzkopības centru, dārzu dīķu un akvāriju starpniecību, apdraud bioloģisko daudzveidību tāpat kā akvakultūra, tāpēc uz minēto jomu būtu jāattiecina tikpat stingri noteikumi un kontroles pasākumi, kādi piemērojami akvakultūrai.

4.8. Lai gan tas nav skatīts priekšlikumā par Regulas (EK) Nr. 708/2007 grozījumiem, nav pareizi definēt "atklātu akvakultūras platību" kā tādu, kurā akvakultūru praktizē ūdens vidē, kas nav atdalīta no savvaļas ūdens vides ar šķēršļiem, lai novērstu audzēto īpatņu nokļūšanu savvaļā. Jāuzsver, ka atklātās akvakultūras platībās ir šķēršļi, kas nodrošina audzēto īpatņu atrašanos nebrīvē. Tie tomēr nav uzticams nodrošinājums, lai noteiktos apstākļos (vētras, plūdi, plēsīgu dzīvnieku uzbrukumi u.c.) neviens sugas īpatnis nevarētu izkļūt atklātos ūdeņos.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Paziņojums Nr.	Saturs *(turpinājums)*	Lappuse
2011/C 51/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Starptautiskā klimata politika pēc Kopenhāgenas konferences – tūlītēja rīcība, lai dotu jaunu sparu globālai cīņai ar klimata pārmaiņām" " *COM(2010) 86 galīgā redakcija*	69
2011/C 51/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas ziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Par integrētas ražojumu politikas īstenošanas stāvokli" " *COM(2009) 693 galīgā redakcija*	75
2011/C 51/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 708/2007 par svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanu akvakultūrā" *COM(2010) 393 galīgā redakcija – 2009/0153 (COD)*	80

LV

Abonementa cenas 2011. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 100 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 770 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 400 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – *Publiskā iepirkuma līgumu konkursi*, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 300 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – *Konkursi*	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija (“Tiesību akti”) un C sērija (“Paziņojumi un informācija”).

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnija *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – “Publiskā iepirkuma līgumu konkursi”) var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

***EUR-Lex* (http://eur-lex.europa.eu) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.**

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: http://europa.eu

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV